

Magyarország 2018

Magyarország, 2018

Magyarország, 2018

© Központi Statisztikai Hivatal, 2019

ISSN: 1416-2768

Nyilvántartási szám: Y/6566

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Vukovich Gabriella elnök

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítófotó: Fotolia

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2019.035

*

INTERNETES MELLÉKLET

Elérhető: www.ksh.hu/polc

Ehhez szükséges az egyszeri ingyenes regisztráció, illetve az alábbi kötetazonosító aktiválása, aminek eredményeként a melléklet felkerül az Ön felhasználói polcára, ahonnan bármikor elérheti azt.

<<Kötetazonosító>>

TARTALOM

Elnöki köszöntő	9
Vezetői összefoglaló	10
1. Makrogazdasági folyamatok	13
<i>NEMZETKÖZI GAZDASÁG</i>	16
<i>A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE</i>	20
<i>KÜLKERESKEDELEM</i>	32
<i>KORMÁNYZATI SZEKTOR</i>	44
<i>HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET</i>	46
<i>KUTATÁS, FEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ</i>	53
<i>DIGITÁLIS GAZDASÁG</i>	56
<i>ÁRAK</i>	58
2. Ágazati teljesítmények	69
<i>MEZŐGAZDASÁG</i>	72
<i>IPAR</i>	77
<i>ÉPÍTŐIPAR</i>	85
<i>SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS</i>	88
<i>TÁVKÖZLÉS, INTERNET</i>	92
<i>KISKERESKEDELEM</i>	96
<i>TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS</i>	101

3. Demográfiai helyzetkép	111
4. Munkaerőpiac, oktatás	123
MUNKAERŐPIAC	125
OKTATÁS	137
5. Életkörülmények	147
JÖVEDELEM	150
A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	169
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	178
EGÉSZSÉGÜGY	185
LAKÁSHELYZET	190
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ	194
DIGITÁLIS TÁRSADALOM	198
SZUBJEKTÍV JÓLLÉT	202
6. Környezet és energiagazdálkodás	211
KÖRNYEZET	213
ENERGIAGAZDÁLKODÁS	220
Ábrák jegyzéke	227
Táblák jegyzéke	234

Jelmagyarázat

- = A jelenség nem fordul elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- x = A mutató nem értelmezhető.
- + = Előzetes adat.
- üres hely = Az üresen hagyott blokkba eső mutatókat nem értelmezzük.

Megjegyzés

A kiadványban szereplő – 2018-ra vonatkozóan többnyire előzetesnek tekintendő – adatok elsődleges forrása a Központi Statisztikai Hivatal, a nemzetközi adatok pedig elsősorban az Eurostat adatbázisából és kiadványaiból származnak. Minden egyéb forrást a felmerülés helyén jelöltünk.

Az Európai Unióra közölt adatok a 28 tagú integrációra vonatkoznak.

A módszertani információk a KSH honlapján (www.ksh.hu) találhatóak.

A kézirat lezárásának időpontja: 2019. április 9.

Köszöntöm az Olvasót!

Kiadványsorozatunkban évről évre bemutatjuk hazánk statisztikai adatokkal alátámasztott gazdasági és társadalmi helyzetét, továbbá környezetünk főbb jellemzőit. Immáron 25. éve jelenik meg a kötet, bővülő, részletgazdag tartalommal.

Elemzéseinkben elsősorban a 2018-ban lezajlott folyamatokra, az azok közötti összefüggések vizsgálatára összpontosítunk, azonban a bemutatott jelenségek természetétől függően hosszabb távra is visszatekintünk. Annak érdekében, hogy minél átfogóbb képet adjunk Magyarországról, a hazai és a nemzetközi statisztikai szolgálatok adatain túl más szervezetek kutatási eredményeit is felhasználtuk. Néhány témakörnél a 2018. évinél korábbi, de a rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján elemeztünk.

Kitekintünk a nemzetközi környezetre, vizsgáljuk helyünket, kapcsolatainkat az Európai Unió gazdaságával, és részletes áttekintést adunk – a makrogazdasági és az ágazati statisztikák felhasználásával – a magyar gazdaság teljesítményéről. Bemutatjuk a társadalom demográfiai és munkaerőpiaci helyzetét, a megélhetési viszonyokat és az életkörülményeket, valamint a társadalmi jóllét néhány aspektusát. Kiadványunkat a természeti környezet állapotának bemutatásával zárjuk.

Ahogy a kiadványban lévő elemzésekből is kiolvasható, a 2017. évet jellemző tendenciák 2018-ban folytatódtak. A GDP 4,9%-kal bővült, ami az uniós átlagot jelentősen meghaladta. Ezzel párhuzamosan a beruházási aktivitás emelkedett, javult a munkaerőpiaci helyzet, valamint növekedett a reálkereset és a fogyasztás.

Bízunk benne, hogy a megújult formában megjelenő Magyarország, 2018 című összefoglaló kötetünket – más kiadványainkhoz hasonlóan – haszonnal és érdeklődéssel forgatják olvasóink. Az ábrák számanyaga, a kiadvány pdf állománya, valamint a Magyar statisztikai zsebkönyv, 2018 című kiadványunk az online mellékletéről (www.ksh.hu/polc) érhető el, amihez először aktiválni kell az e kiadvány 4. oldalán található egyedi kódot.

A handwritten signature in black ink, reading "Gabriella Vukovich".

Dr. Vukovich Gabriella
elnök

Vezetői összefoglaló

A magyar gazdaság teljesítménye 2018-ban 4,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, így a 2013-ban kezdődött gazdasági konjunktúra 2018-ban is folytatódott. Gazdaságunk bővülésének üteme illeszkedett a térségünk országait jellemző GDP-növekedésbe. 2018 során a visegrádi országok az uniós átlagot (1,9%) meghaladóan emelkedtek, miközben az EU gazdasága és ezen belül a fontosabb nemzetgazdaságok lanyhuló ütemben növekedtek. Hazánk legjelentősebb külgazdasági partnerének számító Németország GDP-je 1,4%-kal nőtt.

A gazdasági növekedéssel párhuzamosan 2018-ban tovább tartott a hazai munkaerőpiac bővülésének lendülete is, a foglalkoztatottság és a munkanélküliség a korábbi évekhez hasonlóan javuló tendenciát mutatott. A munkaerőpiac a munkaerőhiány jeleit mutatja, a potenciális munkaerő-tartalék csökkent, az üres álláshelyek száma tovább nőtt. Részben a munkaerőpiaci viszonyok, részben kormányzati intézkedések hatására folytatódott az erőteljes bértárlás a gazdaságban. A családi adókedvezmény figyelembevételével a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete 11, reálkeresete 8,2%-kal emelkedett az előző évhez képest.

A lakosság javuló jövedelmi helyzete hozzájárult a háztartások fogyasztásának dinamikus bővüléséhez, számottevően segítve a GDP növekedését. Ennek eredményeként a lakosság utazási és vásárlási kedve is nőtt, ami a szolgáltatások teljesítménybővülésének fontos forrását jelentette. A tercier ágazatok mellett az árutermelő ágazatok szintén segítették a GDP-növekedést. Az ipari termelés emelkedését elsősorban a belföldi kereslet élénkülése okozta.

A GDP növekedésének fontos pillére volt a gazdasági szereplők javuló beruházási kedve és az uniós források felhasználása. A költségvetési szervek mellett a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások is növelték beruházási teljesítményüket.

A fenti folyamatok együttes hatására a termékbemhozatal volumennövekedése meghaladta az exportét, emiatt 2017-hez hasonlóan a külkereskedelem mérsékelte a gazdaság bővülését.

A 2018. évi gazdasági folyamatok több területen is gyorsuló áremelkedéssel jártak együtt. A fogyasztói árak 2017-hez képest 2,8%-kal nőttek, amiben a termelői és a szolgáltatási kibocsátási árak növekedése mellett számos külső gazdasági tényező (például árfolyam, alapanyagárak és terméseredmények alakulása) is szerepet játszott. A lakáspiacon a felpörgő kereslet miatt szintén drágulást figyelhettünk meg, a folyamatra jelentős hatással voltak a kormányzati intézkedések is.

A gazdasági konjunktúra mellett 2017-ben ugyan nőtt nemzetgazdaságunk energiafelhasználása, viszont relatív energiaigényessége kismértékben javult. A fenntartható energiagazdálkodás szempontjából fontos megújuló energiaforrások aránya az energiafelhasználáson belül 13,3%-ot tett ki, ami elmaradt az *Európa 2020* keretében vállalt 14,65%-os célértéktől.

A népességszámot formáló tényezők közül 2018-ban a születésszám csökkenése meghaladta halálozásokét, a népesség természetes fogyása tehát folytatódott. A teljes termékenységi arányszám megegyezik a 2017. évivel, a gyermekvállalási kedv jelentősen meghaladta a 2011. évi mélyponthoz.

Összefoglaló adatok

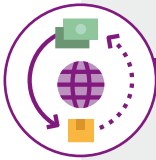
Megnevezés	2010	2016	2017	2018
Makrogazdasági folyamatok				
Bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	112,7	117,3	123,1 ⁺
Egy főre jutó GDP, az EU-28 átlaga =100,0 ^{a)}	65	67	68	70 ⁺
Beruházás volumenindexe, 2010. év =100,0 ^{b)}	100,0	107,6	133,9	161,1 ⁺
A külkereskedelmi termékforgalom egyenlege, milliárd euró	5,5	9,7	8,1	5,6 ⁺
Kormányzati szektor egyenlege, a GDP %-ában	-4,5	-1,6	-2,2 ⁺	-2,2 ⁺
K+F ráfordítások a GDP százalékában	1,14	1,20	1,35	..
Fogyasztóiár-index, 2010. év =100,0	100,0	111,8	114,5	117,7
Ágazati teljesítmények				
Mezőgazdasági kibocsátás volumenindexe, 2010. év =100,0 ^{c)}	100,0	133,8	128,3	132,8
Ipari termelés volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	122,4	128,0	132,7
Ipari értékesítésből az export aránya, %	53,0	64,6	64,7	63,2
Építőipari termelés volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	88,6	114,9	140,5 ⁺
Áruszállítási teljesítmény indexe, 2010. év =100,0 ^{d)}	100,0	115,5	119,7	113,8 ⁺
A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenindexe, 2015. év =100,0 ^{e)}		104,8	110,7	118,0 ⁺
Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma, millió	19,6	27,6	29,8	30,9 ⁺
Demográfiai helyzetkép				
Élveszületések száma, fő	90 335	93 063	91 577	89 800 ⁺
Halálozások száma, fő	130 456	127 053	131 674	131 100 ⁺
Természetes fogyás, fő	-40 121	-33 990	-40 097	-41 300 ⁺
Tényleges fogyás, fő	-28 602	-32 924	-19 190	-14 300 ⁺
Teljes termékenységi arányszám	1,25	1,49	1,49	1,49
Munkaerőpiac, oktatás				
Foglalkoztatottak aránya, % ^{f)}	54,9	66,5	68,2	69,2
Munkanélküliségi ráta, % ^{f)}	11,3	5,1	4,2	3,7
Üres álláshelyek aránya, %	1,0	1,9	2,2	2,7
A köznevelés és a felsőoktatás különböző szintű nappali képzéseiben részt vevők aránya, % ^{g)}	89,3	85,6	85,8	85,8
Életkörülmények				
Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete, forint/hó	202 525	263 171	297 017	329 943
Nettó reálkereset indexe, 2010. év =100,0	100,0	118,0	130,1	140,9
Öregségi nyugdíjasok havi átlagos ellátása, forint/fő ^{h)}	98 804	121 041	123 725	129 637
Épített lakások tízezer lakosra jutó száma	20,8	10,2	14,7	18,1
Internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya, %	58	79	82	83
Környezet és energiagazdálkodás				
Keletkezett települési hulladék, ezer tonna	4 033	3 721	3 768	..
Energiafelhasználás, petajoule	1 119,8	1 078,7	1 125,0	..
Megújuló energiaforrások és hulladékok aránya az energiatermelésben, %	23,9	29,5	29,8	..

^{a)} Vásárlóerő paritáson számolva. – ^{b)} A 2018-ra vonatkozó adat a negyedéves, a korábbi évekre vonatkozóak az éves adatgyűjtés alapján számítottak. – ^{c)} Alapáron. – ^{d)} Árutonna-kilométer alapján. – ^{e)} Módszertani változás miatt a 2016–2018. évi forgalmi adatok a korábbiakkal csak korlátozottan összehasonlíthatók. – ^{f)} A 15–64 éves népességben belül. – ^{g)} A 3–22 éves korosztályon belül. – ^{h)} Januári adat.

1

Makrogazdasági folyamatok

Nemzetközi gazdaság

→ A globális gazdaság teljesítménye 2018-ban 3,6%-kal bővült az előző évhez képest, a folyamatok középpontjában leginkább az Egyesült Államok gazdaságpolitikai döntései álltak. A meghatározó globális szereplők közül az Egyesült Államok gazdasági növekedése (2,9%) gyorsult, Kínáé (6,6%) lassult az egy évvel korábbihoz mérten. A szűkebb nemzetközi környezetünkbe tartozó Európai Unióban a gazdasági bővülés mérséklődött, a GDP volumene 1,9, a hazánk legjelentősebb külgazdasági partnerének számító Németorszáé 1,4%-kal növekedett.

A magyar gazdaság teljesítménye

→ A magyar gazdaság teljesítménye 2018-ban 4,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, így a 2013-ban megkezdődött gazdasági konjunktúra 2018-ban is folytatódott. Ehhez a termelési oldalon leginkább a piaci alapú szolgáltatások járultak hozzá, de számottevően támogatta a bővülést az ipar és a kis súlyú építőipar is. A felhasználási oldalon az egy évvel korábbihoz hasonlóan a háztartások tényleges fogyasztása mellett a beruházások alakulása segítette a gazdasági növekedést, miközben a külkereskedelem összességében lassította.

Külkereskedelem

→ 2018-ban a termékek exportjának euróban számított értéke 4,2, az importé 7,3%-kal több volt, mint 2017-ben. Külkereskedelmünk 5,6 milliárd eurós többlettel zárta az esztendőt, az egyenleg egy év alatt 2,5 milliárd euróval romlott. A szolgáltatások külkereskedelmén belül az export euróban számított értéke 4,8, az importé 4,4%-kal nőtt 2017-hez képest. 2018-ban a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalmunkban 8,5 milliárd eurós többlet keletkezett, az egyenleg mintegy 450 millió euróval javult 2017-hez viszonyítva.

Kormányzati szektor

→ A kormányzati szektor hiánya 2018-ban 934 milliárd forint volt, ami a GDP 2,2%-ának felelt meg. A deficit a 2017. évihez képest 90 milliárd forinttal nőtt, GDP-arányosan számítva nem változott. 2018 végén a kormányzati szektor adóssága – a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint – a GDP 70,8%-át tette ki, ami az egy évvel korábbinál 2,6 százalékponttal alacsonyabb.

Hazai vállalkozási környezet

→ A regisztrált vállalkozások száma 2018-ban 2,2%-kal nőtt, valamelyest nagyobb mértékben, mint 2017-ben. A növekedés háttérében az önálló vállalkozók számának bővülése állt. Ezer lakosra 180 nyilvántartott vállalkozás jutott, a vállalkozási aktivitás Budapesten a legélénkebb. A kis- és középvállalkozások 2017-ben a vállalkozási szférában foglalkoztatottak 65%-ának biztosítottak munkalehetőséget, az összteljesítményhez a hozzáadott érték 44, a termelési érték 37, a nettó árbevétel 42, ezen belül az exportárbevétel 16%-ával járultak hozzá.

Kutatás, fejlesztés és innováció

→ Magyarországon 2017-ben az előző évi viszonylag alacsony értéknél 21%-kal többet, 517 milliárd forintot fordítottak kutatás-fejlesztésre. A növekedéshez az állami költségvetésből 2016 végén kiutalt pályázati források 2017. évi felhasználása és a 2000-es években folyamatosan emelkedő vállalkozói finanszírozás is hozzájárult. A K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya 1,35%-ra nőtt, amivel az unió középmezőnyéhez tartozunk. Háromévi csökkenés után a kutatóhelyek és a kutatás-fejlesztésben részt vevők száma is emelkedett 2017-ben.

Digitális gazdaság

→ 2018-ban a hazai cégek árbevételének 23%-a keletkezett elektronikus értékesítésből, ami a nagyvállalatok körében döntően elektronikus adatcserén keresztül zajlik, a 250-nél kevesebb foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál viszont a webes értékesítés szerepe a jelentős. A digitális gazdaság alapját képező IKT-szektor egyre hangsúlyosabbá válik a nemzetgazdaságon belül. 2017 végén összességében 34 ezer vállalkozás működött az IKT-szektorban, ebből 340 nagyvállalat volt, amelyek a szektor teljesítményének meghatározó részét adták.

Árak

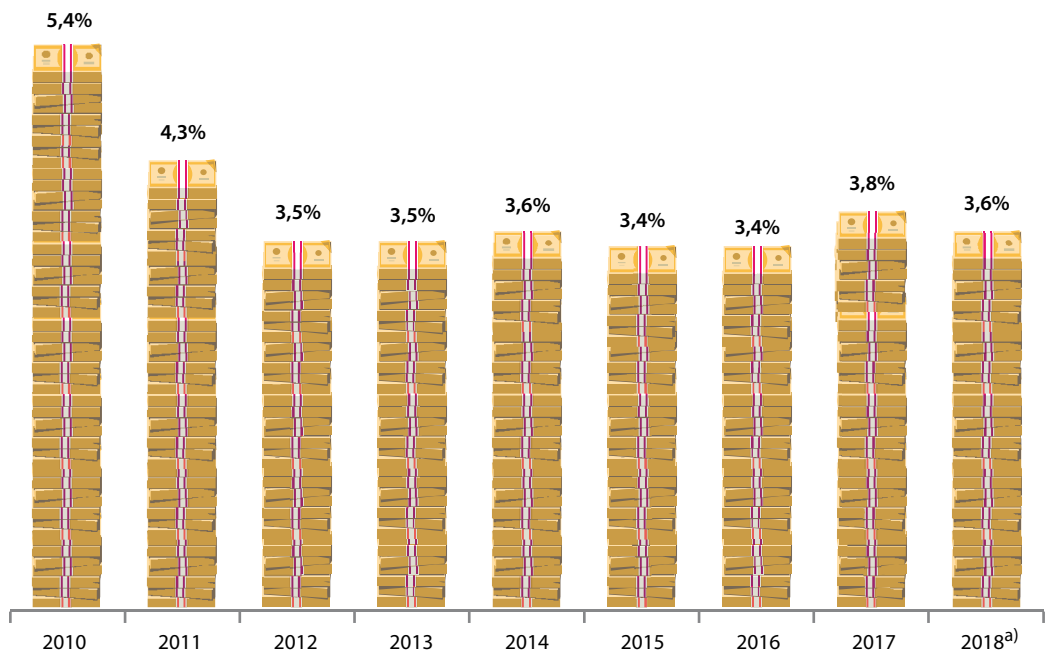
→ A 2018. évi gazdasági növekedés szinte minden területen az áremelkedés ütemének gyorsulásával járt együtt. A fogyasztói árak 2017-hez képest 2,8%-kal nőttek, nagyobb mértékben, mint az uniós átlag. A termelői árak a mezőgazdaságban 2,7, az iparban 5,5, az építőiparban 9,5%-kal emelkedtek, a megfigyelt szolgáltatások kibocsátási árai pedig átlagosan 1,3%-kal lettek magasabbak. A termék-külkereskedelemben a kivitel forintárszínvonala 3,0, a behozatalé 4,0%-kal nőtt, és a drágulás a lakáspiacon is folytatódott.

NEMZETKÖZI GAZDASÁG

A **globális gazdaság** 2010-ben 5,4%-kal bővült az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest.¹⁾ 2011-ben és 2012-ben a növekedési ütem csökkenő tendenciát mutatott, ezt részben az euróövezet gazdasági problémái és a lassuló teljesítménynövekedést elérő Kína okozta. 2012 óta a globális gazdaság teljesítménynövekedése 3,4 és 3,8% között ingadozik, 2018-ban 3,6%-kal emelkedett az egy

évvel korábbihoz viszonyítva. A fejlett, valamint a felzárkózó és fejlődő országokat tömörítő országcsoport gazdasági növekedése 2018-ban egyaránt lassult az egy évvel korábbihoz képest, előbbié 2,2, utóbbié 4,5%-kal haladta meg az egy évvel azelőtti szintet. A globális folyamatokra leginkább az Egyesült Államokhoz kötődő gazdaságpolitikai döntések és várakozások voltak hatással.

1.1. ábra **A globális GDP volumennövekedése**
(az előző évhez képest)

a) Becsült adat.

Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook.

¹⁾ Forrás: World Economic Outlook adatbázisa, 2019. április, Nemzetközi Valutaalap. Az adatbázis 2018. évre vonatkozó adatai részben becsléseken alapszanak.

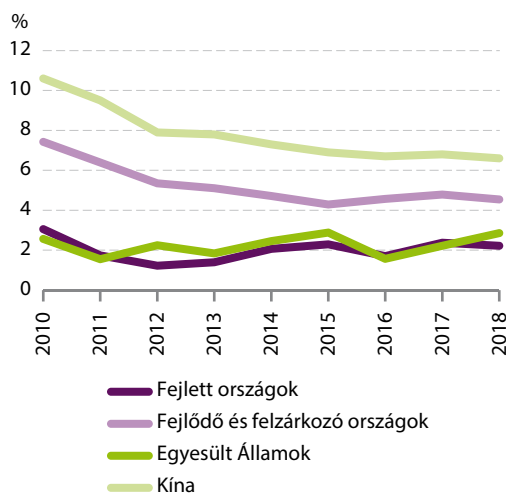
Fejlett országok: dinamikus az Egyesült Államok növekedése

A **fejlett országok** teljesítménybővülése közel 20 éve elmarad a világgazdasági átlagtól. 2010-ben a fejlett államok többségének (az Egyesült Államoknak, az Európai Unió tagállamainak, Japánnak és Kanadának) a gazdasága növekedésnek indult, együttes gazdasági teljesítményük 3,1%-kal bővült. A következő két évben a fejlett országok fokozatosan veszítettek a lendületükből. 2014 és 2018 között az éves növekedési ütem 1,7 és 2,4% között ingadozott.²⁾

Az **Egyesült Államok** gazdasági teljesítménye immáron két esztendeje egyre dinamikusabban növekszik, 2018-ban 2,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, amit elsősorban a bruttó állóeszköz-felhalmozás és a háztartások fogyasztásának bővülése (4,8, illetve 2,6%) segített. Az import volumennövekedése (4,5%) meghaladta az exportét (4,0%), a külkereskedelmi deficit pedig emelkedett. A termelési oldalon az ipari termelés növekedése fokozódott, 3,9%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, ezzel a kibocsátási szint rekordmagasra nőtt. A gazdasági élénküléssel párhuzamosan a munkanélküliek aránya (3,9%) az elmúlt közel 50 év legalacsonyabb szintjére súlylyedt, a fogyasztói árak emelkedése (2,4%) pedig gyorsult. A javuló makrogazdasági környezettel párhuzamosan a jegybank

szerepét betöltő Fed – részben kamatemelés formájában – szigorított a monetáris politikán. Az Egyesült Államok gazdasági hangulatára jelentős hatással van a kereskedelmi vámok vitája, ugyanis 2018-ban az Egyesült Államok több lépésben számos termékkör importvámértékét megemelte, ami leginkább a Kínából érkező behozatalt érintette. Az ázsiai ország válaszlépésként szintén megnövelte néhány olyan termékkör importvámkulcsát, amely elsősorban az Egyesült Államokból érkezett.³⁾

1.2. ábra A GDP volumenváltozása (az előző évhez képest)

Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook adatbázisa, OECD adatbázisa.

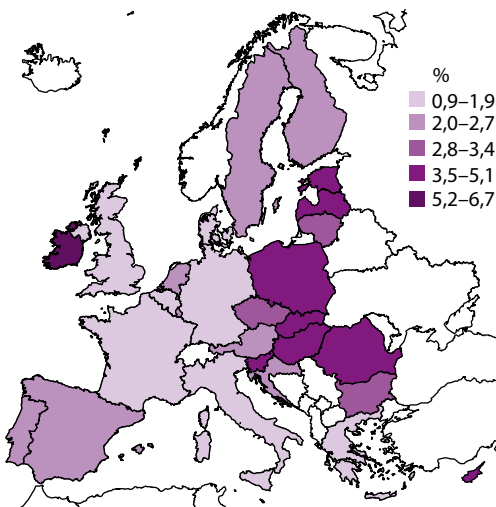
²⁾ Forrás: World Economic Outlook adatbázis, 2019. április, Nemzetközi Valutaalap. Az adatbázis 2018. évre vonatkozó adatai részben becsléseken alapszanak.

³⁾ Az Egyesült Államokra vonatkozó adatok forrása az OECD adatbázisa.

Lassult az uniós gazdaság növekedése⁴⁾

A hazánk szűkebb nemzetközi környezetét jelentő **Európai Unió (EU-28)** GDP-je 2018-ban 1,9%-kal haladta meg az előző évet. A növekedés dinamikája lassult a korábbi évekhez viszonyítva. A hazánk legfontosabb külgazdasági partnerének számító Németország gazdasági növekedése (1,4%) szintén számottevően veszített lendületéből. A meghatározó tagországok közül Spanyolország gazdasági teljesítménybővülése (2,6%) uniós átlag feletti, Franciaországé (1,5%), az Egyesült Királyságé (1,4%) és Olaszországé (0,9%) az alatti volt. A legjelentősebb növekedést Írország (6,7%) mellett elsősorban a közép-kelet-európai tagállamok realizálták. A viseigrádi országok mindegyikében bővült a gazdaság, a legjelentősebben (5,1%) Lengyelországban.

1.3. ábra A GDP volumenváltozása az EU-28-tagállamokban, 2018 (az előző évhez képest)

A 19 tagállamot tömörítő **eurózóna** gazdasága visszafogottabban nőtt (1,8%-kal) az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A térség gazdasági teljesítményére hatással van a monetáris környezet alakulása is. 2016 márciusában az Európai Központi Bank (EKB) 0,05%-ról 0,00%-ra csökkentette a jegybanki alapkamat mértékét, ami azóta változatlan. (Részben ez is segítette az alacsony hazai kamatkörnyezet kialakulását.) Ugyanakkor 2018 folyamán az euróövezet jegybankja számos, a monetáris politikát szigorító intézkedést hozott.⁵⁾

2016 utolsó két hónapjában az **euró** a megelőző 14 év leggyengébb **árfolyam-szintjén** mozgott az amerikai dollárral szemben, innen 2018 márciusáig – kisebb hullámzás mellett – jelentősen felértékelődött. Az amerikai dollár annak ellenére gyengült, hogy az Egyesült Államok gazdasága fellendült. Egy euróért 2018-ban átlagosan 1,18 amerikai dollárt, az egy évvel korábbinál 4,5%-kal többet kellett fizetni.

A gazdasági fejlettséget tekintve az Európai Unió és az Egyesült Államok között számottevő különbség van: az Egyesült Államok – vásárlóerő-paritáson számolt – egy főre jutó GDP-je 2017-ben 41%-kal meghaladta az uniós átlagot. 2010-hez képest kissé mérséklődött a két gazdasági centrum közötti rés. Japán gazdasági fejlettsége 2010 és 2016 között magasabb (3–7%-kal), 2017-ben viszont alacsonyabb (1%-kal) szinten volt az unióéhoz viszonyítva.⁶⁾

⁴⁾ Az Európai Unió gazdasági folyamatait meghatározó konjunktúramutatók (ipar, építőipar, kiskereskedelem, külkereskedelem, munkaerőpiac, fogyasztói árak) alakulásáról az adott témakör áttekintésében olvashat.

⁵⁾ Forrás: az Európai Központi Bank honlapja.

⁶⁾ Az Európai Összehasonlítási Program referenciaként figyelembe veszi az Egyesült Államok és Japán adatait, amelyeket az OECD számolt ki.

Fejlődő és felzárkózó országok: egyre nagyobb a súlyuk a globális termelésben

Az elmúlt években a fejlődő és felzárkózó országok jóval nagyobb mértékben járultak hozzá a világgazdasági növekedéshez, mint a fejlettségi országok, így részesedésük is nagyobb lett a globális termelésből. A 2010. évi 35%-kal szemben 2018-ban ez az országcsoport már – piaci árfolyamon számolva – 41%-kal járult hozzá a globális GDP értékéhez. A **fejlődő és felzárkózó országok** együttes teljesítménye⁷⁾ 2011 és 2015 között lassuló, de a globális átlagot meghaladó ütemben növekedett. Az országcsoport együttes GDP-je 2015 és 2017 között évi 4,3–4,8%-kal, 2018-ban 4,5%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A fejlődő és felzárkózó országok

közül gazdasági súlyát tekintve kiemelkedik Kína, India és Brazília, amelyek mindegyike a világ tíz legnagyobb nemzetgazdasága közé tartozik.

Az import terén az egyik legfontosabb külkereskedelmi partnerünknek számító **Kínában** a GDP volumenbővülés 2018-ban kissé lassult, 6,6%-os volt, ami az elmúlt 28 év legalacsonyabb növekedési üteme. A gazdaság főbb területein bővült a hozzáadott érték, közülük a feldolgozóiparé és a kereskedelemé egyaránt 6,2%-kal nőtt. Az ázsiai ország termékexportja – folyó áron – 7,1, termékimportja 13%-kal emelkedett az előző évhez képest.⁸⁾

Négyéves csúcson a kőolaj átlagára

Az Európában irányadó **Brent** kőolaj ára 2017 júniusa és 2018. október eleje között növekvő tendenciájú volt, aminek hatására az utóbbi hónapban az ára közel négyéves csúcsra (86,07 dollár/hordó) emelkedett. Ezt követően az év végére egy hordó kőolaj ára visszaesett 50,57 dollárra. 2018 folyamán egy hordó Brent átlagosan 71,34 dollárba, 32%-kal került többre az egy évvel korábinál. (Ezzel párhuzamosan a hazai járműüzemanyagok az év során átlagosan 7,9%-kal drágultak.)⁹⁾

Az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezete (FAO) számításai szerint a **globális élelmiszerárak**¹⁰⁾ 2018-ban átlagosan 3,5%-kal mérséklődtek az egy évvel korábbihoz képest. A termékcsoportok közül a legnagyobb mértékben (22%-kal) a cukor ára esett vissza, a tendencia több mint egy éve tart. (Ezzel párhuzamosan a cukor hazai fogyasztói ára is számottevően, 19%-kal alacsonyabb volt az előző évinél.) A növényi olajok átlagosan 15%-kal olcsóbbak voltak, ami mögött a pálmaolaj 15%-os árcsökkenése húzódik meg. A tej-

⁷⁾ Forrás: World Economic Outlook adatbázisa, 2019. április, Nemzetközi Valutaalap. Az adatbázis 2018. évre vonatkozó adatai részben becsléseken alapszanak.

⁸⁾ Forrás: a National Bureau of Statistics of China honlapja.

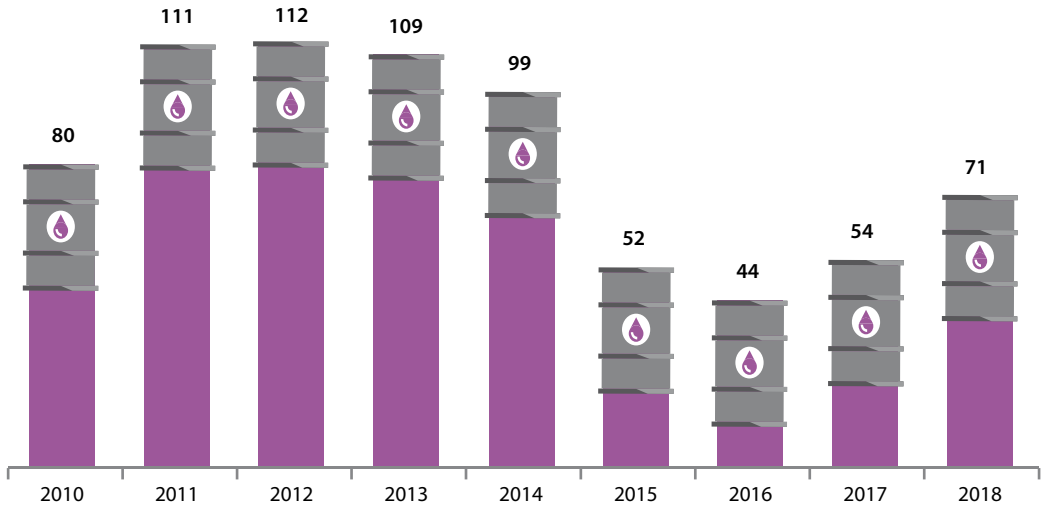
⁹⁾ U.S. Energy Information Administration.

¹⁰⁾ A FAO az élelmiszerár-indexen belül alindexeket tesz közzé a gabonafélék, az olajok, a cukor, a tejtermékek, valamint a húskészítmények árváltozásáról. Az indexeket 55 nyersanyag áralakulása alapján állítják össze és havonta jelentetik meg.

termékek és a húsfélék ára szintén csökkent (4,6, illetve 2,2%-kal), ugyanakkor a gabonaféléké nőtt (9,0%-kal), részben a kedvezőtlenebb globális terméseredmények miatt. Utóbbi áremelkedés hatással volt a hazai mezőgazdasági termelői árakra is.

zöldtlenebb globális terméseredmények miatt. Utóbbi áremelkedés hatással volt a hazai mezőgazdasági termelői árakra is.

1.4. ábra A Brent nyers kőolaj éves világszállítási átlagára (amerikai dollár/hordó)

Forrás: U.S. Energy Information Administration.

A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE

Gyorsult a gazdasági növekedés

A gazdasági-pénzügyi világválságot követően a magyar gazdaságban rövid ideig tartó bővülés bontakozott ki, ami elsősorban az exportorientált ipar termelésnövekedésén alapult. Ugyanakkor a belső keresletben elmaradt a pozitív fordulat: a gazdasági szereplők jellemzően csak a pótló beruházásokat hajtották végre, a háztartások pedig mérlegkiigazításra törekedtek. 2012-ben a dél-európai országokban tovább mélyült az adósságválság, egyúttal megtorpant

az uniós gazdaság növekedése is. Ez a kedvezőtlen külső környezet és a – részben a magas bázissal összefüggésben – visszaeső mezőgazdasági teljesítmény jelentősen hozzájárult a csökkenő gazdasági teljesítményhez.

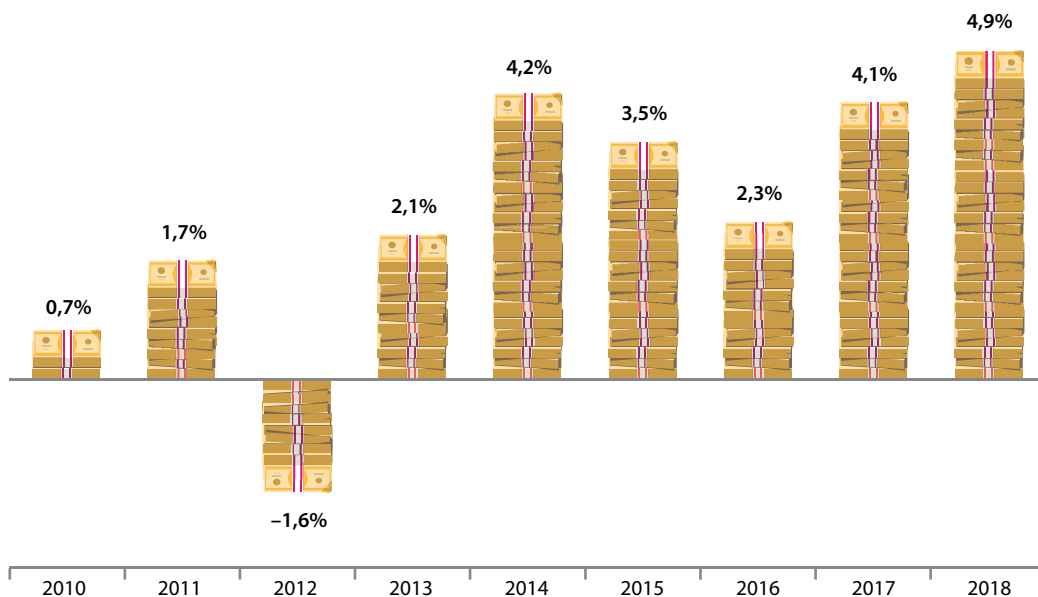
2013 elején a dekonjunkció véget ért, a GDP-bővülés motorját a termelési oldalon az exportorientált járműipar és a hozzá kapcsolódó beszállító ágazatok, míg a felhasználási oldalon a gazdaság szinte minden területét érintő beruházások je-

lentették. A következő években a magyar gazdaság továbbra is növekedési pályán mozgott, de a bővülés üteme 2014 után vesztett a lendületéből. 2016-ra a konjunktúra forrása megváltozott: a termelési oldalon a járműipar helyett a piaci jellegű szolgáltatások járultak hozzá leginkább a GDP növekedéséhez. A felhasználási oldalon a nagyjából uniós forrásból finanszírozott fejlesztések volumene visszaesett, viszont a háztartások fogyasztása dinamikus módon emelkedett.

2017-ben lendületet kapott a gazdaság, a növekedés többszörös lett. A belső kereslet továbbra is meghatározó tényezője volt

a piaci szolgáltatások bővülésének, ugyanakkor az ipari termelés dinamikusabban nőtt, valamint az építőiparban is pozitív irányú fordulat következett be. A kedvező külső környezet mellett a teljesítmény növekedéséhez hozzájárult a háztartások kedvezően alakuló pénzügyi helyzete: a reálbérek megugrottak, a hitelállomány stagnált. 2018-ban¹¹⁾ a korábbi évet jellemző folyamatok folytatódtak, a háztartások többet fogyasztottak, a beruházási aktivitás fokozódott. Mindezek eredményeként gazdaságunk teljesítménynövekedése tovább gyorsult, 4,9%-os volt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Ilyen mértékű volumenbővülésre 2004 óta nem volt példa.

1.5. ábra A GDP volumenváltozása
(az előző évhez képest)

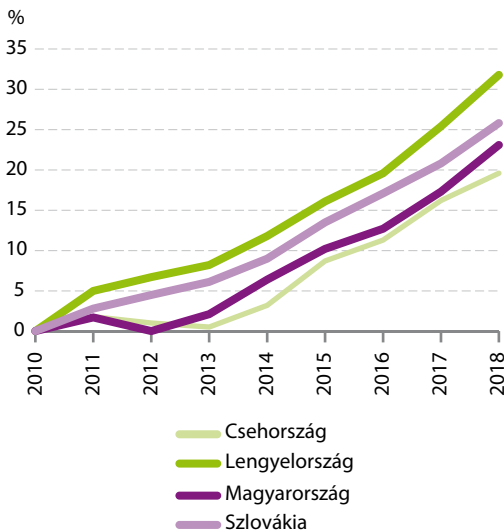
Hazánk 2018. évi teljesítménybővülése – a korábbi évekhez hasonlóan – meghaladta az EU-28 átlagát (1,9%), ezzel az uniós rangsor elejéhez tartoztunk. A visegrádi

országok közül a lengyel gazdaság teljesítménye hazánknál gyorsabban (5,1%-kal), a szlovák és a cseh gazdaságé lassabban (4,1, illetve 2,9%-kal) emelkedett.

¹¹⁾ A nemzeti számlákra vonatkozó 2018. évi adatok a negyedéves információk alapján becslést, nem végleges értékek, a 2017. évi adat pedig előzetes adatok.

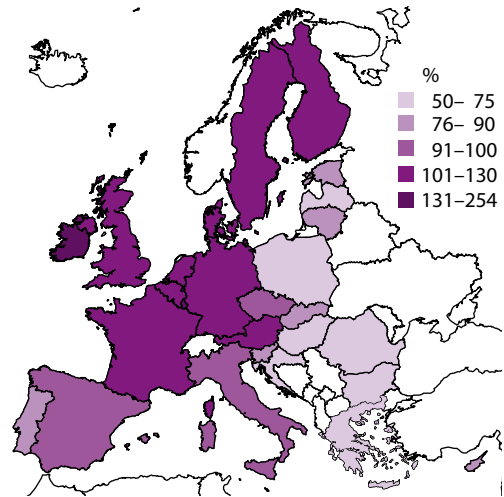
2010 óta hazánk gazdaságát alapvetően emelkedés jellemezte, így a 2018. évi teljesítmény 23%-kal meghaladta a 2010. évit. Ezzel párhuzamosan az uniós gazdaság 13%-kal növelte a GDP volumenét. A tagországok között a kilencedik legdinamikusabb növekedést értük el.

1.6. ábra A GDP volumenváltozása a visegrádi országokban (2010-hez képest)

Magyarország **egy főre jutó GDP-je**¹²⁾ (vásárlóerő-paritáson számítva) 2010-ben az uniós átlag 65, 2018-ban 70%-át érte el. Ezzel a 2018. évi uniós rangsorban hazánk a 24. helyet foglalta el. A többi visegrádi ország magasabb gazdasági fejlettséget ért el 2018-ra, valamint a 2010 és 2018 közötti felzárkózás az uniós átlaghoz Csehország és Lengyelország esetében gyorsabb ütemű volt.

1.7. ábra Az uniós tagországok gazdasági fejlettségi szintje az EU-28 átlagában, vásárlóerő-paritáson számítva, 2018

TOVÁBB EMELKEDETT A GNI VOLUMENE

A rezidens gazdasági szereplők külfölddel szembeni elsődleges jövedelmeinek egyenlegével korrigált GDP, avagy a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) volumene 2010 óta – 2012 kivételével – emelkedik, 2017-ben 2,5%-kal nőtt az előző évhez képest. A GNI értéke (folyó áron 36,8 ezer milliárd forint) 2017-ben 4,0%-kal elmaradt a GDP-től, amit a külföldi tulajdonú vállalatok profitjának hazavitele (tőkerepatriálás) okozott. A külföldnek fizetendő tulajdonosi jövedelemből a visszaforgatott jövedelem aránya rekordmértékű, 60% (3,2 ezer milliárd forint) volt. A külföldről kapott és a külföldnek fizetendő munkavállalói jövedelmek pozitív egyenlege csökkent, főként a külföldről kapott munkajövedelem alacsonyabb értéke miatt.

¹²⁾ Az adatok lekérdezésének utolsó napja: 2019. június 19.

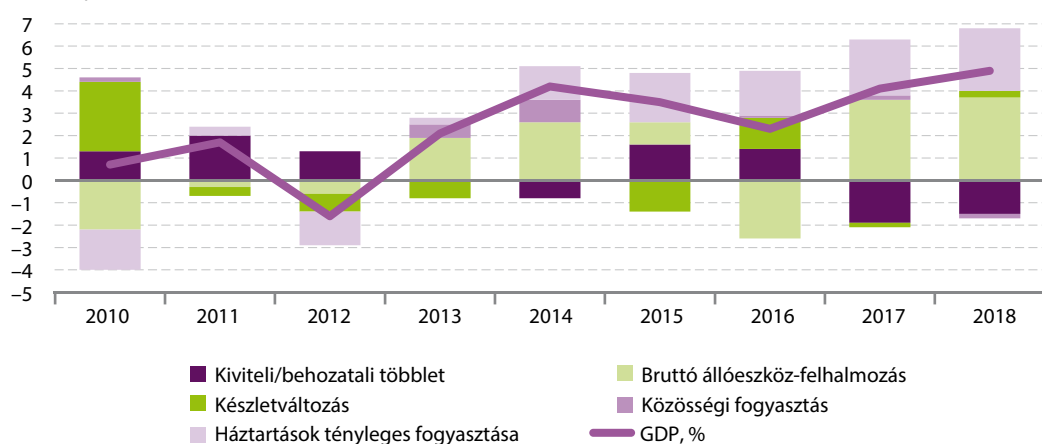
Tovább gyorsult a háztartások fogyasztásának növekedése

2017-ben és 2018-ban a gazdasági növekedés hangsúlya a külső keresletről teljesen áthelyeződött a belső keresletre, a növekedés

forrásának a bruttó állóeszköz-felhalmozás és a háztartások bővülő fogyasztása bizonyult.

1.8. ábra Hozzájárulás a GDP volumenváltozásához a felhasználási oldalon

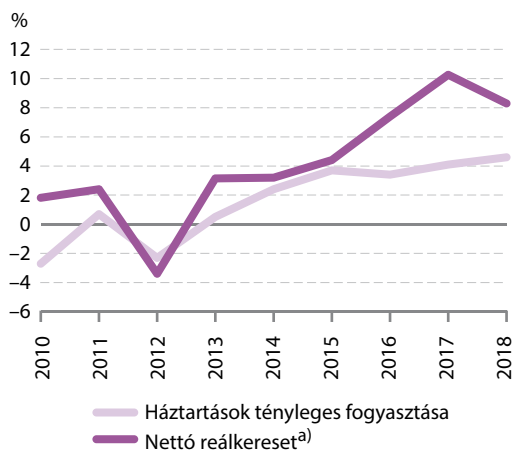
Százalékpont, illetve %

A javuló munkaerőpiaci környezet és a reálbér-növekedés hatásaként a háztartások 2018-ban is többet fordítottak fogyasztásra. A belső felhasználás legnagyobb részét, a GDP nagyjából 60%-át jelentő **háztartások tényleges fogyasztásának** volumene 2012-ben még 2,3%-kal csökkent, ezt követően folyamatosan, 2018-ban 4,6%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A bővülő fogyasztást a rekordszintre emelkedő nettó pénzügyi vagyonton kívül a háztartások hitelkeresletének élénkülése is támogatta.¹³⁾ A háztartások fogyasztási szintje 18%-kal meghaladta a 2010. évi, mialatt a GDP-n belüli súlya mérséklődött: a 2010. évi 64%-kal szemben 2018-ban 59%-kal részesedtek a bruttó hazai termékből.

¹³⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

1.9. ábra A háztartások tényleges fogyasztása és a nettó reálkereset változása (az előző évhez képest)

a) A családi adókedvezmény figyelembevételével.

A MAGYAR HÁZTARTÁSOK KÖLTÖTTÉK AZ EGYIK LEGTÖBBET HÍRKÖZLÉSRE

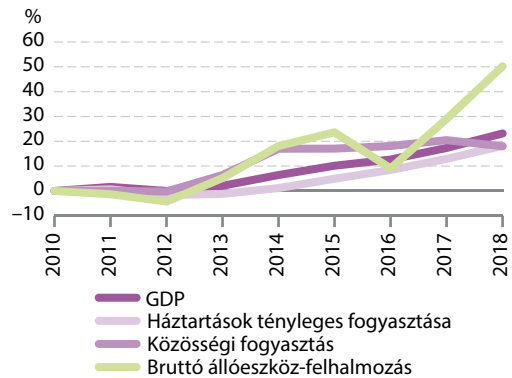
A magyar háztartások lakásfenntartásra fordított kiadásaik aránya 2010 és 2017 között csökkent ugyan, de 2017-ben is erre költötték arányaiban a legtöbbet (19%-ot). Kiadásaik második legnagyobb részét élelmiszerekre és alkoholmentes italokra (18%) fordították, 1,5 százalékponttal többet, mint 2010-ben. A legkevesebbet a korábbi évekhez hasonlóan oktatásra (1,6%) költötték.

A Magyarországon élő háztartások 2017-ben lakásfenntartásra 5,4 százalékponttal kevesebbet költöttek, mint az uniós átlag, az élelmiszerkiadásaik azonban 6,0 százalékponttal meghaladták azt. A tagállamok közül a magyar háztartások költöttek arányaiban a negyedik-ötödik legtöbbet hírközlésre (3,6%), a negyedik legkevesebbet pedig ruházkodásra (3,8%).

A háztartások fogyasztásának részét képező **természetbeni társadalmi juttatások** a korábbi évekhez hasonlóan ezúttal is emelkedtek: a nagyobb részesedésű, kormányzattól kapott természetbeni társadalmi juttatások volumene 2018-ban 1,0, a kisebb súlyú, háztartásokat segítő nonprofit intézményektől kapott juttatásoké 6,3%-kal növekedett.

A belföldi fogyasztás másik jelentős része, a **közösségi fogyasztás** a GDP bővülését kismértékben lassította. A GDP közel tizedét adó felhasználási tétel volumene 2018-ban 2,1%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest.

1.10. ábra A GDP és a belső kereslet tényezőinek volumenváltozása (2010-hez képest)

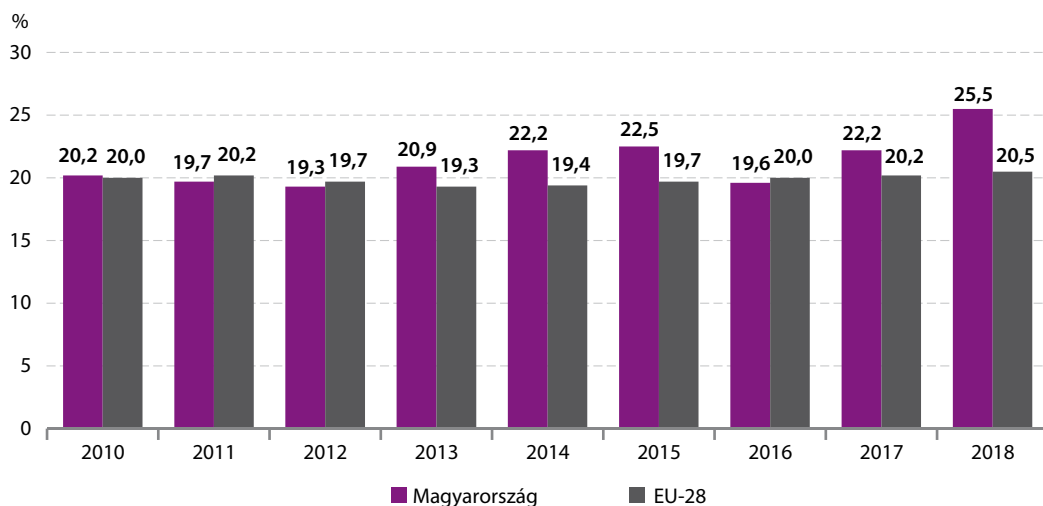

Kiemelkedő volt a bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya

A **bruttó állóeszköz-felhalmozás** volume a válság 2009-től 2012-ig tartó csökkenését követően 2013 és 2015 között növekedett, számottevően hozzájárulva ezzel a GDP bővüléséhez. 2016-ban a bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene visszaesett. Az ezt követő két évben a nemzetgazdaság egészét élénk

beruházási aktivitás jellemezte, a bruttó állóeszköz-felhalmozás volumennövekedése (2018-ban 17%) alapján hazánk az uniós rangsor élmezőnyéhez tartozott. Az állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya újra meghaladta az uniós átlagát, a 2018. évi 25,5%-os ráta az egyik legmagasabb volt a tagállamok körében.

1.11. ábra A bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya

Erős az uniós források hatása a fejlesztések alakulására

A bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulását alapvetően meghatározó (2018-ban csaknem négyötödét adó) **nemzetgazdasági beruházások**¹⁴⁾ – többévi csökkenést követően – 2013-ban növekedésbe fordultak, részben a hazai befektetési környezet jelentős javulásának köszönhetően. Az uniós költségvetési ciklusváltás hatására ugyanakkor a beruházások volumene 2016-ban átmenetileg visszaesett. Az ezt követő két évben a 2014–2020-as uniós költségvetési időszak támogatásainak felhasználásával elindított projektek megvalósítása lendületet vett, emellett a vállalkozások kapacitásnövelő fejlesztéseinek élénkülése és az ingatlanberuházási aktivitás is bővítette a nemzetgazdasági beruházásokat, amelyek volumene 2018-ban 17%-kal haladta meg az egy évvel

korábbi, magas bázist, és 61%-kal emelkedett a 2010. évihez képest.

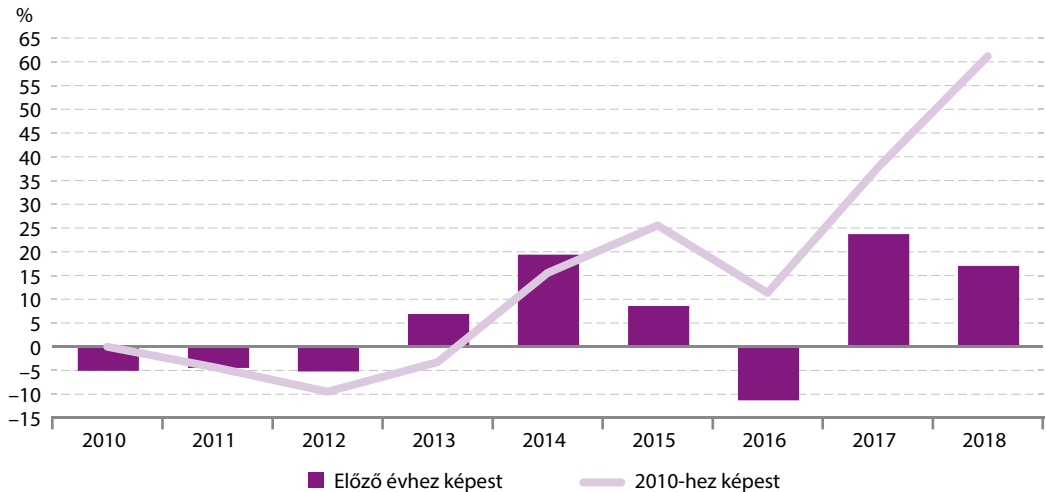
A beruházási teljesítmény 2018. évi növekedésére a vállalkozások és a költségvetési szervek fejlesztéseinek élénkülése egyaránt hatással volt. A teljesítményérték több mint felét valósították meg a legalább 50 főt foglalkoztató **vállalkozások**, körükben 8,8%-kal nőtt a fejlesztések volumene. A felhasználható forrásokat a vállalkozások körében bővítették – az uniós és a hazai költségvetési támogatási formák mellett – a hitelpiaci folyamatok, elsősorban az alacsony hitelkamatlábak és a kkv-szektor erősítését, beruházásainak ösztönzését szolgáló programok (például a jegybank által meghirdetett Piaci Hitelprogram). A vállalkozások beruházásainak növeke-

¹⁴⁾ A nemzetgazdasági beruházásokra vonatkozó 2018. évi adatok a negyedéves információk alapján számított, nem végleges értékek.

désében meghatározó szerepet képviseltek a külföldi érdekeltségű vállalkozások, akik meglévő befektetéseik továbbfejlesztésén kívül – elsősorban anyavállalati forrásból – számos zöldmezős beruházást is végrehajtottak 2018-ban. A **költségvetés** beruházási hajlandóságát jelentősen befolyásolják az uniós támogatások igénybevételi lehetőségei. Ezzel összefüggésben a 2016-os, nagymértékű visszaesést követő két évben számottevően nőtt a költségvetési szervek beruházása, 2018-ban 31%-kal.

Az anyagi-műszaki összetételt tekintve a nagyobb súlyú **építési beruházások** teljesítménye az elmúlt években ingadozott. Az új uniós támogatási időszak forrásaiból finanszírozott fejlesztések 2017-től kezdtek el realizálódni, így 2018-ban 22%-kal bővült az építési beruházások volumene az egy évvel korábbihoz képest. A **gép- és berendezésberuházások** volumene 2011 óta folyamatosan nőtt, 2018-ban 11%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, a 2010. évihez képest pedig megduplázódott.

1.12. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozása*

* Az évközi (negyedévenkénti) adatgyűjtésből származó adatok alapján.

A beruházások hattizede három nemzetgazdasági ágban valósult meg

A beruházási aktivitás 2018-ban mindegyik **nemzetgazdasági ágban** nőtt. A három legnagyobb súlyú terület közül a leginkább a szállítás és raktározásban bővült (33%-kal), elsősorban az uniós források felhasználásával finanszírozott út-, autópálya-, kerékpárút-,

vasútépítések és -felújítások, valamint szállítással foglalkozó vállalkozások fejlesztései következtében. Az ingatlanügyletek beruházási volumene 17%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, amire a lakásépítések folytatódó bővülése mellett üzleti célú ingatlanfejlesztések

is hatással voltak. A legnagyobb beruházó területnek számító feldolgozóipar fejlesztésére fordított összegek volumene 6,3%-kal magasabb volt az előző évinél, a növekedéshez a legnagyobb mértékben a villamos berendezés gyártása és az elektronikai ipar járult hozzá. A három legjelentősebb súlyú beruházó területen – a feldolgozóiparban, az ingatlanügyletekben, valamint a szállítás és raktározásban – a fejlesztések hattizede koncentráltódott.

A közigazgatásban főként a rend-, katasztrófa- és honvédelem területén, valamint a központi közigazgatásban megvalósult fejlesztések eredményezték a növekedést (35%). Az egészségügyi szolgál-

tatásban leginkább a fekvőbeteg-ellátáshoz, az oktatás területén főként a felsőoktatáshoz kötődő fejlesztéseknek köszönhetően nőtték (31, illetve 14%-kal) a beruházások az egy évvel korábbihoz képest.

A többi nemzetgazdasági ág közül az energiaipari beruházások 39%-os bővülését főként megújuló energiák hasznosítását célzó fejlesztések, a vendéglátásban regisztrált 23%-os növekedést pedig a szállodaépítések és -felújítások folytatódása eredményezte. Az építőipari szervezetek – részben a gazdasági konjunktúra hatására – 22%-kal növelték tárgyieszköz-fejlesztéseiket.

1.1. tábla **A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye,* 2018**

(%)

Nemzetgazdasági ág, anyagi, műszaki összetétel	Beruházási teljesítményérték megoszlása	Volumenváltozás	
		az előző évhez képest	2010-hez képest
Feldolgozóipar	26,3	6,3	98,7
Szállítás és raktározás	16,8	33,5	54,9
Ingatlanügyletek	16,6	17,3	45,8
Közigazgatás	6,6	34,7	208,7
Kereskedelem	5,2	2,6	36,9
Mezőgazdaság	4,1	8,3	36,0
Energiaipar	3,8	38,7	11,2
Művészet és szabadidő	3,1	8,9	273,5
Adminisztratív szolgáltatás	2,9	19,3	146,9
Információ és kommunikáció	2,7	1,5	35,3
Nemzetgazdaság összesen	100,0	17,0	61,1
Ezen belül:			
építési beruházások	55,8	22,2	35,5
gép, berendezés, jármű	43,2	11,4	99,9

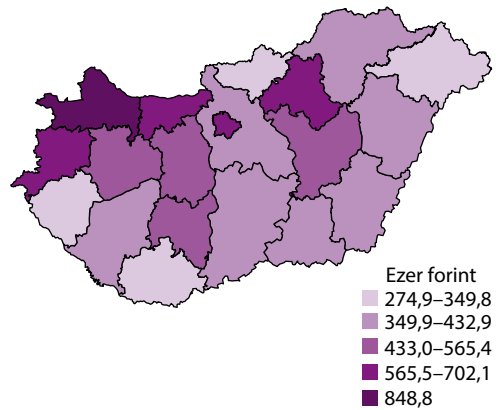
* Az évközi (negyedévenkénti) adatgyűjtésből származó adatok alapján.

Nagy a beruházások térségi koncentrációja

A 2013–2017. évi beruházások¹⁵⁾ egy-negyede a fővárosban valósult meg, a Pest megyei részesedés 9,7, a Győr-Moson-Sopron megyei 7,7%-ot tett ki. A fejlesztések egy lakosra jutó éves átlagos értéke Győr-Moson-Sopron megyében volt a legmagasabb, az országos átlag 1,7-szerese. Átlag felett alakult még a népességarányos beruházás a fővárosban, Komárom-Esztergom, Heves, Vas, Fejér és valamelyest Jász-Nagykun-Szolnok megyében is. A rangsor végén Nógrád, Zala és Baranya megye állt, az országos átlag 54, 59, illetve 60%-ával. Győr-Moson-Sopron és Nógrád megye fajlagos beruházásértéke között háromszoros volt a különbség. A különbségeket nagyban magyarázzák a megyékben és a fővárosban tevékenykedő vállalkozások beruházási aktivitása és a fej-

lesztések tőkeigényessége közötti különbségek.

1.13. ábra A beruházások* egy lakosra jutó értéke, 2013–2017 átlaga

* Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerinti összesítésben.

A külkereskedelem visszafogta a gazdasági növekedést¹⁶⁾

A válságot követő években hazánk **külkereskedelmi teljesítményén** jól tükröződött a fontos uniós exportpiacaink gazdasági teljesítőképessége. 2010 és 2016 között a külkereskedelem összességében pozitívan járult hozzá a gazdasági növekedéshez. A növekvő fogyasztás és az élénkülő gépberuházások hatására 2018-ban a behozatal volumennövekedése (7,1%) meghaladta

az exportét (4,7%), ezzel 2017-hez hasonlóan a külkereskedelem számottevően visszafogta a gazdasági bővülést. A külkereskedelem döntő részét adó áruforgalom és a szolgáltatás-kereskedelem mindkét irányban bővült. A romló cserearányok mellett hazánk külkereskedelmi forgalmában 2018-ban az egy évvel korábbinál 890 milliárd forinttal kisebb, 2,0 ezer

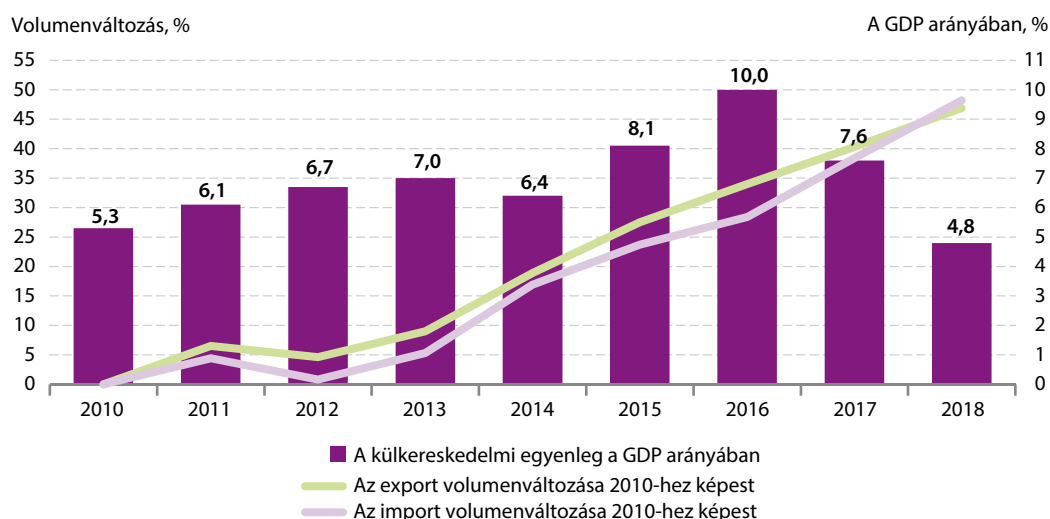
¹⁵⁾ Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerinti összesítésben. A beruházások eseti jellege következtében több év adatának figyelembevételével realisabb képet ad a területi különbségek alakulásáról, mint egy évé, ezért a 2013–2017. évek adatai alapján vizsgáltuk a főbb jellemzőket.

¹⁶⁾ A alfejezetben szereplő, külkereskedelemmel kapcsolatos statisztikai adatokat a nemzeti számlák európai rendszere (ESA2010) módszertana alapján számították.

milliárd forintos többlet keletkezett, amit a romló áruforgalmi egyenleg okozott. Hazánkat nagymértékű **gazdasági nyitottság** jellemzi, amely a nemzetgazdaságunkat sebezhetővé teszi a külső konjunkturális hatásokkal szemben. (A többlet hozzájárult a fizetési mérleg szufficitjéhez.) A külső kereslet alakulásával szem-

beni magas kockázatot mutatja, hogy az export értéke 2018-ban a GDP 86,5%-át érte el, ez a megelőző három évhez képest mérséklődött, viszont uniós szinten továbbra is jelentős. (Az export GDP-arányos értéke Szlovákia esetében magasabb, Csehország és Lengyelország esetében alacsonyabb volt.)

1.14. ábra A külkereskedelem teljesítményének alakulása

A belső kereslet is hozzájárult az ipari teljesítmény növekedéséhez

A termelési oldalon 2018-ban a gazdaság húzóereje elsősorban a piaci szolgáltatások, a feldolgozóipar és az építőipar voltak.

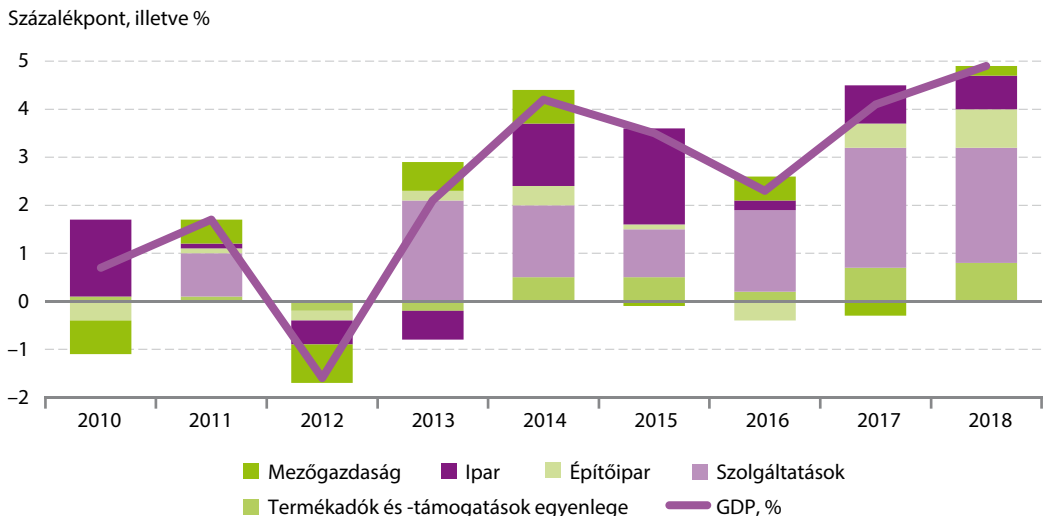
Az árutermelő nemzetgazdasági ágak közül a **mezőgazdaság** hozzáadott értéke az elmúlt években erőteljesen ingadozott az időjárás változékonysága miatt, de 2018-ban az agrárszektor 5,3%-os teljesítménynövekedése hozzájárult a GDP növekedéséhez.

Az exportorientáltsága révén az uniós konjunktúrával szoros kapcsolatban álló **ipar** teljesítménye a korábbi évhez hasonlóan 2018-ban szintén támogatta a GDP növekedését. Az ipari hozzáadott érték volumene 3,2, ezen belül a feldolgozóiparé 3,5%-kal emelkedett. A korábbi évekkel ellentétben az ipari növekedést elsősorban a belföldi kereslet okozta.

Az alacsony részarányú **építőiparban** – a 2011. évi, átmenetinek bizonyuló emelkedés mellett – a 2006-ban megkezdődött csökkenést 2013-ban növekedés váltotta fel. A fordulatban elsősorban az uniós forrásból megvalósuló beruházások játszottak fontos szerepet. 2015 végére az infrastrukturális fejlesztések jelentős része befejeződött, ennek következtében az építőipar teljesítménye 2016-ban 10%-kal visszaesett az előző évhez viszonyítva. Részben az új

uniós költségvetési ciklus keretében elinduló beruházások, részben az ingatlanpiaci fellendülés hatására a hozzáadott érték volumene 2017-ben 17, 2018-ban 23%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A teljesítmény mindegyik építőipari ágazatban jelentősen meghaladta az egy évvel korábbit, leginkább az egyéb építmények (például köz- és vasútépítések) körében. Emellett a kormányzati intézkedések és a hitelpiaci viszonyok következtében több lakást is építettek.

1.15. ábra Hozzájárulás a GDP volumenváltozásához a termelési oldalon

A szolgáltatószektor minden szegmense nőtt

A gazdasági teljesítmény közel kétharmadát realizáló szolgáltatószektor 2018-ban – a megelőző öt évhez hasonlóan – nagymértékben hozzájárult a GDP volumen-növekedéséhez. A bővülő belső kereslettel összhangban 2018-ban a legtöbb szolgáltatóágazat gazdasági teljesítménye növekedett, a legnagyobb mértékben (7,9%) a **kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás**

és vendéglátásé. Az ágazat teljesítménybővüléséhez a hazai lakosság emelkedő vásárlási és utazási kedve, valamint a bővülő külföldi vendég-forgalom egyaránt hozzájárult. Az **információ, kommunikáció** nemzetgazdasági ág teljesítménye több éve folyamatosan növekszik, 2018-ban 7,3%-kal. Az **ingatlanügyletek** nemzetgazdasági ág hozzáadott értéke 4,3%-kal bővült, mi-

után 2018-ban folytatódott a használt-lakás-piac élénkülése. Részből az ipari folyamatokkal összhangban a **szállítás, raktározás** teljesítménye 4,6%-kal emelkedett. A **pénzügyi szolgáltatások** teljesítménye 2018-ban 2,4%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, ennek ellenére 6,6%-kal elmaradt a 2010. évitől. 2010 és 2018 között a terület nemzetgazdasági súlya 1,4 százalékponttal,

3,5%-ra mérséklődött. A pénzügyi szektorra kedvezőtlenül hatottak a devizaalapú jelzáloghitelekkel kapcsolatos jogszabályi előírások. A jellemzően az államháztartás által finanszírozott **közösségi szolgáltatások** (közigazgatás, oktatás, egészségügy, szociális ellátás) hozzáadott értéke az egy évvel korábbihoz viszonyítva alig változott (+0,2%).

1.2. tábla **A bruttó hozzáadott érték és a GDP alakulása**

(%)

Nemzetgazdasági ág, ágcsoport	Megoszlás		Volumenváltozás	
	2010	2018	az előző év-hez képest	2010-hez képest
Mezőgazdaság	3,5	4,3	5,3	29,6
Ipar	25,7	25,9	3,2	19,0
Építőipar	4,2	5,3	22,9	49,3
Kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás	11,7	12,3	7,9	40,5
Szállítás, raktározás	6,0	6,2	4,6	21,1
Információ, kommunikáció	5,4	5,0	7,3	45,7
Pénzügyi szolgáltatások	4,9	3,5	2,4	-6,6
Ingyenértékesítő tevékenységek	9,1	8,1	4,3	12,9
Üzleti szolgáltatások	8,9	9,8	6,5	49,7
Közösségi szolgáltatások (közigazgatás, oktatás, egészségügy, szociális ellátás)	17,6	16,8	0,2	12,4
Művészet, szabadidő	3,0	2,8	5,5	21,1
Ágazatok hozzáadott értéke összesen	100,0	100,0	4,9	24,3
Nemzetgazdaság összesen (piaci beszerzési áron, GDP)	-	-	4,9	23,1

Csökcent a megyék és a főváros fejlettségbeli különbsége

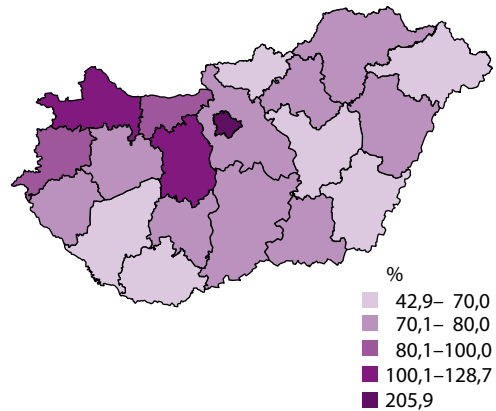
A gazdasági teljesítmény több mint harmadát előállító Budapest a legfejlettebb régió hazánkban, egy főre jutó bruttó hazai ter-

méke 2017-ben több mint kétszerese volt az országos átlagnak. 2010 és 2017 között Budapest országoshoz mért fejlettségi szint-

je számottevően, nemzetgazdaságon belüli súlya kissé mérséklődött. Az országos átlagot 2017-ben a fővároson kívül még a járműipari központnak számító Győr-Moson-Sopron és a 2010 óta legtöbbször fejlődő Fejér megye egy főre jutó GDP-je haladta meg (29, illetve 2,6%-kal). 2010 és 2017 között szintén nagymértékben (10 százalékpont felett) közeledett az országos átlaghoz Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun és Vas megye gazdasági fejlettsége. A korábbi évekhez hasonlóan a legelmaradottabb és egyben a legkisebb súlyú megyének Nógrád számított, amelynek az országos átlagtól való leszakadása kismértékben emelkedett. 2010 és 2017 között Pest, Zala, Komárom-Esztergom, Hajdú-Bihar és Baranya megye jelentősen veszített gazdasá-

gi pozíciójából, vagyis gazdasági fejlettségük és súlyuk egyaránt számottevően csökkent.

1.16. ábra Az egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában, 2017

KÜLKERESKEDELEM

A belkereskedelemtől komplexebb tevékenységeket igénylő külkereskedelem növeli az emberek jólétét, mivel az import bővíti az elfogyasztható javak körét, az export pedig belföldi munkahelyeket teremt. A külkereskedelem-statisztika két fő területe közül a termékforgalmi statisztika a fizikailag létező termékeknek az országok közötti mozgá-

sáról gyűjt adatokat, míg a szolgáltatás-külkereskedelmi statisztika a – jellemzően nem tárgyasulós – szolgáltatások (pl. turizmus, szállítás) nemzetközi forgalmát veszi számba. Bár a termelés nagyobbik részét a szolgáltatások jelentik, a külkereskedelmi forgalomnak mintegy négyötöde a termékekhez kötődik.

2016 óta csökkenő aktívum

2018-ban a termékek exportjának volumene – előzetes adatok szerint – 4,2, importjának volumene 6,3%-kal nőtt 2017-hez képest. A növekedési ütem

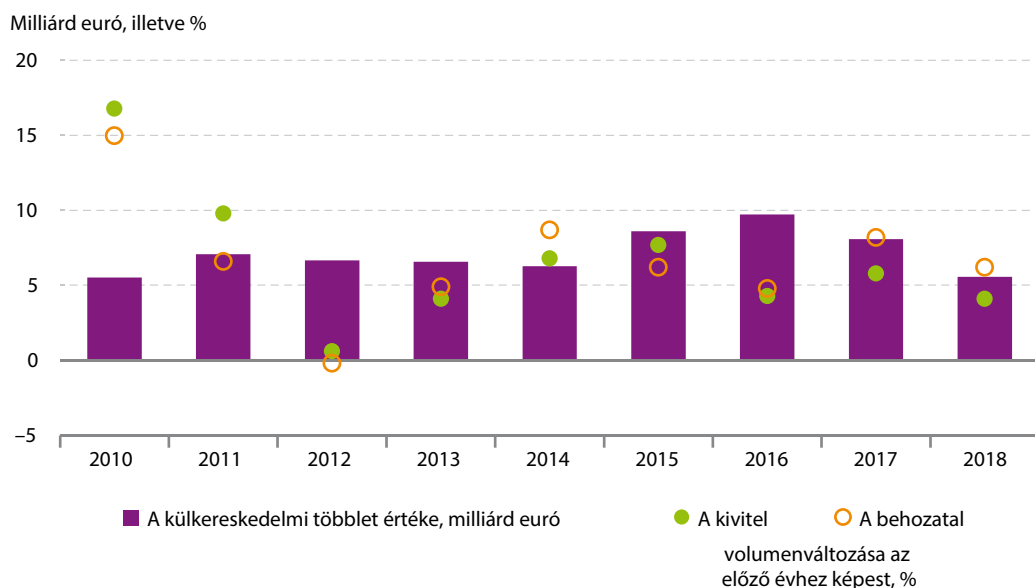
a forgalom mindkét irányában lassult az előző évihez viszonyítva. Az import bővülése 2017-hez hasonlóan 2018-ban is 2 százalékponttal meghaladta az ex-

portét, ami – a cserearányromlás mellett – számottevően hozzájárult az egyenleg romlásához. 2010-hez képest a kivitel volumene 53, a behozatalé 57%-kal emelkedett.

2018-ban a kivitel euróban számított **értéke** 4,2, a behozatalé 7,3%-kal több volt, mint 2017-ben. A változatlan áras adatokhoz hasonlóan az euróban számí-

tottak is azt mutatják, hogy 2018-ban az export kisebb, az import viszont nagyobb mértékben bővült, mint a 2010-es évek átlagában. Külkereskedelmi termékforgalmunk 5,6 milliárd eurós többlettel zárta az esztendőt, az **egyenleg** 2,5 milliárd euróval romlott a 2017. évihez képest és az elmúlt 8 év legalacsonyabb értéke volt.

1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása

1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2018

Megnevezés	Az export		Az import		Az egyenleg	
	értéke	változása 2017-hez képest, %	értéke	változása 2017-hez képest, %	értéke	változása az előző évhez képest
Milliárd forint	33 419	7,3	31 654	10,6	1 764	-736
Millió euró	104 885	4,2	99 327	7,3	5 557	-2 520
Millió dollár	123 993	9,2	117 382	12,4	6 611	-2 485

A gépimport volumene 2018-ban is nagyobb mértékben bővült, mint a gépexporté

A külkereskedelmi termékforgalom több mint felét a **gépek és szállítóeszközök** teszik ki. Részesedésük az exportban hagyományosan nagyobb, mint az importban, 2018-ban arányuk a kivitelben 56, a behozatalban 48% volt. 2018-ban a gépek és szállítóeszközök változatlan áron számított exportja 4,8, importja 7,1%-kal bővült az előző évihez képest.

A **villamos gépek, készülékek és műszerek** 2018-ban is az export második legnagyobb, az importnak pedig a legnagyobb forgalmú termékköre volt. 2018 során kereskedelmük euróértéke a kivitelben 6,1, a behozatalban 11%-kal nőtt. Az árucsoport behozatalában a legfontosabb termékeket az elektronikus integrált áramkörök és mikro-szerkezetek, kivitelében az elektromos vezérlésre vagy elektromosság elosztására szolgáló kapcsolótáblák, -panelek, -tartók, -asztalok, -dobozok és -foglatok jelentették.

A villamos gépek összesített forgalmától nem sokkal maradt el a **közúti járműveké**, amelyek exportja a termékkörök közül a legnagyobb, importja pedig a második legjelentősebb összegű volt. Kivitelük értéke 17,3 milliárd euró volt 2018-ban, 1,0%-kal több, mint a megelőző évben. A termékkör 2018. évi exportjának mintegy harmada Németországba került, ezt – attól jelentősen lemaradva – Franciaország követte a rangsorban. A közúti járművek behozatala 10,2 milliárd euró értékű volt 2018-ban, 4,7%-kal több a 2017. évinél. A legfontosabb kereskedelmi partnerünk a forgalom ezen irányában is Németország, részesedése hasonló az exportban tapasztalathoz. Nyolc év alatt a közúti járművek euróban számított exportja 2,6-, importja 2,4-szeresére emelkedett, az időszakon belül a növekedés nagyobbik része a 2013–2015. évekre koncentrált, összefüggésben a jelentős járműipari kapacitás termelésbe állásával.

1.4. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása árufőcsoportok szerint, 2018

(%)

Árufőcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}
	2017-hez képest			2017-hez képest		
Élelmiszerek, italok, dohány	-3,7	-1,8	6,8	5,3	4,8	5,2
Nyersanyagok	0,4	-0,4	2,2	3,4	2,6	2,1
Energiahordozók	2,7	17,6	2,8	-4,8	12,9	8,2
Feldolgozott termékek	5,4	5,2	32,4	8,4	9,0	36,8
Gépek és szállítóeszközök	4,8	4,0	55,7	7,1	5,6	47,7
Összesen	4,2	4,2	100,0	6,3	7,3	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

Az **energiafejlesztő gépek és berendezések** euróban számított kivitele 5,4, behozatala 8,9%-kal mérséklődött 2018-ban. A csökkenés mértéke mindkét irányban nagyobb a 2017. évinél, az ezt megelőző években ugyanakkor növekedés következett be, így az export értéke 45, az importé pedig 62%-kal több a 2010. évinél.

2018-ban a külkereskedelmünk valamivel több mint harmadát a **feldolgozott termékek** jelentették, amelyek kivitele 5,4, behozatala 8,4%-kal bővült 2017-hez képest. A feldolgozott termékek forgalma nemcsak 2018-ban, hanem az elmúlt nyolc év egészét tekintve is a legnagyobb mértékben emelkedett az 5 árucsoport közül, a kereskedelem volumene a forgalom mindkét irányában 1,8-szeresét jelenti a 2010. évinek. A legnagyobb forgalmat 2018-ban is a gyógyszer és gyógyászati termékekből bonyolították le. Az idetartozó árucsoportok közül 2018-ban is a **gyógyszer és gyógyszerészeti termékekből** bonyolítottuk le a legnagyobb forgalmat. A kereskedelem kiviteli értéke 11%-kal, 5,3 milliárd euróra, a behozatal értéke 18%-kal, 4,5 milliárd euróra bővült. 2018-ban a legfontosabb partnerünk a forgalom mindkét irányában Németország vált.

2018-ban az **élelmiszerek, italok, dohánytermékek** exportvolumene 3,7%-kal mérséklődött, az importé ugyanakkor 5,3%-kal magasabb volt, mint 2017-ben. E termékek változatlan áron számított kivitele 2010-hez viszonyítva mintegy ötödével, az árucsoportok közül a legkisebb mértékben bővült. Ugyanennyi idő alatt az import növekedése 28%-os volt, feleakkora, mint a teljes forgalomé.

Az idetartozó termékkörök közül a legnagyobb értékű exportot 2018-ban is a gabona és gabonakészítményekből, míg importot a zöldségfélékből és gyümölcsökből bonyolítottuk le.

Utóbbi csoport behozatala 2018-ban közel tizedével bővült és kissé meghaladta a hús és húskészítmények forgalmát. A gabonaexport 45%-át a kukoricaexport jelentette, amelynek értéke ötödével csökkent 2017-hez képest. A búza euróban számított kivitele is visszaesett (27%-kal), amellyel együtt a termékkör exportjának közel háromtizedét tette ki 2018-ban. Az értékcsökkenések mindkét termény esetében az exportmennyiség visszaesésére vezethetők vissza. Gabonaexportunk legfontosabb célpiaca 2018 során is Olaszország volt.

2018-ban az **energiahordozók** behozatalának volumene 4,8%-kal csökkent, a kivitele ezzel szemben 2,7%-kal nagyobb volt az előző évinél. Az energiahordozók 2018. évi importvolumene mindössze 11%-kal volt magasabb a 2010. évinél, ami a legkisebb mértékű növekedés az árucsoportok között. Az energiaimport forintban számított árszínvonala jelentősen nőtt 2017–2018-ban, az utóbbi évben 22%-os volt a drágulás. Ennek ellenére a 2018. évi forintárszint 15%-kal még mindig alacsonyabb volt, mint a 2012. évi, miután 2013–2016-ban 42%-os árcsökkenés következett be.

A volumen- és árfolyamatok együttes hatásaként az energiahordozók euróban számított importja 2018-ban 13%-kal, 8,1 milliárd euróra nőtt, azok után, hogy behozataluk 2012 és 2016 között 9,5 milliárd euróról 5,3 milliárd euróra csökkent. Az ide tartozó legjelentősebb forgalmú csoport 2018-ban is a kőolaj és kőolajtermék volt, amelyek 4,5 milliárd eurós behozatala 25%-kal meghaladta a 2017. évit. A természetes és mesterséges gáz behozatala 3,8%-kal, 2,0 milliárd euróra bővült.

A külkereskedelmünkben 2,2%-os arányban részesedő és ezzel a legkisebb sú-

lyú termékkéleségeknek, a **nyersanyagoknak** a változatlan áron számított kivitele 0,4, a behozatala 3,4%-kal magasabb volt az előző évinél. 2010-hez képest az ex-

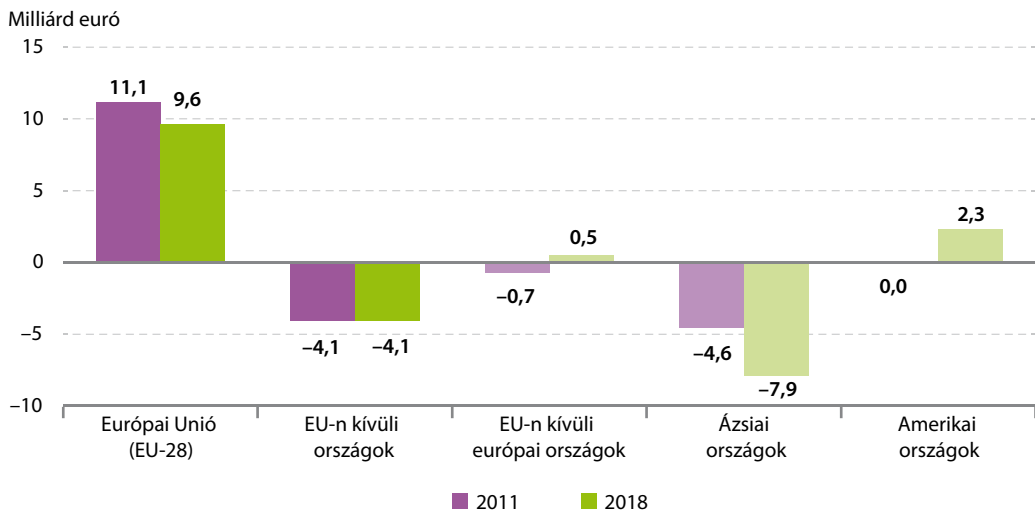
port volumene 24, az importé 47%-kal bővült, mindkét forgalmi irányban elmaradva a külkereskedelmünk átlagos növekedési ütemétől.

Termékkülkereskedelmünk közel négyötödét az uniós tagállamokkal bonyolítjuk le

2018-ban az **Európai Unió tagországai-val** (EU-28) lebonyolított export volumene 5,5, az importé 4,8%-kal nőtt 2017-hez képest. 2011-hez viszonyítva a forgalombővülés az uniós viszonylatban számottevőbb

volt, mint az unión kívüli országok relációjában. Az aktívum 2018-ban nőtt (507 millió euróval), de 2011-hez képest 1,5 milliárd euróval kevesebb volt, és 9,6 milliárd eurót tett ki.

1.18. ábra A termékgazdasági egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint

Az **Európai Unióon kívüli országokkal** folytatott termék-külkereskedelmünkben a változatlan áron számított export 1,0%-kalmérséklődött, az import 11%-kal növekedett 2018-ban. A forgalom két iránya közötti ütemkülönbség (2017-et követően) 2018-ban is nőtt, ami ezúttal a csökkenésbe forduló exportunkkal ma-

gyarázható. Az utóbbi két év során a behozatal összesített növekedése 26% volt, azt követően, hogy a 2016. évi import volumene valamelyest elmaradt az 5 évvel korábbitól. 2018-ban az országcsoporttal folytatott kereskedelem egyenlege 3,0 milliárd euróval romlott 2017-hez képest és 4,1 milliárd eurós hiányt mutatott. A mér-

legromlás legnagyobbbrészt az **ázsiai országokkal** folytatott kereskedelem alakulásával magyarázható, amelynek 7,9 milliárd eurós passzívuma 2,5 milliárd euróval több az előző évinél. A romlásban a behozatal növekedése jelentette a meghatározó tényezőt, de ahhoz a kivitel csökkenése is hozzájárult. Az egyenleg az **EU-n kívüli európai**

országokkal szemben is kedvezőtlenül változott (847 millió euróval) egy év alatt, miután a behozatal euróértéke 11%-kal emelkedett, a kivitelé ugyanakkor lényegében megegyezett a 2017. évivel. Az import bővülése alapvetően az Oroszországból érkező energiahordozó-forgalommal magyarázható.

1.5. tábla **A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2018**

(%)

Országcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen-változása	érték-változása ^{a)}	megoszlása ^{a)}	volumen-változása	érték-változása ^{a)}	megoszlása ^{a)}
	2017-hez képest			2017-hez képest		
Európai Unió (EU-28)	5,5	5,7	80,8	4,8	5,8	75,6
EU-n kívüli országok	-1,0	-1,9	19,2	11,3	12,2	24,4
Ezen belül:						
európai országok	..	-0,2	8,5	..	11,0	8,5
ázsiai országok	..	-9,1	5,1	..	17,5	13,3
amerikai országok	..	0,3	4,3	..	-7,8	2,3
Összesen	4,2	4,2	100,0	6,3	7,3	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

MIÉRT NŐTT AZ ÁZSIAI TERMÉKIMPORTUNK 2018-BAN?

Az import értéke 6 ázsiai ország esetében is több mint 100 millió euróval nőtt 2018-ban. Dél-Korea és Kína esetében közel 670 millió euró volt az értéknövekedés, ami az előbbi ország esetében 58%-os forgalomnövekedéssel volt egyenértékű. A további országok közül a vietnami behozatalunk 84, az iraki 57, a hongkongi 24%-kal ugrott meg, az iráni pedig a sokszorosára nőtt. Dél-Koreából a legnagyobb értékkel a gyógyszerek forgalma bővült. Kína esetében az irodagépek és a ruházati cikkek értéknövekménye volt a legjelentősebb. Vietnamból a híradástechnikai készülékek, míg Hongkongból a villamos gépek és készülékek behozatala nőtt számottevően. Irak és Irán esetében a kőolaj és kőolajtermékek importja jelentősen növekedett.

A legfontosabb partnerünk továbbra is Németország

A **legfontosabb külkereskedelmi partnerünk** 2018-ban is Németország volt, vele a termékgorgalmunk több mint negyedét bonyolítottuk le¹⁷⁾. A Németországgal folytatott termék-külkereskedelem euró-értéke kivitelben 3,3, behozatalban 4,7%-kal nőtt, ezen növekedési ütemek elmaradtak az átlagostól. A német forgalom egyenlege 2,8 milliárd eurós többletet mutat 2018-ra, ami az egyenleg 244 millió eurós romlását jelenti az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Ausztria a vizsgált évben is a 2., Szlovákia a 3., a további visegrádi országok közül Lengyelország a 4., Csehország pedig a 6. legfontosabb partnerünk volt 2018-ban. Térségünk-ből még Románia található a Top 10-ben, bár behozatalban csak a 11. volt. A 10 legfontosabb partnerünket tartalmazó rangsorban csak Kína nem uniós ország, az össz-forgalmát tekintve a 10. helyen állt. A 2018. évi kivitelünk kétharmadát, a behozatalunk 71%-át a 10 legfontosabb partnerünkkel bonyolítottuk le. 2011-hez képest nem következett be érdemi változás a legfontosabb kereskedelmi partnereink körében, az első tízben az importban ugyanazok az országok szerepeltek 2018-ban, mint 7 évvel korábban, míg az export 10. helyén Oroszország helyett legújabban Hollandia állt. A 12. helyen lévő Oroszország továbbra is a 2. legfontosabb unión kívüli partnerünk, amelyet az Egyesült Államok követ a sorban. Az Oroszországba irányuló szállítások euróértéke 7 év alatt 40%-kal – 1,0 milliárd

euróval – csökkent, amit az EU és Oroszország közötti kölcsönös embargó is befolyásolt. Az egyenlegünk azonban kedvezően változott, mivel az oroszországi feladású importunk 2,5 milliárd euróval kevesebb lett.

Az importált termékek származási országát vizsgálva a legfontosabb partnerünk szintén Németország, ám ez a forgalom lényegesen, 4,2 milliárd euróval kevesebb, mint a Németországból ideszállított összes terméké. A feladó és a származási ország szerinti adatok összehasonlításából leginkább az látszik, hogy a távol-keleti országokban készült áruk egy jelentékeny része nyugat-európai országok közvetítése révén érkezik hazánkba. A származási ország szerinti rangsorban második helyezett Kína esetében fordított a helyzet Németországhoz képest: a Kínában készült áruk értéke a magasabb, a különbség 2018-ban 4,3 milliárd euró volt. A Németországhoz hasonlóan jelentős közvetítőkereskedelmet lebonyolító Hollandia esetében a származás szerinti forgalom 2,4 milliárd euróval kevesebb, mint az onnan érkezett. A feladó országok szerint összeállított rangsorban az 5. legfontosabb partnerünket jelentő Hollandia a származás tekintetében csak a 11. legfontosabbnak számított 2018-ban. Helyette az a Koreai Köztársaság szerepel a Top 10-ben, amelynek a származás szerinti forgalom értéke másfélszerese az onnan ideérkezetthez képest.

¹⁷⁾ A forgalmi irány megjelölése nélkül közölt adatok, információk az össz-forgalomra vonatkoznak, utóbbi a kivitel és a behozatal összegét jelenti.

1.6. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2018*
 (euróadatokról számolva)

(%)

Export				Import			
rang-sor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2017-hez képest	rang-sor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2017-hez képest
1. (1.)	Németország	27,2	3,3	1. (1.)	Németország	25,9	4,7
2. (5.)	Szlovákia	5,2	14,2	2. (2.)	Ausztria	6,1	6,3
3. (3.)	Olaszország	5,2	4,8	3. (3.)	Lengyelország	5,8	11,0
4. (2.)	Románia	5,1	4,0	4. (5.)	Kína	5,4	14,1
5. (4.)	Ausztria	4,7	1,7	5. (6.)	Hollandia	5,1	8,6
6. (7.)	Csehország	4,5	8,1	6. (7.)	Csehország	5,1	11,0
7. (6.)	Franciaország	4,3	3,1	7. (4.)	Szlovákia	5,0	-0,3
8. (8.)	Lengyelország	4,2	6,6	8. (8.)	Olaszország	4,7	5,7
9. (9.)	Egyesült Királyság	3,7	10,5	9. (10.)	Oroszország	3,9	21,9
10. (10.)	Hollandia	3,5	5,7	10. (9.)	Franciaország	3,7	-0,7
Összesen		100,0	4,2	Összesen		100,0	7,3

* A zárójelben feltüntetett számok az adott ország 2017. évi rangsorbeli helyezéseit jelentik. A kereskedelem értéke exportban 104,9 milliárd euró, importban pedig 99,3 milliárd euró volt 2018-ban.

1.7. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2018
 (euróadatokról számolva)

Rangsor	Ország	Érték, milliárd euró	Részesedés a forgalomból, %	Az értékváltozás %-os mértéke
1.	Németország	21,5	21,7	4,3
2.	Kína	9,7	9,8	5,9
3.	Oroszország	4,5	4,5	24,1
4.	Lengyelország	4,3	4,3	3,4
5.	Olaszország	4,0	4,1	10,9
6.	Csehország	4,0	4,0	14,6
7.	Ausztria	3,9	3,9	9,7
8.	Franciaország	3,8	3,8	-0,4
9.	Szlovákia	3,6	3,6	-3,1
10.	Dél-Korea	2,7	2,8	51,8
Összesen		99,3	100,0	7,3

Az **Európai Unió** tagállamainak unión kívüli országokba irányuló exportja 1956 milliárd, az onnan érkező importja 1980 milliárd eurót tett ki 2018-ban. A kivitel értéke 4,1, a behozatalé 6,6%-kal haladta meg a 2017. évit. Az egyenleg 47 milliárd euróval romlott, a hiány 25 milliárd eurót tett ki.

Az export 41, az import 31%-át a gépek és szállítóeszközök tették ki, ezáltal a forgalom mindkét irányában a legfontosabb termékkéleséget jelentik. Kivitelük mindössze 1,9%-kal bővült 2017-hez képest, 2,2 százalékponttal kisebb mértékben, mint

az export egésze, illetve mint a gépimport. Az energiahordozók kereskedelmében az egy évvel korábbinál 64 milliárd euróval nagyobb hiány keletkezett.

Az EU legfontosabb kereskedelmi partnere exportban az Egyesült Államok, importban Kína volt. A behozatal és a kivitel együttes összegét tekintve az előbbivel az uniós forgalom 17, utóbbival a 15%-a bonyolódott le 2018-ban.

A 28 tagállam egymás közötti termékforgalma 3518 milliárd euró értékű volt 2018-ban, 4,9%-kal több az egy évvel korábbinál.

MELY TERMÉKEK FORGALMA A LEGNAGYOBB AZ EU-N BELÜLI KERESKEDELEMBEN?

2017-ben az EU-n belüli termékkereskedelem értéke 3353 milliárd euró volt, amelynek a legnagyobb, 13%-nyi részét a közúti járművek tették ki. Számos, elsősorban újonnan csatlakozott ország esetében azonban a kivitel több mint ötödét jelentették az autóiipari termékek, részesedésük Szlovákiában 25, Csehországban és Magyarországon 23, Romániában, Spanyolországban és Szlovéniában pedig 22%-os volt. A második legfontosabb termékkör a vegyi anyagok és termékek, a harmadik pedig a számítógépek, elektronikai és optikai termékek voltak, amelyek 9,1 és 8,8%-át adták a forgalomnak.

A szolgáltatás-külkereskedelem többlete 2018-ban is rekordnagyságú volt

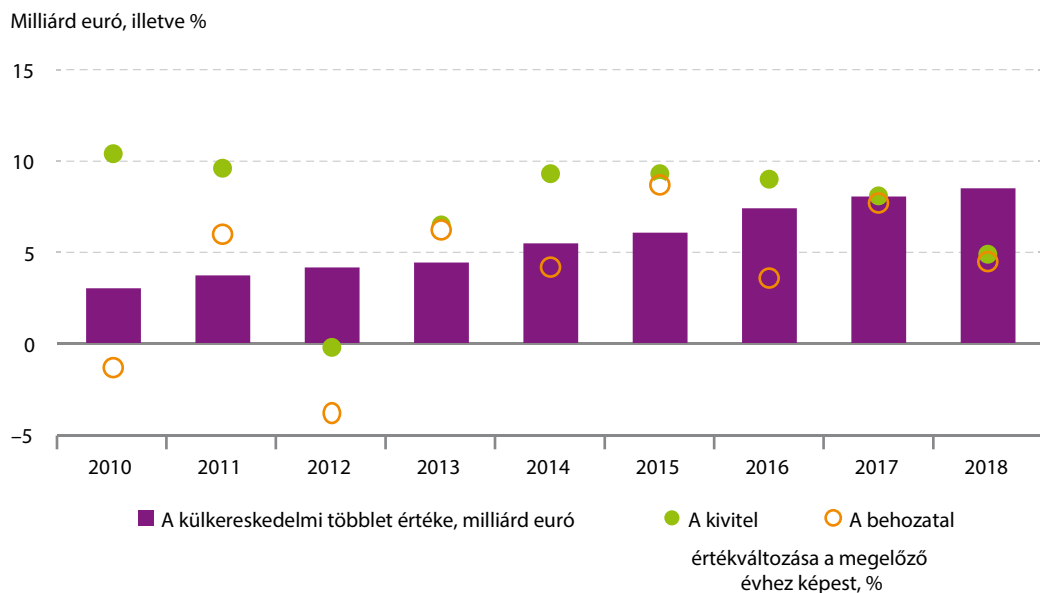
2018-ban a szolgáltatásexport értéke 25,1 milliárd euró volt, 4,8%-kal több, mint 2017-ben. A szolgáltatásimport értéke 16,6 milliárd eurót tett ki, 4,4%-kal nagyobb összeget, mint egy évvel korábban. Az import növekedési üteme lényeg-

ében megegyezett a 2010-es évek átlagos bővülési mértékével, az – elmúlt hat év legkisebb növekedését felmutató – exporté pedig 2,1 százalékponttal elmaradt attól. 2011–2018 során összességében a szolgáltatásexport értéke 1,7-, az im-

porté 1,4-szeresére emelkedett. 2018 folyamán a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalmunkban 8,5 milliárd eurós többlet keletkezett, az egyenleg mintegy 450 millió euróval javult 2017-hez képest. A mérleg a 2010-es évek során egyre kedvezőbb lett, a javulás mértéke 2010-hez képest 5,5 milliárd eurót tett ki. A szolgáltatás-külkereskedelem aránya a termékforgalmat is magában foglaló, összes külkereskedelmen belül 17% volt 2018-ban, ugyanakkor a külkereskedelmi többlet hattizede a szolgáltatások forgalmában realizálódott.

A szolgáltatás-külkereskedelmünkön belül a legnagyobb többlet 2018-ban is a turizmusban keletkezett, a 3,6 milliárd eurós aktívum 324 millió euróval több az egy évvel korábbinál. A szállítási szolgáltatások egyenlege is javult, a 2,7 milliárd eurót kitevő aktívum 144 millió euróval haladja meg a 2017. évit. A csoporton belül a legnagyobb javulást a légi szállítások egyenlege mutatja. Az üzleti szolgáltatások egyenlege ugyanakkor romlott, ami leginkább az operatív lízinggel kapcsolatos importkiadások ugrásszerű növekedésével hozható összefüggésbe.

1.19. ábra A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása

1.8. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatáscsoportonként*, 2018 (euróadatokból számolva)

(%)

Szolgáltatáscsoport	Az export		Az import	
	megoszlása	értékváltozása 2017-hez képest	megoszlása	értékváltozása 2017-hez képest
Bérmunka-szolgáltatási díj	7,7	1,8	1,4	17,1
Javítási és karbantartási szolgáltatások	2,3	18,3	3,2	-17,0
Turizmus	23,3	6,8	13,4	2,1
Szállítási szolgáltatások	25,3	8,2	22,0	10,2
Ezen belül:				
légi szállítás	10,7	17,3	8,9	20,8
Üzleti szolgáltatások	41,0	1,8	59,3	4,4
Ezen belül:				
számítástechnikai és információs szolgáltatások	8,6	9,5	7,5	3,6
szellemi tulajdon használatáért kapott/fizetett díjak	6,0	0,3	7,7	-9,8
egyéb üzleti szolgáltatások	20,9	2,8	35,8	11,8
Kormányzati szolgáltatások	0,4	-2,7	0,8	-16,0
Összesen	100,0	4,8	100,0	4,4

* A kereskedelem értéke exportban 25,1 milliárd euró, importban 16,6 milliárd euró volt 2018-ban.

2018-ban is valamennyi országcsoporttal aktívumunk keletkezett a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalmunkban. A többletünk több mint hattizede (5,2 milliárd euró) az uniós tagállamok viszonylatában alakult ki. Az egyenleg 2018. évi javulása ugyanakkor legnagyobbbrészt az amerikai kontinenssel folytatott kereskedelem változásának tulajdonítható, amelynek többlete 300 millió euróval nőtt egy év alatt.

A termékforgalomhoz hasonlóan a **legfontosabb kereskedelmi partnerünket** a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban is Németország jelentette, bár részese a javak ezen csoportjának külkereskedelmében alacsonyabb a termékekéhez képest. A legfontosabb partnereink többsége európai uniós ország, az unión kívü-

liek közül csak az Egyesült Államok és Svájc található a rangsornak, az összforalmat tekintve 2. és 8. helyén. Az új tagországok közül a legnagyobb forgalmat Romániával, a visegrádi országok közül pedig Szlovákiával bonyolítottuk le, amelyek az 5. és a 7. legfontosabb partnereink voltak a teljes forgalom tekintetében.

A legnagyobb aktívum 2018-ban is Németország vonatkozásában alakult ki, amely viszonylatban a többlet 1,1 milliárd euró volt. Ugyanebben az évben a legjelentősebb összegű egyenlegjavulás az egyesült államokbeli, míg romlás az írországi forgalmunkat jellemezte (210 millió, illetve 376 millió euró). A legnagyobb összegű passzívum is az Írországgal lebonyolított kereskedelmünkben alakult ki (344 millió euró).

1.9. tábla **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2018**
(euróadatokról számolva)

Országcsoport	Az export			Az import		
	értéke, milliárd euró	megoszlása, %	érték-változása 2017-hez képest, %	értéke, milliárd euró	megoszlása, %	érték-változása 2017-hez képest, %
Európai Unió (EU-28)	17,8	70,9	5,2	12,6	75,7	7,8
EU-n kívüli országok	7,3	29,1	3,7	4,0	24,3	-4,9
Ebből:						
amerikai országok	2,4	9,4	7,1	1,8	10,6	-7,5
európai országok	2,5	10,0	-0,2	1,2	7,0	-4,4
ázsiai országok	2,1	8,4	4,8	1,0	5,7	-1,9
Összesen	25,1	100,0	4,8	16,6	100,0	4,4

1.10. tábla **Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2018***

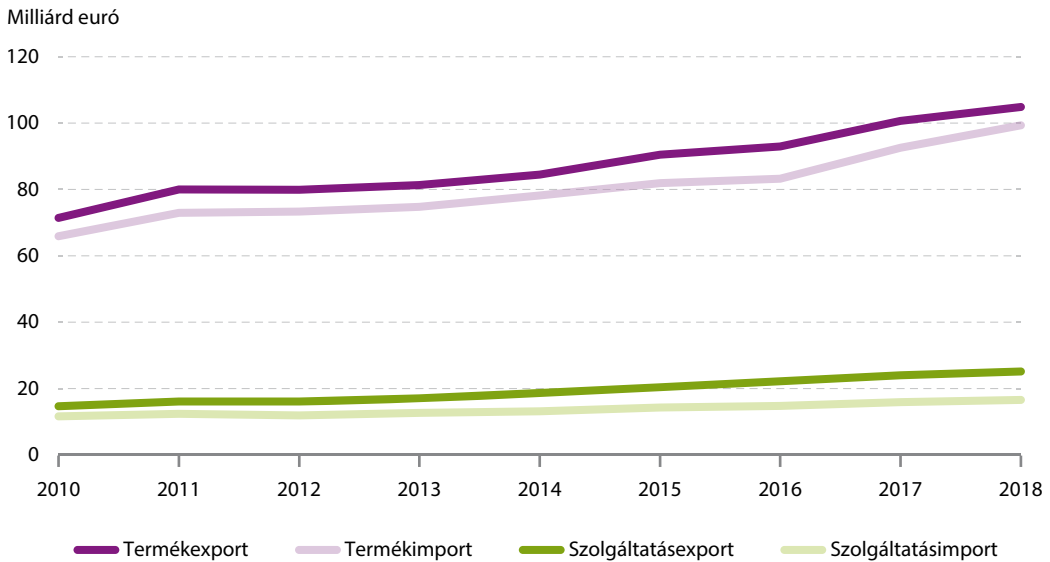
(euróadatokról számolva, turizmussal együtt)

(%)

Export				Import			
rang-sor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2017-hez képest	rang-sor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2017-hez képest
1. (1.)	Németország	17,7	6,2	1. (1.)	Németország	20,3	6,1
2. (2.)	Egyesült Királyság	8,4	-0,5	2. (2.)	Egyesült Államok	8,4	-5,0
3. (3.)	Egyesült Államok	8,2	7,0	3. (4.)	Ausztria	7,6	8,1
4. (4.)	Ausztria	7,8	7,9	4. (3.)	Egyesült Királyság	7,1	-0,7
5. (5.)	Románia	5,0	11,7	5. (14.)	Írország	5,0	98,4
Összesen		100,0	4,8	Összesen		100,0	4,4

* A zárójelben feltüntetett számok az adott ország 2017. évi rangsorbeli helyezéseit jelentik. A kereskedelem értéke exportban 25,1 milliárd euró, importban pedig 16,6 milliárd euró volt 2018-ban.

1.20. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke

Az **Európai Unió szolgáltatás-külkereskedelmi forgalma** 2018-ban exportban 919 milliárd, importban 728 milliárd euró volt. 2017-hez képest a bevételek 2,5, a kiadások 3,0%-kal nőttek. Az egyenleg 190 milliárd eurós többlettel zárta az évet,

a mérleg 1 milliárd euróval javult 2017-hez viszonyítva. 2010-hez képest a forgalom összértéke 1,6-szeresére bővült, és mivel az export növekedése felülmúlta az importét, így a többlet 101 milliárd euróval több volt a nyolc évvel korábinál.

KORMÁNYZATI SZEKTOR

A kormányzati pénzügyek fontos információkat nyújtanak egy-egy ország gazdaságának állapotáról. Az Európai Unió államaiban a kormányzati szektor hiánya legfeljebb a GDP 3%-a, míg adóssága annak 60%-a lehet. Amennyiben ezek az egyébként az euró bevezetésének feltételeit is jelentő célértékek (maastrichti kri-

tériumok) nem teljesülnek, akkor túlzott-hiány-eljárás indulhat az adott tagország ellen. A kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákból a hiányra és az adósságra vonatkozó adatokon kívül a bevételek és a kiadások összegéről, valamint azok összetételéről is lehet információkat szerezni.

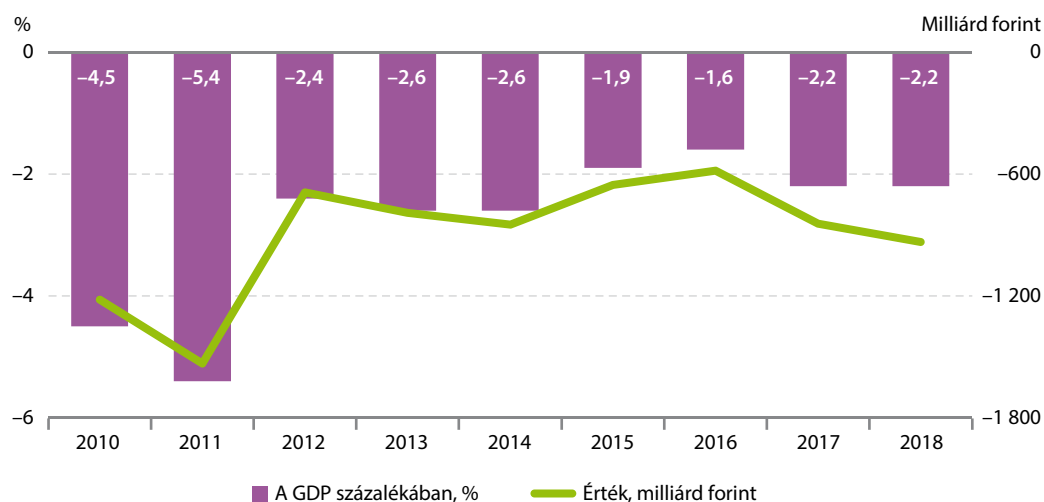
Közel hasonló ütemben nőttek a kormányzati szektor bevételei és kiadásai

A **kormányzati szektor hiánya** 2018-ban 934 milliárd forint volt és a GDP 2,2%-ának felelt meg. A deficit a 2017. évihez képest 90 milliárd forinttal nőtt, GDP-arányosan számítva pedig nem változott. A maastrichti kritérium 3,0%-os hiánykorlátja 2012 óta mindegyik évben teljesült.

2018-ban a kormányzati szektor **bevétele** 18,6 ezer milliárd forint volt, a GDP 44%-a. A bevételek értéke 2017-hez képest 8,5%-kal nőtt, 3,1 százalékponttal gyorsabb

ütemben, mint a 2010-es évek átlagában. A legfontosabb bevételi forrást jelentő, a bevételek mintegy negyztizedét adó termelési adók értéke 2018-ban 12%-kal bővült az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az ide tartozó legfontosabb adónemből, az általános forgalmi adóból származó bevételek 14%-kal emelkedtek. Az áfabevételek növekedési üteme nemcsak 2018-ban, hanem a 2010-es évek átlagában (7,4%) is nagyobb volt, mint az összes bevételé (5,4%).

1.21. ábra A kormányzati szektor egyenlege

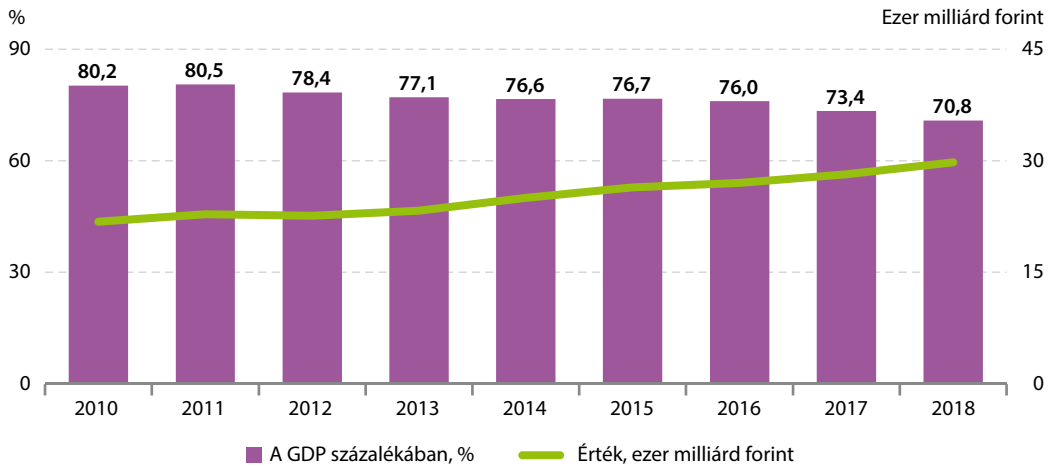

A kormányzati szektor **kiadása** 19,6 ezer milliárd forint volt 2018-ban, 8,6%-kal több az előző évinél. A kiadások negyedét a pénzügyi társadalmi juttatások jelentették, ezek összege a 2010-es évek során 2018-ban nőtt a legnagyobb mértékben, 4,7%-kal. A kiadások 23%-át a munkavállalói jövedelmek tették ki, amelyre fordított összeg 2018-ban 5,7%-kal emelkedett. A folyó termelőfelhasználás a magas bázishoz képest 1,1%-kal

mérséklődött, a beruházási kiadások viszont 40%-kal bővültek, és korábban nem tapasztalt szintet értek el (2,4 ezer milliárd forint).

2018 végén a **kormányzati szektor adóssága** – a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint – a GDP 70,8%-át tette ki, ami az egy évvel korábbinál 2,6, a 2010. végénél 9,4 százalékponttal alacsonyabb volt. A csökkenés ellenére a maastrichti kritérium 60%-os határértéke nem teljesült.

1.22. ábra A kormányzati szektor adóssága

HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET

Az ország gazdasági teljesítőképességét jelentősen befolyásolja a vállalkozási szektor. A vállalkozások működésének teret adó gazdasági környezet hatással van mind az alakulóra, mind a korábban bejegyzett szervezeti körre. A hazai és a külföldi kereslet mellett fontosak a jogi szabályozás alakulásra és működésre vonatkozó keretei, és annak stabilitása. Az üzleti környezetet befolyásoló tényezők közül lényeges továbbá az adózási és az adminisztratív szabályok,

terhek kiszámíthatósága, a saját erőt kiegészítő finanszírozási források (pályázati lehetőségek, támogatások, hitelek, pótlólagos befektetési lehetőségek) hozzáférhetősége és költségei. A feltételek folyamatos javítása elkerülhetetlen a vállalkozások számára a tervezhető, stabil működés, valamint a versenyképesség, az innováció, a fenntartható és környezettudatos növekedés biztosítása érdekében.

A vállalkozások száma főként az egyéni vállalkozók aktivitása következtében nőtt

A **regisztrált gazdasági szervezetek** száma az utóbbi 10 évben 2015 kivételével bővült. 2018 végén az adminisztratív nyilvántartásokban több mint 1,9 millió gazdasági

szervezet szerepelt, ami 2,1%-kal (38 ezerrel) meghaladta az egy évvel korábbit. A gazdálkodási formák főbb csoportjai közül a legnagyobb arányt képviselő vál-

lalkozások száma az átlagossal csaknem megegyezően, az egyéb szervezeteké lényegesen bővült, a költségvetési és a non-profit szervezeteké nagyjából stagnált.

2018 végén a gazdasági szervezetek 92%-át a **vállalkozások** tették ki, arányuk 2011 óta lényegében változatlan. Az önálló, azon belül is főként az egyéni vállalkozók gyarapodásának köszönhetően a vállalkozások száma 2,2%-kal emelkedett, a társas vállalkozásoké nem érte el az előző év végét. (Utóbbi 1,6%-os csökkenése némileg kisebb volt az egy évvel korábbinál.)

A **társas vállalkozások** legnagyobb hányadát (2018 végén 72%-át) képviselő korlátolt felelősségű társaságok (kft.-k) száma 1,0%-kal kevesebb lett egy év alatt. A csökkenés 2014 óta folyamatos, főként a törzstőke minimális összegének 3 millió forintra történő visszaemelésének hatására. A társas vállalkozások 23%-át jelentő betéti társaságok folyamatos térvesztése hosszabb ideje tart, 2018 végén e formában 3,7%-kal kevesebb vállalkozást tartottak nyilván, mint egy évvel korábban. A részvénytársaságok száma – csakúgy, mint korábban szinte folyamatosan – nőtt.

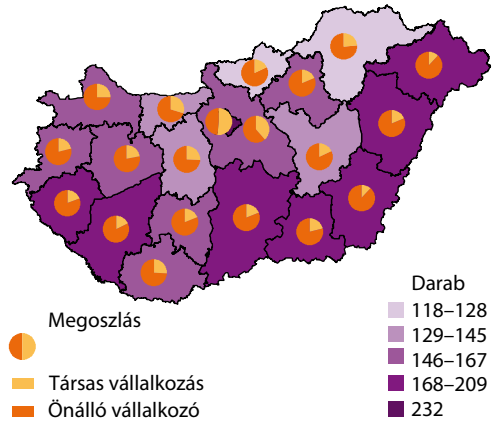
1.11. tábla **A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.**

Gazdálkodási forma	2017	2018	Változás az előző év végihez képest, %	
	ezer		2017	2018
Társas vállalkozás	529,6	521,0	-2,0	-1,6
Ebből:				
jogi személyiségű gazdasági társaság	517,0	508,6	-2,0	-1,6
ebből:				
korlátolt felelősségű társaság	380,1	376,3	-1,5	-1,0
részvénytársaság	6,8	7,1	+4,1	+4,4
betéti társaság	126,8	122,1	-3,8	-3,7
Önálló vállalkozó	1 190,0	1 236,5	+2,9	+3,9
Ebből:				
egyéni vállalkozó	450,9	494,0	+7,2	+9,5
Vállalkozás összesen	1 719,6	1 757,5	+1,3	+2,2
Költségvetési szerv és költségvetési rend szerint gazdálkodó szerv	12,7	12,7	+0,5	-0,2
Nonprofit és egyéb nem nyereség-érdekelt szervezet	130,3	130,4	+0,5	0,0
Egyéb gazdasági szervezet	7,8	8,3	+17,9	+6,0
Gazdasági szervezetek összesen	1 870,4	1 908,8	+1,3	+2,1

A regisztrált **önálló vállalkozók** 2018 végén az összes vállalkozás héttizedét tették ki, állományuk 2008 óta folyamatosan gyarapodott. December végi számuk 3,9%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az önálló vállalkozók negytedét kitevő egyéni vállalkozók körének bővülése erőteljesebb volt (9,5%), ahol a kisadózó vállalkozások tételes adójának (kata) korábbi bevezetése és a vállalkozók szélesebb köre által választhatóvá tétele, valamint a társas vállalkozások számára előírtnál egyszerűbb adminisztráció több területen ösztönözte e vállalkozási forma választását.

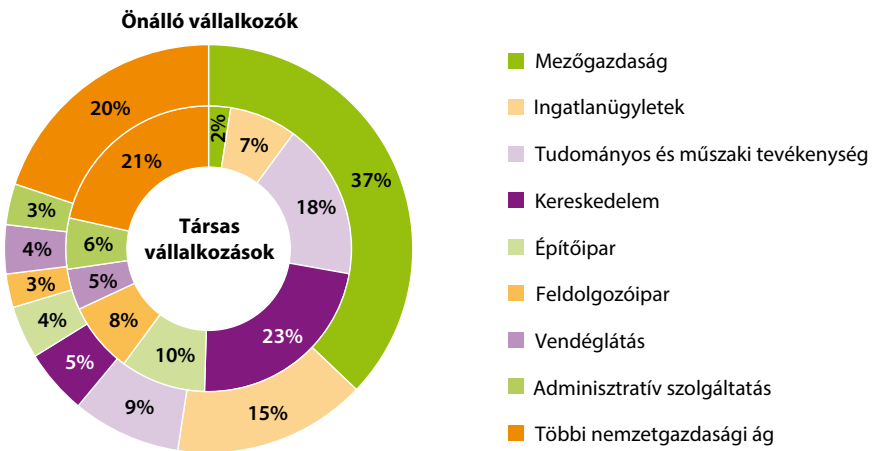
2018-ban mindegyik **megyében** emelkedett a székhelyük alapján nyilvántartott vállalkozások száma, ezen belül (3 megye kivételével) csökkent a társas vállalkozásoké és mindenütt bővült az önálló vállalkozóké. A vállalkozások legnagyobb hányada a fővárosban és Pest megyében rendelkezett székhellyel, azonban a társas vállalkozások lényegesen nagyobb arányban találhatóak e két térségben, mint az önálló vállalkozók. Országosan 2018 végén

1.23. ábra A regisztrált vállalkozások ezer lakosra jutó száma és gazdálkodási forma szerinti megoszlása, 2018. december 31.

180 vállalkozás jutott ezer lakosra, 53 társas vállalkozás és 127 önálló vállalkozó. A társas vállalkozások népességarányos mutatószáma alapján Budapesten a legnagyobb a vállalkozási aktivitás (és a társas vállalkozások térségen belüli súlya is itt a legerősebb), emellett még Pest megyében haladta meg e vállalkozások sűrűsége az országos

1.24. ábra A regisztrált vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágak* szerint, 2018. december 31.

* Az összes vállalkozásszám súlyának csökkenő sorrendjében.

átlagot. Az önálló vállalkozók népességarányos száma Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Bács-Kiskun megyében volt a legmagasabb. Az ezer lakosra jutó összes vállalkozásszám alapján a fővárost néhány alföldi és Balaton-parti megye követte a rangsorban, főként a jó mezőgazdasági adottságokkal összefüggő őstermelői aktivitás, illetve a turizmushoz kapcsolódó gazdasági tevékenységek következtében.

A vállalkozások **főtevékenysége** szerint három nemzetgazdasági ág kivételével nőtt a vállalkozások száma, ami mögött csak-

nem minden területen az önálló (azon belül is az egyéni) vállalkozók számának bővülése állt. A társas formában működők száma a legtöbb ágban csökkent vagy stagnált, növekedést csupán az energiaiparban, az építőiparban, valamint a csak kevés számú vállalkozást vonzó közigazgatásban regisztráltak. A főtevékenység szerinti megoszlás nem változott lényegesen, a legtöbb vállalkozás továbbra is a mezőgazdaság (27%), az ingatlanügyletek (13%), a tudományos és műszaki tevékenység (11%) és a kereskedelem (10%) területén volt bejegyezve.

Több társas vállalkozást és egyéni vállalkozót jegyeztek be

2018-ban közel 126 ezer **új vállalkozást jegyeztek be**, 4,0%-kal többet, mint 2017-ben. Az újonnan regisztrált vállalkozások száma mind a társas, mind az önálló vállalkozások körében nőtt. A társas formában bejegyzett, közel 28 ezer új vállalkozás 3,3, a nagyobb hányadot képviselő önálló vállalkozóké 4,2%-kal több volt az egy évvel korábinál. Az új bejegyzésű társas vállalkozások között a meghatározó hányadot (88%-ot) képviselő kft.-k száma az egy évvel korábbi bővülést meghaladó mértékben, 6,4%-kal növekedett. A társas formákban létrejött vállalkozások által a kereskedelem, az építőipar, valamint a tudományos és műszaki tevékenység volt a leggyakrabban választott terület. Az újonnan bejegyzett önálló vállalkozók számának növekedése az egyéni vállalkozók aktivitásának kö-

szönhető. Az egyéni vállalkozók tevékenységválasztásában a tudományos és műszaki tevékenység, az építőipar és az egyéb szolgáltatás volt a legpreferáltabb terület. Adószámot magánszemélyként kevesebben igényeltek, mint 2017-ben, a leggyakrabban mezőgazdasági, ingatlanügyleti, valamint szálláshely-szolgáltatással összefüggő tevékenység végzéséhez.

2018 végén csaknem 22 ezer társas vállalkozásnál volt folyamatban felszámolási vagy végelszámolási, közel 19 ezernél kényszertörlési eljárás, előbbi 8,6%-kal kevesebb, utóbbi 10%-kal több volt az egy évvel korábinál. Ez együttesen a társas vállalkozások 7,7%-át érintette. A valamelyik eljárás alatt álló társas vállalkozások nyolctizede kft. volt, a nyilvántartásban szereplő összes kft. 8,6%-a.

A működő vállalkozások meghatározó hányada kis- és középvállalkozás

A Magyarországon működő vállalkozások¹⁸⁾ 99%-a **kis- és középvállalkozásnak** (kkv-nak)¹⁹⁾ minősül a 2013-tól alkalmazott módszertan szerint. A 2017. évi előzetes adatok alapján mintegy 718 ezer (nem pénzügyi főtevékenységű) kis- és középvállalkozás működött, amely az egy évvel korábbit 3,9, a 2013. évit 18%-kal meghaladta. A méretkategória növekedésével a részesedésük csökken, 2017-ben – lényegében a korábbi évekhez hasonlóan – a kkv-k 94,6–4,7–0,7%-os arányban tartoztak a mikro-, a kis- és a középvállalkozások közé.

1.12. tábla A működő vállalkozások számának alakulása*

Vállalkozás-kategória	2016	2017 ⁺	2017. évi változás	
			a 2013.	az előző
	ezer		évihez képest, %	
Mikro-vállalkozás	652,7	679,1	18,0	4,0
Kisvállalkozás	32,9	33,6	15,1	2,3
Közép-vállalkozás	5,2	5,3	6,6	2,0
Összes kkv	690,8	718,0	17,8	3,9
Nagy-vállalkozás	6,1	6,4	18,6	4,3
Összesen	696,9	724,4	17,8	3,9

* Az A–S nemzetgazdasági ágakba tartozó vállalkozások a pénzügyi szolgáltatás és a közigazgatás gazdasági ág nélkül.

¹⁸⁾ Működő vállalkozásnak az SBS rendelet (2009/250/EK rendelet) alapján azokat a vállalkozásokat tekintjük, amelyeknek a tárgyidőszak során bármikor volt árbevétele és/vagy foglalkoztatottja. A megfigyelés nem terjed ki a pénzügyi szolgáltatás és a közigazgatás nemzetgazdasági ágakra.

¹⁹⁾ A kkv-k meghatározása a kis- és középvállalkozásokról, a fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény által meghatározott szempontok figyelembevételével történt.

A kis- és középvállalkozások **gazdasági súlya** jelentős a magyar gazdaságban, bár lényegesen kisebb a számuk alapján képviseltnél. Gazdasági szerepvállalásuk viszonylag stabil, a változás mértéke csekély egyik évről a másikra. A legnagyobb szerepet a foglalkoztatásban töltik be. A kkv-k tevékenységében részt vevők (foglalkoztatottak) száma 2017-ben közel 2 millió fő volt, ami 65%-át tette ki az összes működő (nem pénzügyi) vállalkozás foglalkoztatotti létszámának. 2017-ben a működő vállalkozások nettó árbevételének 42, hozzáadott értékének 44, termelési értékének 37, beruházási teljesítményének 31%-a származott a kis- és középvállalkozások tevékenységéből. Az exportteljesítményből viszonylag csekély a részesedésük, 2017-ben 16%-ot

1.13. tábla A kkv-k működő vállalkozásokon belüli gazdasági szerepének alakulása néhány teljesítménymutató alapján

Megnevezés	2013	2015	2017 ⁺
Foglalkoztatottak száma	68	67	65
Hozzáadott érték	44	43	44
Nettó árbevétel	43	43	42
Termelési érték	38	37	37
Új beruházások teljesítményértéke	35	33	31
Exportárbevétel	21	18	16

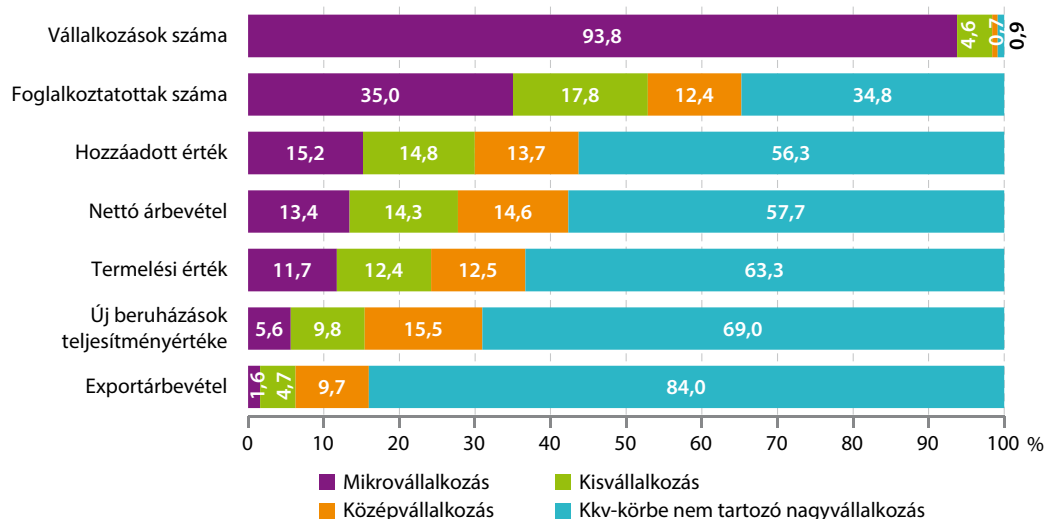
(%)

képviselek. A kis- és középvállalkozások súlya a főbb gazdasági mutatók többsége alapján mind az előző, mind a 2013. évihez képest mérséklődött valamelyest. A legnagyobb csökkenés az exportárbevételben, valamint a beruházási teljesítményben elért részesedésben következett be.

A **kkv-körön belül** is eltérő a különböző méretkategóriájú vállalkozások gazdasági szerepe. A foglalkoztatásban a mikrovállalkozások a leginkább meghatározóak, 2017-ben – az egy évvel korábbihoz hasonlóan – a kkv-k tevékenységében részt vevők

54%-a velük állt munkakapcsolatban, miközben a kisvállalkozások 27, a középvállalkozások 19%-uknak biztosítottak munkalehetőséget. A nettó árbevétel, a termelési érték és a bruttó hozzáadott érték alapján kiegyenlítettebb volt a részesedésük, miután mindhárom vállalkozáskategóriához e teljesítménymutatók 31–35% közötti hányada kötődött. A beruházásokban és különösen az exportban ugyanakkor a középvállalkozások súlya a nagyobb, ez utóbbiban hattizedet meghaladó, bár az évek során valamelyest csökkent, a kkv-k új beruházásain belül viszont nőtt a részesedésük.

1.25. ábra A működő vállalkozások néhány mutatójának megoszlása vállalkozáskategóriák szerint, 2017⁺

A kkv-k gazdasági ágakon belüli szerepvállalásában jelentős a különbség. 2017-ben is kiemelkedő volt a hozzájárulásuk számos szolgáltatóág (pl. az oktatás, az egészségügyi szolgáltatás, az ingatlanügyletek, a vendéglátás, a tudományos és műszaki tevékenység), továbbá az építőipar és a mezőgazdaság teljesítményéhez. A nagyvállalkozások

szerepvállalása a nagyobb tőkebefektetést igénylő területeken meghatározóbb, így például különösen az iparban, de a szállítás, raktározás és az információ, kommunikáció teljesítményében is (bár ez utóbbi ágban a foglalkoztatás szempontjából ugyancsak a kis- és középvállalkozásoknak van többségi részesedése).

1.14. tábla A kkv-k működő vállalkozásokon belüli részesedése, 2017⁺

(%)

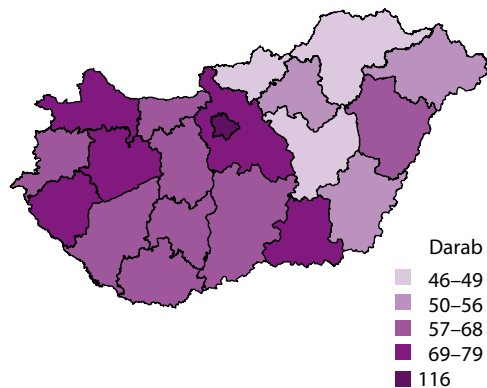
Nemzetgazdasági ág, ágcsoport	A foglal- koztatottak száma	A nettó árbevétel	A terme- lési érték	A hoz- záadott érték	Az új beruhá- zások
	alapján				
Mezőgazdaság	84	86	84	80	80
Ipar	41	18	17	22	20
Építőipar	92	77	79	81	45
Szolgáltatatóágak együtt	71	56	55	55	37
Ezen belül:					
kereskedelem	76	55	56	59	56
szállítás és raktározás	43	41	41	36	10
vendéglátás	88	80	78	74	65
ingatlanügyletek	86	83	81	81	84
tudományos és műszaki tevékenység	85	76	73	72	42
Összesen	65	42	37	44	31

Nagy területi különbségek a kkv-k gazdasági teljesítményében

2017-ben a kis- és középvállalkozások 28%-a Budapesten, 14%-a Pest megyében volt bejegyezve. A vállalkozások **sűrűsége** a fővárosban volt a leginkább kiemelkedő, ezer lakosra 116 kis- és középvállalkozás jutott, az országos átlag (73) 1,6-szerese. Emellett Pest és Győr-Moson-Sopron megye átlaga haladta meg valamelyest az országot. A kkv-k népességarányos száma Nógrád megyében volt a legalacsonyabb (46).

A kis- és középvállalkozások által foglalkoztatottak 43, a beruházásértékük 48%-a, valamint a nettó árbevételük és bruttó hozzáadott értékük mintegy fele a fővárosban

1.26. ábra A kkv-k ezer lakosra jutó száma, 2017⁺

és a Pest megyében bejegyzett vállalkozásokhoz kötődött. A kkv-k átlagos foglalkoztatotti létszámában a térségek között nem volt markáns különbség, 2,2 és 3,0 fő között alakult. A **vállalkozásarányos fajlagos teljesítménymutatók** alapján a kkv-k általában a gazdaságilag fejlettebb térségnek számító, vagy kiterjedt beszállítói hálózattal együttműködő ipari tevékenységet folytató megyékben erősebbek (a rangsor elején és végén álló megyék között 2,2–2,9-szeres volt a különbség három vizsgált mutatószám alapján). Az egy kkv-ra jutó árbevétel Budapesten, Bács-Kiskun és Pest megyében, a vállalkozásarányos fajlagos hozzáadott érték Budapesten, Győr-Moson-Sopron és Komárom-

Esztergom megyében, a fajlagos beruházásérték pedig Bács-Kiskun és Pest megyében, valamint ugyancsak a fővárosban volt a legmagasabb. A legalacsonyabb fajlagos teljesítménymutatókkal a Nógrád megyei kkv-k rendelkeztek, emellett Baranya, Somogy, Veszprém és Zala megyében voltak alacsonyak a fajlagos teljesítménymutatók. A kkv-k teljesítményének vizsgált **népességarányos mutatószámai** alapján jelentősebb (5,5–6,3-szeres) volt a különbség a rangsor elején és a végén álló megyék között. Az ezer lakosra jutó nettó árbevétel, bruttó hozzáadott érték, új beruházásérték nagysága alapján egyaránt Budapest állt az első és Nógrád megye az utolsó helyen a főváros és a megyék sorában.

KUTATÁS, FEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ

A gazdasági teljesítmény fokozásában, a versenyképesség növelésében, valamint az életminőség javulásában a kutatás-fejlesztés (K+F) eredményei és a vállalkozások innovációs tevékenysége is szerepet játszik. 2017-ben Magyarországon

a GDP 1,35%-át fordították kutatás-fejlesztésre, a K+F-beruházások a nemzetgazdasági beruházások 1,1%-át tették ki, a kutatás-fejlesztésben részt vevők létszáma a foglalkoztatottak 0,9%-át jelentette.

Bővült a kutatás-fejlesztésben részt vevők létszáma

A kutatóhelyek száma és a kutatással foglalkozók létszáma – többéves emelkedést követően – 2014 és 2016 között csökkent, majd 2017-ben újra nőtt. 2017-ben Magyarországon 3109 kutató-fejlesztő hely működött, 60,9 ezer kutatással foglalkozó részvételével. A kutatóhelyek száma 14,

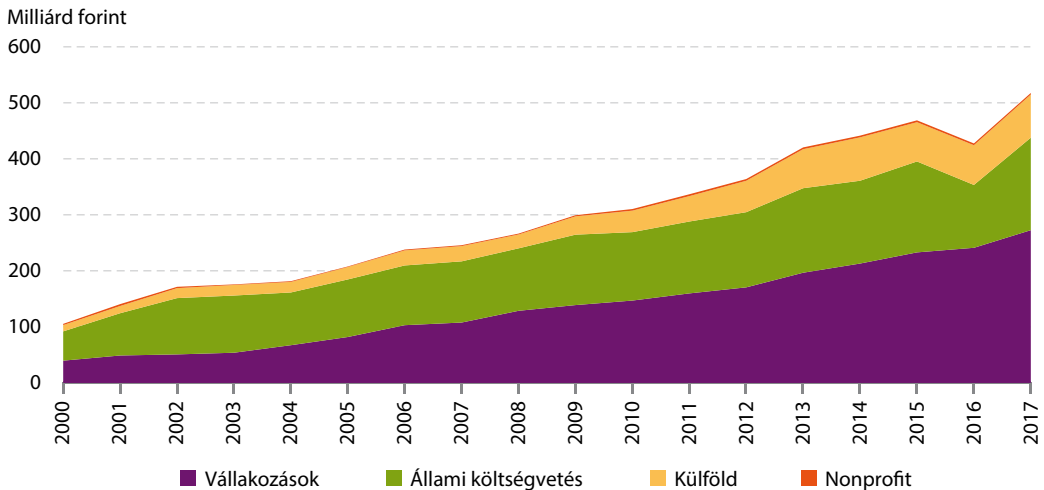
a dolgozói létszám 12%-kal volt több a 2016. évinél, elsősorban a versenyszférában történt jelentős bővülés eredményeként. 2017-ben – a kutató-fejlesztő munkára fordított idő arányában – a teljes munkaidejű dolgozókra átszámított létszám 40,4 ezer fő volt, 13%-kal több, mint egy évvel korábban.

2017-ben jelentősen nőttek a K+F-ráfordítások

A **kutatás-fejlesztési ráfordítások** folyó áron számított összege közel negyedszázados emelkedés után 2016-ban 8,8%-kal csökkent, döntően az operatív programokból felhasznált források visszaesése miatt, majd 2017-ben 21%-kal (517 milliárd forintra) bővült. Ebben szerepet játszott, hogy 2016 végén utalták ki a központi költségvetésből a pályázati források egy jelentős részét, amelyek tényleges felhasználása döntően 2017-ben történt. Ennek megfelelően 2017-ben a kutatás-fejlesztés expanzióját **forrásoldalon** elsősorban az államhá-

tartásból biztosított ráfordítások jelentős (47%-os) bővülése okozta. Emellett a vállalkozásoktól és a külföldről (például külföldi anyavállalatoktól vagy egyes uniós pályázatokból) származó források is nőttek, 13, illetve 8,6%-kal. A kutatás-fejlesztés pénzügyi forrásainak szerkezete az ezredforduló óta hosszabb időtávon a vállalkozói finanszírozás irányába tolódott el, 2017-ben a ráfordítások 53%-át biztosították a vállalkozások. Az államháztartás súlya 32, a külföldi forrásoké 15, a nonprofit szervezetektől származóké pedig mindössze 0,5% volt.

1.27. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint

A K+F-ráfordítások forrása és **felhasználási helye** között jelentős az átfedés: a vállalkozásoktól származó források zömét a versenyszféra kutató-fejlesztő helyein költik el, a felsőoktatási kutatóhelyek és az államháztartási kutatóintézetek tevékenységében pedig a költségvetési finanszírozás a meghatározó. 2017-ben a K+F-ráfordítá-

sok 73%-át a vállalkozásoknál, 13–13%-át pedig a felsőoktatási, illetve az államháztartási kutató-fejlesztő helyeken költötték el.

A 2016. évi általános visszaesést követően 2017-ben mindhárom szektorban jelentősen nőtt a felhasználás: folyó áron számítva a felsőoktatásban 44, a vállalkozásoknál 19, az államháztartási kutatóhelyeken 13%-kal.

1.15. tábla A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása, 2017

(milliárd forint)

Források	Felhasználás			
	vállalkozási	állam- háztartási	felsőoktatási	Összesen
Vállalkozások	265,0	3,4	4,2	272,5
Állami költségvetés	51,3	54,5	53,8	165,0 ^{a)}
Külföld	61,7	7,0	8,2	76,9
Nonprofit	0,1	0,1	2,6	2,8
Összesen	378,2	65,0	68,7	517,3^{a)}

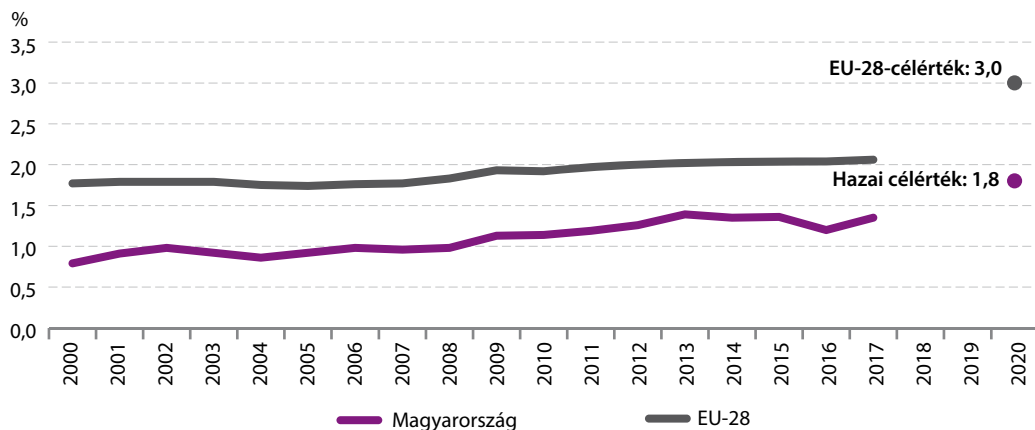
^{a)} Tartalmazza a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, valamint az ösztöndíjasok illetményére költségvetési forrásból kifizetett összegeket.

Az unió középmezőnyéhez tartozunk

A 2017. évi változásokkal a bruttó hazai termék (GDP) 1,35%-ára emelkedett a K+F-ráfordítások nagysága. Ezzel Magyarország az egy évvel korábbi 16. helyről a 12.-re lépett előre a 28 uniós tagállam rangsorában. Az EU-28 átlagában a GDP 2,06%-át fordították kutatás-fejlesztésre. A 2016. évi, jellemzően alacsony bázishoz képest a tagállamok

többségében nőtt a **K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya**. A legmagasabb (2,76–3,40%-os) értékekkel továbbra is a skandináv tagországok, valamint Ausztria és Németország rendelkezett. A 2000-es években csatlakozott országok közül csak Szlovénia (1,86%) és Csehország (1,79%) előzte meg hazánkat.

1.28. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában

Nőtt a publikációk és a szabadalmak száma

A **kutatás-fejlesztés eredményeként** 2017-ben közel 11 ezer könyv és könyv-fejezet, valamint 27 ezer szakfolyóirat-cikk jelent meg, az előző évinél 8,7, illetve 10%-kal több. A korábbi évekhez hasonlóan ezen a téren a – publikációs tevékenységben leginkább érdekelt – felsőokta-

tási kutatóhelyek voltak a legaktívabbak. A Magyarországon hatályos szabadalmak száma 2017 végén meghaladta a 26 ezret, ami tizedével több az egy évvel korábbinál. A növekedést a Magyarországra hatályosított európai szabadalmak számának 15%-os emelkedése okozta.²⁰⁾

NÖTT A VÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS AKTIVITÁSA²¹⁾

Magyarországon a legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások 29%-a hajtott végre valamilyen innovációt 2014–2016 között. Így az előző (2012–2014 közötti) időszakhoz képest 3,4 százalékponttal nőtt, az EU-28 átlagánál (51%) azonban továbbra is jóval alacsonyabb volt hazánkban az innovációs aktivitás. Magyarországon az innováció az érintett vállalkozások 33%-ánál új termék vagy eljárás, 27%-ánál új szervezeti vagy marketingmódszer bevezetésére irányult, 40%-uknál pedig mindkét innovációtípus megjelent. Az iparon belül – a nagyvállalatok magas arányával is összefüggésben – a gyógyszeriparban, a szolgáltatóágak közül pedig az információ és kommunikációban a legnagyobb (64, illetve 50%) az innovatív cégek hányada.

DIGITÁLIS GAZDASÁG

Az infokommunikációs technológiák és az ehhez kapcsolódó tevékenységek egyre inkább szerves részét képezik a gazdasági folyamatoknak globális és hazai szinten

egyenként. Az internet fejlődése új értékesítési csatornát alakított ki, a kapcsolódó technológiák pedig új ágazatokat teremtettek, meglévőket alakítottak át.

²⁰⁾ Forrás: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.

²¹⁾ A KSH – az Európai Unió előírásai alapján – két évente méri fel az iparban és a szolgáltatószektor egyes ágazataiban működő, legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások innovációs tevékenységét. A legfrissebb rendelkezésre álló adatok a 2016. évi felmérésből származnak és a 2014–2016 közötti időszakra vonatkoznak.

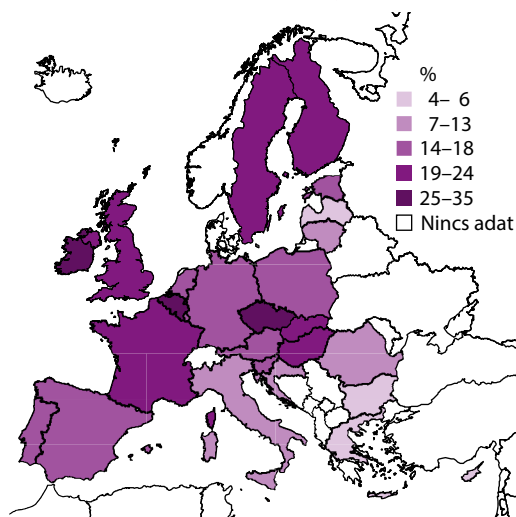
Az árbevétel közel negyede elektronikus árbevétel

Ma már szinte elengedhetetlen egy vállalkozásnál, hogy legyen internetkapcsolata, és a mindennapi működésükhöz tartozik a saját honlap fenntartása. 2018-ban a hazai vállalkozások²²⁾ 91%-ának volt internetkapcsolata, 66%-a saját honlappal rendelkezett. Mindkét esetben javult az ellátottság (2, illetve 10 százalékponttal) a 2010. évihez képest, viszont elmarad az uniós átlagtól (97, illetve 77%). Az internetes jelenlétnél fontos tényező, hogy a cégek milyen információt, lehetőséget kínálnak a felhasználók részére. 2018-ban a honlappal rendelkező vállalkozások 30%-a tette lehetővé, hogy a honlapján lehessen vásárolni, megrendelni a terméket/szolgáltatást. (Uniós szinten a vállalati weboldalak 24%-a ad lehetőséget a vásárlásra, rendelésre.) Az arány 4 százalékponttal magasabb a 2010. évinél, viszont a lehetőség kialakításában korlátozó tényező lehet a cég profilja, az általa értékesített termék vagy nyújtott szolgáltatás jellegzetességei.

2018-ban a magyar cégek 13%-ánál származott az árbevétel legalább 1%-a elektronikus értékesítésből. 2010 és 2017 között a hazai cégek árbevételének 16–20%-a keletkezett elektronikus kereskedelem révén, 2018-ban 23%-a, ez nagyobb, mint az uniós átlag (17%). Az e-kereskedelem súlya a nagyvállalatok körében a meghatározó, mivel esetükben 100 forintnyi árbevételből 36 forint származott ebből. A nagyvállalatok körében döntően elektronikus adatcserén keresztül zajlik az e-kereskedelem, viszont a

250-nél kevesebb foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál a webes értékesítés szerepe a jelentős. Bár az interneten történő értékesítés összességében a kisebb súlyt képviseli, a lakosság egyre szélesebb köre bonyolít rendszeresen vásárlásokat a világhálón keresztül.

1.29. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások* árbevételéből, 2018

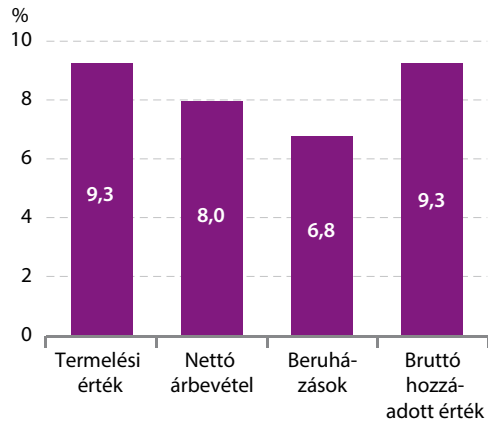
* A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében a pénzügyi szervezetek nélkül. Máltára nem állt rendelkezésre adat.

A digitalizáció felgyorsította az infokommunikáció fejlődését, ezáltal a digitális gazdaság alapját képező infokommunikációs szektor szerepe is hangsúlyosabbá válik a nemzetgazdaságon belül. Az IKT-szektor magában foglalja az elektronikai ipar jelentős részét, az információtechnológiai, híradástechnikai eszközök nagykereskedelmét, a szoftverkiadást, a távközlést, az infor-

²²⁾ A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások köre a pénzügyi szervezetek nélkül.

mációtechnológiai szolgáltatást, valamint az adatfeldolgozó, webhoszting, világhálóportál-szolgáltatást. E területeken 2017 végén összességében 34 ezer vállalkozás működött, számuk 2013 és 2017 között évente átlagosan 6,3%-kal, a nemzetgazdasági átlagot meghaladó mértékben emelkedett. Mindössze 340 nagyvállalat tartozott az IKT-szektorba, viszont az árbevétel, beruházás és a hozzáadott érték alapján a szektor teljesítményének meghatározó része hozzájuk kötődött. 2017-ben az IKT-szektor tevékenységében 162 ezer fő vett részt, a teljes nemzetgazdaság átlagos állományi létszámának 5,3%-a.

1.30. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások teljesítményéből, 2017

ÁRAK

A makrogazdasági folyamatok eredményeként az egyes gazdasági szegmenseket az árak emelkedése jellemezte. A terme-

loi árak növekedése mellett például számos külső gazdasági tényező hatása is érezhető volt a fogyasztó árak alakulásában.

A növényi termékek többségének emelkedett az ára

2018-ban a **mezőgazdasági termelői árak** – a 2017. évi 5,6%-os bővülés után – 2,7%-kal emelkedtek az előző évihez és 14%-kal 2010-hez viszonyítva. A növényi termékek ára 5,8%-kal emelkedett, az élő állatok és állati termékeké 2,2%-kal mérséklődött. A gabonafélék ára közel tizedével nőtt (9,8%), a búzáé ennél nagyobb (12%), a kukoricáé (6,8%) kisebb mértékben. A kedvezőtlen időjárás Európa számos országában jelentős károkat okozott a termésben, ami felhajtotta a magyar ga-

bona iránti keresletet és ezzel együtt az árakat. A zöldségfélék ára 16%-kal lett magasabb, legerőteljesebben a sárgarépa (39%), a vöröshagyma (37%), a karfiol és a fejes káposzta (34%) drágult. A burgonya ára 17%-kal emelkedett. A gyümölcsárak 14%-kal csökkentek, ám ezen belül az őszibaracké közel másfélszeresére (45%) emelkedett, az almáé viszont közel negyedével (–23%) csökkent. Az élő állatok közül a vágósertés árában volt jelentős csökkenés (–10%), míg a vágójuh ára 7,8%-kal nőtt.

A tej ára alig változott (0,7%), az étkezési tújúktojásé 2,4%-kal nőtt.

A **mezőgazdasági termelés ráfordítási árai** 2018-ban 4,8%-kal magasabbak voltak a 2017. évinél, amelyen belül a folyó termelőfelhasználás (4,6%) és a mezőgazdasági beruházások (5,7%) árszínvonala is nőtt. A takar-

mányok 5,7, a műtrágyák 3,7, a növényvédőszeresek 1,3, az állatgyógyászati készítmények 1,4, az energia és kenőanyagok 7,4%-kal drágultak. Nőtték az épület- és a gépberuházások (9,4 és 3,7%) árai is. Az agrárrolló²³⁾ értéke 98,0% volt, az előző évhez képest (105,6%) ellentétes irányban változott.

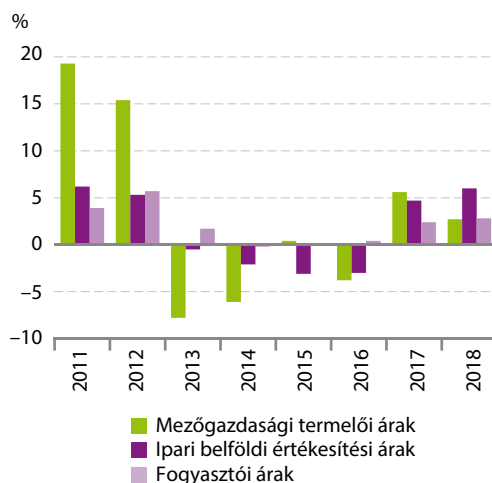
Erőteljesen emelkedtek az ipari árak

Az uniós tendenciához hasonlóan Magyarországon az **ipari termelői árak** háromévi mérséklődést követően 2017-től emelkednek, 2018-ban átlagosan 5,5%-kal voltak magasabbak az előző évinél. Ez az EU-28 átlagánál (2,8%) nagyobb mértékű drágulás volt. Az árakra hatással volt a munkaerőköltség növekedése, a nyers- és alapanyagok (köztük a kőolaj) globális áremelkedése, a nemzetközi villamosenergia-piacon történt jelentős drágulás és a forint árfolyamváltozása is. Az ipari ágak közül a nagy súlyú feldolgozóiparban átlagosan 5,0, az energiaiparban 8,3, a csekély részarányú bányászatban 5,8%-kal nőtték az árak.

A **belföldre értékesített** ipari termékek 2018-ban átlagosan 6,0%-kal kerültek többre az előző évinél. Ezen belül a hattizednyi súlyt képviselő feldolgozóipari cikkek 5,9, a több mint egyharmadnyi súlyú energiaipar termékei 6,6%-kal drágultak. A feldolgozóipar hazai eladási árait – a világpiaci folyamatokon keresztül – elsősorban a kocszgyártás, kőolaj-feldolgozásban történt 19%-os drágulás hajtotta fel. Emellett a vegyi anyag, termék gyártásában és a kohászat, fémfeldolgozásban is jelentősen (8,6, illetve 7,1%-kal) emelkedtek a belföldi

értékesítési árak. Az építőipari konjunktúrával párhuzamosan az építőanyag-ipar termékei 6,6%-kal kerültek többre az egy évvel korábbinál. A hazai eladásokban nagy súlyú élelmiszeripari cikkek az átlagosnál kisebb mértékben, 2,5%-kal drágultak.

1.31. ábra **Az árak változása**
(előző évhez képest)

A **külföldre értékesített** ipari cikkek 2018-ban 5,2%-kal többre kerültek, mint egy évvel korábban. A feldolgozóiparban 4,7, az energiaiparban – több globális té-

²³⁾ Az agrárrolló a mezőgazdasági termelőiár- és ráfordításiár-index hányadosa.

nyező árfelhajtó hatása miatt – 17%-kal emelkedtek az árak. A feldolgozóiparon belül a legnagyobb értékű exportbevételt realizáló járműgyártás külföldre értékesített termékei átlagosan 6,1, a második legnagyobb súlyt képviselő elektronikai ipar

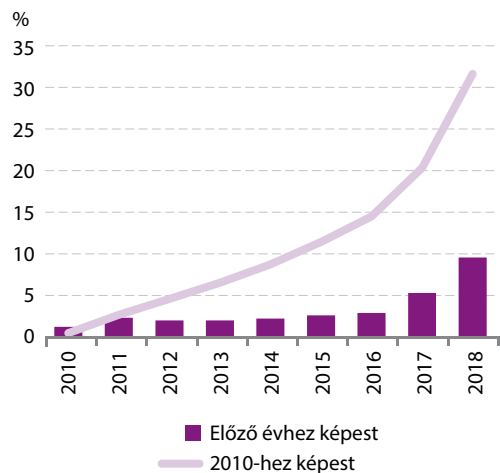
cikkei 1,9%-kal kerültek többre az egy évvel korábbinál. A többi feldolgozóipari alágban is nőttek az exportárak, a legnagyobb mértékben (22%-kal) ebben az értékesítési irányban is a kocszgyártás, kő-laj-feldolgozás termékei drágultak.

Az utóbbi évtized legnagyobb építőipari árnövekedését regisztráltuk

Az **építőipari termelői árak** éves emelkedése az ezredforduló óta 2010-ben volt a legalacsonyabb. Az azt követő néhány évben kismértékben ingadozva növekedett. Az áremelkedés 2017 elejétől kezdődően felgyorsult, ami egyaránt összefüggött a kereslet élénkülésével és az építési költségtényezők (pl. alapanyagárak, munkaerőköltség, egyes igénybe vett szolgáltatások díjai) növekedésével. 2018-ban az építőipari termelői árak átlagosan 9,5%-kal haladták meg az előző évet, lényegesen nagyobb mértékben, mint a megelőző tíz év bármelyikében. A 2010. évihez képest csaknem 32%-kal nőttek az építőipari árak.

Az **építőipari ágazatok** közül a termelői árak 2018. évi emelkedése az épületek építése ágazatban 12, a speciális szaképítésben 9,6, az egyéb építmények építésében 7,0%-ot tett ki a megelőző évihez képest, ez mindhárom területen az utóbbi évtized legmagasabb éves növekedése volt. 2014-től mindegyik évben az épületek építése ágazatban volt a legélénkebb az áremelkedés, és 2010-hez képest is e területen volt a legjelentősebb a drágulás (39%), ez pedig összefüggésben van a lakásépítési kedv elmúlt években tapasztalt jelentős emelkedésével.

1.32. ábra Az építőipari termelői árak változása

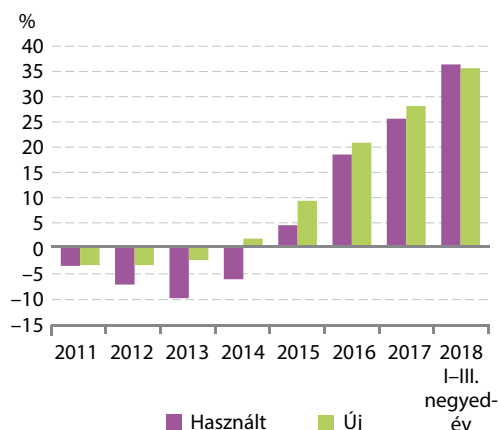

Az **építményalcsoportok** közül a legnagyobb mértékben (11%-ot meghaladón) a közlekedési és hírközlési, valamint a nagy- és kiskereskedelmi épületek körében emelkedtek a termelői árak, a legkisebb növekedés (6,5%) pedig a távolsági csővezetékek, távközlő, elektromos hálózatok és műtárgyaik csoportjában következett be. Az épületek megfigyelt alcsoportjaiban 2018-ban átlagosan 9–11%, míg az egyéb építmények körében 6–7% közötti ütemben nőttek az árak a megelőző évihez képest.

Tovább drágultak a lakások

A **használt lakások** árának 2017. évi, 5,9%-os **emelkedése** után 2018. I–III. negyedévben gyorsult a lakásárak növekedése, az árszint átlagosan 8,5%-kal haladta meg a 2017. évit (tisza árváltozás). Mivel az eladások összetétele az alacsonyabb értékű lakások felé tolódott, a ténylegesen eladott használt lakások átlagos áremelkedése csak 6,2% volt (teljes árváltozás). A használt lakások tiszta árváltozása a 2010. évihez viszonyítva 36, a fogyasztói árak változását kiszűrő reálárindex 15%-os árnövekedést mutat. A használtlakás-piaci forgalomban nőtt az alacsonyabb lakásárszínvonalú települések aránya, mivel a kedvezőbb lakáspiaci pozíciójú településeken a kereslet növekvő része az új lakások felé fordult. 2018 I–III. negyedévében a Budapesten eladott használt lakások átlagosan mintegy 27,8 millió forintba kerültek, több mint 3,4 millió forinttal nagyobb összegbe, mint 2017-ben. Az átlagos lakásár a megyeszékhelyeken 14,8 millió, a kisebb városokban 11,9, a községekben 7,4 millió forint volt. Ez utóbbiakban elenyésző a növekedés. A budapesti négyzetméterárak az agglomerációkon kívüli községek árszintjének 6–8-szorosát tették ki.

1.33. ábra A lakások tiszta árváltozása (2010-hez képest)

A 2019. januárig beérkezett adatok alapján az **új lakások** ára a 2017. évi 6,0%-os növekedést követően 2018. I–III. negyedévben 5,8%-kal emelkedett az előző évhez képest (tisza árváltozás). Az új lakások eladásaiban az értékesebb lakások súlya nagyobb lett, ezért a ténylegesen eladott új lakások áremelkedése 9,6% volt (teljes árváltozás). Az árak a 2010. évihez viszonyítva 35%-kal voltak magasabbak, míg a reálárindex ugyanebben az időszakban 15%-os áremelkedést mutatott.

A távközlési díjak csökkenése mérsékelte a szolgáltatások átlagos áremelkedését

Az ártermelői ágazatokhoz képest a megfigyelt szolgáltatási területeket kevésbé jellemezte drágulás. A **szolgáltatási kibocsátási árak**²⁴⁾ 2011–2014-ben mérsékelt ütemben

emelkedtek, a következő két évben kismértékben csökkentek. 2017-ben viszont ismét növekedésnek indultak, 2018-ban az előző évinél 1,3%-kal voltak magasabbak.

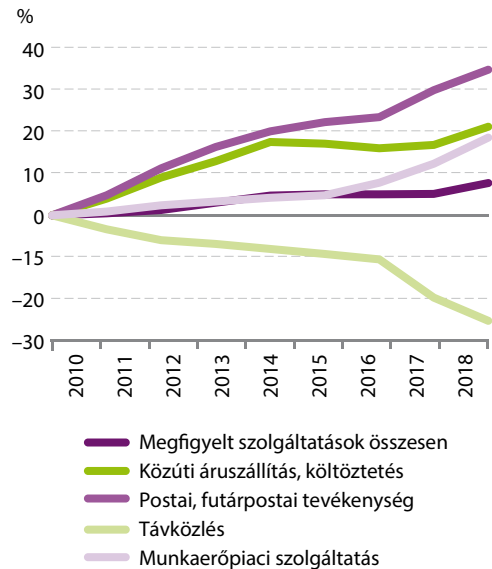
²⁴⁾ A megfigyelt szolgáltatási területeken a teljes ügyfélkörnek nyújtott szolgáltatások esetében.

A szolgáltatáscsoportok többsége 2018-ban drágult, a legnagyobb mértékben a biztonsági, nyomozói tevékenységek és a munkaerőpiaci szolgáltatások (7,2, illetve 5,6%-kal). A postai, futárpostai tevékenység 3,8, a közúti áruszállítás 3,7%-kal került többre, ugyanakkor a távközlési díjak 10%-kal visszaestek az egy évvel korábbihoz képest.

A megfigyelt szolgáltatásokat a 2010. évi-nél átlagosan 7,7%-kal drágábban nyújtották. Nyolc év alatt leginkább a postai, futárpostai (35%), a biztonsági, nyomozói tevékenység (22%), a közúti áruszállítás (21%), és a munkaerőpiaci szolgáltatások (19%) drágultak. Jelentős hatást gyakorolt az árakra, hogy 2010-hez képest a minimálbér csaknem megduplázódott, a forint 16%-kal²⁵⁾ gyengült az euróval szemben, a gázolaj literenkénti éves átlagára pedig 23%-kal nőtt. Az általánostól markánsan eltérő tendenciát követtek a távközlési díjak, 2018-ban 25%-kal elmaradtak a nyolc évvel korábbitól. Folyamatos csökkenésükhöz elsősorban az ágazatban korábban

megvalósult beruházások, a piaci, technikai és jogszabályi változások, rövid távon a mobilinternet- és roamingdíjak uniós szintű mérséklése járult hozzá.

1.34. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatáscsoportban (2010-hez képest)

A cserearány 1,0%-kal romlott

2018-ban folytatódott az a 2017-ben megkezdődött folyamat, miszerint a **külkereskedelmi termékforgalom forintban mért árszínvonala** exportban és importban is nőtt, a cserearány pedig romlott. 2018-ban a kivitel forintárszínvonala 3,0,

a behozatalé pedig 4,0%-kal emelkedett, amik az elmúlt több mint fél évtized legjelentősebb mértékű növekedéseit jelentik. A **cserearány**²⁶⁾ 1,0%-kal romlott, az elmúlt hat év során a legnagyobb mértékben.

²⁵⁾ Éves átlagárfolyam alapján. Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

²⁶⁾ A cserearányt a kiviteli- és a behozataliár-index hányadosaként számítjuk ki.

1.16. tábla **A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói**

(%)

Év	Forintárindex		Árfolyam- index	Devizaárindex		Csere- arány- mutató
	kivitel	behozatal		kivitel	behozatal	
Előző év=100,0						
2011	103,3	105,0	100,6	102,7	104,4	98,4
2012	102,9	104,3	104,6	98,4	99,7	98,7
2013	100,0	99,4	102,1	97,9	97,4	100,6
2014	101,1	100,1	104,0	97,2	96,3	101,0
2015	99,7	98,9	103,4	96,4	95,6	100,8
2016	99,0	97,5	100,5	98,5	97,0	101,5
2017	101,5	101,9	99,0	102,5	102,9	99,6
2018	103,0	104,0	102,4	100,6	101,6	99,0
2010=100,0						
2018	110,9	111,4	117,7	94,2	94,6	99,6

2018-ban a külkereskedelem **forintban mért árszintje** kivitelben és behozatalban is 11%-kal volt magasabb **a 2010. évinél**. A **forint** ugyanennyi idő alatt azonban átlagosan 18%-kal gyengült a kiemelt devizákhoz képest, így a kereskedelem **devizaárszintje**²⁷⁾ 5–6%-kal volt alacsonyabb a nyolc évvel korábbinál. A 2018. évi **cserearány** valamelyest (0,4%-kal) kedvezőtlenebb volt a 2010. évinél.

Az áruфőcsoportok közül az energiahordozók 2017 után 2018-ban is je-

lentősen drágultak és fontos tényezőjét jelentették a cserearány romlásának. A gépek és szállítóeszközök forintban számított árszintje a forgalom mindkét irányában az átlagostól elmaradó mértékben emelkedett. Miután az áruфőcsoport kereskedelme, forgalmi részesedése a kivitelben nagyobb, mint a behozatalban, így a teljes export árszínvonalát jelentősebben képes mérsékelni, mint az összimportét.

MÉLYPONTON A FORINT-EURÓ ÁTLAGÁRFOLYAM²⁸⁾

Hazánk jelentős gazdasági nyitottságából kifolyólag a forint árfolyamváltozása fontos tényező. A forint euróval szembeni árfolyama 2018. január–áprilisban 308–315, júniustól 320–325 forint között mozgott. A kurzust nemzetközi tényezők (például Törökország helyzete, EKB monetáris politikája) és hazaiak (MNB monetáris politikája) egyaránt alakították. 2018-ban egy euróért az előző évihez képest átlagosan 3,1%-kal többet, 318,87 forintot fizettek, ami az euró bevezetése óta a legmagasabb érték. A leértékelődés az importon keresztül az árak alakulásában is érződött. Az amerikai dollárral szemben a forint 2018. évi átlagárfolyama (270,25 forint/amerikai dollár) 1,5%-ot erősödött a 2017. évihez képest.

²⁷⁾ A devizaárindexet a forintárindex és az árfolyamindex hányadosaként számítjuk ki.

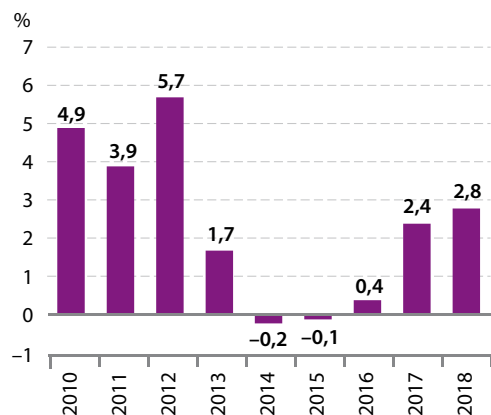
²⁸⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

Tovább gyorsult a fogyasztói árak emelkedése

A **fogyasztói árak** – a 2014–2015. évi csökkenést követően – 2016-ban növekedésnek indultak, 2018-ban 2,8%-kal magasabbak voltak az egy évvel korábnál. Ennél nagyobb mértékben utoljára 2012-ben nőtték az árak. A 2018. évi inflációt ellentétes hatások alakították. A dohánytermékek jövedéki adójának szeptember 1-jei emelése, a járműüzemanyagok, a szilárd tüzelőanyagok, valamint az idényáras élelmiszerek átlagost meghaladó mértékű drágulása növelte az árdinamikát. Ezzel szemben a hal és sertésbelsőség, valamint az internet-előfizetés áfakulcsának január 1-jei leszállítása és a tartós fogyasztási cikkek árcsökkenése némileg mérsékelte az áremelkedés ütemét. A bővülő kiskereskedelmi forgalom és

a forint euróhoz képest bekövetkezett gyengülése az import drágulásán keresztül fokozta a drágulás mértékét.

1.35. ábra **A fogyasztói árak változása** (előző évhez képest)

Az inflációt egyes költségérzékeny termékek és szolgáltatások drágulása alakította

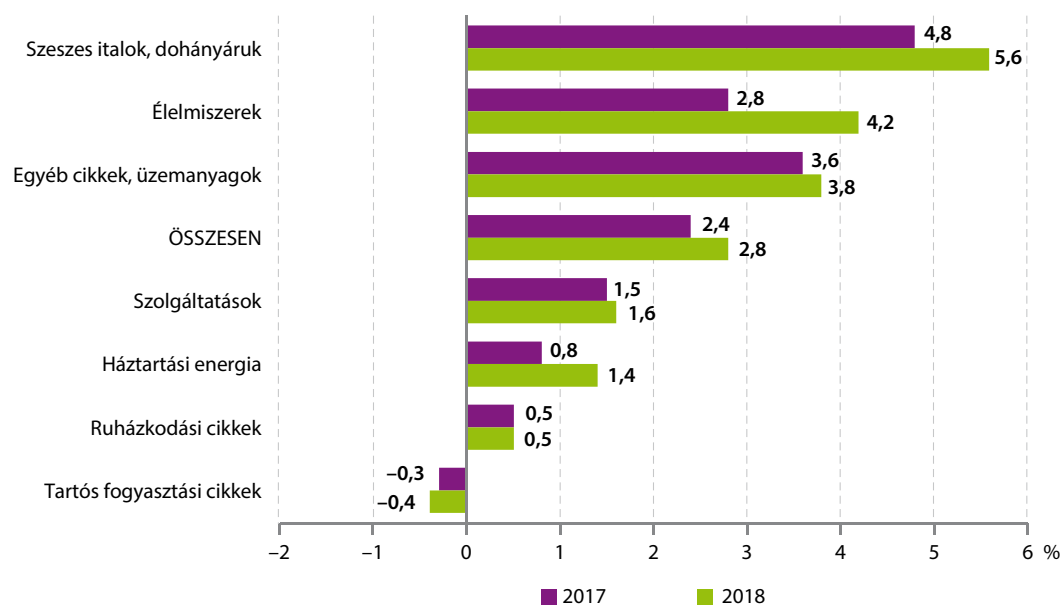
2018-ban a tartós fogyasztási cikkek árcsökkenése kissé meghaladta a 2017. évit. A ruházatkodási cikkek áremelkedési üteme az egy évvel korábbival megegyezett, a többi kiadási főcsoporté az előző évinél nagyobb volt. 2018-ban a **szeszes italok, dohányárak** árai nőtték a legdinamikusabban. A szeszes italok 3,1, a dohányárak 8,1%-kal drágultak, utóbbiak elsősorban a dohánytermékekre kivetett jövedéki adó szeptember 1-jei emelése miatt. Az **élelmiszerárak** ugyancsak átlag feletti mértékben emelkedtek, de az árváltozás termékenként nagymértékben különbözött. A friss zöldségért és a burgonyáért egy-

formán 15, a friss hazai és déligyümölcsért 6,8%-kal többet kellett fizetni, mint 2017-ben. A zöldségfélék és a burgonya áremelkedése alapvetően a termelői árak növekedésének a következménye. A főbb élelmiszerek és alkoholmentes italok közül a tojás drágulása 12, a tejtermékeké (sajt nélkül) 6,4, a kenyéré 5,2, a baromfi-húsé 3,7, a párizsié, kolbászé 3,6, a tejé 3,2, az alkoholmentes üdítőitaloké 2,9, a sertés-húsé 0,4%-os volt. A hal fogyasztói ára 0,2, a belsősegeké 3,2%-kal mérséklődött, miután áfakulcsuk január 1-jén 18%-ról 5%-ra csökkent. A nem előfizetéses étkezés annak ellenére drágult 5,7%-kal, hogy az étter-

mi szolgáltatás áfatartalma az előbbi termékekéhez hasonlóan változott. A cukor

19%-kal olcsóbb lett, részben az uniós többlettermelés miatt.

1.36. ábra **A fogyasztói árak változása kiadási főcsoportonként**
(előző évhez képest)

A **szolgáltatások** közül drágult a belföldi üdülés 8,0, a lakbér 5,1, a járműjavítás, -karbantartás 4,3, az egészségügyi szolgáltatás 3,7, az oktatási szolgáltatás 2,6, a társasházi közös költség 2,4%-kal. A hatósági ármegállapítás körébe tartozó vízdíj, csatornadíj és a szemétszállítás tarifái ezzel szemben nem változtak, és a munkahelyre, iskolába történő utazás is ugyanannyiba került, mint 2017-ben. A telefon-, internethasználat 5,6%-kal olcsóbb lett, miután az internet-előfizetés áfakulcsa január 1-jén 18%-ról 5%-ra csökkent. A **háztartási energiahordozók** közül az elektromos energia, a vezetékes gáz és a távfűtés ára nem módosult. A palackos gáz 8,4%-kal drágult, a szilárd tüzelőanyagok közül különösen a tűzifa ára emelkedett jelentősebben (12%-kal).

A férfi és a női **ruházat** többre, a gyermekruházat kevesebbe került, mint 2017-ben. 2018-ban a **tartós fogyasztási cikkek** árai összességében alacsonyabbak voltak az egy évvel korábbinál. Közülük a tartós háztartási cikkek ára átlagosan 1,7%-kal emelkedett, míg a járművéké 0,4, a tartós kulturális cikkeké (számítógép, telefon, televízió) a műszaki fejlődés és a választék bővülés nyomán 4,0%-kal csökkent. A fogyasztásban nagyobb súlyt képviselő járműüzemanyagok 7,9%-kal drágultak, elsősorban a kőolaj világpiacon árának októberig tartó növekedése következményeként. 2018-ban az autóbenzin literenkénti átlagára (381 forint) 26, a gázolajé (395 forint) 36 forintra magasabb volt, mint 2017-ben. A gyógyszerek, gyógyárúk átlagosan 2,4%-kal drágultak.

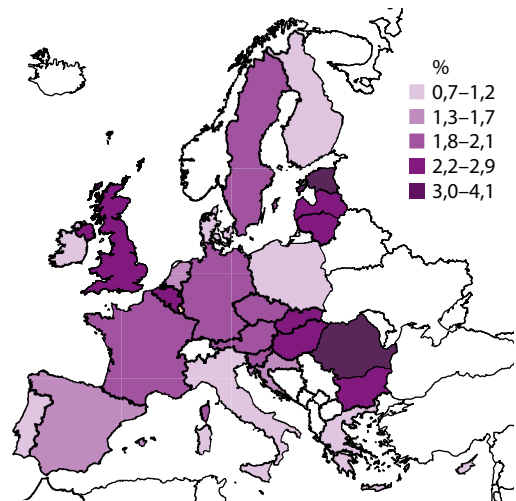
Mindegyik tagországban emelkedtek a fogyasztói árak

A harmonizált fogyasztói árindex (HICP) alapján 2018-ban az **Európai Unióban** 1,9%-ra gyorsult az infláció. 2018-ban valamennyi tagállamban emelkedtek az árak az egy évvel korábbihoz képest, a drágulás mértéke tizenöt országban a 2017. évinél magasabb volt. 2018-ban az áremelkedés üteme Romániában (4,1%) és Észtországban (3,4%) volt a legmagasabb (együttal nagyobb a magyarországinál), Dániában, Írországban, Cipruson és Görögországban a legalacsonyabb, 1% alatti. A visegrádi országok közül Lengyelországban 1,2, Csehországban 2,0, Szlovákiában 2,5%-kal emelkedtek az árak.

Az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint 2018-ban Magyarországon a távközlés ára a 2017. évinél 5,6%-kal alacsonyabb volt, ennél nagyobb árcsökkenés egyedül Hollandiában (-5,7%) történt. A többi kiadási főcsoportban az áremelkedés éves átlagos mértéke 0,6 (ruházat és lábbeli, illetve szabadidő és kultúra) és 5,9% (szeszes italok, dohányárúk) között mozgott. Hazánkban a lakásszolgáltatások, háztartási energia, a szabadidő és

kultúra területén a drágulás mértéke a közösségi átlag alatt maradt. 2018-ban az élelmiszerek és alkoholmentes italok Románia mellett hazánkban drágultak a legnagyobb mértékben, de a vendéglátás árnövekedési üteme is csak Bulgáriában és Litvániában volt az itteninél magasabb.

1.37. ábra **A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2018 (előző évhez képest)**

Uniós szinten továbbra is alacsony a hazai árszínvonal

Az európai összehasonlítási program keretében végzett vizsgálatok alapján 2017-ben az Európai Unióban a háztartások fogyasztási kiadásainak egészére jellemző relatív árszínvonal nagysága a tagállamok között 2,8-szeres eltérést mutatott. Dánia, Ír-

ország, Luxemburg és Svédország a legmagasabb, Lengyelország, Románia és Bulgária a legalacsonyabb árszínvonalú tagországnak számított.

2010 és 2015 között a magyarországi árszínvonal az EU-28 átlagához ké-

pest 63,4%-ról 57,7%-ra csökkent, ezután növekedésnek indult és 2017-ben elérte a 63,0%-ot. Hazánk Bulgária, Románia és Lengyelország után a negyedik legalacsonyabb árszínvonalú tagállamnak bizonyult. A visegrádi országok közül Lengyelország

árszínvonala az uniós átlag 56,7%-át érte el, míg Csehország a 68,2, Szlovákia a 69,8%-át. A távközlés kiadási főcsoport kivételével Magyarország a legkevésbé költséges országok közé tartozott az unióban.

1.17. tábla Magyarország árszínvonala az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint az Európai Unióban, 2017

Kiadási főcsoport	Relatív árszínvonal, EU-28=100,0%	Magyarország helyezése az uniós rangsorban (legalacsonyabb árszínvonalú ország = 1.)
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	85,5	6.
Szeszes italok, dohányárúk	69,1	2.
Ruházat és lábbeli	87,2	3.
Lakásszolgáltatás, víz, villamos energia, gáz és egyéb tüzelőanyagok	42,3	6.
Lakberendezés, lakásfelszerelés, rendszeres lakáskarbantartás	76,7	4.
Egészségügy	47,3	7.
Közlekedés és szállítás	79,9	8.
Távközlés	90,7	11.
Szabadidő és kultúra	64,5	4.
Oktatás	51,2	7.
Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás	61,3	4.
Egyéb termékek és szolgáltatások	57,2	4.
Háztartások fogyasztási kiadásai összesen	63,0	4.

2

Ágazati teljesítmények

Mezőgazdaság

→ Magyarországon 2018-ban a mezőgazdasági kibocsátás volumene 3,6, a bruttó hozzáadott értéké 5,9%-kal haladta meg a 2017. évit. A búza kivételével a kalászosok termése elmaradt az előző évitől. Az olajos magvúak közül a repce, az őszi betakarítású növényeknél a kukorica termésmennyisége nőtt érdemben. 2018. december 1-jén a főbb gazdasági haszonállatok közül a szarvasmarha és a víziszárnyasok egyedszáma több, a sertéseké lényegében változatlan, a juhoké, a tyúkoké és a pulykáké kevesebb volt az előző év azonos időpontjához képest.

Ipar

→ Az iparban folytatódott a 2013 óta tartó bővülés. A termelés volumene 3,6%-kal, az uniós átlagot meghaladó ütemben nőtt az előző évi, magas bázishoz képest. A növekedéshez a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar, az elektronikai ipar, a kohászat és fémfeldolgozás, valamint az élelmiszeripar teljesítménye járult hozzá a leginkább, ugyanakkor a járműgyártás 2010-ben kezdődött növekedése megtorpant. 2018-ban az ipar belföldi értékesítéseinek volumene dinamikusabban nőtt, mint a korábbi években a bővülés motorját jelentő ipari exporté.

Építőipar

→ Az építőipar teljesítménye az ezredforduló óta jelentősen ingadozik. A kezdeti bővülést követően 2012-ig hét éven át folyamatosan csökkent a termelés volumene, majd háromévi növekedés után 2016-ban újabb, ezúttal átmenetinek bizonyuló visszaesés következett. 2017–2018-ban jelentősen nőtt a termelés, 2018-ban az egy évvel korábbit 22%-kal, a 2010. évit négytizeddel túlta felül. Mindkét építményfőcsoport kibocsátása bővült a 2017. évihez képest: az épületeken végzett munkáké 16, az egyéb építményeken végzetteké 31%-kal.

Szállítás, közlekedés

→ 2018-ban a nemzetgazdaság árutonna-kilométerben kifejezett áruszállítási teljesítménye 4,9%-kal elmaradt az előző évitől, amellyel megszakadt a megelőző 5 év növekvő tendenciája. A helyközi személyszállítás utaskilométerben számított teljesítménye 5,4%-kal bővült, a növekedés alapvetően a légi közlekedésnek tulajdonítható. A helyi közösségi közlekedési szolgáltatásokat igénybe vevők száma 1,1%-kal, a 2017. évivel megegyező mértékben mérséklődött.

Távközlés, internet

→ A távközlési tevékenységek közül az ezredfordulót követően meghatározóvá vált a mobiltávközlési szolgáltatás. A mobiltelefon-előfizetések száma 2018 végén 11,8 millió, a vezetékes telefonvonalaké 3,1 millió darab volt. 2018-ban a mobilhálózatból indított hívások összideje 3,8%-kal nőtt, míg a vezetékeseké 7,7%-kal csökkent az előző évhez képest. Az internet-előfizetések számának növekedése évről évre veszít dinamikájából, ami a piac telítődését jelzi. 2018 végén 3,8 millió televízió-előfizetést tartottak nyilván, 1,3%-kal többet, mint egy évvel korábban.

Kiskereskedelem

→ A kiskereskedelmi forgalom tartósan növekvő volumene 2018-ban 6,6%-kal emelkedett az előző évhez képest. Ezen belül az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek értékesítési volumene 4,1, a nem élelmiszer jellegű üzleteké 9,3, az üzemanyag-töltő állomásoké 7,5%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál. A növekvő forgalom mellett a kiskereskedelmi üzletállomány mérete folyamatosan csökkent, 2018. I. félév végén mintegy 2300-zal kevesebb bolt várta a vásárlókat, mint 2017 végén.

Turizmus, vendéglátás

→ 2018 folyamán a külföldi állampolgárok magyarországi látogatásai 4,9, a magyar lakosság külföldi látogatásai 12%-kal emelkedtek 2017-hez képest. 2018-ban a hazai kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait több vendég hosszabb időre vette igénybe, mint egy évvel korábban. A vendéglátóhelyek eladási forgalmának volumene 11%-kal meghaladta a 2017. évit.

MEZŐGAZDASÁG

2018-ban a mezőgazdaság hozzáadott értéke¹⁾ 5,3%-kal bővült, ezzel a GDP növekedéséhez (4,9%) 0,2 százalékponttal járult hozzá. Az agrárium a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 4,3%-át állította elő. A beruházások 4,1%-át, 347,7 milliárd forintot fordítottak a mezőgazdaság fejlesztésére, összehasonlító áron számolva 8,3%-kal többet az egy évvel korábbinál. Ez részben annak köszönhető, hogy folytatódott a 2014–2020-as uniós költségvetési ciklus keretében a Vidékfejlesztési Program támogatásainak kifizetése. A munkaerő-felmérés adatai szerint a fog-

lalkoztatottak 4,8%-a, 214,9 ezer fő dolgozott az agrárszektorban, háromnegyedük férfi volt. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete²⁾ (256 ezer forint) csaknem 12%-kal múlta felül a 2017. évit. A nemzetgazdasági átlagot kissé meghaladó bérfiáramlás ellenére a mezőgazdaságban az átlagfizetés 74 ezer forinttal elmaradt az országostól, ennél csak az építőiparban, a humán egészségügy, szociális ellátásban és a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén dolgozók átlagkeresete volt alacsonyabb.

Változatos terméseredmények a szántóföldi növénytermesztésben

2018-ban az ország földterületének 57%-a állt mezőgazdasági művelés alatt. Az 5,3 millió hektár kiterjedésű **mezőgazdasági terület** több mint négyötödén szántóföldi gazdálkodás folyt. A szántó területe a 2017. évvel majdnem azonos maradt. A gyepek kiterjedése kissé zsugorodott az egy évvel korábbihoz képest, akárcsak a konyhakert és a szőlő területe, amelyek a művelési ágak között kisebb részarányt képviselnek. A gyümölcsösök nagysága kismértékben meghaladta az egy évvel korábbit.

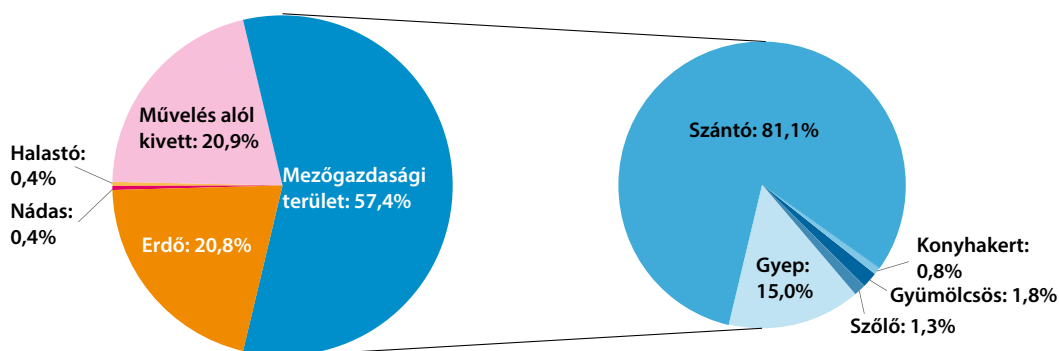
2018-ban az elhúzódó tél és a korán beköszöntött száraz, meleg időjárás leginkább a nyári betakarítású **szántóföldi növények** terméseredményére gyakorolt kedvezőtlen

hatást. Előzetes adatok szerint a kukorica és az olajos magvú növények termés mennyisége a 2017. évinél nagyobb, a búzáé azonos, a többi főbb szántóföldi kultúráé kisebb volt. Kalászosokból az előző évinél 1,3%-kal nagyobb területen 5,0%-kal kevesebb, 6,9 millió tonna termett. A kalászos gabonatermés 76%-át a búza adta, amelyet a szántó 24%-án termesztettek. A legfontosabb kenyérgabonából az egy évvel korábbinál 6,5%-kal nagyobb területről ugyanakkora mennyiséget arattak, így termésátlaga 330 kilogrammal alacsonyabb volt. Az árpa hozama nagyobb mértékben csökkent, mint a területe, ezáltal termésátlaga 12%-kal elmaradt a 2017 évitől.

¹⁾ A nemzeti számlákra vonatkozó ESA2010 módszertana alapján.

²⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél.

2.1. ábra A földterület megoszlása művelési áganként, 2018

2.1. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2018+

Növény	Betakarított terület		Termésmennyiség		Termésátlag	
	ezer hektár	változás az előző évhez képest, %	ezer tonna	változás az előző évhez képest, %	kilogramm/hektár	változás az előző évhez képest, %
Búza	1 030	6,5	5 246	0,0	5 100	-6,1
Kukorica	944	-4,5	7 963	18,2	8 440	23,8
Árpa	244	-8,8	1 141	-19,4	4 670	-11,6
Napraforgó	619	-10,9	1 832	-9,4	2 960	1,7
Repcemag	331	9,4	1 000	7,2	3 020	-1,9
Cukorrépa	16	-14,8	942	-19,6	59 300	-5,6
Lucernaszéna	194	0,1	978	0,7	5 050	0,6

A gyors és tartós felmelegedés kedvezően befolyásolta a szántó 22%-át elfoglaló kukorica tavaszi fejlődését, amiből az előző évinél 4,5%-kal kisebb területen 18%-kal több szemtermést takarítottak be. A harmadik legnagyobb területen művelt napraforgó termésmennyisége valamivel kisebb mértékben csökkent, mint a kiterjedése, így 3 tonnás hektáronkénti hozama kissé magasabb volt a 2017. évinél. A napraforgóhoz képest csaknem feleakkora területen művelt repceből 7,2%-kal több

magot arattak. A repce termésátlaga elmaradt az előző évitől, de így is meghaladta a hektáronkénti 3 tonnát. A lucerna területe és a betakarított széna mennyisége lényegesen nem változott az előző évihez képest. A burgonya 2018. évi szántóföldi kiterjedése és terméseredménye a megfigyelések kezdete óta egyszer sem volt ilyen alacsony. Az uniós cukorkvóta 2017. szeptember végi eltörlése ellenére a cukorrépa-termesztés továbbra is visszaszorulóban van.

Bővült a szarvasmarha-, csökkent a juh- és a baromfiállomány

A főbb gazdasági **haszonállatok** közül a szarvasmarhák 2018. december 1-jei egyedszáma nőtt, a sertéseké lényegesen nem változott, a juhoké és a baromfiké pedig csökkent az előző év azonos időpontjához képest. A szarvasmarha-állomány 2010 decembere óta tartó gyarapodása 2018-ban is folytatódott. A gazdálkodók a tél kezdetén az egy évvel korábbiánál 15 ezerrel több szarvasmarhát istállózttak.

A teljes létszám 46%-át kitevő tehenek száma (403 ezer) 12 hónap alatt 8 ezerrel emelkedett. Az állomány gyarapodása elsősorban a szarvasmarhák 42%-át gondozó egyéni gazdálkodók húshasznú tehénállományának bővüléséből adódott. 2018-ban mintegy 47 ezer vágómarhát (vágóborjú nélkül) és 1,5 milliárd liter tejet vásároltak fel, ami a 2017. évinél 3,1, illetve 0,6%-kal kevesebb volt.

2.2. tábla **Állatállomány, december 1.**

(ezer darab)

Állat	2010	2016	2017	2018
Szarvasmarha	682	852	870	885
Sertés	3 169	2 907	2 870	2 872
Juh	1 181	1 141	1 146	1 109
Baromfi	42 213	40 185	40 633	39 729
Ebből: tyúk	31 848	32 027	31 844	30 658
lúd	1 384	1 257	1 189	1 335
kacsa	5 813	4 033	4 695	4 894
pulyka	3 168	2 868	2 905	2 842

A sertésállomány 2015–2017-ben tapasztalt fogyása megállt, 2018. december 1-jei egyedszámuk lényegesen nem változott az egy évvel korábbihoz képest. Az állomány további gyarapodását vetítheti előre, hogy az anyakocák száma 3,7%-kal emelkedett. A sertések nyolctizedét tartó gazdasági szervezeteknél az állomány 4,3%-kal gyarapodott, az egyéni gazdálkodók esetében viszont – a háztáji gazdálkodás visszaszorulása miatt – 14%-kal csökkent. 2018-ban a felvásárolt vágómalacok és vágósüldők száma (56 ezer) 17%-kal emelkedett, az egyéb vágósertéseké (3,9 millió) 5,3%-kal mérséklődött az

egy évvel korábbihoz képest. A felvásárolt vágósertések átlagos tömege az előző évihez hasonlóan 114 kilogramm volt. A juhállomány egy év alatt 3,3, ezen belül a teljes létszám 72%-át kitevő anyajuhoké 1,6%-kal mérséklődött. A tyúkállomány 3,7%-kal csökkent, ugyanakkor az egyedek 36%-át kitevő tojóké a 2017. decemberivel majdnem azonos volt. A tyúkállomány több mint kétharmadát gondozó gazdasági szervezetekben 1,4, a közel egyharmadát tartó egyéni gazdaságokban 8,3%-kal csökkent az egyedszám. 2018-ban vágótyúkból az egy évvel korábbiánál 3,5%-kal többet (143 millió da-

rabot), étkezési tyúktojásból 1,7%-kal kevesebbet (236 millió darabot) vásároltak fel. A víziszármányok közül a ludak száma egy

év alatt 12, a kacsáké 4,2%-kal növekedett. A pulykaállomány 2017. december 1-jéhez viszonyítva 2,1%-kal mérséklődött.

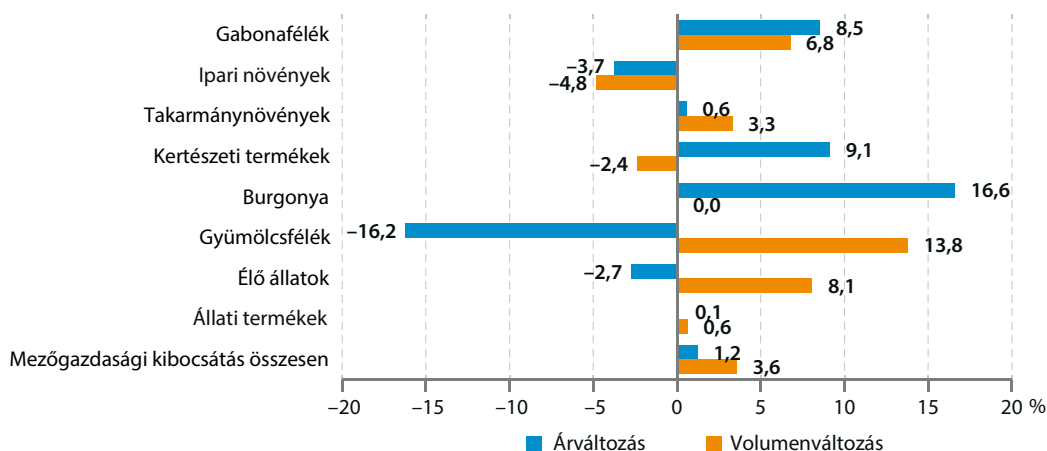
A növénytermesztés és az állattenyésztés egyaránt fokozta a teljesítményt

A **mezőgazdasági számlák** rendszerének előzetes adatai szerint 2018-ban az agrárium teljes kibocsátásának volumene az egy évvel korábbinál 3,6%-kal magasabb volt, az árak 1,2%-os emelkedése mellett. A volumen- és árváltozás eredményeként a mezőgazdaság teljesítményértéke (2720 milliárd forint) – szolgáltatásokkal és kiegészítő tevékenységekkel együtt – 4,8%-kal nőtt. A teljes kibocsátásból a növénytermesztés 58, az állattenyésztés 35%-kal részesedett, a többit a mezőgazdasági szolgáltatások és kiegészítő tevékenységek adták.

A **növénytermesztés** termelési volumene 2,6%-kal, árszínvona 3,0%-kal nőtt. A gabonafélék kibocsátása az átlagot meghaladó mértékben emelkedett a

2017. évi, alacsony bázishoz képest. A mezőgazdasági teljesítmény növekedését elsősorban a kukorica okozta, mivel terméseredménye jelentősen meghaladta az előző évit. Az ipari növények kibocsátása elsősorban a napraforgó hozamának visszaesése miatt zsugorodott. A burgonya termelési volumene az előző évivel azonos volt, a cukorrépáé 20%-kal csökkent. A takarmánynövények kibocsátása a növénytermesztés átlagát meghaladóan emelkedett. A gyümölcsfélék volumene jelentősen nőtt, annak köszönhetően, hogy a legnagyobb területen termesztett alma kibocsátása 42%-kal emelkedett. Ezzel szemben a kertészeti termékek termelési volumene elmaradt az egy évvel korábbitól.

2.2. ábra Mezőgazdasági kibocsátás ár- és volumenváltozása, 2018+ (előző évhez képest)

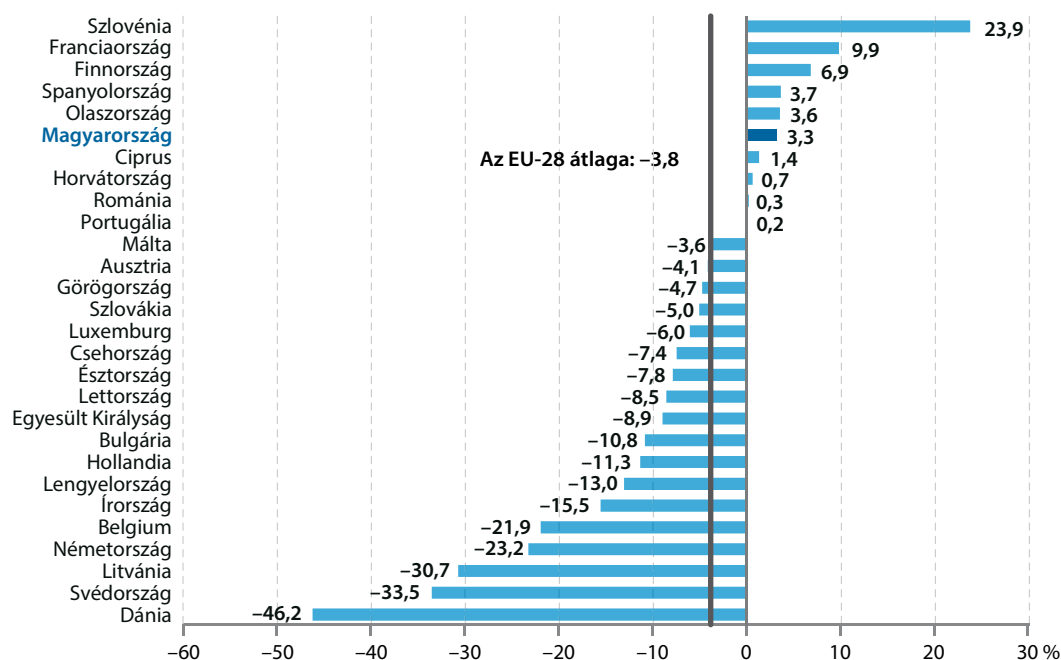
Az **állattenyésztés** termelési volumene 5,7%-kal haladta meg az egy évvel korábit, ezen belül az élő állatoké nagyobb mértékben bővült, mint az állati termékeké. A baromfi kibocsátása 13, a szarvasmarháé 7,0, a sertésé 3,0%-kal nőtt. A baromfitermelés bővülése részben a madárinfluenza miatti alacsony bázis következménye. Az állati termékek volumene alig haladta meg az egy évvel korábit, ezen belül a tej mennyisége minimálisan nőtt, a tojásé nem változott. Az állatok és állati termékek árszínvonal a 2017. évinél 1,8%-kal alacsonyabb volt.

A termék-előállításához és a szolgáltatásnyújtáshoz szükséges folyó termelőfelhasználás volumene 1,8%-kal haladta meg az egy évvel korábit. A kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözeteként előálló **bruttó hozzáadott érték** 5,9%-kal bő-

vült. A termelési tényezők jövedelme 2,9, a vállalkozói jövedelem 2,6%-kal múlta felül a 2017. évit.

Az agrárium éves munkaerőegységben kifejezett **munkaerő-felhasználása** 2018-ban 3,9%-kal csökkent az előző évihez képest. A munkaerő-felhasználás teljes munkaidőben (évi 1800 munkaóraban) kifejezve 405 ezer ember mezőgazdasági tevékenységének felelt meg. A mezőgazdasági jövedelmek változásának mérésére a leggyakrabban használt nemzetközi jelzőszám a termelési tényezők munkaerőegységre jutó reáljövedelme („A” mutató), amelynek nagysága 2018-ban az Európai Unió tíz tagállamában emelkedett az előző évihez viszonyítva. A magyar növekedési ütem a rangsorban a 6. legnagyobb volt, ugyanakkor a többi visegrádi országban csökkent a mutató értéke.

2.3. ábra Az „A” mutató változása az uniós tagországokban, 2018 (előző évhez képest)

Hazánk fontos szerepet tölt be a kukorica és az olajos magvúak uniós termelésében

Az előzetes adatok szerint az **Európai Unió** teljes mezőgazdasági kibocsátásának értéke 2018-ban (alapáron 436 milliárd euró) 1,2%-kal több volt, mint 2017-ben. A kibocsátás mintegy felét kitevő növénytermesztés termelési volumene 2,6%-kal nőtt, a négytizedét adó állattenyésztésé alig változott az előző évhez képest. Magyarország 2018-ban az unió mezőgazdasági termelési értékének 2,0%-át állította elő. A gabona-

félék kibocsátásának 4,8%-a, a gabonafélék közül a kukorica termelési értékének 11%-a származott hazánkból. 2018-ban Románia és Franciaország után hazánk az unió harmadik legnagyobb kukorica kibocsátója volt. Az ipari növények közül az olajos magvúak adták a közösség termelési értékének 9,7%-át. A főbb haszonállatok közül a baromfik esetében volt hazánk részesedése a legnagyobb (4,4%) az unió kibocsátásából.

IPAR³⁾

A gazdaság növekedését – a korábbi évekhez hasonlóan – 2018-ban is támogatta az ipar teljesítménye. A feldolgozóipart, az energiaipart és a bányászatot magába foglaló ágcsoport 2018-ban a magyarországi bruttó hozzáadott érték mintegy negyedét állította elő. Az ipari szervezetek súlya a foglalkoztatásban is hasonló volt, a nemzetgazdasági beruházá-

soknak pedig ennél nagyobb részét, 31%-át adták. Az iparban 2018-ban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete⁴⁾ 352 ezer forint volt, 6,6%-kal több, mint a nemzetgazdasági átlag. Az ipar teljesítményét jelentősen befolyásolja a döntően exportra termelő, külföldi irányítású leányvállalatok kibocsátása és a külpiaci kereslet alakulása.

Változott a növekedés szerkezete

Magyarországon az **ipari termelés volumene** a 2009. évi, jelentős visszaesést követően 2010-ben és 2011-ben számottevően emelkedett, majd – az uniós recesszióval összefüggésben – 2012-ben ismét mérséklődött. 2013 óta viszont évről évre – jellem-

zően az EU-28 átlagát meghaladó mértékben – nő az ipar kibocsátása, a 2009-ben elmélyülő globális pénzügyi és gazdasági válság előtti csúcspontját 2014-ben érte el újra. Az emelkedő tendencia 2018-ban is folytatódott, a 33,4 ezer milliárd forint

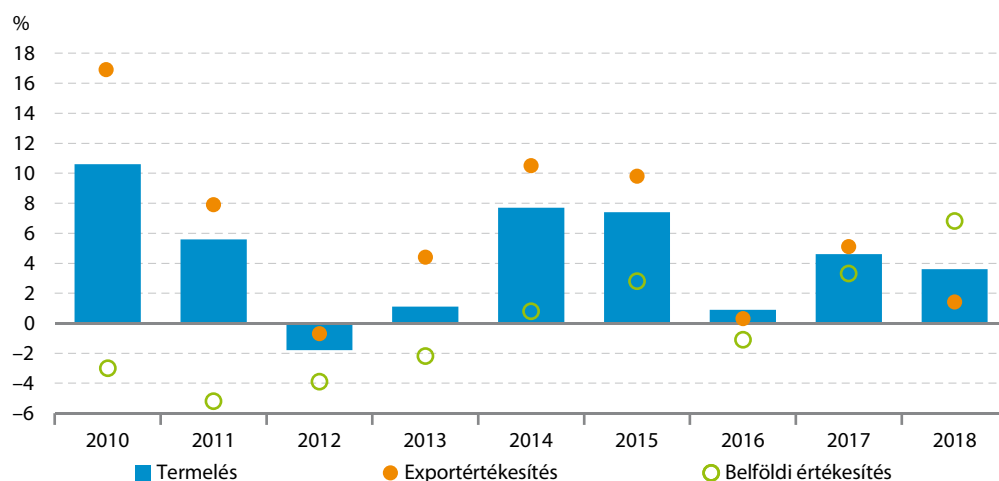
³⁾ Víz- és hulladékgazdálkodás nélkül. Az alfejezetben az adatok az ipar egészében teljes körűek, a részletesebb bontású adatok a legalább 5 főt foglalkoztató vállalatokra vonatkoznak.

⁴⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél.

ipari termelési érték összehasonlító áron 3,6%-kal haladta meg az egy évvel korábbi, magas bázist, a 2010. évinél pedig 33%-kal volt nagyobb. A 2010-es évek első felében az ipar teljesítményét jelentősen befolyásolta az évente rendszerint két számjegyű növekedést elérő járműgyártás expanziója, amit a zöldmezős és kapacitásbővítő nagyberuházások is segítettek. A járműgyártás kiemelt szerepe ezt követően is megmaradt, azonban 2016-tól az ipari termelés volumenbővülését egyre inkább a feldol-

gozóipar más – részben a járműiparhoz is kapcsolódó – területeinek, elsősorban az elektronikai iparnak, a kohászat, fémfeldolgozásnak, valamint a gumi- műanyag- és építőanyag-iparnak a növekvő teljesítménye okozta. Mindeközben a járműgyártás kibocsátása a magas bázishoz képest már csak kisebb mértékben emelkedett, illetve 2018-ban lényegében stagnált (-0,1%). Így 2018-ban az ezredforduló óta először nőtt úgy az ipari termelés volumene, hogy nem járult hozzá a járműgyártás.

2.4. ábra Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása (előző évhez képest)

A 2018. évi bővülés másik sajátossága, hogy a korábbi évekhez képest a termelés növekedéséhez nagyobb mértékben járult hozzá a belső kereslet, mint az export. Az ipar **belföldi értékesítési** volumene az ezredforduló utáni csúcspontját 2007-ben érte el, majd 2008 és 2013 között évről évre csökkent. Azóta – a 2016. évi mérséklődést leszámítva – kismértékben ugyan, de bővültek a hazai eladások, a 2007. évi rekord-

szinttől azonban továbbra is jelentősen elmaradnak. 2018-ban 6,8%-kal emelkedett a belföldi értékesítések volumene, ez 2000 óta a legjelentősebb növekedésnek számít, és egyúttal az első év, amikor a hazai eladások dinamikusabban nőttek, mint – a korábbiakban a bővülés motorját jelentő – ipari export. A 2018. évi emelkedéshez a feldolgozóipari alágak többsége hozzájárult, az ebben a relációban a legnagyobb

súlyúnak számító élelmiszeripar hazai eladásai összehasonlító áron 6,2%-kal múlták felül az egy évvel korábbit. Az **exportértékesítések** volumenének folyamatos emelkedését az ezredforduló óta csupán a 2009-ben elmélyülő globális krízis és a 2012. évi európai dekonjunktúra akasztotta meg. Ugyan 2016 óta az export növekedési üteme jelentősen veszített korábbi lendületéből (ebben a járműgyártás teljesítménye fontos szerepet játszott), ám a növekvő tendencia 2018-ban is folytatódott, az előző évi, magas bázist 1,4%-kal haladta meg a külpia- ci értékesítések volumene. Az ipari export

harmadát jelentő járműgyártás külföldi eladásai 2,2%-kal csökkentek, a második legnagyobb (15%-os) súlyú elektronikai iparéi 6,6%-kal nőttek.

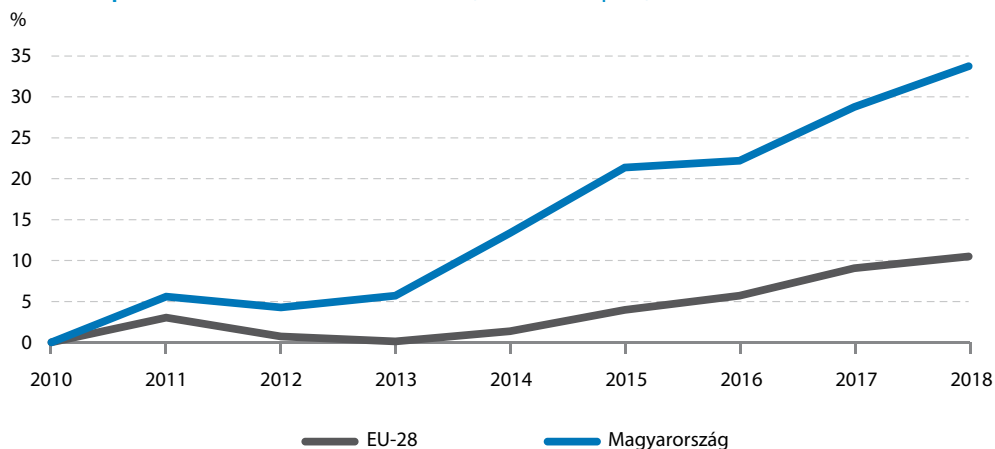
2010 előtt a belföldi és a külpia- ci eladások értéke közel azonos volt, majd az export- orientált járműgyártás felfutásával és a vis- szafogottabb hazai kereslettel párhuzamo- san a külföldi piacokon realizált árbevétel aránya 2017-ig fokozatosan, 65%-ra emel- kedett. A 2018. évi változásokkal ugyan ez a tendencia is megtört, ám az **ipar értéke- sítési szerkezetében** továbbra is a forgalom 63%-át adó export súlya a nagyobb.

Szinte az egész unióban lassult a növekedés üteme

A nemzetközi összehasonlításhoz rendelkezésre álló, naptárhatással kiigazított ada- tok szerint az ipari termelés hazánkban 3,9, az **Európai Unió (EU-28)** tagállama- iiban átlagosan 1,3%-kal bővült 2018-ban.

Az uniós országok többségében a 2018. évi kibocsátás nagyobb volt az egy évvel koráb- binál, a növekedés üteme azonban jellem- zően lassult a tagállamokban.

2.5. ábra **Az ipari termelés volumenváltozása*** (2010-hez képest)

* Naptárhatással kiigazított adatok.

A legdinamikusabb, 6,9, illetve 5,7%-os emelkedés Cipruson és Lengyelországban következett be. A többi visegrádi országban is az EU-28 átlagát meghaladó volt a növekedés: a termelés volumene Szlovákiában 4,3, Csehországban 3,3%-kal bővült. Az unió öt legnagyobb nemzetgazdaságában (Németországban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban, amelyek súlya az ipari termelésben is a legjelentősebb) 0,4–1,1%-

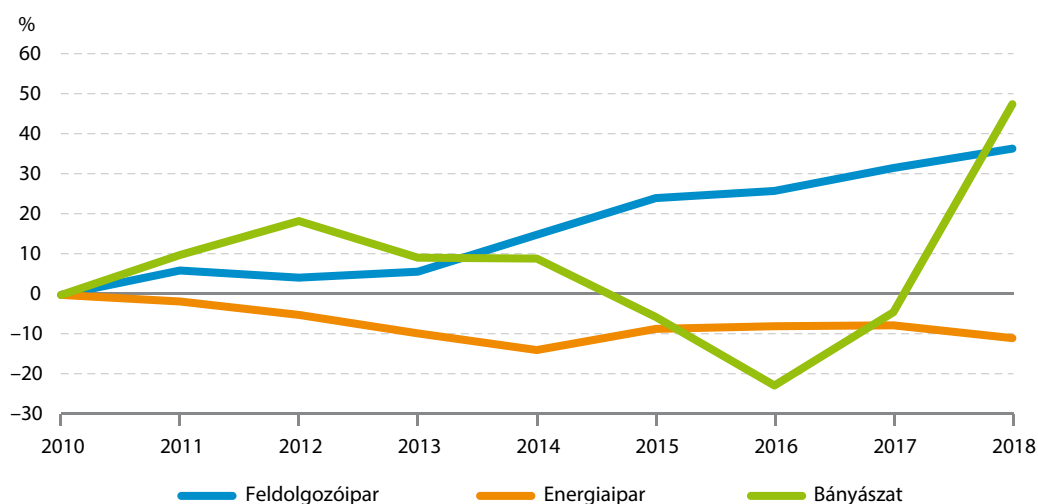
kal emelkedett a kibocsátás az egy évvel korábbihoz képest. Közülük a legnagyobb termelési értéket előállító, és egyben hazánk legfontosabb külgazdasági partnerének számító Németországban 1,1%-kal nőtt a produktum. A német ipar növekedési ütemét jelentősen visszafogta a járműgyártás csökkenése. A termelés 2018. évi volumene Írországban, Portugáliában, Luxemburgban és Horvátországban kissé elmaradt az előző évitől.

A feldolgozóipar és a bányászat bővült, az energiaipar zsugorodott

Magyarországon az ipar három **nemzetgazdasági ága** közül a **feldolgozóipar** termelése 2013 óta emelkedik, 2018. évi volumene 3,7%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Termelési értéke 30,6 ezer milliárd fo-

rint volt, ezzel meghatározó, közel 96%-os részesedéssel bírt az iparon belül. A feldolgozóipar 2018. évi bővüléséhez a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar, továbbá az elektronikai ipar járult hozzá a leginkább.

2.6. ábra A termelés volumenváltozása az ipar nemzetgazdasági ágaiban* (2010-hez képest)

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

Az ipar kibocsátásának 4,0%-át adó **energiaipar** termelése háromévi emelkedést követően 2018-ban összehasonlító áron 3,3%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, így a 2008. évi csúcspontjától továbbra is jelentősen elmaradt. Az energiaipar teljesítményét az időjárás is befolyásolta: a fűtési szezonon belül csak azokban a hónapokban (februárban, márciusban és decemberben) haladta meg a kibocsátás az egy évvel korábbit, amikor a havi középhőmérséklet alacsonyabb volt az előző év azonos időszakánál. (Ezen kívül szeptemberben nőtt még az energiaipari termelés.)

Az iparon belül a csekély súlyú **bányászat** kibocsátása négyévi csökkenést követően 2017-ben jelentősen emelkedett, ami 2018-ban is folytatódott: a termelés volumene 1,5-szerese volt az előző évinek, és az ezredforduló óta mért legmagasabb szintet jelentette. A kiemelkedő bővülés mögött – csakúgy, mint 2017-ben – ismét az élénk építőipari keresletet kiszolgáló, elsősorban az utépítésekhez szükséges alapanyagokat előállító köfejtés, homok- és agyagbányászat volumennövekedése, valamint a kőolaj- és földgázkitermeléssel kapcsolatos feltáró tevékenységek álltak.

A feldolgozóiparban leginkább a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar bővült

A feldolgozóipar rendkívül sokféle tevékenységet foglal magában, amelyek mind a felhasznált inputok, mind a termelési folyamat, mind az előállított termékek tekintetében különböznek egymástól.

A feldolgozóiparon belül a legnagyobb súlyt, a termelési érték 28%-át adó **jármű-**

gyártás képviseli, amelynek kibocsátási volumene 2010 óta évről évre nőtt, 2018-ban azonban gyakorlatilag megegyezett (-0,1%) a 2017. évivel. Ezen belül – a megelőző két évhez hasonlóan – a közúti gépjármű-gyártás volumene csökkent (4,8%-kal), a közúti jármű-alkatrész gyártásáé pedig bővült

GLOBALIS TREND: FÉKEZETT AZ AUTÓGYÁRTÁS⁵⁾

2018-ban világszerte közel 79 millió személygépkocsit gyártottak, 940 ezerrel kevesebbet, mint egy évvel korábban. A legnagyobb autógyártó országok, országcsoportok közül Kínában és az Európai Unióban 2,5, illetve 2,1%-kal, az Egyesült Államokban és Japánban 0,2–0,1%-kal kevesebb autó készült, mint 2017-ben. Kínában elsősorban a belső kereslet csökkenése és az Egyesült Államokkal folytatott kereskedelmi vita fogta vissza az autóipar teljesítményét. Az EU-n belül meghatározó volt, hogy Németországban és az Egyesült Királyságban tizedével kevesebb személygépkocsit gyártottak az egy évvel korábbinál, amiben a forgalomba helyezés feltételeinek (részben a motorszabványok) szigorodása és a Brexit körüli bizonytalanság is szerepet játszott.

⁵⁾ Forrás: az Európai Autógyártók Szövetségének (ACEA) jelentése.

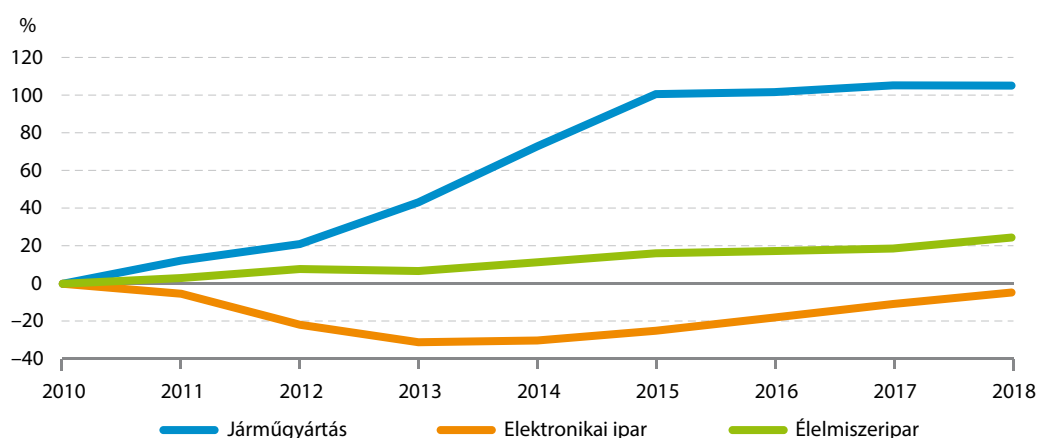
(4,1%-kal). A járműiparon belül leginkább a személygépkocsi-gyártás a meghatározó: 2018-ban Magyarországon több mint 460 ezer autót gyártottak, mintegy 20 ezerrel kevesebbet az előző évinél. Az unió tagállamai közül hazánkban készült a kilencedik legtöbb személygépkocsi.⁶⁾

A járműgyártást követően a szinte teljes egészében külpiacon termelő **elektronikai ipar** súlya a legnagyobb, 2018-ban a feldolgozóipari termelési érték 12%-át adta. Kibocsátása a 2010. évi felfutással elérte a válság előtti csúcspontját, 2011 és 2013 között azonban összességében 31%-kal csökkent a termelés volumene, döntően a magyarországi termelőkapacitások leépítése és más országokba történő áthelyezése miatt. 2014 óta viszont – részben a járműipari be-

szállítások miatt – nő az elektronikai ipar termelése, 2018-ban összehasonlító áron 6,8%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, a 2010-es rekordszinttől azonban még elmaradt.

A hasonló súlyú, a feldolgozóipari termelés több mint tizedét előállító **élelmiszeripar** a nemzetgazdasági stratégia szempontjából is kiemelt jelentőségű terület. Teljesítményét a 2000-es évek első évtizedében alapvetően csökkenés, 2011 óta viszont növekvő tendencia jellemzi. 2018-ban 4,9%-kal nagyobb volt a termelés volumene az egy évvel korábbinál, amihez leginkább a húsipar és az italgyártás teljesítménye járult hozzá. A húsipar bővülésében szerepe volt a megelőző évi, madárinfluenza miatti viszonylag alacsony bázisnak is.

2.7. ábra A termelés volumenének alakulása a feldolgozóipar legnagyobb alágaiban* (2010-hez képest)

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

2018-ban a feldolgozóipar alágai közül a legnagyobb mértékben (15%-kal) a **gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar** bővült, ebben a gumiiipari export növekedése, a műanyagipar termékei iránti belső kereslet fokozódá-

sa és az építőipari expanzió egyaránt szerepet játszott. A másik közepes súlyú alág, a **kohászat, fémfeldolgozás** kibocsátása 6,8%-kal nőtt, főleg a kiemelkedő I. félévi teljesítményének köszönhetően.

⁶⁾ Forrás: az Európai Autógyártók Szövetségének (ACEA) jelentése.

A feldolgozóipari termelés 5–6%-át adó területek közül a **kokszgyártás, kőolaj-feldolgozás** bővülését a hazai kereslet kedvező alakulása eredményezte, a **vegyi anyag, termék gyártásának** értékesítései pedig mindkét irányban növekedtek. Ugyanakkor a

gép-, gépi berendezés-gyártás változatlan áron számított termelése 8,1%-kal csökkent, és az alágak közül a legnagyobb mértékben fogta vissza a feldolgozóipar növekedését. (Az alág teljesítménycsökkenését döntően a motor- és turbinagyártás⁷⁾ visszaesése okozta.)

2.3. tábla **A feldolgozóipari termelés és az értékesítés szerkezete alágak szerint, 2018**

(%)

Alág	Részese- desedés a feldol- gozóipari termelésből	A termelés volumenváltozása		Az export aránya az értékesítésben
		2010-hez képest	az előző év- hez képest	
Járműgyártás	27,9	105,0	-0,1	90,9
Elektronikai ipar	11,9	-4,7	6,8	95,3
Élelmiszeripar	10,6	24,5	4,9	39,0
Gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar	8,9	65,3	14,9	62,1
Kohászat, fémfeldolgozás	8,7	55,5	6,8	60,2
Gép, gépi berendezés gyártása	5,9	32,9	-8,1	82,0
Vegyí anyag, termék gyártása	5,6	28,1	5,8	67,8
Kokszgyártás, kőolaj-feldolgozás	5,2	-7,9	6,6	28,9
Villamos berendezés gyártása	4,6	24,6	8,9	87,0
Fa-, papír- és nyomdaipar	3,4	24,5	7,2	49,6
Egyéb feldolgozóipar	3,0	51,9	-1,7	54,4
Gyógyszergyártás	2,9	9,6	-0,3	83,6
Textil- és bőripar	1,5	42,4	-3,7	81,0
Feldolgozóipar	100,0	36,5	3,7	72,6

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai alapján.

A kisvállalkozások kiemelkedően teljesítettek

2018-ban a **létszám-kategóriák szerint képzett vállalatcsoportok** mindegyikében bővült az ipari termelés volumene, a legdinamikusabban (12%-kal) az elsősorban hazai piacra termelő (5–49 fős) kisvállalkozásoké. A közepes méretű (50–249 fős)

vállalkozások kibocsátása 3,5, az ipari termelés 73%-át adó, erősen exportorientált (legalább 250 főt foglalkoztató) nagyvállalatoké 2,6%-kal emelkedett. A belföldi értékesítések volumenbővülése mindhárom vállalati körben meghaladta az exportét.

⁷⁾ A légi- és közútjármű-motor gyártása nem ebbe a szakágazatba tartozik.

IPAR 4.0

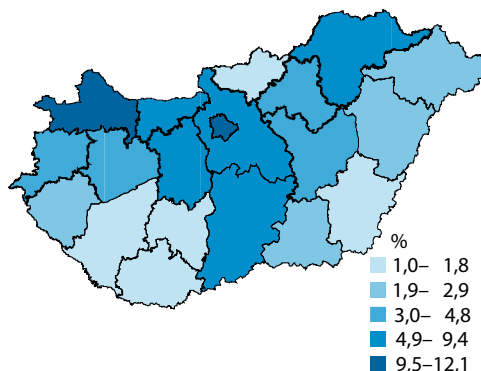
Az ipari termelés bővülésével és a foglalkoztatottságnak a teljes nemzetgazdaságra kiterjedő emelkedésével párhuzamosan az iparban az üres álláshelyek száma 2018-ban 25 ezerre emelkedett. Az élőmunkaigény csökkentését és egyúttal a versenyképesség növelését jelentheti az ipari robotok alkalmazása. Ilyen technológiát 2018-ban Magyarországon a legalább 10 főt foglalkoztató feldolgozóipari vállalkozások 10%-a használt, az uniós átlag ennél nagyobb, 16% volt. Hazánkban a feldolgozóiparon belül a kohászat, fémfeldolgozás, az elektronikai ipar és a járműgyártás jár élen az ipari robotok alkalmazásában. A technológia fejlődésével globális trend a robotizáció felfutása: 2017-ben világszerte mintegy 2,1 millió ipari robot működött, közel kétszer annyi, mint 2010-ben.⁸⁾

A legtöbb megyében nőtt az ipari termelés⁹⁾

2018-ban Magyarország legtöbb **megyében és a fővárosban** az ipari termelés volumene meghaladta az egy évvel korábbit. Az országos kibocsátás közel kétharmadát hét területi egység adta. Közülük egyedül – a legnagyobb termelési értéket előállító – Győr-Moson-Sopron megyében mérséklődött a termelés (0,7%-kal), alapvetően a járműgyártás csökkenése miatt. A többi, nagyobb súlyú térségben bővült az ipar az egy évvel korábbihoz képest. A növekedés üteme Pest megyében és Budapesten volt a legnagyobb (9,5, illetve 7,3%), Bács-Kiskun, Komárom-Esztergom és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 3,0–3,9%-kal, Fejér megyében 0,5%-kal emelkedett a termelés volumene. Az ipari termelésből kisebb arányban részesülő megyék közül Csongrád megyében kismértékben, Nógrád megyében

számottevően csökkent a kibocsátás, a többiben 1,3–10,8%-os bővülés történt, a legjelentősebb Somogy megyében.

2.8. ábra A megyék és a főváros részesedése az ipari termelésből, 2018*

* A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

⁸⁾ Forrás: a Nemzetközi Robotikai Szövetség (IFR) honlapja.

⁹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

ÉPÍTŐIPAR

Az építőipar nemzetgazdaságon belüli súlya 2018-ban – az előzetes adatok szerint – a bruttó hozzáadott érték alapján 5,3, a foglalkoztatottak száma alapján 7,4%-ot tett ki, mindkettő nagyobb volt az egy évvel korábbinál. Ugyanakkor a nemzetgazdasági beruházásoknak szerényebb hányadát, 1,7%-át valósította meg, hasonlóan a 2017. évihez. A hozzáadott érték kiemelkedő bővülése (23%) következtében az építőipar jelentősen, 0,8 százalékponttal járult hozzá a GDP 2018. évi 4,9%-os növekedéséhez.

2018-ban mintegy 333 ezer főt foglalkoztattak az építőiparban, számuk 9,8%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. 2018 folyamán átlagosan 4560 üres álláshely¹⁰⁾ volt

a szektorban, 1400-zal (44%-kal) több a 2017. évinél. A növekedés mértéke mindkét esetben lényegesen felülmúlta a nemzetgazdasági átlagot. Az üres álláshelyek száma az építőipari összes álláshely 3,2%-át tette ki.

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók¹¹⁾ közel 255 ezer forintos havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdasági átlag 77%-át tette ki, ami 75 ezer forint különbséget jelentett. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók közül a fizikai foglalkozásúak aránya itt lényegesen magasabb, mint a nemzetgazdaság egészében, továbbá a szellemi és a fizikai dolgozók is az állománycsoportjukon belül rosszabbul kerestek az átlagosnál.

A hazai építőipar termelése nőtt a legnagyobb mértékben az EU-ban

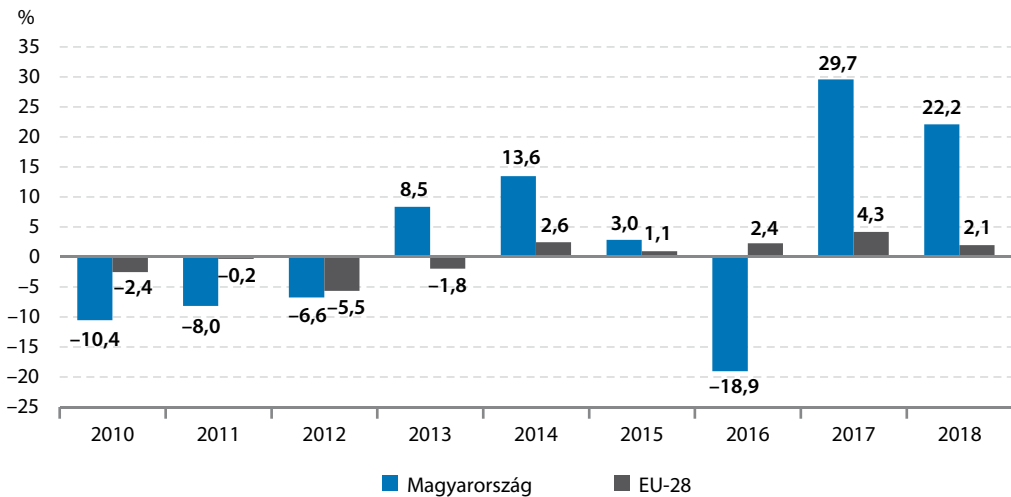
Az építőipar teljesítménye az ezredforduló óta hullámzó volt. A kezdeti, több évi növekedést követően 2006 és 2012 között folyamatosan csökkent hazánkban a **termelés** volumene, majd a 2013–2015. évi emelkedés után 2016-ban újabb – átmenetinek bizonyult – visszaesés következett. 2018-ban 22%-kal nőtt az egy évvel korábbi, magas bázishoz viszonyítva az építőipari vállalkozások kibocsátása, ami összefüggött az építési beruházások bővüléséből fakadó piaci igényekkel.

Az **Európai Unió** építőipari termelése 2014 óta folyamatosan, de kismértékben növekedett, 2018-ban 2,1%-kal. Az utóbbi két évben a hazai építőipar bővülése lényegesen meghaladta az uniós átlagot: 2016-ban még a magyarországi visszaesés mértéke volt a legnagyobb a 28 tagország közül, a 2017-ben és 2018-ban mért növekedés viszont az uniós rangsor élén volt.

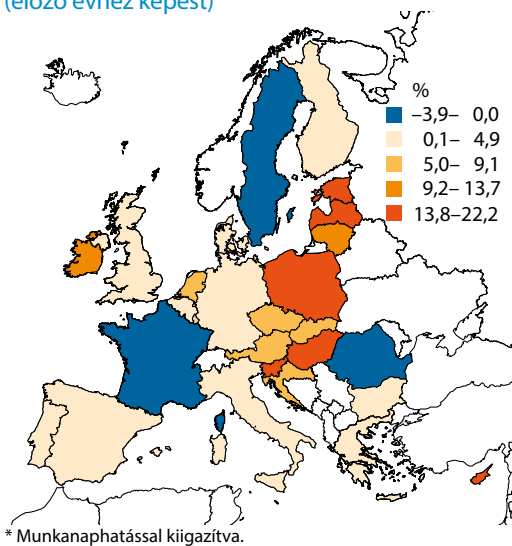
¹⁰⁾ Az üres álláshelyek a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési szervek és a megfigyelésbe bevont nonprofit szervezetek körében, a fegyveres szervek bejelentett üres álláshelyei nélkül számítva.

¹¹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél.

2.9. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása (munkanaphatással kiigazítva, előző évhez képest)

2.10. ábra Az építőipari termelés volumen-változása* az uniós tagországokban, 2018 (előző évhez képest)

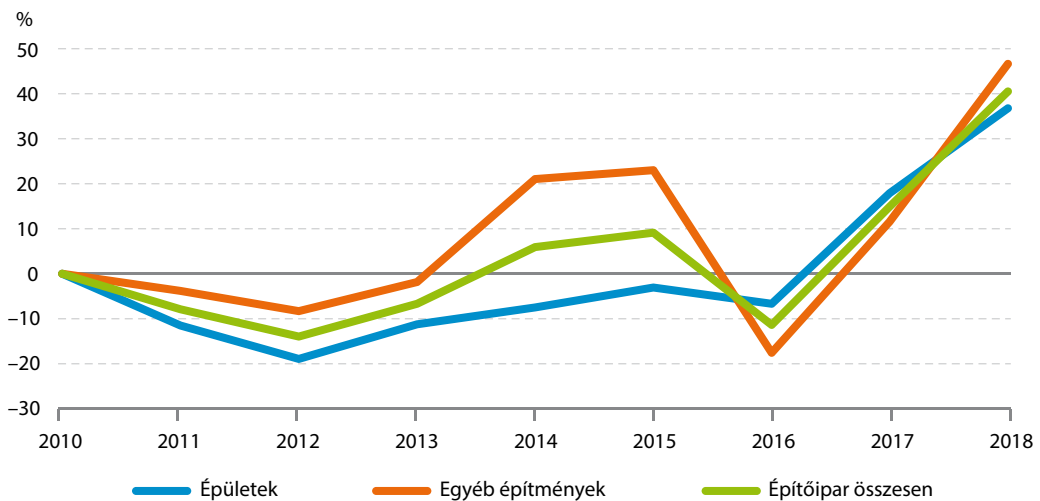
2018-ban az unió tagállamainak többségében bővült az építőipari termelés volumene az egy évvel korábbihoz képest. A 28 ország közül 8-ban – jellemzően a 2004-ben csatlakozott kelet-közép-európai országokban – 10%-ot meghaladón bővült, 3-ban pedig csökkent az építőipar összehasonlító áron számított termelése. A visegrádi országok közül Lengyelország építőipara 20, Csehországé 9,1, Szlovákiáé 8,5%-kal emelkedett.

Az épületek és az egyéb építmények kibocsátása erőteljesen bővült

Az építőipar 2018. évi **termelési értéke** (folyó áron 3,3 ezer milliárd forint) összehasonlító áron számítva 22%-kal több volt az egy évvel korábbi, magas bázisnál. Mindkét **építményfőcsoport** kibocsátása dinamikusan nőtt. Az 54%-ot képviselő épületek csoportjának termelési volumene 16%-kal múlta felül az egy évvel korábbit, amelyben lakóépületeken, továbbá ipari, kereskedelmi és oktatási célokat szolgáló létesítményeken, sportcsarnokokon végzett munkák

egyaránt szerepet játszottak. A fennmaradó 46%-ot adó egyéb építmények kivitelezésének összehasonlító áron számított értéke 31%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, amire főként út-, vasút- és közműépítések hatottak kedvezően. Az utóbbi két év élénk növekedésének köszönhetően – a korábbi ingadozás ellenére – a termelés volumene mindkét építményfőcsoportban lényegesen magasabb volt a 2010. évi, alacsony bázisnál.

2.11. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása építményfőcsoportonként (2010-hez képest)

2018-ban – a 2017. évihez hasonlóan – mindhárom **építőipari ágazat** kibocsátása jelentősen felülmúlta az előző évit. Az építőipari teljesítmény háromtizedét teljesítő, épületek építésére szakosodott vállalkozások – amelyek főként az épületek szerkezeti kész építését végzik – 24%-kal növelték termelésük volumenét. Az építőipari termelés 28%-át adó egyéb építmények építése ágazat

kibocsátása – ahova többek között az út- és autópálya-, a vasút- és közműépítéssel foglalkozó vállalkozások tevékenysége tartozik – 36%-kal bővült. A legnagyobb, 42%-os súlyarányt képviselő speciális szaképítés ágazat termelési volumene 14%-kal nőtt.

Az építőipari kibocsátás 2018-ban – a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján – Jász-Nagy-

kun-Szolnok megye kivételével mindegyik megyében és a fővárosban is bővült 2017-hez képest. A legjelentősebb mértékben a Fejér és a Bács-Kiskun megyei székhelyű vállalkozások termelési volumene nőtt (78, illetve 55%-kal), ezen kívül országos átlag felett emelkedett a Zala, a Vas,

a Komárom-Esztergom és a Veszprém megyei, valamint a fővárosi szervezetek kibocsátása. A 2018. évi építőipari termelés 36%-át budapesti székhelyű vállalkozások teljesítették, míg a Pest és a Bács-Kiskun megyeiek együttesen a további 22%-át adták.

SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS

Előzetes adatok szerint a szállítás, raktározás nemzetgazdasági ág hozzáadott értéke (2,2 ezer milliárd forint) 2018-ban 6,2%-kal részesedett Magyarország bruttó hozzáadott értékéből. A gazdasági ág teljesítménye 2017-hez képest 4,6, 2010-hez viszonyítva 21%-kal nőtt.

A szállítás, raktározás nemzetgazdasági ág beruházási teljesítményértéke (1,4 ezer milliárd forint) 2018-ban az összes nemzetgazdasági beruházás 17%-át tette ki. A szállítás, raktározás ágazat – a feldolgozóipart követően – a második legjelentősebb beruházó volt, fejlesztéseinek volumene 33%-kal nőtt 2017-hez képest.

A nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak száma 289 ezer, az összes foglalkoztatott 6,5%-a volt. 2010-hez viszonyítva a foglalkoztatottak száma 14%-kal nőtt, kisebb mértékben, mint a nemzetgazdaság átlagában (20%). A szállítás, raktározás területén a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete¹²⁾ 310 ezer forint volt 2018-ban, 6,0%-kal kevesebb a nemzetgazdasági átlagnál. A bruttó átlagkereset 2010-hez képest 110 ezer forinttal emelkedett, amiből a 2017–2018 növekménye 63 ezer forintot tett ki.

Fél évtizednyi növekedést követően csökkent az áruszállítási teljesítmény

A nemzetgazdaság árutonna-kilométerben számított **áruszállítási teljesítménye** 2018-ban 4,9%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. A teljesítmény a 2010-es évek túlnyomó többségében azonban emelkedett, és a 2018. évi szint 14%-kal megha-

ladta a 2010. évit. A 2017-hez képest bekövetkezett csökkenés az átlagos szállítási távolság rövidebbé válásával magyarázható, a szállított áruk tömege ugyanis 5,7%-kal bővült. A szállítási távolság csökkenését jelentősen befolyásolta, hogy a nemzetközi

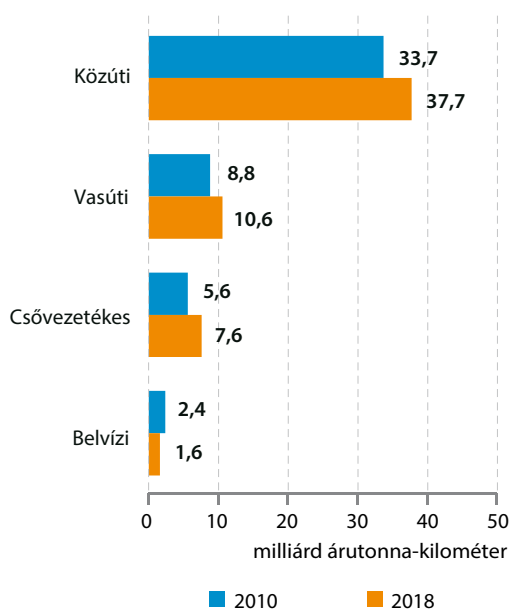
¹²⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél.

forgalom teljesítménye 9,0%-kal mérséklődött, miközben a belföldié 6,4%-kal nőtt egy év alatt. 2018-ban az árutonna-kilométerben számított teljesítmény héttizede nemzetközi viszonylatban valósult meg, a szállított áruk tömegét illetően ugyanakkor a belföldi forgalom a meghatározó, aminek részesedése 66% volt.

2018-ban az áruszállítási teljesítmény kétharmada közúti, 18%-a vasúti, 13%-a csővezetékes, a fennmaradó, 2,8%-nyi része pedig vízi szállítás révén valósult meg. A **közúti szállítás** teljesítménye 2018-ban az átlaggal megegyező mértékben, 4,9%-kal mérséklődött az előző évhez képest. 2010-hez viszonyítva 12%-os növekedés adódott, ami lényegesen kisebb a 2000-es évek üteménél. 2002 és 2009 között ugyanis 2,1-szeresére nőtt a közúti áruszállítás teljesítménye, döntően a nemzetközi forgalom teljesítményváltozása miatt, egyben a legfontosabb tényezőjét jelentve a teljes áruszállítási teljesítmény növekedésének. A **vasúti szállítás** teljesítménye 2018-ban 6,7%-kal csökkent az előző évhez képest. A vasúti áruszállítás folyamatait alapvetően a nemzetközi forgalom alakulása befolyásolja, mivel a teljesítmény több mint négyötöde rendre ebben a viszonylatban keletkezik.

A **csővezetékes szállítás** teljesítménye 2,1%-kal nőtt 2018-ban, ami a 2000-es évek eddigi legnagyobb forgalma volt. A **belvízi szállítás** esetében 2017-hez képest 19%-os csökkenés adódott, összefüggésben a Duna rendkívül alacsony vízállása miatti forgalomkieséssel.

2.12. ábra **Az áruszállítási teljesítmény alakulása**

A légi közlekedés teljesítménye továbbra is közel ötödével bővült

A helyközi személyszállítás¹³⁾ utaskilométerben számított **teljesítménye** 2018-ban 5,4%-kal bővült az egy évvel korábbihoz képest, ezáltal az ezredforduló utáni évek legnagyobb teljesítménye alakult ki.

A 2018. évi teljesítmény 65%-a belföldön, a fennmaradó része nemzetközi viszonylatban realizálódott. A teljesítmény 2018. évi növekedése is az átlagos utazási távolság hosszabbá válásának volt a következménye.

¹³⁾ A Magyarországon bejegyzett szervezetek adatai alapján.

nye (+6,6%), az utazások száma mérséklődött.

Az összteljesítményből 2018-ban is az **autóbuszos** utazás részesedett a legnagyobb arányban (46%), aminek teljesítménye az év során 1,2%-kal nőtt. Az utaskilométer 88%-a belföldön keletkezett, amely relációban a növekedési ütem elmaradt a nemzetközitől (0,4, illetve 7,3%).

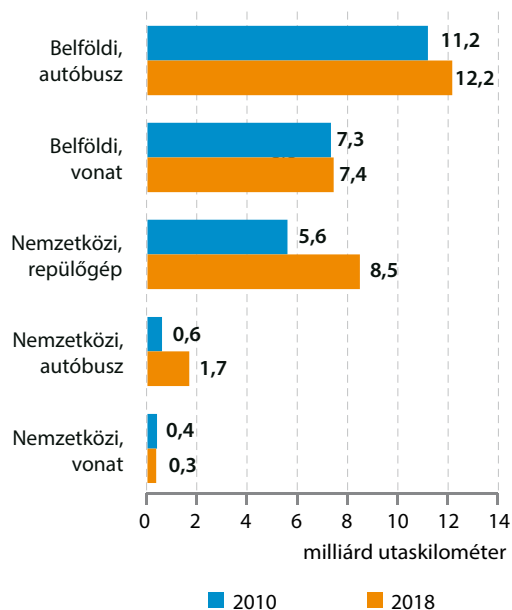
A **repülőgépes** személyforgalom 2013–2017-hez hasonlóan 2018-ban is bővült, a szállítási módok közül ezúttal is a legnagyobb mértékben, utaskilométerben mérve 18%-kal, az elmúlt hat évben pedig a 2,9-szeresére nőtt. A teljesítmény már 2017-ben felülmúlta a Malév megszűnése előtti utolsó év (2011) szintjét, 2018-ban pedig újra rekordnagyságú volt. 2018-ban a légi közlekedés 28%-os aránnyal részesedett az összteljesítményből, ezzel első alkalommal haladta meg a vasúti forgalmat. A **Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér** 2018. évi utasforgalma 14,9 millió fő volt, 14%-kal több, mint egy évvel korábban. A repülőtérre érkezett és onnan indult járatok száma 12%-kal emelkedett. A légikikötő a legnagyobb utasforgalmat – csökkenő sorrendbe állítva – Németországgal, az Egyesült Királysággal, Olaszországgal és Spanyolországgal bonyolította le. 2014–2017 között a legnagyobb utasforgalom az Egyesült Királysággal, 2018-ban – hasonlóan a 2010-es évtized első éveivel – Németországgal valósult meg.

A teljesítmény valamivel több mint negyedét képviselő **vasút** esetében a 2018. évi forgalom 1,4%-kal meghaladta az előző évit. A vasúti személyforgalom csökkenő

tendenciát mutatott a 2000-es években, a legalacsonyabb teljesítmény 2015-ben alakult ki, amit az utóbbi három évben összességében 2,1%-os növekedés követett.

A távolsági közlekedés keretében szállított **utasok száma** 2018-ban 1,1%-kal mérséklődött, és 636 millió főt tett ki. Az utóbbi négy évben csökkent a forgalom, és a 2018. évi utasszám összességében 5,3%-kal elmaradt a 2014. évitől. Az utazások 75%-a autóbuszon, 24%-a vonaton valósult meg, a repülőgépek és a hajók együttes részesedése 1,0% volt. Vonatokat és autóbuszokat alapvetően belföldi utazásokhoz vesznek igénybe, ezeket tekintve a nemzetközi forgalom aránya csupán 2,1, illetve 0,9% volt 2018-ban.

2.13. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása

Ismét mérséklődött a helyi közösségi közlekedést igénybe vevők száma

2018-ban a **helyi személyszállítást** igénybe vevő utasok száma 1,1%-kal, a 2017. évvel megegyező mértékben mérséklődött az előző évihez képest. A 2013–2016. évek növekedéseinek hatására azonban 3,1%-kal magasabb volt a 2018-as utasforgalom a nyolc évvel korábbinál.

A 2018-ban bekövetkezett mérséklődés legnagyobbbrészt a **metró, földalatti** forgalomcsökkenésével magyarázható, aminek utasszáma 22%-kal visszaesett az egy évvel korábbihoz képest. A jelentős csökkenés összefüggésben áll az M3-as metróvonal felújítása miatti forgalomkieséssel. Az **autóbuszos** utazások száma ezzel szemben 4,5%-kal bővült a 2017. évihez viszonyítva, részben annak hatására, hogy az M3-as metró kiesett forgalmát buszokkal bonyo-

lították le. (A metróon, földalatti utazók száma 89 millióval csökkent, míg a Budapesten buszokon utazóké ennél kevesebbel, 65 millióval nőtt.) A **villamosokat** igénybe vevők száma 3,5%-kal emelkedett egy év alatt, 2010-hez képest pedig 7,8%-os, a járművek közül a legnagyobb mértékű volt a növekedés. A **trolibuszok** és a **helyiérdekű vasút** forgalma alig változott (–0,3, illetve +0,4%).

2018-ban 2 milliárd 131 millió utazás történt, ezek 54%-a autóbuszon, 23%-a villamoson, 15%-a metróon vagy földalatti, 4,8%-a trolibuszon, 3,4%-a pedig helyiérdekű vasúton valósult meg. Az utasok 74%-a a fővárosban utazott, ahol 0,5%-kal mérséklődött a forgalom, míg vidéken 2,6%-os csökkenés alakult ki 2017-tel összehasonlítva.

Rekordnagyságú volt a forgalomba helyezett személygépkocsik száma

2018 során 295 ezer **személygépkocsit helyeztek** Magyarországon **első alkalommal forgalomba**, az egy évvel korábbinál 8,7%-kal többet. A forgalomba helyezett személygépkocsik száma 2011 óta folyamatosan emelkedik, a 2018. évi mennyiség 4,8-szerese a mélypontot jelentő 2010. évinek, és egyben az ezredforduló óta a legnagyobb értéket jelenti. A növekedés 2011–2015-ben túlnyomórészt a használt, két évnél idősebb személygépkocsik forgalomba helyezése miatt következett be. Utóbbiak 2013 óta a forgalomba helyezések több mint felét jelentik, bár arányuk

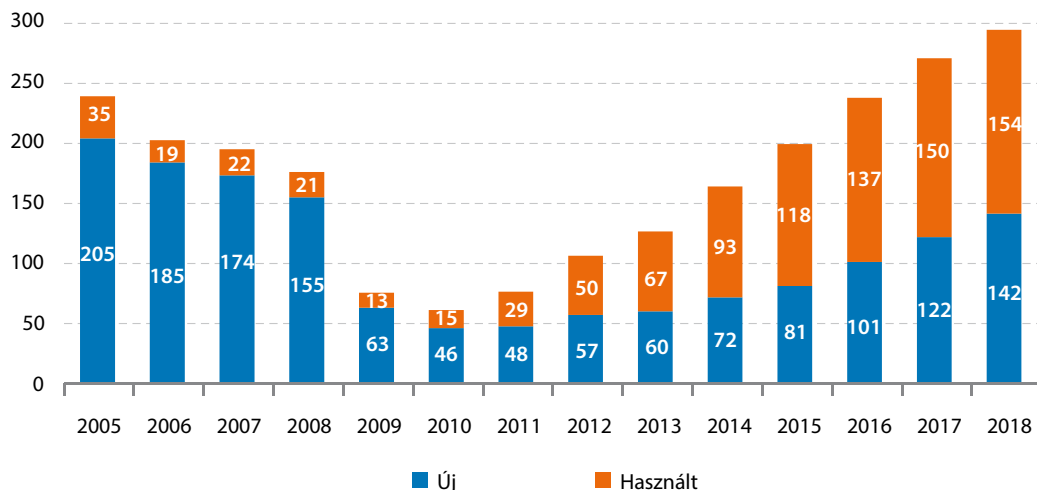
a 2015. évi rekordhoz képest fokozatosan csökkent az utóbbi három évben (59%-ról 52%-ra). Új személygépkocsikat azonban még 2018-ban is számottevően kisebb számban helyeztek első alkalommal forgalomba, mint a válságot megelőző években. A gyártmányok közül a legtöbbet – csökkenő sorrendbe állítva – Volkswagenből, Fordból és Opelből állítottak forgalomba. 2018-ban a **személygépkocsi-állomány** 170 ezerrel bővült, az év végén 3 millió 642 ezer darabot tett ki. A megelőző évekhez hasonlóan a legelterjedtebb márka 2018-ban is az Opel, a Suzuki és a Volks-

wagen volt. A magyarországi személygépkocsi-állomány 2008 óta folyamatosan öregszik, 2018-ban az átlagos kora 14,2 év

volt, 0,1 évvel több, mint 2017 végén, ami egyben az ezredforduló óta a legmagasabb érték.

2.14. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása

Ezer darab

TÁVKÖZLÉS, INTERNET

Az információtechnológiai eszközök és alkalmazások folyamatos fejlődése jelentős gazdasági és társadalmi változásokat idézett elő. Az infokommunikációs lehetőségek használata számottevően befolyásolja mindennapjainkat, és a távközlési tevékenységek hangsúlyos szerepet töltenek be a gazdaságon belül.

2018-ban a távközlési tevékenységeket is magába foglaló információ és kommunikáció területén a bruttó hozzáadott érték volumene – a 2017. évi 11%-os növekedéstől elmaradva – 7,3%-kal emelkedett az

előző évhez képest. A nemzetgazdasági ág 5,0%-kal részesedett a gazdaság teljesítményéből, az idesorolt vállalkozások árbevétele 7,1%-kal nőtt.

Az információ és kommunikáció területén 2018-ban 88 ezren álltak alkalmazásban, 93%-uk teljes munkaidőben dolgozott. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete¹⁴⁾ kiemelkedő, átlagosan 561 ezer forint volt, 70%-kal magasabb a nemzetgazdasági átlagnál. A bruttó átlagkereset az átlagosnál (11%) valamivel lassabban, 9,5%-kal nőtt az előző évhez képest.

¹⁴⁾ A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

Folytatódott a feltöltőkártyás mobiltelefon-előfizetések számának csökkenése

A távközlési tevékenységek között az ezredfordulót követően meghatározó jelentőségűvé vált a mobiltávközlési szolgáltatás. A **mobiltelefon-előfizetések** piaca az első évtized végére telítődött, az előfizetésszám 2010 óta 11,6–12,0 millió között ingadozik. 2018 végén a 11,8 millió darab előfizetésből száz lakosra 121 jutott, közel négyszer annyi, mint a vezetékes előfizetés (32 darab). A lakosság-számot meghaladó előfizetésszám főként a lakossági és az üzleti előfizetések párhuzamos használatából következik.

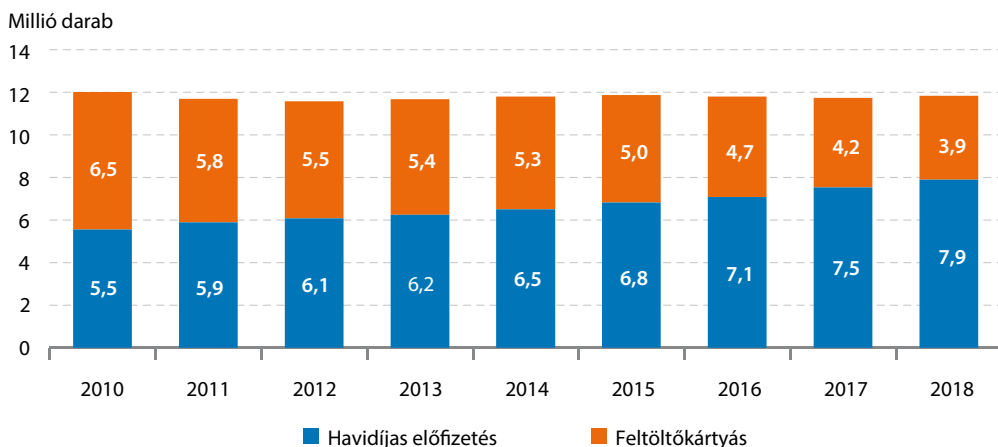
A havidíjas előfizetések („postpaid”) száma folyamatosan nő, 2018 végén a mobiltelefon-előfizetések 67%-át tette ki. Térnyerésének oka – az új ügyfelek mellett – az, hogy az adott szolgáltatónál levő feltöltőkártyás („prepaid”) ügyfelek egy része is átváltott szerződéses csomagra. Ezt a mobiltelefon-szolgáltatók stratégiája is erősíti: a havidíjas előfizetések percdíjai sok esetben kedvezőbbek, és adatforgalmat is biztosítanak a felhasználók számára. Emellett a feltöltőkártyás előfizetések

térvesztéséhez 2017-től hozzájárult a feltöltőkártyás előfizetők kötelező adategyeztetését előíró hatósági rendelet is.

2018-ban a **vezetékes telefonvonalak** száma (3,1 millió) 5,1%-kal több volt, mint 2010-ben. Az emelkedést a VoIP-hangcsatornák¹⁵⁾ intenzív terjedése eredményezte, miközben az ISDN- és a hagyományos vonalak vesztettek jelentőségükből. A VoIP-hangcsatornák száma 2018-ban az előző évhez mérten 7,8%-kal, 2010-hez képest több mint a háromszorosára emelkedett. 2018-ban ez a technológia a vezetékes fővonalak 74, az összes hívás számának 52 és idejének 57%-át fedte le. A VoIP alapú technológia terjedését elősegítik a kábeltelevíziós társaságok által alkalmazott előfizetési konstrukciók, amelyekben kombinálják a kábeltelevízió, az internet és a vezetékes telefon előfizetését.

2018-ban a fővonalak 87%-a az egyéni, 13%-a az üzleti kategóriába tartozott, a nyilvános és egyéb telefonvonalak aránya 1% alatt volt.

2.15. ábra Mobiltelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint

¹⁵⁾ A VoIP-hangcsatorna jellemzően kábeltelevíziós, illetve széles sávon megvalósuló, helyhez kötött telefonszolgáltatás.

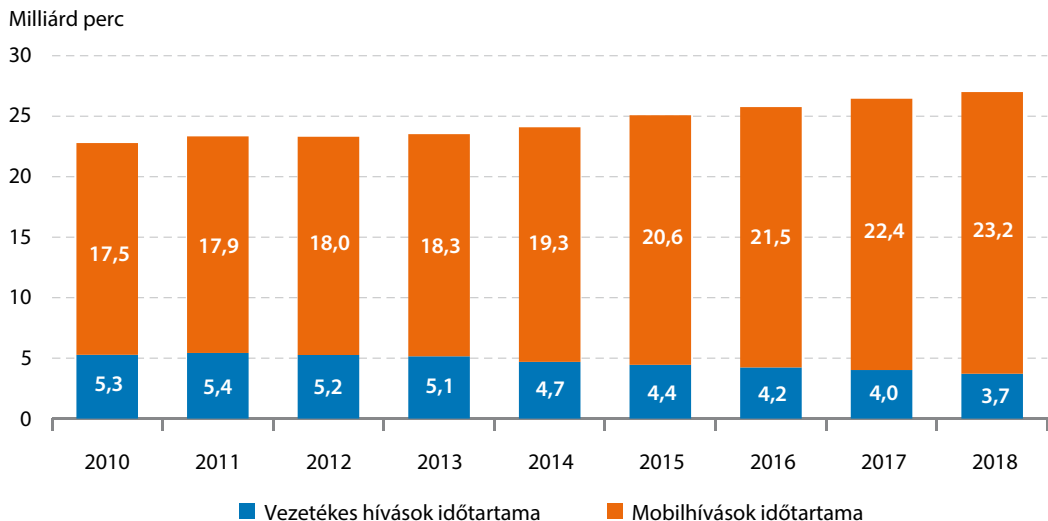
Tovább nőtt a mobilhívások időtartama és a mobilhálózatok adatforgalma

A vezetékes telefonálás jelentősége az ezredforduló óta csökken, napjainkra a mobiltelefon-használat hangsúlyosabbá vált, mint a vezetékes. Ez a tendencia 2018-ban is folytatódott, a vezetékes hálózathoz induló **hívások száma 11, időtartama 7,7%-kal** esett vissza a 2017. évihez képest. Ugyanakkor a telefonhívások átlagosan jóval hosszabb ideig tartottak: 2010 és 2018 között egy hívás átlagos időtartama több mint másfélszeresére, 4,9 percre nőtt. Ebben szerepet játszottak az ingyenes idősavot vagy díjmentes hálózaton belüli beszélgetést tartalmazó előfizetői konstrukciók.

2010 és 2018 között a mobilhálózathoz indított hívások száma is csökkent

(1,6%-kal), ugyanakkor a beszélgetések összideje erőteljesen emelkedett (33%-kal). Utóbbit leginkább a más mobilhálózatba irányuló hívások megugró percideje eredményezte. Az uniós szabályozás miatt csökkenő barangolási díjakkal (roamingdíjakkal) összefüggésben a mobilhálózathoz indított – kis súllyal rendelkező – nemzetközi hívások száma 2018-ban csaknem kétszerese volt a 2010. évinek, időtartamuk pedig több mint 3 és félszeresére emelkedett. A mobiltelefonokon folytatott beszélgetések átlagos hossza is emelkedett, 2018-ban egy hívás átlagosan 2,9 percig tartott, sokkal rövidebb ideig, mint a vezetékes telefonok esetében.

2.16. ábra A kezdeményezett hívások időtartama

Az **SMS-ek** és **MMS-ek** küldését ma már széles körben váltják ki a VoIN-megoldások (internetalapú kommunikációs csatornák,

mint például a Hangouts, a WhatsApp, vagy a Viber). A VoIN-szolgáltatások terjedését nagyban segíti, hogy egyre többen rendel-

keznek okostelefonnal és mobilinternettel. Ezzel összefüggésben 2011 és 2015 között az előfizetők egyre kevesebb SMS-t küldtek, majd 2016-ban megfordult a tendencia. Az aktívabb üzenetküldés részben azoknak a díjsomagoknak köszönhető, amelyek adott időszakban meghatározott mennyiségű SMS és MMS küldését is magukba foglalják. Az elküldött szöveges üzenetek és az MMS-ek száma 2018-ban 2,0 ezer milliót, illetve 27 milliót tett ki, 4,9, illetve 14%-kal többet az egy évvel korábbinál.

A mobilszolgáltatók egyre nagyobb le- és feltöltési sebességre alkalmas hálózatainak fejlesztésével, valamint az okostelefonok

(száz háztartásra átlagosan 77 okostelefon jutott 2017-ben, 16-tal több, mint egy évvel korábban) és a mobilinternet gyors terjedésével összefüggésben az elmúlt években dinamikusán nőtt a mobilhálózaton keresztül lebonyolított **adatt forgalom**: 2018-ban elérte a 239 petabyte-ot, 72%-kal túlta felül az egy évvel korábbi. Egy mobiltelefon-előfizetés havonta átlagosan 1,7 gigabyte adatt forgalmat generált, szemben az egy évvel korábbi 1,0 gigabyte-tal. Az adatt forgalom 90%-a 2018-ban már 4G/LTE-rendszeren (negyedik generációs mobiltávközlő technológia) keresztül zajlott.

Egyre inkább telítődik az internet-előfizetések piaca

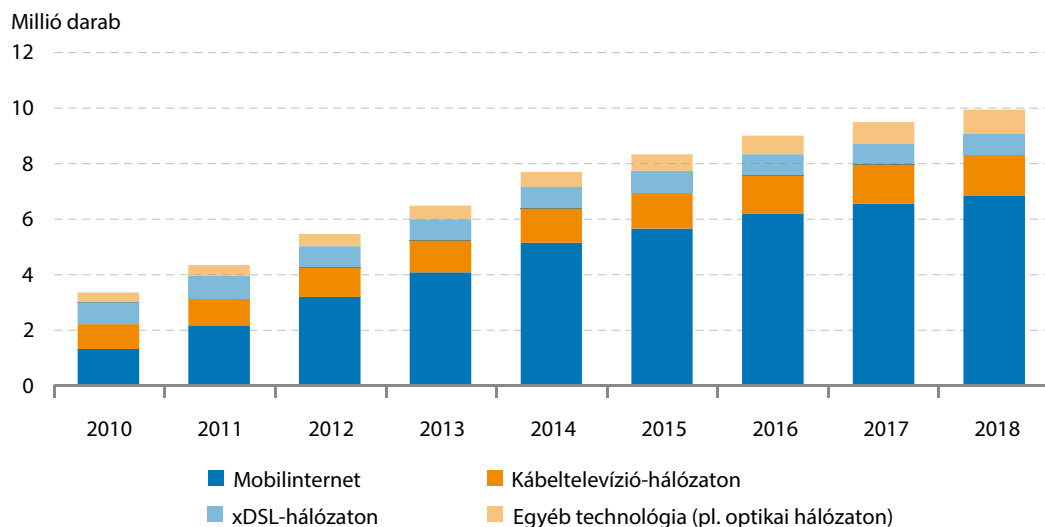
Az információtechnológia fejlődésével összhangban az internetpiac hazánkban is bővül, az **internet-előfizetések** száma évtizedek óta folyamatosan nő. Emögött a szolgáltatóknak a technológiai változásokhoz való gyors alkalmazkodása, az okostelefonok elterjedése és a folyamatos árverseny áll. A piac koncentráltasága magas: az előfizetések több mint 96%-át 10 szolgáltató biztosította. Az internet-előfizetések piaca egyre inkább telítődik, ennek eredményeként az elmúlt években a növekedés fokozatosan veszített dinamikájából. 2018 végén 9,9 millió előfizetést regisztráltak, 4,8%-kal többet, mint egy évvel korábban. Száz lakosra 102 előfizetés jutott, szemben a 2010. évi 33-mal.

A bővülés motorja több éven keresztül a mobilinternet volt: amíg 2010 és 2018 között az összes internet-előfizetés száma a háromszorosára emelkedett, addig a mobilinternet-előfizetések száma több mint

ötszörösére nőtt. A **mobilinternet** terjedését az újabb előfizetői konstrukciók és a hálózatok technológiai színvonalának emelkedése is segíti, 2018 végén az összes internet-előfizetés 69%-át tette ki. A mobilinternet-előfizetések száma – az összes internet-előfizetés bővülési ütemét is meghatározva – egyre szerényebb mértékben nő, 2017 és 2018 vége között már átlag alatt, 4,3%-kal bővült. Vezetékes internetre 2018 végén 6,1%-kal többen fizettek elő, mint egy évvel korábban.

Az internet-hozzáférési szolgáltatások révén befolyt nettó árbevétel (249 milliárd forint) 13%-os növekedése számottevően meghaladta az előfizetésszám emelkedését. A bevételből lényegében azonos arányban részesedett a vezetékes és a vezeték nélküli szegmens, az előbbi szolgáltatásból származó bevételek 8,8, az utóbbiból eredők 17%-kal bővültek.

2.17. ábra **Az internet-előfizetések száma a technológia típusa szerint**

Többen fizettek elő digitális csomagra

A digitális technológia fejlődésével a **televíziószolgáltatás** is átalakul. 2018 végén közel 3,8 millió előfizetést tartottak nyilván, 1,3%-kal többet, mint egy évvel korábban. 2018 végén a televíziószolgáltatást igénybe vevő ügyfelek 72%-a vezetékes jelátviteli hálózaton megvalósuló szolgáltatásra fizetett elő. Az összes előfizetés 21%-át az analóg, 79%-át a digitális csomagok tették ki.

Az igénybe vett csomagokat tekintve csak televíziószolgáltatásra („single-play”) az előfizetések 29, mindhárom szolgáltatásra („triple-play”) az 54%-a vonatkozott 2018-ban. Mindössze az ügyfelek hatoda döntött úgy, hogy a televíziószolgáltatás mellé a másik két szolgáltatás közül az egyiket veszi igénybe („dual-play”).

KISKERESKEDELEM

A kiskereskedelem 2017-ben a bruttó hozzáadott értékből 4,4%-kal részesedett. Az ágazat nemzetgazdaságon belüli súlya növekszik, a mezőgazdaság, illetve a humán egészségügy, szociális ellátás nemzetgazdasági ágakéval egyező. 2010 és 2017 között

a teljesítmény volumene – a nemzetgazdasági átlagot meghaladó ütemben – 36%-kal emelkedett, ezen belül 2017-ben 9,9%-kal bővült.

2018-ban a nemzetgazdaság összes beruházásának 2,2%-a irányult ebbe az ágazat-

ba, értéke folyó áron 185 milliárd forint volt. A beruházások volumene 1,3%-kal meghaladta az egy évvel korábit. Az előző évek erőteljes növekedése után ez egy lényegesen szerényebb mértékű emelkedés, azonban 2018-ban a beruházások volumene 21%-kal több volt, mint a 2010. évi.

A kiskereskedelem 2018-ban több mint 360,5 ezer főt foglalkoztatott, a nemzetgazdaság egészének 8,1%-át. A nemzetgazdaság összességét tekintve a foglalkoztatottak létszáma egy év alatt 1,1%-kal bővült, ez idő alatt a kiskereskedelemben 2,1%-kal csök-

kent. Az évtized elejétől tapasztalt kismértékű növekedés (2,2%) is messze elmaradt a nemzetgazdasági átlagtól (20%).

A kiskereskedelmi ágazatban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók¹⁶⁾ havi bruttó átlagkeresete 2018-ban 258 ezer forint volt, 12%-kal több, mint egy évvel korábban. A keresetnövekedés a kiskereskedelemben csekély mértékben meghaladta a nemzetgazdaság egészének átlagos növekedési ütemét. Ennek ellenére az átlagkereset összege elmarad (2018-ban 22%-kal) a nemzetgazdasági átlagtól.

2018 az évtized legmagasabb forgalomnövekedését hozta¹⁷⁾

Az előző évtized második felének csökkenő vásárlási hajlandósága (begyűrűző gazdasági válság, megemelkedett hiteltörlesztési terhek, keresletszűkítő kormányzati intézkedések) kihatott a kiskereskedelmi üzletek forgalmára. A reálbér-emelkedés és a kifizetett nyugdíjpénztári hozamok 2011-ben minimálisan növelték a lakosság elkölthető jövedelmét és általa a kiskereskedelmi forgalmat. 2012-ben a gyorsuló infláció, a mérséklődő reálbérek, valamint a fogyasztást terhelő adóemelések miatt a forgalom volumene ismét csökkent, stabil növekedésről csak ezt követően beszélhetünk. 2013-tól az alapvető élelmiszerek áfájának csökkentése és a reálbér-emelkedés mellett a fogyasztói bizalom javulása, illetve a gazdaság „fehéredését” szolgáló, online pénztárgépek¹⁸⁾ kötelező használata is hatott a forgalomra.

Az országos kiskereskedelmi üzlethálózat és a csomagküldő kiskereskedelem együttes forgalmának 2013-ban kezdődött növekedése 2018-ban is folytatódott. Az előzetes adatok alapján a forgalom volumene egy év alatt 6,6%-kal emelkedett, amiben az elkölthető jövedelem növekedése is szerepet játszott. 2018 során a kiskereskedelemben 11,2 ezer milliárd forint értékű forgalmat realizáltak.

Az egy kiskereskedelmi egységre vetített forgalom szempontjából Pest megye emelkedik ki, 307 ezer forintot meghaladó napi átlagos boltforgalmával, ugyanakkor Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a mutató értéke ennek mindössze a 42%-a volt. 2018-ban egy lakosra naponta átlagosan 3100 forint költés jutott a különféle kiskereskedelmi üzletekben, a mutató értéke Budapesten volt a legnagyobb (3900 fo-

¹⁶⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

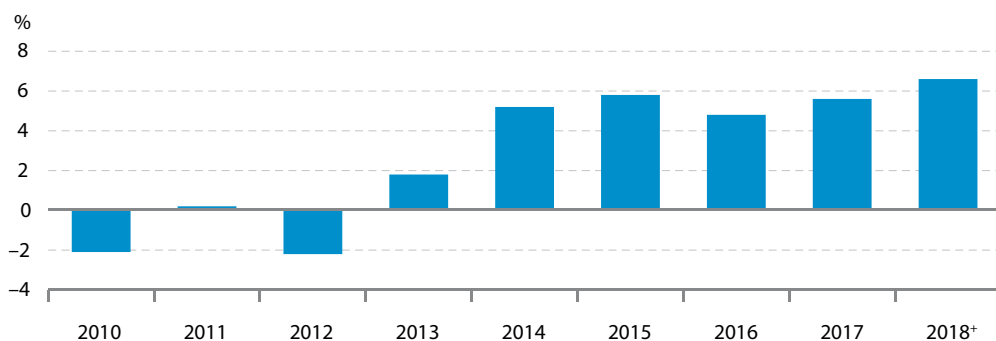
¹⁷⁾ 2015-től a kiskereskedelmi forgalmi adatok előállítását az új, online pénztárgépadatokat is felhasználó módszertan alapján történik, emiatt az adatok a korábbi évekhez viszonyítva csak korlátozottan összehasonlíthatók.

¹⁸⁾ Az online pénztárgépek beüzemlése 2013-tól folyamatos, használatuk 2014. szeptember 1-jétől kötelező.

rint), Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legkisebb (1700 forint). A főváros mellett

az átlagosnál többet költöttek még Győr-Moson-Sopron, Pest és Zala megyében.

2.18. ábra **A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása*** (előző évhez képest)

* Módszertani változás miatt a 2016–2018. évi forgalmi adatok a korábbiakkal csak korlátozottan összehasonlíthatók.

A nem élelmiszertermék jellegű kiskereskedelem forgalma erőteljesebben bővült, mint az élelmiszerkereskedelemé

A **forgalom szerkezetét** tekintve az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem 45, a nem élelmiszertermékek kiskereskedelme 38, az üzemanyagoké pedig 17%-ot tett ki a teljes forgalomból 2018-ban. Az összforgalmon belüli arányok az utóbbi néhány évben a nem élelmiszertermék-kiskereskedelem felé tolódtak.

Az **élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek** 4,1%-kal nagyobb volumenű forgalmat bonyolítottak le 2018-ban az egy évvel korábbinál. Ezen belül a forgalom több mint háromnegyedét (76%) kitevő vegyes termékkörű üzletek forgalma 4,8, az élelmiszer-, ital-, dohányáru-szaküzletek (húsboltok, zöldség-gyümölcsüzletek, dohányboltok, pékségek stb.) kisebb mértékben, 1,7%-kal emelkedett. A szaküzletek

forgalmának aránya a 2010. évi 9,4%-ról 2018-ra 24%-ra nőtt, ebben az is szerepet játszott, hogy a trafikrendszer bevezetésével a dohányáru forgalma a vegyes termékkörű üzletekből átkerült a nemzeti dohányboltokba.

A **nem élelmiszertermékek forgalmazói** 2018-ban együttesen 9,3%-os volumen-növekedést értek el 2017-hez képest. Ezen belül valamennyi üzlettípus esetén több terméket adtak el, mint egy évvel korábban: az üzletcsoporton belül a legnagyobb részarányú (24%) bútor-, műszakcikk-üzletek eladásai 6,8%-kal emelkedtek. A termékek széles körére kiterjedő, a kiskereskedelem összforalmából csekély súlyú (4,7%) képviselő csomagküldő és internetes kiskereskedelem 30%-kal bővült.

2.4. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2018*

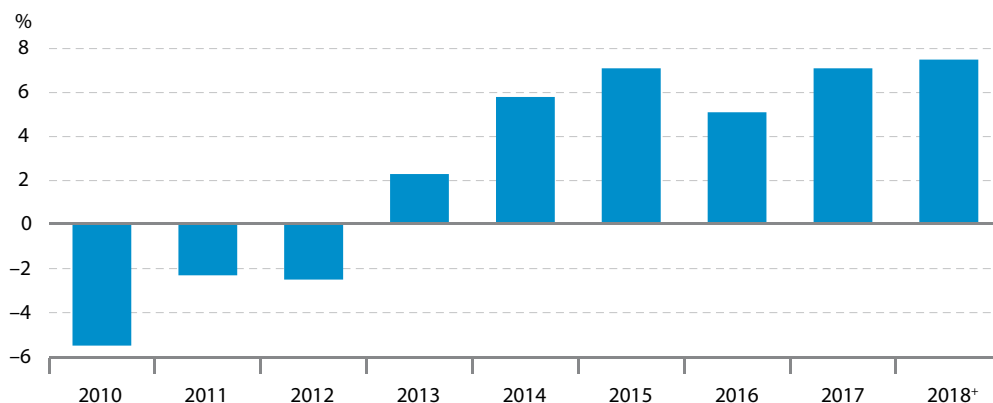
(%)

Megnevezés	Megoszlás	Volumenváltozás	
		az előző évhez képest	2015-höz képest
Élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes	45,5	4,1	10,2
Ebből:			
élelmiszer jellegű vegyes	34,8	4,8	11,6
élelmiszer, ital, dohányáru	10,7	1,7	5,8
Nem élelmiszertermék jellegű	37,6	9,3	27,2
Ebből:			
iparcikk jellegű vegyes	3,9	19,8	38,9
textil, ruházati és lábbeli	6,1	1,7	20,3
bútor, műszaki cikk	9,1	6,8	16,5
könyv, számítástechnika és egyéb iparcikk	6,8	7,5	17,5
gyógyszer, gyógyászati termék, illatszer	6,6	5,0	17,6
használt cikk	0,4	3,0	9,4
csomagküldő és internetes	4,7	29,8	122,6
Üzemanyag	16,9	7,5	21,0
Kiskereskedelem összesen	100,0	6,6	18,0

Az **üzemanyag-töltőállomások forgalmának** volumene a 2010-es évek elején mérséklődött, 2013-tól azonban folyamatosan növekedett. Forgalmuk 2018. évi volumene az előző évit 7,5%-kal haladta meg.

A kiskereskedelmen kívül számba vett **gépjármű- és járműalkatrész-üzletek** eladási volumenének 2017. évi kedvezőtlen alakulását a 2018. évi 8,5%-os bővülés kompenzálta.

2.19. ábra Az üzemanyag-töltőállomások forgalmának volumenváltozása* (előző évhez képest)

* Módszertani változás miatt a 2016–2018. évi forgalmi adatok a korábbiakkal csak korlátozottan összehasonlíthatók.

Az unióban is tovább emelkedett a kiskereskedelmi forgalom

Az Európai Unióban – a munkanaphatástól megtisztított adatok szerint – a kiskereskedelmi forgalom volumene 2018-ban átlagosan 2,1%-kal nőtt az előző évhez mérten. A rendelkezésre álló adatok szerint – Belgium és Olaszország kivételével – valamennyi tagországban emelkedett a forgalom, a legnagyobb mértékben, egyaránt 6,6%-kal Litvániában és Magyarországon.

A **forgalom szerkezetét** illetően 2018-ban az élelmiszer- és élelmiszer jellegű egyes kiskereskedelem eladási volumene az unió egészében átlagosan 1,4%-kal nőtt az előző évhez képest. A nemélelmiszertermék-forgalom volumene 2,6%-kal bővült, az eladások a tagállamok túlnyomó többsé-

gében emelkedtek vagy stagnáltak, Máltán, Belgiumban és Olaszországban mérséklődtek. Az EU-28 járműüzemanyag-eladási volumene 2018-ban 1,9%-kal volt magasabb, mint 2017-ben.

A **visegrádi országok** esetében 2018-ban a kiskereskedelmi forgalom volumenének növekedése meghaladta az uniós átlagot. Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű egyes kiskereskedelem területén a szlovákok az uniós átlagnál mérsékeltebb volumennövekedést értek el. A négy ország közül a legalacsonyabb – de az uniós átlagot meghaladó – forgalombővülés a nem élelmiszertermékekre Szlovákiában, az üzemanyag-kiskereskedelemre pedig Csehországban alakult ki.

Növekvő forgalom, csökkenő üzletszám

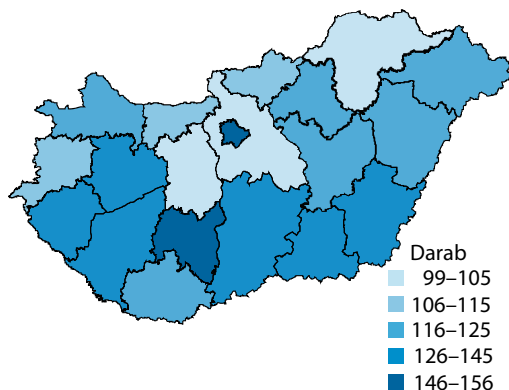
Az ezredforduló óta eltelt időszak első mélypontját jelentő 2010-et követően a kiskereskedelmi üzletek száma¹⁹⁾ növekedésnek indult, és 2012 végére meghaladta a 145 ezret. 2013-tól azonban a kiskereskedelmi üzletállomány mérete folyamatosan csökkent, 2018. I. félév végén (123 ezer) 1,8%-kal (2257-tel) mérséklődött a 2017. végihez képest. Számuk szinte mindegyik üzlettípus esetében elmaradt a fél évvel korábbtól. 2018. I. félévében a kiskereskedelmi üzletek 32%-a **élelmiszer- és élelmiszer jellegű üzlet** volt, számuk

fél év alatt 1,7%-kal mérséklődött. A **nem élelmiszertermék jellegű üzletek** az összes üzlet 66%-át tették ki, ezen belül a legnagyobb arányt a könyv-, számítástechnika- és egyébiparcikk-szaküzletek képviselték. Az **üzemanyagtöltő állomások** az összes üzlet 1,7%-át jelentették, számuk (2044 benzin-kút) fél év alatt 33-mal lett kevesebb.

A kiskereskedelembe nem számító **gépjármű- és járműalkatrész-szaküzletek** száma 2018. június végén 7525 volt, 1,0%-kal kevesebb, mint fél évvel korábban.

¹⁹⁾ Az EU kiskereskedelmi fogalmának megfelelően üzemanyag-töltőállomásokkal együtt, de a gépjármű-, gépjárműalkatrész-, valamint motorkerékpár- és motorkerékpáralkatrész-szaküzletek nélkül. A kiskereskedelmi üzletek száma nem tartalmazza a 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltokat.

2.20. ábra **Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma, 2018. június 30.**

Az ország egészében 2018. június 30-án tízezer lakosra 126 bolt jutott, 2010 végén még 143. A kiskereskedelmi üzletekkel legjobban ellátott területnek Budapest és Tolna megye, a legkevésbé ellátottnak Fejér és Pest megye számított. Utóbbiban ennek ellenére az egy lakosra jutó forgalom jóval az országos átlag feletti, a 3. legnagyobb volt.

TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS

A szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás 612 milliárd forintos teljesítményértéke 2017-ben a bruttó hozzáadott értékből 1,9%-kal részesedett, volumene egy év alatt a nemzetgazdasági átlag felett, közel 12%-kal bővült. A turizmus több gazdasági ágat közvetett módon érint, amit a turizmus-szattellitszámlák rendszerén keresztül lehet nyomon követni. A több ágazatot magában foglaló együttes teljesítmény 2016-ban 6,8%-kal részesedett a bruttó hozzáadott értékből.

A szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás beruházásainak értéke 2018-ban folyó áron megközelítette a 86 milliárd forintot, ami a 2017. évihez képest 23%-os volumenemelkedést jelentett, valamint 78%-kal meghaladta a 2010-es – a válság következtében visszafogottabb – beruházási volument.

2018-ban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 180 ezer főt foglalkoztattak, a nemzetgazdaságban dolgozók összlétszámának 4,0%-át. A létszám 9,3 ezer fővel kevesebb volt a 2017. évinél, de 21%-kal meghaladta a 2010. évit.

A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás nemzetgazdasági ágban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók²⁰⁾ havi bruttó átlagkeresete 2018-ban 212 ezer forint volt, egy év alatt – a nemzetgazdasági átlagnál nagyobb mértékben – 13%-kal emelkedett. A jelentős növekedés ellenére – a humán egészségügyi, szociális ellátás mellett – évek óta itt a legalacsonyabb az átlagkereset, a nemzetgazdasági átlag 64%-a, ez 2012 óta alig változott.

²⁰⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

Jelentős forgalombővülés a világ turizmusában²¹⁾

A világ országaiban együttesen 2018-ban a külföldről érkező turisták száma elérte a 1,4 milliárdot, ami 5,6%-kal több volt, mint 2017-ben, ez a 2010-et követő évek második legnagyobb növekedésének számít. A globális turizmus több mint felét (51%) az **Európa** turisztikai régió idegenforgalma jelenti, ami az átlaggal lényegében egyező mértékben, 5,7%-kal bővült. A kontinens országaiba összesen 713 millió külföldi turista érkezett. Egy év alatt Európánál nagyobb növekedést értek el a közel-keleti, az afrikai, valamint az ázsiai és óceániai országok, míg Amerika átlag alatt teljesített.

2018-ban az előzetes adatok alapján az **Európai Unióban** a szálláshelyek²²⁾ ven-

dégéjszakáinak száma megközelítette a 3,1 milliárdot, ami 2,2%-kal nőtt az előző évhez képest. A bővülés 2009-et követően tartósan bizonyult, elsősorban a dinamikus növekvő külföldi vendég-forgalom eredményeként. A vendégéjszakákban mért vendégforgalom 2018-ban a rendelkezésre álló adatok alapján a tagországok túlnyomó többségében növekedett (kivételt ez alól Írország, Luxemburg és Spanyolország jelentett). A visegrádi országok mindegyikében az uniós átlag felett bővült az eltöltött vendégéjszakák száma, Lengyelországban 5,8, Csehországban 4,5, Magyarországon 3,8, Szlovákiában 3,3%-kal.

A hazánkba tett külföldi látogatások közel fele átutazási vagy vásárlási céllal történt

2018-ban tovább bővült a **hazánkba irányuló külföldi utazások száma**. Külföldi állampolgárok összesen 58 millió utazást tettek Magyarországra, 4,9%-kal többet az egy évvel korábbinál. A külföldi látogatók együttesen 130 millió napot töltöttek az országban, az általuk eltöltött idő egy év alatt 4,5%-kal nőtt.

Az **egynapos utak** száma 2,4%-kal 40 millióra emelkedett. Ennek a 68%-a átutazási, illetve vásárlási céllal történt, számuk egy év alatt lényegében alig változott.

Az utak több mint háromtizedét adó **többnapos utazások száma** (17,5 millió) 2018-ban 11, az utazásokon eltöltött idő szerényebb mértékben, 5,5%-kal növekedett. Míg 2010-ben egy útra átlagosan 6,9 napot szántak a beutazók, addig 2018-ban már csak 5,1-et. A többnapos utazásokon részt vevők – szemben az egynaposokkal – jellemzően a szabadidő eltöltése (59%), illetve rokon, barát meglátogatása (16%) céljából érkeztek, számuk mindkét esetben (4,1, illetve 13%-kal) nőtt 2017-hez képest.

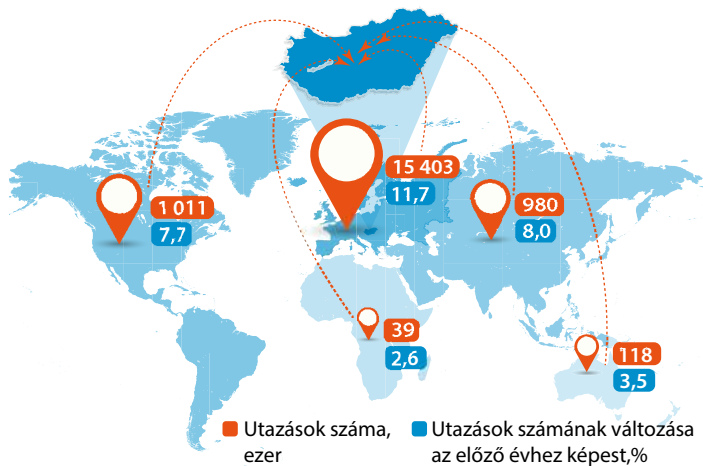
²¹⁾ Forrás: UNWTO World Tourism Barometer – 2018: International tourist arrivals worldwide reach 1,4 billion two years ahead of forecasts – Volume 17, Issue 1, January 2019.

²²⁾ A szálláshelyek alatt a kereskedelmi és a nem üzleti célú szálláshelyeket értjük. Szlovénia esetében az adat nem állt rendelkezésre. Forrás: Eurostat newsrelease – Tourism in the EU 17/2019 – 2019. január 23.

Az utazások döntő többsége az Európai Unióból érkezőkhöz (81%) kapcsolódik. A külföldi utazók valamivel több mint kétharmada valamelyik szomszédos ország lakója, azon belül is kiemelkedik az Ausztriából (15%), Szlovákiából (19%) és Romániából (21%) érkezők aránya.

2018-ban a **külföldiek** 2,1 ezer milliárd forintot költöttek Magyarországon, folyó áron az egy évvel korábbinál 13, 2010-hez képest pedig 74%-kal többet. Az egynapos utakkal kapcsolatos **költések** 11, a többnapos utazásokhoz kapcsolódóak 13%-kal emelkedtek.

2.21. ábra A külföldi állampolgárok által Magyarországra tett többnapos utazások kontinensenként, 2018*

* Európa Magyarország nélkül.

A magyarok többször utaztak külföldre, az egy utazásra jutó idő és költség azonban csökkent

A magyarok 2018-ban 23 millió alkalommal látogattak külföldre, az utazások száma 12%-kal meghaladta a 2017. évit. A **külföldre utazó magyarok** 62 millió napot töltöttek külföldön, a 2017. évinél 8,7, a 2010. évinél 22%-kal többet. Az utazók átlagos tartózkodási ideje összességében rövidült, 3 nap alatt maradt.

Az utazások valamivel több mint hattizede **egynapos látogatás**, számuk egy év alatt

11%-kal nőtt. Egy-egy napra főként vásárlási, illetve munkavégzési szándékkal (keresőtevékenység) utaztak külföldre a magyarok. Az egynapos utak 36%-át adó vásárlási célú látogatások száma egy év alatt 9,8%-kal bővült. A **több napra utazók** száma – a 2012-es markáns visszaesést követően – folyamatosan bővül, 2018-ban 15%-kal. A több napra utazók összes tartózkodási ideje 8,1%-kal emelkedett. Az átlagos tartózkodá-

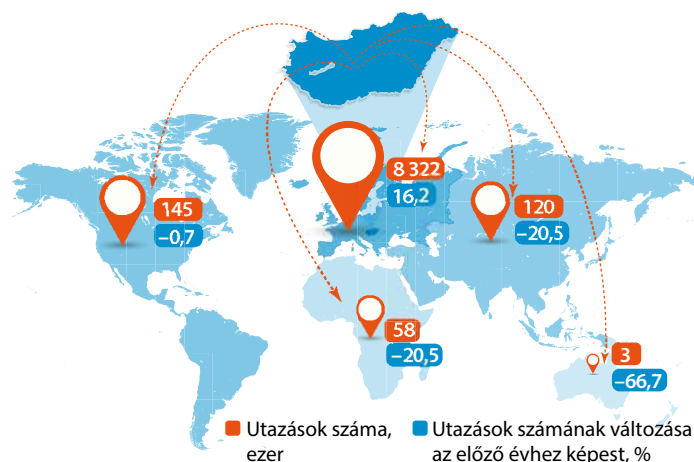
si idő 2009 óta tendenciájában csökkenő, a 2018. évi 5,6 nap két nappal rövidebb, mint 2010-ben.

A legjelentősebb célszörzrök Ausztria és Szlovákia voltak, a külföldi utazások több mint fele ide irányult 2018-ban. Az egynapos utazások csaknem mindegyike, a többnaposoknak pedig mintegy fele valamelyik szomszédos országba tett látogatás volt. A többnapos utak esetében a legkedveltebb úti cél Ausztria, Németország és Szlovákia volt.

Külföldi utazásokon 2018-ban a magyar lakosság 888 milliárd forintot költött el, fo-

lyó áron 8,7%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az elköltött összegek növekedési üteme elmaradt az utazásokétól. Az egynapos utazásokhoz kapcsolódó kiadások egy év alatt 29, a többnapos utazásokhoz kötődőek 3,8%-kal bővültek. A **magyar utazók külföldi költései** a 2013. évi mélypontot követően folyamatosan emelkedtek, 2018-ban csaknem kétharmadával többet költöttek el, mint 2010-ben. A magyarok külföldi költéseinek 26%-a szórakozás, pihenés, üdülés, sportolás céljából tett utakhoz, további 22%-a városnéző látogatásokhoz kötődött.

2.22. ábra A magyar állampolgárok által külföldre tett többnapos utazások kontinensenként, 2018

Nőtt a legalább 5 napos belföldi utazások száma

A **többnapos belföldi utazások száma** egy év alatt gyakorlatilag alig változott. 2018-ban a több mint 14 millió utazás során 60 millió napot töltöttek el a magyarok, 4,1%-kal többet, mint 2017-ben. Az utazások száma a rövidebb, legfeljebb 4 napos utazások terén 1,8%-kal mérséklődött. A hosszabb, 5 vagy annál több napos utak száma 5,7%-kal emel-

kedett. Míg a rokon, barát, ismerős felkeresése a rövidebb, addig az üdülés, pihenés a hosszabb utazások esetében dominált.

A magyar lakosok többnapos belföldi útjaik során 2018-ban összesen 347 milliárd forintot költöttek el, folyó áron 5,7%-kal többet, mint 2017-ben. Miközben az utazók átlagos költése (egy utazó egy napjára

jutó 5800 forintnyi költség jutott) 1,5%-kal nőtt, a fogyasztói árak színvonala ennél nagyobb mértékben, 2,8%-kal emelkedett. Az

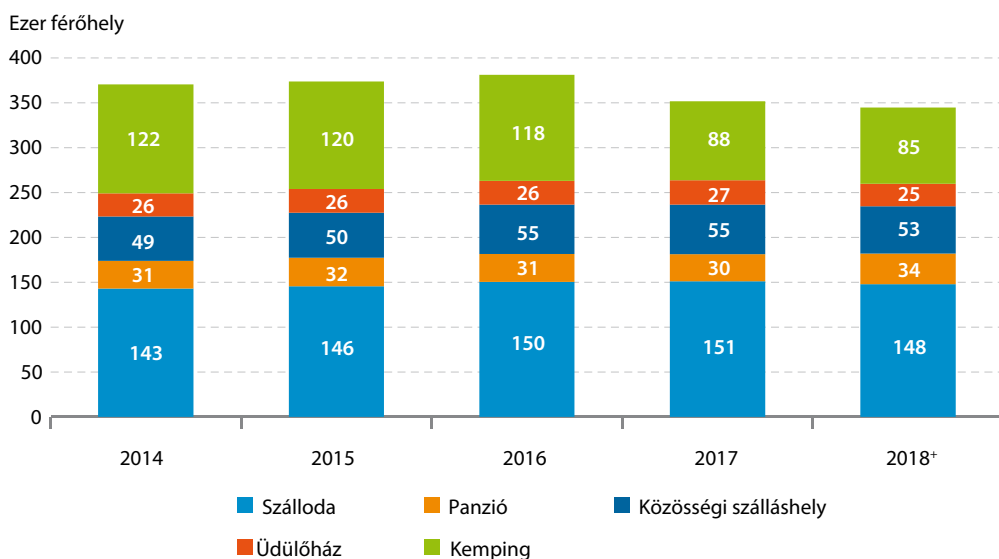
összes kiadás folyó áron 2014-ben haladta meg először a válság előtti szintet, azóta is folyamatosan nő.

Több kereskedelmi szálláshely, kisebb kapacitás

2018. július végén 3447 **kereskedelmi szálláshely** várta a vendégeket, 36 egységgel több az egy évvel korábinál. A **kiadható férőhelyek** száma (345 ezer) 2,0%-kal mér-

séklődött. Csak a panziók száma nőtt, azonban férőhely-kapacitásuk bővülése nem tudta kompenzálni a többi szálláshelytípusnál bekövetkezett csökkenést.

2.23. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szállástípusonként, július 31.

A **turisztikai régiók** közül csak Észak-Magyarországon, Közép- és Nyugat-Dunántúlon növekedett a kapacitás, míg a többiben kevesebb férőhely várta a

vendégeket, mint egy évvel korábban. 2018-ban a kiadható férőhelyek száma a Tisza-tó régióban csökkent a legjelentősebben, 25%-kal.

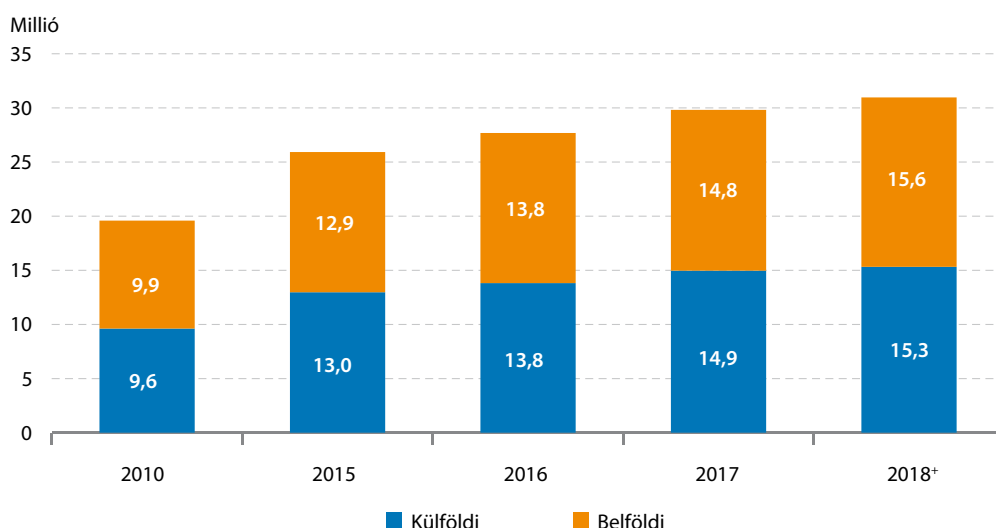
Jelentősen nőtt a vendégforgalom a kereskedelmi szálláshelyeken

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának 2010 óta tartó növekedése 2018-ban is folytatódott. A kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait 12,5 millió vendég 30,9 millió vendégéjszakára vette igénybe, ami 5,2, illetve 3,8%-os növekedés az egy évvel korábbihoz képest. A **vendégek és a**

vendégéjszakák száma 2010-hez viszonyítva jelentősen, 67, illetve 58%-kal emelkedett.

2018-ban a vendégek több mint fele érkezett belföldről, számuk (6,6 millió) 5,4, az általuk eltöltött vendégéjszakáké (15,6 millió) 5,3%-kal haladta meg az előző évit.

2.24. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása

2018-ban a szálláshelyeken 5,9 millió külföldi vendég 15,3 millió éjszakát töltött el, 5,1, illetve 2,4%-kal többet a 2017. évinél. A külföldi vendégéjszakák jelentős részét az Európából, azon belül is az Európai Unióból érkező vendégek (66%) tették ki, a forgalom további 11, illetve 7,9%-át az Ázsiából és az amerikai kontinensről érkezett vendégek adták.

2018-ban a Tisza-tó kivételével mindegyik **turisztikai régióban** nőtt a vendégéjszakában mért forgalom, a legnagyobb mértékben a Dél-Alföldön (8,2%) és a Közép-Dunántúlon (8,1%). A kereskedelmi

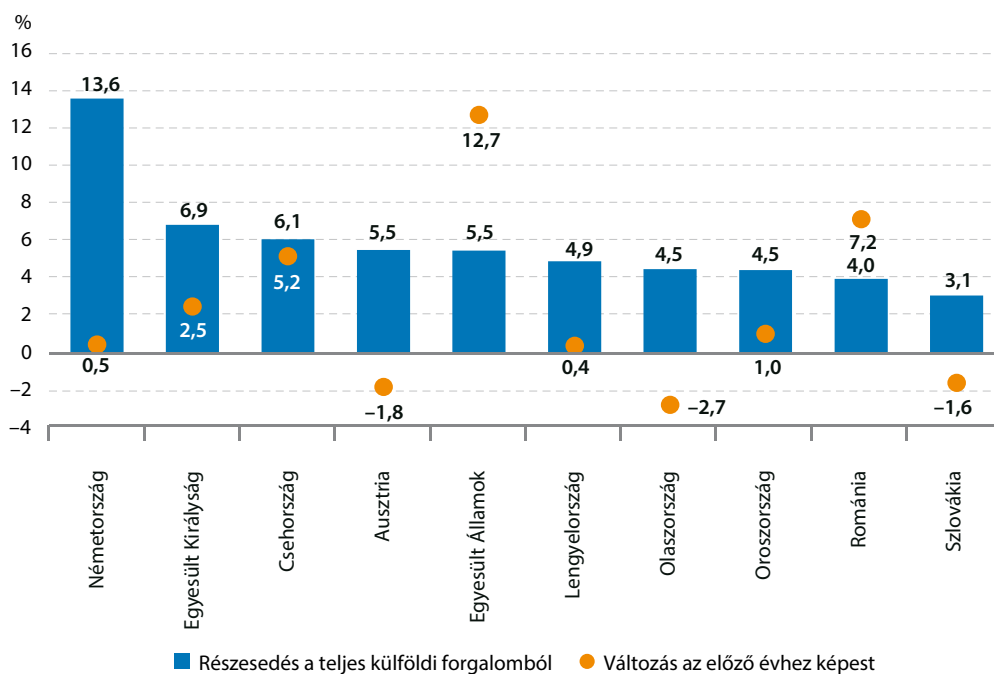
szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 39%-a a Budapest–Közép-Duna-vidéken, további 19%-a a Balatonnál koncentrált, ahol 3,9, illetve 1,6%-kal bővült a vendégforgalom.

A **belföldi vendégéjszakák** legnagyobb részét a Balaton idegenforgalmi régió adta, a teljes hazai vendégforgalom 25%-át fogadó térségben 3,0%-kal nőtt az eltöltött éjszakák száma, míg a legjelentősebb növekedés (9,1, illetve 8,3%) Közép-Dunántúlon és a Budapest–Közép-Duna-vidéken történt.

A **külföldivendég-forgalomnak** szintén erős a területi koncentrációja. 2018-ban az eltöltött vendégéjszakák több mint hattizede a Budapest–Közép-Duna-vidék szálláshelyein összpontosult, számuk e térségben

2,8%-kal nőtt. A külföldivendég-éjszakák további 13%-át a Balaton idegenforgalmi régióban, 10%-át Nyugat-Dunántúlon töltötték el a vendégek.

2.25. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2018*

21%-kal emelkedett a panziók vendégforgalma

A szálláshelyek között kiemelkedő szerep jutott a szállodáknak, ahol a 2018. évi vendégéjszakák háromnegyede koncentrálódott. Az év folyamán a **szállodai vendégek** és az általuk eltöltött éjszakák száma 4,8, illetve 2,9%-kal bővült. A vendégéjszakában mért külföldivendég-forgalom 82%-a realizálódott a szállodákban. A panziókban az összes vendégéjszaka 7,3%-át regisztrálták, a ven-

dégforgalom növekedése a szállástípusok közül itt volt a legmagasabb (21%), ami összefügg az egységsszám és a kapacitás jelentős emelkedésével.

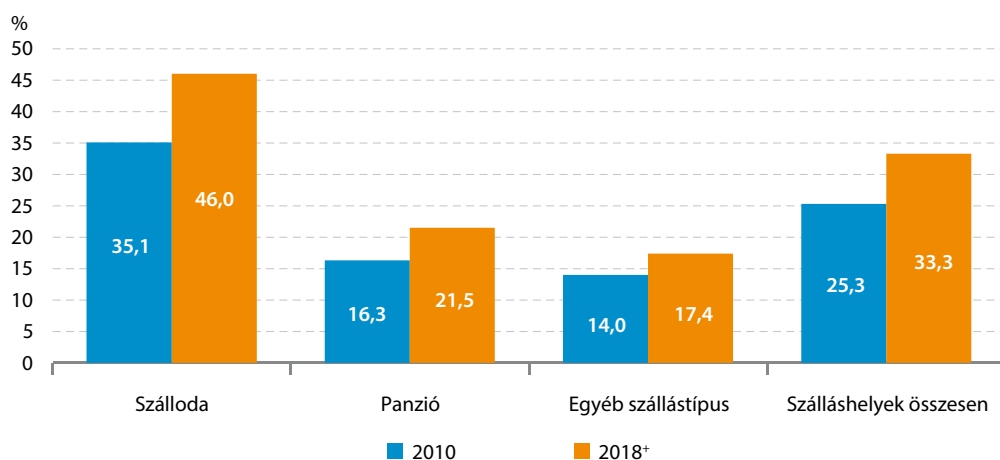
Az alacsonyabb árfekvésű üdülőházakban, kempingekben és közösségi szálláshelyeken együttesen a vendégéjszakák 18%-át töltötték a vendégek, az üdülőházakban és közösségi szálláshelyeken az előző évinél többet.

Tovább emelkedett a kereskedelmi szálláshelyek kapacitáskihasználtsága

A hazai **kereskedelmi szálláshelyek kapacitáskihasználtsága** a megelőző évek folyamatos növekedését követően tovább javult. A szobakihasználtság a 2010 és 2018 közötti időszakban 37,6%-ról 51,4%-ra, a férőhely-kihhasználtság 25,3%-ról 33,3%-ra

nőtt, ami a válság óta a legkedvezőbb arány. E tendencia valamennyi szálláshelytípust jellemezte. A férőhely-kihhasználtság a négy-, illetve az ötcillagos szállodákban volt a legmagasabb (53,4%, illetve 52,7%), a kempingekben (14,5%) pedig a legalacsonyabb.

2.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihhasználtságának alakulása szálláshelytípusonként

Nőtt a kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevétele

A **szálláshelyek bruttó árbevétele** 2018-ban folyó áron 9,3%-kal, 510 milliárd forintra növekedett, miközben a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás fogyasztóiár-indexe – a nemzetgazdasági átlag feletti mértékben – 4,5%-kal nőtt. (SZÉP-kártyával a kereskedelmi szálláshelyeken összesen 20 milliárd forint értékben fizettek a szolgáltatásokért a belföldi vendégek.) A bevételek 59%-a a szállásdíjakból származott, amelyek összege 8,3%-kal haladta meg az

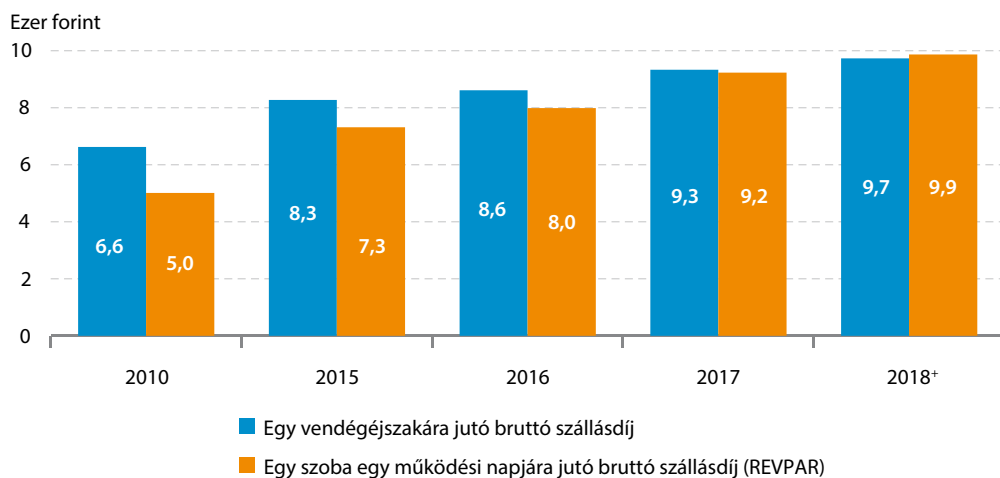
előző évit. Az összes bevétel 24%-át adó vendéglátásból származó összeg 31%-kal nőtt, a 17%-ot képviselő egyéb bevételek 8,8%-kal csökkentek.

2018-ban az **egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj** 9700 forint volt, az egy évvel korábbinál 4,3, a 2010. évinél 47%-kal több. **Egy szoba egy működési napjára (REVPAR)** 9900 forint bevétel jutott, ami az előző évihez képest 6,9%-kal, 2010-hez viszonyítva pedig csaknem duplájára emelkedett.

A **szobák átlagára** a fővárost is magába foglaló turisztikai régióban az országos átlagot csaknem háromtizedével meghaladta, a Balatonnál annak 90%-át tette ki, míg a többi régióban az átlag 65–85%-a között szóródott. Az egy vendégéjszakára vetített

szállásdíjak tekintetében még jelentősebbek az idegenforgalmi régiók közti különbségek: a mutató a Budapest–Közép-Duna-vidéken az országos értéket 43%-kal haladta meg, a Tisza-tónál viszont annak mindössze 61%-a volt.

2.27. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj

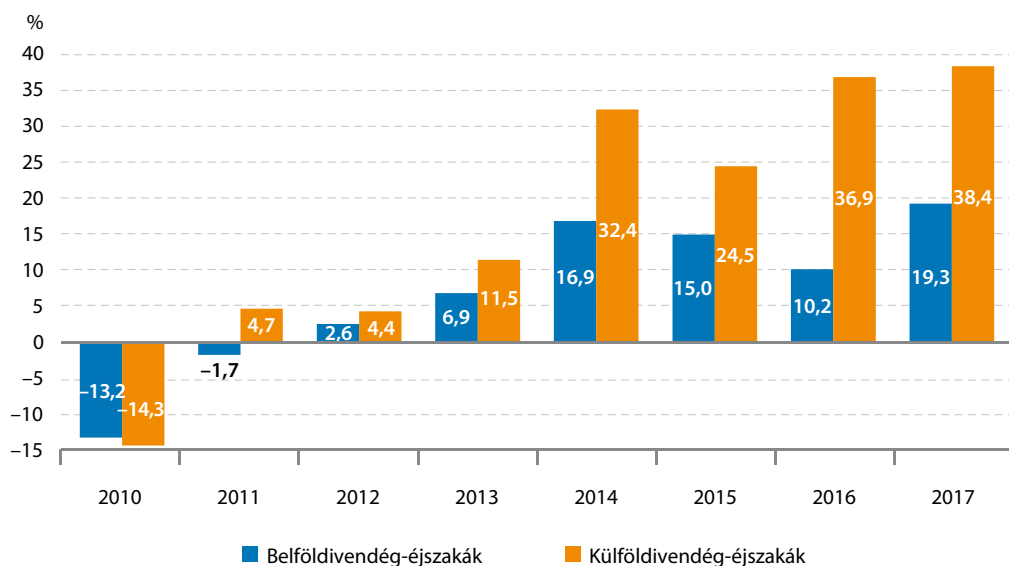
A vendégforgalomnál lassabb ütemben bővülő kapacitás az üzleti célú egyéb szálláshelyeken

Az **üzleti célú egyéb szálláshelyek** rendelkezésre álló legfrissebb adatai alapján 2017-ben 41 ezer vendéglátó 247 ezer férőhellyel fogadta a vendégeket, ami 7,1, illetve 4,2%-kal több, mint egy évvel korábban. 2,5 millió vendég 8,3 millió vendégéjszakát töltött el ezeken a szálláshelyeken, utóbbi 28%-kal több az egy évvel korábbinál. Az egyéb szálláshelyeket elsősorban a hazai vendégek részesítették előnyben, azonban részarányuk évről évre csökken. 2017-ben

a vendégek 55%-a érkezett belföldről, arányuk az évtized elején még meghaladta a 70%-ot.

2017 júliusában 1046 **nem üzleti célú (nonprofit) közösségi, szabadidős szálláshelyen** 16 ezer szoba és 67 ezer férőhely állt rendelkezésre. 2017-ben a nem üzleti célú szálláshelyek 575 ezer vendéget fogadtak, az előző évinél 8,4%-kal többet. A vendégéjszakák száma dinamikusabban (11%-kal) bővült, meghaladta az 1,8 milliót.

2.28. ábra Az üzleti célú egyéb szálláshelyek vendégéjszaka számának változása (előző évhez képest)

Stagnált a vendéglátóhelyszám növekvő forgalom mellett

A 2018. júniusi adatok szerint mintegy 52 ezer **vendéglátóhely** üzemelt hazánkban, csaknem annyi, mint egy évvel korábban. A vendéglátóhelyek közül 46 ezer kereskedelmi, 6 ezer munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző egységként működött.

2018-ban az előzetes adatok alapján a vendéglátóhelyek eladási forgalma összesen

1,3 ezer milliárd forint volt, ennek kilenc-tizede a kereskedelmi, a fennmaradó rész pedig a munkahelyi vendéglátásból származott. A teljes forgalom volumene egy év alatt 11%-kal bővült, ami teljes egészében a kereskedelmi vendéglátóhelyek forgalomnövekedéséből (13%) adódott, ugyanakkor a munkahelyi vendéglátásé csökkent (5,0%-kal).

3

Demográfiai helyzetkép

Népességszám, korszerkezet

- 2019. január 1-jén Magyarország népessége 9 millió 764 ezer fő volt. 2018-ban is többen haltak meg, mint ahányan születtek. A természetes népességfogyást a nemzetközi bevándorlási többlet mérsékelte, így az ország népessége ténylegesen 14,3 ezer fővel csökkent.
- A népesség korszerkezete egyre idősödik. 2019. január 1-én száz gyermekkorúra 133 időskorú jutott, az egy évvel korábbi 130-cal szemben.

A népességszámot formáló tényezők

- 2018-ban 1,9%-kal, 1800 újszülöttel kevesebb gyermek jött világra, mint egy évvel korábban. A születésszám-csökkenés a szülőképes korú nők közel 20 ezer fős létszámcsökkenésével párhuzamosan ment végbe. A teljes termékenységi arányszám 1,49-os értéke megegyezett a 2017. évivel. Ez azt jelenti, hogy a gyermekvállalási kedv változatlan.
- 2018-ban a 2017. évi magas halálozási szinthez viszonyítva kismértékű, 0,4%-os csökkenés történt: 131,1 ezer személy hunyt el, alig 600 fővel kevesebb a 2017. événél.
- 2018-ban 305 újszülött hunyt el egyéves életkora előtt, ami 3,4 ezrelékes csecsemőhalálozást és az eddig mért legalacsonyabb értéket jelentette.
- Az élveszületések és a halálozások egyenlegeként 41,3 ezer fő volt a természetes fogyás.
- A nemzetközi be-, illetve elvándorlások egyenlege 27 ezer fős népességnövekedést eredményezett. A magyar állampolgárok kivándorlása az adminisztratív nyilvántartások szerint egyre csökken. 2018-ban 18 ezren költöztek külföldre, miközben a 2017. évivel közel azonosan, mintegy 20 ezren tértek haza.

Házasságkötések, válások

- 2018-ban 50,9 ezer pár kötött házasságot, közel 330-cal több a 2017. événél.
- A bíróságok 16 500 házasságot bontottak fel, ez az elmúlt 6 évtized legalacsonyabb értéke, és mintegy 2000 esettel kevesebb az előző événél.

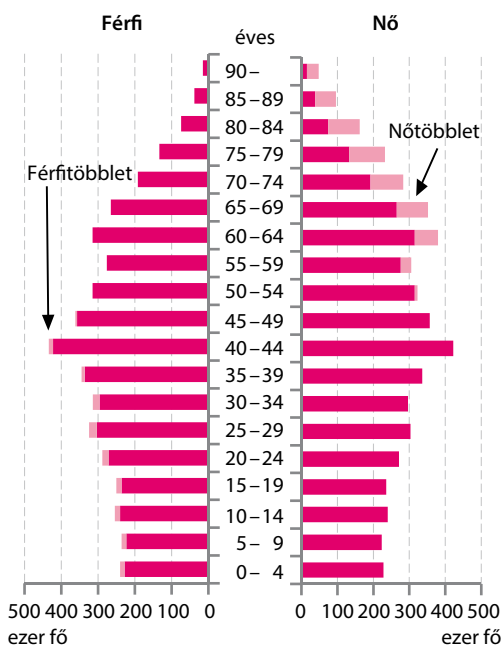
Belföldi vándorlás

- 279 ezren változtattak állandó és 297 ezren ideiglenes lakóhelyet 2018-ban.

Magyarország népessége 2018-ban 14,3 ezer fővel csökkent¹⁾

Magyarország népességszáma – az ország jelenlegi területére vonatkoztatva – 1981-ben érte el történelmi maximumát, 10 millió 713 ezer fővel, azóta a lakosság szám folyamatosan csökken. Az ország népességének száma 2019. január 1-jén 9 millió 764 ezer fő volt, 14,3 ezer fővel kevesebb, mint egy évvel korábban. A lélekszámcsökkenés alapvető oka a születések és a halálozások egyenlegéből adódó 41,3 ezer fős természetes népességfogyás volt, amit a nemzetközi be-, illetve elvándorlások 27,0 ezer főre becsülhető pozitív egyenlege mérsékelte. A népesség tényleges fogyása közel 25%-kal, 4890 fővel kevesebb volt a 2017. évinél.

3.1. ábra A népesség nem és korcsoport szerint, 2019. január 1.*

1981. és 2019. január 1. között a népesség ténylegesen 949 ezer fővel fogyott, ami 234 ezer fővel kevesebb a természetes fogyásnál, mivel a **nemzetközi vándorlás** ez időszak alatt összességében 234 ezer fős bevándorlási többletet eredményezett.

2018-ban öt megyében (Pest, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Fejér és Vas megyében) a természetes fogyás ellenére a belföldi és a nemzetközi vándorlás együttesen tényleges népességgyarapodást eredményezett. Pest megye népessége közel 13 ezrelékkal növekedett, ebben főleg a belföldi vándorlás játszotta a meghatározó szerepet. Győr-Moson-Sopron közel 11 ezrelékes lakosságnövekedéséhez az átlagosnál magasabb belföldi és nemzetközi vándorlás egyaránt hozzájárult. Komárom-Esztergom és Vas megye előzőeknél kisebb mértékű gyarapodását főleg a nemzetközi, Fejér megyében a nemzetközi mellett a belföldi vándorlási mozgalom is befolyásolta. Budapest népességszámát (1,7 millió fő) a természetes fogyás és a belföldi elvándorlás oly mértékben csökkentette, hogy azt a nemzetközi vándorlásból eredő nyereség nem tudta ellensúlyozni.

A népesség korszerkezete egyre idősödik, és 2005 óta a 65 évesek és annál idősebbek száma és aránya meghaladja a 0–14 éves gyermekkorúakét. 2018 folyamán a 65 évesek és annál idősebbek létszáma közel 38 ezerrel nőtt, a 15–64 éves aktív korúak létszáma mintegy 51 ezerrel csökkent, a 0–14 éves gyermekkorúak száma gyakorlatilag nem változott. 2019. január 1-jén száz gyermekkorúra 133 időskorú jutott, szemben az egy évvel korábbi 130-cal.

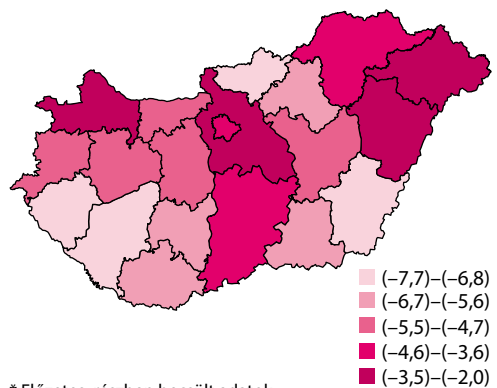
¹⁾ A fejezet a 2019. május 20-án megjelent *Népmozgalom, 2018* c. Statisztikai tükör alapján készült.

Magyarországon az 1980-as évek elejétől minden évben kevesebben születtek, mint ahányan meghaltak. A legnagyobb, 48,6 ezer fős természetes fogyás 1999-ben következett be. 2018-ban az egy évvel korábbinál 1,9%-kal kevesebb, 89,8 ezer élveszületés történt, miközben a halálozások száma 0,4%-kal, 131,1 ezerre mérséklődött. Az így kialakult természetes fogyás 41,3 ezer fő volt, 3,0%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, és egyben ez az ezredforduló utáni legmagasabb érték.

2018-ban az ország valamennyi megyéjére természetes népességfogyás volt jellemző, mértéke azonban területi egységenként eltérő volt. Ezer lakosra számítva Békés, Nógrád és Zala megyében az országos átlagnál jelentősen gyorsabb – 7,0 és 7,7 ezrelék közötti – volt a természetes népességcsökkenés, az átlagosnál alacsonyabb születési és magasabb halálozási ráták következtében. Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar

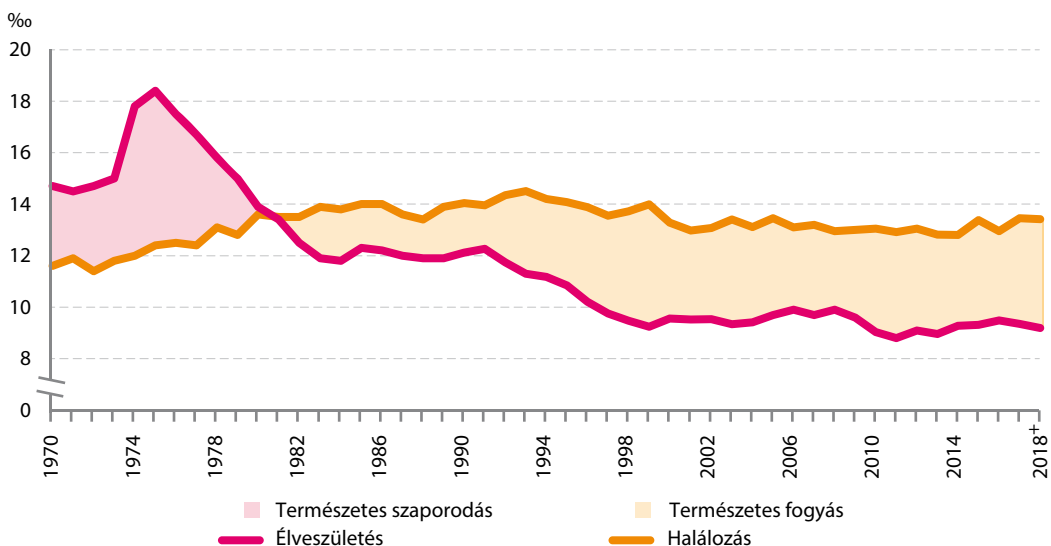
és Győr-Moson-Sopron megyében viszont – főleg az országosnál fiatalabb korösszetételből adódóan – az országos átlaghoz képest magas a születési és alacsony a halálozási arány, aminek következtében ezekben a megyékben volt a legkisebb, 2,0 és 2,8 ezrelék közötti a természetes fogyás.

3.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás megyénként, 2018*

* Előzetes, részben becsült adatok.

3.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke

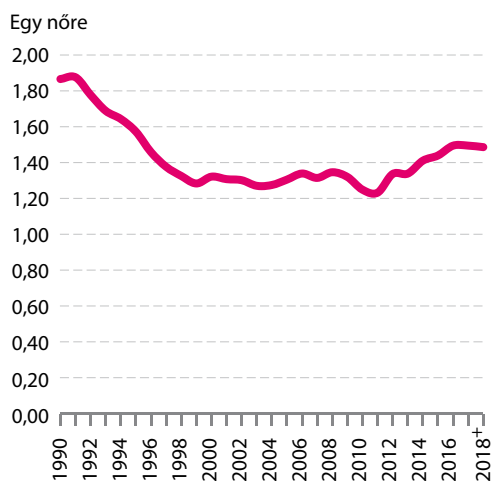

Változatlan termékenység mellett csökkent a születésszám

Magyarországon az 1970-es évtized közepén évente 180–190 ezer gyermek született, majd az ezt követő évtizedekben a születésszám fokozatosan csökkent. Az **élveszületések** száma először 1998-ban esett 100 ezer alá, majd az ezredfordulót követő évtizedben 95–100 ezer között ingadozott. A 2010. évi újabb jelentős csökkenést követően 2011-ben már 90 ezernél is kevesebb gyermek született, ami a legalacsonyabb érték a hazai népmozgalmi statisztika történetében. Innen egy ingadozásokkal tarkított, lassú emelkedés indult el, aminek eredményeként 2016-ban 93,1 ezer gyermek született. A 2018. évi 89,8 ezres születésszám pedig 1,9%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.

A **teljes termékenységi arányszám** – amely azt fejezi ki, hogy hány gyermeke születne egy nőnek élete folyamán akkor, ha az adott év termékenységi viszonyai nem változnának – már 1980-ban sem érte el az optimális, 2,1-es értéket, a mutató értéke akkor 1,91 volt, majd fokozatosan romlott, és 2011-ben a mélypontot jelentő 1,23-ra csökkent. Az ezt követő emelkedés során 2016-ban és 2017-ben 1,49-os értéket ért el, ami a születésszám-csökkenés ellenére sem változott 2018-ban. Ez azt jelenti, hogy a gyermekvállalási kedv változatlan, a születésszám-csökkenés a szülőképes korú női népesség létszámának visszaeséséből adódott.

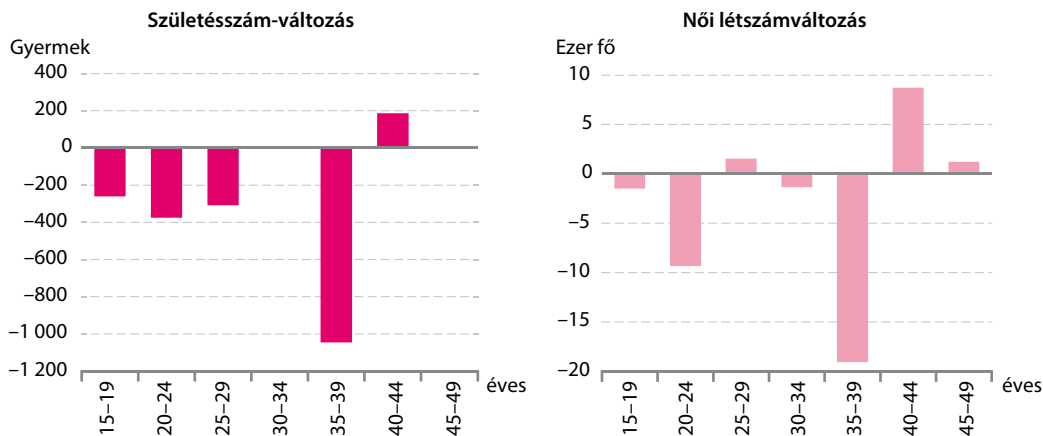
3.4. ábra **Teljes termékenységi arányszám**

2018-ban közel 20 ezer fővel csökkent a **15–49 éves nők létszáma**. Ezen belül a 25 évesnél fiatalabbak 11 ezer, a 35–39 évesek 19 ezer fővel kevesebben lettek, miközben 10 ezer fővel bővült a 40–49 évesek létszáma.

Az egyes korcsoportok szülésszáma igen eltérően változott az egy évvel korábbihoz képest. Ezerrel kevesebb gyermek született a 35–39 éves anyák körében, és összességében közel ennyivel kevesebb a 30 évesnél fiatalabbnál is. Ugyanakkor a 40–44 éves nők szüléseinek száma közel 200-zal emelkedett. A 40 év feletti nők többlet gyermekvállalása nem tudta ellensúlyozni a 40 év alatti korcsoportok születésszám-csökkenését.

3.5. ábra A születések és a szülőképes korú nők számának változása az előző évhez képest a nők korcsoportja szerint, 2018⁺

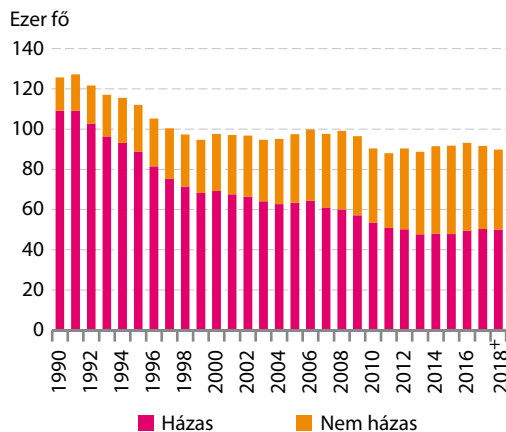
Az elmúlt három évben csökkent a házasságon kívül született gyermekek aránya

A házasságon kívül született gyermekek aránya 1990 és 2015 között 13%-ról 48%-ra, az elsőszülötteket tekintve 16%-ról 54%-ra nőtt. 2012 volt az első év, amikor az elsőszülöttek többsége házasságon kívül jött világra. Az elmúlt három évben – a házasságkötések dinamikus emelkedése következtében – a házasságon kívül született gyermekek aránya csökkent, és 2018-ban – nem csak az elsőszülötteket, hanem valamennyi újszülöttet figyelembe véve – 44,3% volt. Az előző évhez viszonyított születésszám-csökkenés zömét, 85%-át a házasságon kívül világra jött gyermekek számának visszaesése eredményezte, a házasságból született gyermekek száma csak kismértékben csökkent.

A tizenéves és a 35–39 éves szülő nők kivételével a többi korcsoportban emelkedett

a házasságban történt születések száma, ugyanakkor a házasságon kívüli születéseké csak a 40–49 éves korcsoportban nőtt, az ennél fiatalabb anyák körében csökkent.

3.6. ábra Élveszületések az anya családi állapota szerint

Tovább mérséklődtek a magzati veszteségek

A **terhességmegszakítások** hosszabb idő óta megfigyelhető csökkenő irányzata tovább folytatódott, és a visszaesés üteme is figyelemre méltó. A 2018. évi 26,9 ezer beavatkozás mintegy 1600-zal, azaz 5,6%-kal volt kevesebb, mint egy évvel korábban. Ezer szülőképes korú nőre 12,0 művi vetélés jutott, szemben az előző évi 12,6 műtéttel. A csökkenő irányzat eltérő mértékben, de valamennyi korcsoportban megfigyelhető. A terhességmegszakítások gyakorisága a 20-as éveikben járó és a 35–39 éves nők körében az átlagosnál kisebb mértékben mérséklődött, a 30–34 éves nőknél viszont a legjelentősebb, 7,7%-os visszaesés történt, ami összefügghet azzal, hogy az ilyen korú nőknél a leggyakoribb a gyermekvállalás.

A terhességmegszakítások életkor szerinti profilja összességében nem változott: 2018-ban is a huszonéves nőknél volt a leggyakoribb a beavatkozás, körükben ezer nőre 20–23 terhességmegszakítás jutott. Mivel az előző évhez képest a művi vetélések száma

nagyobb mértékben csökkent, mint a születéseké, ennek eredményeként 2018-ban száz élveszületésre 30,0 terhességmegszakítás jutott, szemben a 2017. évi 31,1 műtéttel.

A művi vetélések mellett csökkent a **magzati halálozások** száma is, ami a korai és a középidős magzati halálozások, valamint a halvaszületések együttes számát jelenti. A 16,3 ezerre becsült magzati halálozás 1,5%-kal mérséklődött a 2017. évihez képest. Mivel a születések száma ennél nagyobb mértékben esett vissza, száz élveszületésre az előző évinél (18,1) több, 18,3 magzati halálozás jutott.

Mind a magzati halálozások, mind a művi vetélések száma csökkent, így együttes összegük, azaz a magzati veszteségek értéke is mérséklődött. 2018-ban száz élveszületésre 48,1 magzati veszteség jutott, szemben az előző évi 49,2-del. Ez még mindig magas érték, azt jelenti, hogy majdnem minden második élveszületésre jut egy elveszített magzat.

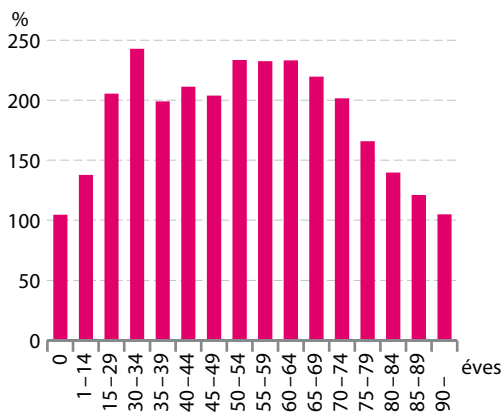
A halálozások száma csekély mértékben csökkent

Az 1993. évi 150 ezer főt meghaladó **halálozás** hosszú évtizedek óta a legmagasabb volt. Innen csökkenés vette kezdetét, gyakran megszakítva egy-egy kisebb emelkedést vagy stagnálást hozó évvel. 2011-ben szorult a halálozások száma 130 ezer alá, és 2014-ig e szint alatt maradt. Az elmúlt négy évben 2016 kivételével ismét 130 ezer fölötti halálesetet regisztráltunk. A 2018. évi, 131,1 ezer főre becsült halálozás kismértékben, 0,4%-kal, mintegy 570 fővel elmaradt

az előző évitől. A csökkenés szinte teljes egészében a nőknél következett be, a férfi elhunytak száma mindössze 25 fővel volt kevesebb. 2018-ban **ezer lakosra** 13,4 halálozás jutott – ezen belül ezer férfira 13,7, ezer nőre 13,2 –, az értékek megegyeztek az előző évvel. A nem és életkor szerinti halandóságban nem történt számottevő változás. A férfiak halálozási mutatói változatlanul jóval kedvezőtlenebbek, mint a hasonló életkorú nőké: a férfiak mortalitá-

sa a 15–74 éves korcsoportok mindegyikében eléri vagy meghaladja a női halandóság kétszeresét. A nemek közötti legkisebb eltérés az újszülötteknél és a legidősebb korcsoportba tartozó, 90 éves vagy annál idősebb lakosoknál figyelhető meg. A férfiak jóval kisebb eséllyel érik el ezt a magas életkort.

3.7. ábra A férfiak halandósági többlete korcsoportok szerint, 2018⁺ (női halandóság=100,0)

Az elhunytak 87%-a 60 éves vagy annál idősebb volt. A **csecsemőhalandóság** az összes halálozáson belül nem képvisel jelentős hányadot, mégis kiemelkedő fontosságú mutató, hiszen egyfelől az ország egészségügyi ellátórendszerének fejlettségét, a várandósgondozás és az újszülöttellátás színvonalát kifejező nemzetközileg számon tartott mérőszám, másfelől kulcsszerepe van a születéskor várható átlagos élettartam alakulásában. 2018-ban 305 csecsemőt veszítettünk el egyéves kora előtt, 27-tel kevesebbet a 2017. évinél. Az egy éven alul elhunyt csecsemők ezer élveszülöttre jutó száma először 2011-ben csökkent 5 ezrelék alá, majd 2017-ben 4 ezrelék alá süllyedt. 2018-ban ezer élveszületésre 3,4 csecsemőhalálozás jutott, ami az eddigi legalacsonyabb érték.

Fokozódott a házasságkötési kedv

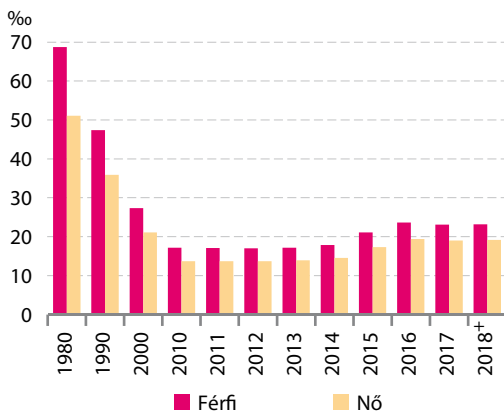
Az 1980-as évektől az együttélési formák jelentős változáson mentek keresztül. 1980 és 2019. január között a 15 éves és annál idősebb népesség körében a házasságban élők aránya 67%-ról 42%-ra csökkent, ugyanakkor a nőtlenek és a hajadonok részaránya 18%-ról 35%-ra, az elváltaké 4,7%-ról 12%-ra emelkedett. Egyre népszerűbbé váltak az élettársi kapcsolatok: a 2016. évi mikrocenzus időpontjában a párkapcsolatok 21%-át alkották.

Magyarországon az 1980-as évek elején évente 75–80 ezer házasságot kötöt-

tek, majd hosszú ideig tartó, folyamatos csökkenést követően 2010-ben 35,5 ezret, ami a hazai népmozgalmi statisztika történetében a legalacsonyabb volt. Az ezt követő években a házasságkötési kedv ismét lendületet vett, a 2016. évi 51,8 ezer házasság az azt megelőző húsz év legmagasabb számú házasságkötése volt. Az emelkedő irányzat 2017-ben megtorpant, az azévi 50,6 ezer frigy az előző évhez képest 2,4%-kal kevesebb volt. 2018-ra ismét kismértékű emelkedés történt, az 50,9 ezerre becsült házasságkötés közel 330-cal több az egy évvel

korábbinál. A többlet – mind a férfiaknál, mind a nőknél – főleg a 40 éves és annál idősebb korcsoportokban jelentkezett, az ennél fiatalabb korcsoportokban változatosan alakult.

3.8. ábra Ezer 15 éves és annál idősebb nem házas férfira és nőre jutó házasságkötések

A házasságkötések alakulását a nem házas lakosság száma és életkora is befolyásolja. 1980 óta az ezer 15 éves és annál idősebb nem házas férfira jutó házasságkötések száma 69-ről 23-ra, a nőknél ugyanez a mutató 51-ről 19-re csökkent, úgy, hogy közben a 2010-es évek elején ennél alacsonyabb érték volt mérhető.

2009. július 1-jétől a családi állapot új kategóriával, a bejegyzett élettársi kapcsolattal bővült.²⁾ Abban az évben 67 bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek, 2010-ben – az első teljes évben – pedig 80-at. A 2018-ban létesített 130 bejegyzett élettársi kapcsolat mintegy másfélszerese volt az előző évinek, és a legtöbb volt a törvényi szabályozás bevezetése óta. Minden évben több férfit regisztráltak, mint nőket. 2018-ban 86 férfi és 44 női élettársi kapcsolatot jeleztek be az anyakönyvvezetők.

Jelentősen csökkent a válások száma

Az 1970-es években már soknak tekinthető, évente átlag 26 ezer válás történt Magyarországon, és számuk az ezt követő években is emelkedett: 1980-tól 1987-ig évente átlagosan közel 29 ezer házasságot bontottak fel. 1987-ben a családjogi törvény módosította a bontóperes eljárások rendjét, aminek következtében 1988-ban közel 6 ezerrel kevesebb válásra került sor, mint egy évvel korábban. Ezt követően 2011-ig évente 23–26 ezer házasságot bontottak fel, egyedül 1992-ben csökkent a válások száma 22 ezer alá. Ez húsz év múlva, 2012-ben is

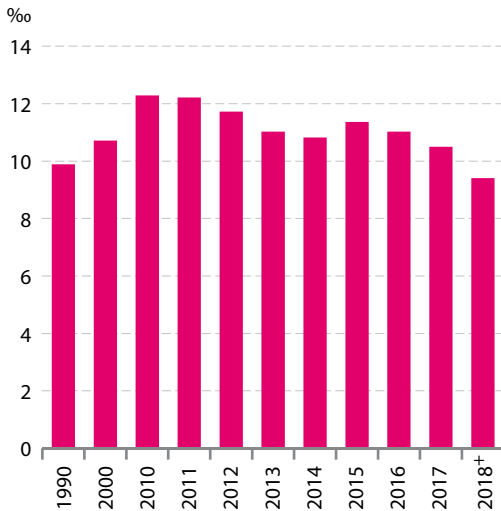
méltódott meg, azóta ingadozva, de alapvetően mérséklődik a válásszám. A felbontott házasságok 2018. évi, 16,5 ezerre becsült száma 11%-kal, csaknem 2000-rel volt kevesebb az előző évinél, egyben ez az elmúlt 60 év legalacsonyabb értéke.

A házasságkötések száma 2010 és 2018 között 43%-kal emelkedett, a válásoké ugyanezen időszak alatt viszont 31%-kal mérséklődött. Ha a válások száma csökken, miközben a házasságkötések száma nő, az a házas párok kapcsolatok növekvő stabilitására utal. Ugyanakkor a válások számának

²⁾ 2009. július 1-jén lépett hatályba a bejegyzett élettársi kapcsolatokról szóló 2009. évi XXIX. törvény, amely szabályozza az azonos nemű személyek közötti kapcsolat létesítését, megszűnését.

csökkenésében közrejátszhat az élettársi kapcsolatok számának dinamikus emelkedése is, azonban ezek felbomlásáról nincsenek adataink.

3.9. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás

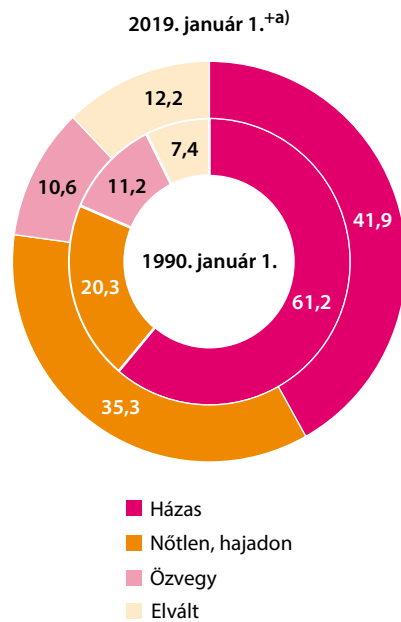
A házasságukat felbontó férfiak és a nők életkor szerinti profilja eltérő. Ezer megfelelő korú házas férfira és nőre vetítve 2018-ban a nők közül a 25–44 évesek, a férfiak közül a 30–49 évesek váltak el a leggyakrabban. Az eltérés abból is adódik, hogy a házasfelek eltérő életkorúak.

Közel négy évtizede folyamatosan több házasság szűnik meg válás és özvegyülés miatt, mint amennyi új létrejön. Ezen az utóbbi évek növekvő számú házasságkötései sem tudtak változtatni, de lényegesen mérséklődött a házasságok negatív egyen-

lege. 2018-ban mind a halálozások, mind a válások száma csökkent, ugyanakkor több házasságot kötöttek, mint egy évvel korábban, így a házasságok negatív egyenlege 9,4 ezerre mérséklődött a 2017. évi 12,5 ezerrel szemben. 2018-ban száz házasságkötésre 118 megszűnt házasság jutott, 7-tel kevesebb, mint 2017-ben.

A 15 éves és annál idősebb népesség körében 2004-ben szűnt meg először a házasságban élők dominanciája. Az elmúlt évek növekvő házasságkötései csak lassítani tudták a nem házas népesség növekvő túlsúlyát.

3.10. ábra A 15 éves és annál idősebb népesség családi állapot szerinti megoszlása, %

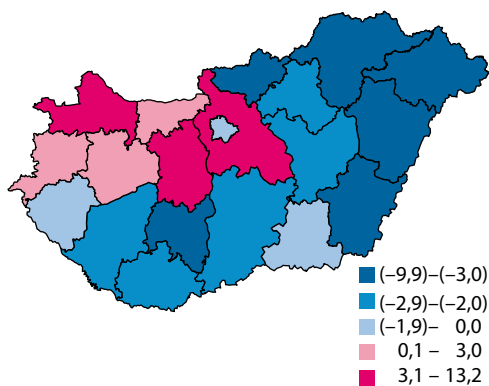
a) A 2009. július 1. előtti családi állapot kategóriák szerint.

A gazdaságilag fejlettebb megyéket belső vándorlási többlet jellemzi

Országos szinten nem okoz népesség-változást, az országon belüli térségek népességszámát viszont befolyásolja a **bel-földi vándormozgalom** alakulása is. 2018-ban 279 ezren változtattak állandó és 297 ezren ideiglenes lakóhelyet, ami a teljes belső vándorlásban 4,2 ezer fő, 0,7%-os növekedést jelent az előző évhez képest. Ezer lakosra számítva a legnagyobb belső vándorlási nyereséget Pest és Győr-Moson-Sopron megye könyvelhette el 13,2, illetve 9,5 ezreléssel, ugyanakkor a legnagyobb mértékű belső elvándorlás a gazdaságilag kevésbé fejlett Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés megyét jellemezte, de jelentős volt a belső elvándor-

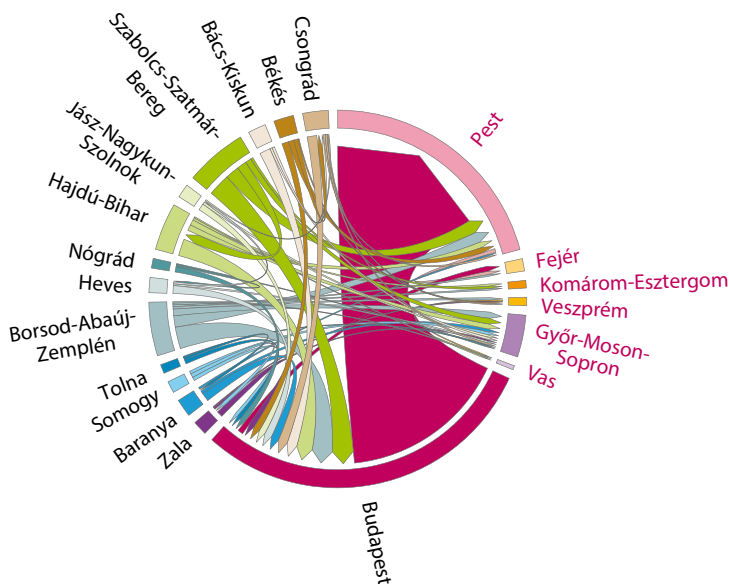
lásból eredő népességcsökkenés Tolna és Hajdú-Bihar megyében is.

3.11. ábra **Ezer lakosra jutó belső vándorlási különbség, 2018***

* Előzetes, részben becslés adatok.

3.12. ábra **Mezők közötti vándorlás, 2018***

* Előzetes, részben becslés adatok. A piros betűszínnel jelzett megyék belső vándorlási egyenlege pozitív volt.

A nemzetközi vándorlásból egyre növekvő pozitív egyenleg mutatkozik

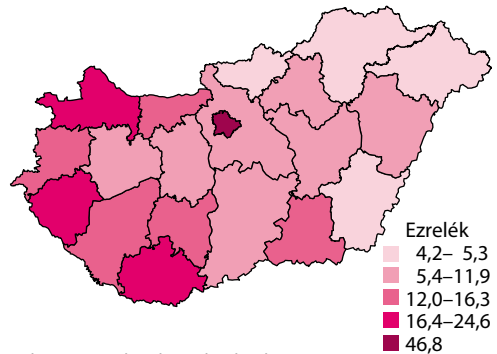
Az ország népességszámának alakulását az országhatáron átívelő, nemzetközi be-, illetve ki-vándorlás is befolyásolja. 2018-ban a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege 27 ezer fővel mérsékelte hazánk természetes fogyásból adódó népességszám-csökkenését. (A vándorlási pozitívum 2017-ben közel 21 ezer fő volt.)

A nemzetközi vándorlási többlet leginkább Budapesten, valamint Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megyében éreztette a hatását, ahol az ezer lakoshoz viszonyított nemzetközi vándorlási többlet sorrendben 5,0, 6,2 és 4,1 ezreléket ért el. A nemzetközi vándorlás népességszámra gyakorolt negatív hatása egyedül Baranya megyében volt érzékelhető (-1,0 ezrelék).

2019. január 1-jén 172,6 ezer külföldi állampolgár tartózkodott jogszerűen és huzamosan Magyarországon, az ország népességének 1,8%-át alkotva. Túlnyomó többségük, 64%-uk Európából, jelentős részük a környező országokból, főképp Romániából (12%), Ukrajnából (12%), Szlovákiából (5,4%), illetve Németországból (9,3%) érkezett. További 28%-uk Ázsiából (főleg Kínából és Vietnámból), 3,9%-uk Afrikából, 3,5%-uk pedig az amerikai kontinensről települt hazánkba.

A 2019. január 1-jén Magyarországon tartózkodó külföldiek 47%-a Budapesten, 36%-a a fővároson kívüli városokban, 17%-a pedig községekben élt. A népességhez viszonyított arányuk Budapesten kívül Győr-Moson-Sopron, Baranya és Zala megyében volt jelentősebb, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legkisebb. A külföldiek között összességében több volt a férfi (58%), mint a nő (42%). Korösszetételük fiatalabb, mint a honos népességé: mindkét nem esetében a 20–39 éves korosztály létszáma a meghatározó, arányuk 48% volt a Magyarországon élő külföldiek körében.

3.13. ábra Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma, 2019. január 1.*

* Előzetes, részben becsült adatok.

A magyar állampolgárok kivándorlásának pontos mérése nehézségekbe ütközik, de az adminisztratív nyilvántartásokból rendelkezésre álló adatok szerint az utóbbi években az elvándorlás megtorpant, majd megfordult. 2018-ban 18 150 magyar állampolgár távozott külföldre. 31%-uk Németországot, 30%-uk Ausztriát és 15%-uk az Egyesült Királyságot választotta új otthonául. 71%-uk 40 évesnél fiatalabb. A kivándorlók 53%-a férfi, családi állapot szerint pedig túlnyomó részük nőtlen, hajadon (66%).

2018-ban 20 000 korábban kivándorolt magyar állampolgár tért vissza. A visszavándorló magyarok 31%-a Ausztriából, 25%-a Németországból, 22%-a az Egyesült Királyságból érkezett. A 2017-es adatokhoz viszonyítva az Ausztriából és az Egyesült Királyságból visszatérők aránya nőtt, miközben a Németországból visszavándorlóké mérséklődött. A hazatérők 65%-a 40 évesnél fiatalabb, és 56%-a férfi, jellemzően hajadonok vagy nőtlenek (53%), de a házaskor aránya (35%) körükben magasabb, mint a kivándorló magyaroknál (24%).

4

Munkaerőpiac, oktatás

Munkaerőpiac

- 2018-ban tovább tartott a munkaerőpiac lendülete, a főbb mutatók a korábbi évekhez hasonlóan javuló tendenciát mutattak. A foglalkoztatottság rekord magas, a munkanélküliség rekord alacsony szintű.
- 2018-ban a 15–64 éves foglalkoztatottak száma 4 millió 411 ezer főt tett ki, 37 ezer fővel haladta meg az egy évvel korábbit, miközben a foglalkoztatási arány 69,2%-os értéke 1,1 százalékponttal nőtt.
- Az elmúlt évben a 15–64 éves munkanélküliek száma 172 ezer fő volt, 20 ezer fővel kevesebb az egy évvel korábinál, a munkanélküliségi ráta 0,4 százalékponttal, 3,7%-ra mérséklődött.
- A potenciális munkaerő-tartalék 317 ezer főt tett ki 2018-ban, ami 42 ezer fővel elmaradt az előző évitől. Tovább nőtt az üres álláshelyek száma. 2018-ban a nemzetgazdaság egészét 23%-os bővülés jellemezte, így átlagosan mintegy 83,5 ezer betöltetlen álláshely volt a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, költségvetési intézmények és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek körében.
- A főbb munkaerőpiaci mutatók tekintetében csökkentek a területi különbségek.

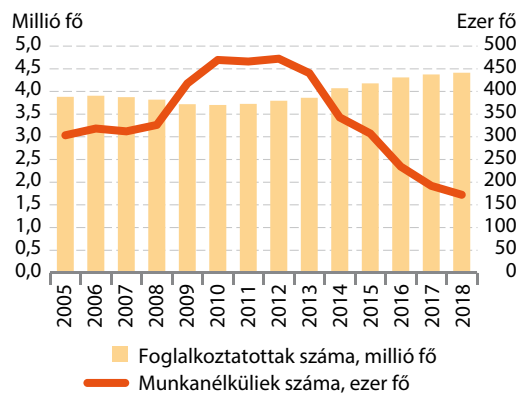
Oktatás

- Magyarországon a 2018/2019-es tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelésben és a felsőoktatásban együtt – összesen 1 millió 838 ezren vettek részt.
- 2018-ban óvodába 327 ezer, az általános iskola nappali tagozatára 726 ezer gyermek járt, a középfokú intézmények nappali oktatásban részt vevő tanulóinak száma 416 ezer főt tett ki.
- A felsőoktatásban 2018-ban összesen 281 ezer fő tanult, 71%-uk nappali képzés keretében. A hallgatói létszám a nem nappali képzésben 2005-től, a nappali képzésben 2009-től csökkent. A nappali képzésre (a felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzési szintekre) járó hallgatók között a külföldiek száma 2010 és 2018 között 15 ezerről 31 ezerre nőtt.
- A költségvetés oktatási kiadásai 2016-ban 1,5 ezer milliárd forintot tettek ki, a GDP 4,4%-át. Ez az összeg folyó áron 4,9%-kal több volt az előző évinél.

MUNKAERŐPIAC

2018-ban folytatódott a javuló munkaerőpiaci trend: a munkaerő-felmérés 27 éves történetének legmagasabb szintjére emelkedett a foglalkoztatás és a legalacsonyabbra csökkent a munkanélküliség. A korábbi évekhez hasonlóan a belső gazdasági tényezők kedvezően hatottak a munkaerőpiaci folyamatok alakulására. A javuló konjunkturális folyamatok a gazdaság oldaláról munkaerőigényt generáltak, miközben az érdemben rendelkezésre álló munkaerő-tartalék köre fogyatkozott.

4.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak és munkanélküliek számának alakulása

A hazai foglalkoztatási szint tartósan meghaladta az uniós átlagot

Az **Európai Unió** (EU-28) 2010-ben jóváhagyott tízéves programjának, az *Európa 2020* keretében a munkaerőpiacra vonatkozó részeként 2020-ra a foglalkoztatás növelését, a 20–64 éves népesség körében a 75%-os foglalkoztatási szint elérését határozta meg. Magyarországon a foglalkoztatási arány 74,7% volt 2018 IV. negyedévében, 0,8 százalékponttal több, mint az egy évvel korábbi, és mindössze 0,3 százalékponttal maradt el az *Európa 2020* célértékétől.

Az unió tagállamaiban a foglalkoztatás szintjének folyamatos emelkedése jellemezte a korábbi éveket, ennek következtében az országok döntő többségében 2018-ra ez már magasabb volt, mint a válságot

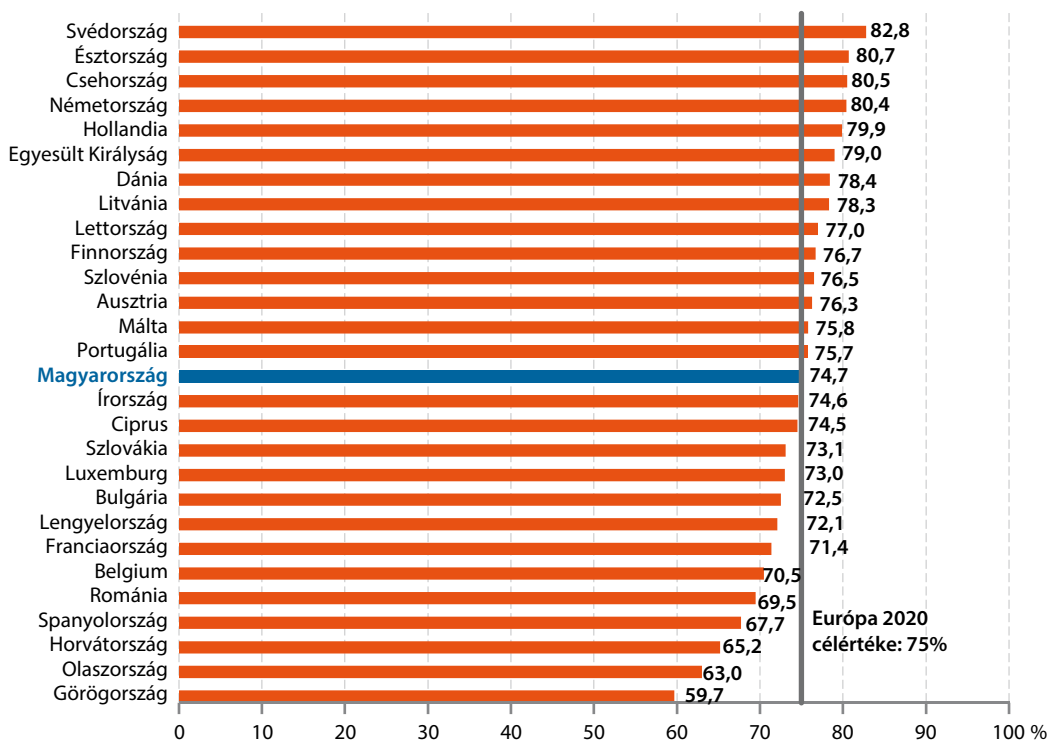
megelőzően. A foglalkoztatási arány növekedése az elmúlt évben is folytatódott, és a 2018. IV. negyedévi adatok alapján a 20–64 éves korcsoportban mindegyik uniós tagországban meghaladta az egy évvel korábbit. Az Európai Unió egészére számított 73,4%-os átlagérték 0,9 százalékponttal nőtt a 2017. IV. negyedévihez viszonyítva. A tagállamok felében a foglalkoztatás szintje meghaladta a 2020-ra célul kitűzött értéket.

A **visegrádi országokban** a foglalkoztatás szintje dinamikusan növekedett, 2018 IV. negyedévében Csehországban volt a legmagasabb (80,5%), Szlovákiában és Lengyelországban pedig 73,1 és 72,1%-ot tett ki.

4.1. tábla A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya a visegrádi országokban a főbb demográfiai jellemzők szerint, 2018. IV. negyedév

Megnevezés	Cseh-ország	Lengyel-ország	Magyar-ország	Szlovákia	EU-28 átlaga
Nemek					
Férfi	87,8	79,8	82,3	79,8	79,2
Nő	72,9	64,5	67,1	66,3	67,7
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség					
Alapfok	52,6	42,2	56,1	36,1	56,4
Középfok	81,2	68,2	75,1	75,2	73,5
Felsőfok	86,2	88,4	85,2	79,6	84,8
Együtt	80,5	72,1	74,7	73,1	73,4

4.2. ábra Foglalkoztatási arány az uniós országokban, 2018. IV. negyedév (a 20–64 éves népességen belül)

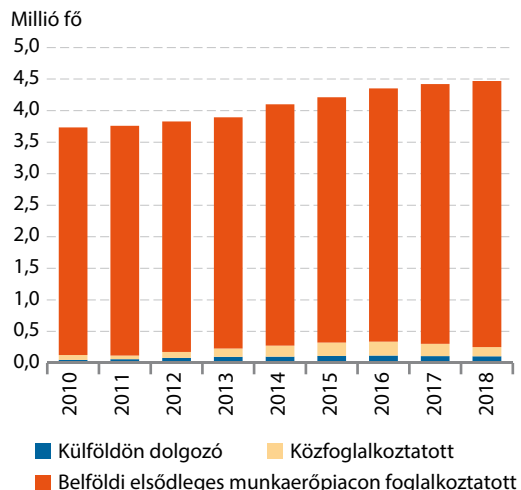
Újabb csúcson a hazai foglalkoztatás

2018-ban a munkaerő-felmérés 27 éves történetének legmagasabb értékére emelkedett a foglalkoztatottság: a 15–74 éves népességben belül 4 millió 469 ezren minősültek **foglalkoztatottnak**, 48 ezerrel (1,1%-kal) többen a 2017. évinél. A bővülés üteme ugyan elmaradt a korábbi évekre jellemzőtől, de ez folyamatosan fogyatkozó – demográfiai folyamatokra is visszavezethető¹⁾ – munkaerő-kínálat mellett következett be. A munkaerőpiaci folyamatok javulásában a versenyszféra munkaerő-felvevő képességének javulása, a közfoglalkoztatás kiterjesztése, a – csak részben számszerűsíthető – munkavállalási célú migráció intenzitása, a nyugdíjkorhatár folyamatos emelése (ezzel minden évben többen maradnak benn a munkaerőpiacon, ellensúlyozva az oda belépő, de kisebb létszámú fiatal korosztályokat), vagy az inaktívokat érintő célzott foglalkoztatási intézkedések (pl. gyermekgondozási ellátás melletti munkavállalás elősegítése) egyaránt szerepet játszottak.

A fokozódó munkaerő iránti kereslet forrása 2018-ban teljes egészében a hazai elsődleges munkaerőpiachoz kötődött, mivel itt egy év alatt 99 ezer fős emelkedés történt, miközben a közfoglalkoztatottak száma 46 ezer fővel, a külföldön munkát vállalók pedig – mintavételi hibahatáron belüli mértékben – 5 ezer fővel volt alacsonyabb, mint a 2017. évi. A közfoglalkoztatottak és a külföldön munkát vállalók száma az elmúlt két évben csökkent. A közfoglalkoztatottak

elsődleges munkaerőpiaci szerepvállalását aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközökkel egyaránt előmozdították az elmúlt években. A külföldön munkát vállalók számának mérséklődéséhez hozzájárulhatott az utóbbi éveket jellemző nagyarányú hazai béremelkedés. (A keresetek vásárlóereje 2010-hez viszonyítva 41%-kal nőtt, ezen belül az elmúlt három évben összességében több mint 28%-os reálbér-emelkedés történt.) Az uniós munkaerő-felmérések (mint tükörstatisztikák) adatai megerősítik a munkavállalási célú migráció csökkenését. 2017-ben 345 ezer (15–64 éves) magyar élt más uniós országban (főleg Ausztriában, Németországban, és az Egyesült Királyságban), vagy EFTA-tagországban.²⁾

4.3. ábra A foglalkoztatottak számának alakulása (a 15–74 éves népességben belül)

¹⁾ 2018-ban a munkaerő-kínálat legfőbb bázisát jelentő 15–64 éves (magánháztartásban élő) népesség száma 6 millió 369 ezer fő volt, 46 ezer fővel elmaradt az egy évvel korábbitól, és 367 ezer fővel volt kevesebb a 2010. évinél.

²⁾ Forrás: Munkaerőpiaci folyamatok, 2018. I–IV. negyedév. KSH, Budapest, 2019., Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA)-tagországok: Izland, Liechtenstein, Norvégia, Svájc.

A foglalkoztatottak közül 4 millió 411 ezer fő tartozott a 15–64 évesek korcsoportjába, ez 37 ezer fős (0,9%-os) bővülést jelentett a 2017. évihez viszonyítva, és 709 ezer fős (19%-os) növekedést a 2010. évihez képest. 2018-ban az erre a korosztályra számított

foglalkoztatási arány 69,2% volt, 1,1 százalékponttal magasabb az előző, és 14,3 százalékponttal több a 2010. évinél. (A foglalkoztatásiarány-növekedés 2011-ben vette kezdetét, miután a gazdasági világválság mélypontján, 2009–2010-ben 55%-ra mérséklődött.)

4.2. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2018

Megnevezés	Foglalkoztatási arány		
	%	változása	
		2010-hez képest	2017-hez képest
százalékpont			
Nemek			
Nők	62,3	+12,1	+1,1
Férfiak	76,3	+16,4	+1,1
Korcsoport			
15–24 éves	29,0	+10,7	0,0
25–54 éves	84,1	+11,6	+0,4
55–64 éves	54,4	+20,8	+2,7
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség			
Legfeljebb alapfokú	39,4	+14,0	+0,9
Középfokú	73,7	+13,0	+0,6
Felsőfokú	85,1	+7,6	+0,8
Összesen	69,2	+14,3	+1,1

Tovább emelkedett a három vagy annál több gyermeket nevelő nők foglalkoztatása

Mind a **férfiak**, mind a **nők foglalkoztatottsága** a 2010. és 2009. évi mélypontot követően folyamatosan bővült, 2018-ban a férfiak foglalkoztatási aránya 76,3, a nőké 62,3% volt, az egy évvel korábbihoz képest mindkét nem esetében 1,1 százalékponttal nőtt. 2018 IV. negyedévében a férfiak

foglalkoztatási szintje (2,5 százalékponttal) meghaladta az unió átlagát, a nőké viszont továbbra is (1,0 százalékponttal) alatta maradt. Az unió 28 tagállamának rangsorában nincs érdemi elmozdulás: a férfiak a középmezőny elején, míg a nők annak végén helyezkedtek el.

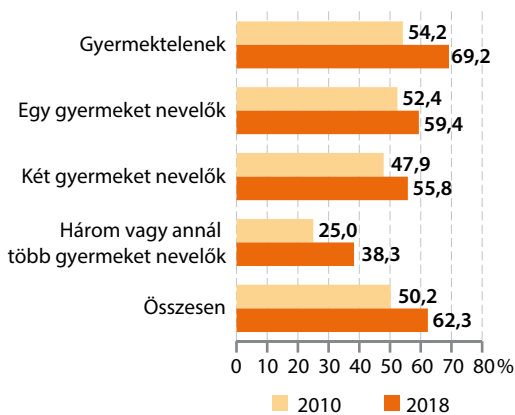
A **női foglalkoztatás** folyamatosan bővült az elmúlt években: 2018-ban a 15–64 éves foglalkoztatottak száma 1 millió 999 ezer főt tett ki, ez az előző évinél 15 ezerrel, a nyolc évvel korábbinál pedig 273 ezer fővel volt magasabb. A nők munkaerőpiaci aktivitását döntően meghatározza az általuk gondozott gyermek(ek) száma. A kisgyermeket nevelő, illetve nagycsaládos nők speciális igényei a munkaerőhiány növekedésével párhuzamosan a munkáltatóknál is egyre inkább előtérbe kerülnek (pl. a kisgyermek ellátását szolgáló intézményhálózat férőhelyszám-növekedése, az anyagi ösztönző rendszer, adókedvezmények).³⁾ A nők foglalkoztatási rátája a gyermekek számának emelkedésével párhuzamosan csökken: 2018-ban a gyermektelenek körében volt a legmagasabb a foglalkoztatási arány (69,2%), közel 31 százalékponttal magasabb, mint a három vagy annál több gyermekről gondoskodóké (38,3%). Az előző évhez képest mindkét körben

nőtt a ráta (2,0, illetve 3,1 százalékponttal), az egy- és kétgyermekes nők foglalkoztatási aránya némileg (0,6 és 0,5 százalékponttal) elmaradt a 2017. évitől.

Az elmúlt években a **három fő korcsoportban** (a 15–24, a 25–54 és az 55–64 éveseknél) alapvetően növekvő foglalkoztatási trend érvényesült. 2018-ban a 15–24 éves fiatalok 29,0%-a minősült foglalkoztatottnak, ami megegyezett az egy évvel korábbival, ugyanakkor jelentősen meghaladta a 2010. évi 18,3%-ot. A legjobb munkavállalási korú, 25–54 évesek tették ki a foglalkoztatottak legnépesebb, 3,4 millió főt meghaladó csoportját, 84,1%-os foglalkoztatási arányuk – mintavételi hibahatáron belül – 0,4 százalékponttal magasabb volt az előző évinél, míg a nyolc évvel korábbit 11,6 százalékponttal múlta felül. Az 55–64 évesek körében a nyugdíjkorhatár emelése a foglalkoztatásbővülés fő forrása, foglalkoztatási arányuk 54,4% volt, 2,7 százalékponttal több a 2017. évinél, és 20,8 százalékponttal magasabb, mint 2010-ben. Uniós összehasonlításban a három korcsoport a tagállami rangsor középmezonyében helyezkedett el, jóllehet a fiatalok uniós átlagértékhez viszonyított lemaradása 2017 IV. és 2018 IV. negyedéve között kismértékben nőtt, miközben az idősebb, 55–64 éveseké mérséklődött. A legjobb munkavállalási korúak 2018. IV. negyedévi foglalkoztatási aránya – ugyan csökkenő különbség mellett – továbbra is meghaladta az EU-28 átlagát.

Az **iskolai végzettség** döntő befolyással van a munkavállalási lehetőségekre, nagyobb eséllyel helyezkednek el a kvalifikáltabb munkavállalók. 2018-ban a 15–64 éves foglalkoztatottak 12%-a legfeljebb alacsonyfokú, 62%-a középfokú, 27%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett. Utób-

4.4. ábra A 15–64 éves nők foglalkoztatási aránya a háztartásban élő gyermekek* száma szerint

* Gyermekek: 0–24 éves inaktív, gyermek státuszú személy.

³⁾ Forrás: Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018. KSH, Budapest, 2018.

bi két kategória foglalkoztatottakon belüli aránya módosult az elmúlt nyolc évben: a középfokúaké csökkent, a felsőfokúaké nőtt, miközben a legfeljebb alacsonyfokú végzettségűeké lényegében nem változott. Mindhárom esetben javult a foglalkoztatási szint: 2018-ban a legfeljebb alacsonyfokú végzettségűek foglalkoztatási aránya 39,4, a középfokúaké 73,7, a felsőfokú végzettségűeké pedig 85,1%-ot tett ki. Uniós összehasonlításban 2017 IV. és 2018 IV. negyedéve között a legfeljebb alacsonyfokú végzettségűek uniós átlagértékhez viszonyított lemaradása némileg csökkent, de továbbra is 7 százalékpont körüli, a közép- és felsőfokúak esetében pedig 2,3 és 0,5 százalékponttal meghaladta az EU-28 átlagát. 2018 IV. negyedévében az uniós tagállami rangsorában mindhárom végzettségi kategória a középmezőnyben helyezkedett el.

INGÁZÁS

A 15–64 éves foglalkoztatottak döntő része naponta közlekedik a munka- és a lakóhelye között. Otthonában 3,9%-a dolgozott, míg 5,3%-ot tettek ki azok, akik nem állandó telephelyen végezték munkájukat.

Folyamatosan emelkedett a lakóhelyétől eltérő településen dolgozók aránya: 2001-ben 30, 2011-ben 37, 2017-ben pedig 44% volt. Minél nagyobb egy település, annál kisebb az ingázók aránya, a községekben élőkénél 57,1, a Budapestiekénél 7,1%. Az ingázás inkább jellemző a fiatalabbakra, a férfiakra, illetve a szakmunkásképzőt, szakiskolát végzettekre.

2018-ban a **nemzetgazdaság szektorai** közül az agráriumban kevesebben, az iparban és építőiparban többen dolgoztak az egy évvel korábbinál, míg a szolgáltatás területén gyakorlatilag nem változott a foglalkoztatottak száma. A mezőgazdaságban foglalkoztatták a 15–64 évesek 4,7%-át, számuk egy év alatt közel 7 ezer fővel, 208 ezer főre mérséklődött. Az iparban a korcsoporthoz tartozók 25%-a dolgozott, 1 millió 104 ezres létszámuk 24 ezer fővel magasabb volt a 2017. évinél. Az ipar mind a négy nemzetgazdasági ágát bővülő létszám jellemezte. A legtöbb foglalkoztatottal rendelkező feldolgozóiparon belül a legnagyobb létszámú járműgyártás, a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékgyártása, valamint a faipar területén sokkal többen dolgoztak, mint egy évvel korábban, ugyanakkor a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termékgyártásban, valamint az egyéb feldolgozóiparban jelentős létszámvesztés következett be. Az építőiparban 2018-ban is folytatódott a 2013-ban kezdődött bővülés: itt 330 ezer főt foglalkoztattak, közel 29 ezer fővel többet az előző évinél. A foglalkoztatottak 63%-a dolgozott a szolgáltatás szektorban, számuk (2 millió 768 ezer fő) kevéssel (8,6 ezer fővel) maradt el az egy évvel korábbitól. A piaci szolgáltatást ellátó ágakban kismértékű (9,3 ezer fő) csökkenés történt, míg a jellemzően közszolgáltatást végző területeken az elmúlt két évben lényegében megegyezett a foglalkoztatottak száma. Az üzleti szolgáltatások közül az információ és kommunikáció, a művészet és szórakoztatás, valamint az egyéb szolgáltatás területén többen dolgoztak a megelőző évinél, miközben a szállítás és raktározás, a vendéglátás, illetve az adminisztratív szolgáltatás területén csökkenés történt. A közszolgáltatást ellátó három

területet ellentétes folyamatok jellemezték: míg a közigazgatásban visszaesett, addig az

oktatásban, illetve az egészségügyi szolgáltatásban bővült a létszám 2017-hez képest.

Történelmi mélypontra süllyedt a munkanélküliség

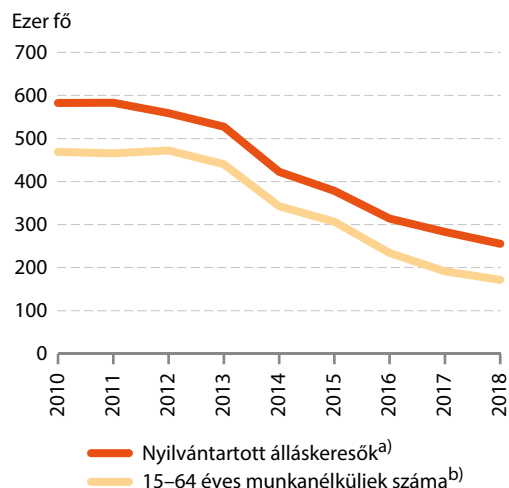
A gazdasági válság által előidézett magas szintű munkanélküliség 2010-ben érte el a csúcspontját, a – 15–64 éves népességre számított – 11,3%-os munkanélküliségi ráta ezt követően folyamatosan csökkent, 2018-ra pedig rekord alacsony szintet ért el.

2018-ban a 15–64 éves **munkanélküliek száma** 172 ezer főt tett ki, tizedével (20 ezer fővel) kevesebbet, mint egy évvel korábban, 2010-hez viszonyítva pedig 63%-os visszaesés történt. A munkanélküliségi ráta (3,7%) egy év alatt 0,4 százalékponttal mérséklődött, a 8 évvel korábbinál pedig 7,5 százalékponttal volt alacsonyabb. A munkanélküliség 2018. évi szintje a munkaerő-felmérés 27 éves történetének a legalacsonyabb értéke volt. A **nyilvántartott álláskeresők száma**⁴⁾ 2018-ban átlagosan 255 ezer fő volt, a megelőző évinél tizedével (28 ezer fővel) kevesebb.

A **férfiak** és a **nők** munkanélküliségi rátáját csökkenő trend jellemezte az elmúlt években. A 15–64 éves népességben belül a gazdasági válság hatására drasztikusan emelkedő munkanélküliség – ami a 2010–2012 közötti csúcspontján 11–12%-ot tett ki – 2018-ra 3–4% közötti szintre esett vissza. A férfiak munkanélküliségi rá-

tája (3,5%) némileg alacsonyabb volt, mint a nőké (4,0%), ugyanakkor utóbbiak körében a megelőző évihez képest a csökkenés mértéke nagyobb volt, mint a férfiaknál (0,6 és 0,3 százalékpont). 2018 IV. negyedévében mindkét nem munkanélküliségi rátája jóval alacsonyabb volt, mint az unió átlaga (a nőknél 7,0, a férfiaknál 6,5%), egyúttal a tagállami rangsorban a legalacsonyabbak közé tartozott.

4.5. ábra A nyilvántartott álláskeresők és a munkanélküliek számának alakulása

a) A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai.

b) A munkaerő-felmérés szerint.

⁴⁾ Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ).

4.3. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2018

Megnevezés	Munkanélküliségi ráta		
	%	változása	
		2010-hez képest	2017-hez képest
százalékpont			
Nemek			
Nők	4,0	-6,7	-0,6
Férfiak	3,5	-8,2	-0,3
Korcsoport			
15–24 éves	10,2	-16,2	-0,5
25–54 éves	3,4	-7,0	-0,3
55–64 éves	2,6	-5,3	-1,0
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség			
Legfeljebb alapfokú	10,4	-15,2	-0,8
Középfokú	3,4	-7,2	-0,4
Felsőfokú	1,5	-3,1	-0,2
Összesen	3,7	-7,5	-0,4

A munkanélküliség által leginkább a fiatalabb generációhoz tartozók érintettek: a 15–24 évesek munkanélküliségi rátája a **korcsoportok** között hosszú évek óta kimagasló, jóllehet folyamatosan mérséklődő irányzatú. 2018-ban a munkanélküliségi ráta 10,2%-ot tett ki, szemben a 2009–2013 közötti 26–28%-os szinttel. A munkanélküliek között minden ötödik a fiatalok közül került ki, de a legnépesebb csoportot az ún. legjobb munkavállalási korú, 25–54 évesek jelentették. Körükben 3,4%-os munkanélküliségi rátát mértek 2018-ban, 0,3 százalékponttal alacsonyabbat a 2017. évinél. A 25–54 évesekhez hasonlóan, az idősebb, 55–64 évesek munkanélkülisége is rekord alacsony szintű volt. A korcsoport 2,6%-os munkanélküliségi rátája egy év alatt 1,0 százalékponttal mérséklődött. Nemzetközi összevetésben mindhárom korcsoport munkanélküliségi

rátája jelentősen alatta maradt az uniós átlagértékeknek, egyúttal a tagállami rangsorban az alacsonyabbak közé tartozott 2018 IV. negyedévében.

A munkanélküliség az **iskolai végzettség** mindegyik szintjén kedvezően alakult: 2018-ban a legfeljebb alap- és középfokú végzettségűek munkanélküliségi rátája egyaránt csökkent: előbbi 0,8 százalékponttal, 10,4%-ra, utóbbi pedig 0,4 százalékponttal, 3,4%-ra. A felsőfokú végzettségűek rekord alacsony szintű, 1,5%-os rátája lényegében nem változott az előző évihez képest. Uniós összehasonlításban 2018 IV. negyedévében mindhárom esetben a munkanélküliség szintje jóval az EU-28-átlag alatt maradt. A tagállami rangsorban a legfeljebb alapfokú végzettségűek munkanélküliségi rátája a középmezőnyben, a közép- és felsőfokúaké a legalacsonyabbak között található.

A javuló munkaerőpiaci mutatók mellett az elmúlt években egyaránt mérséklődött a **tartósan, legalább egy éve munkanélküliek aránya**, valamint az **álláskereséssel eltöltött idő hossza**. (Előbbi jelentőségét az adja, hogy a munkanélküliként eltöltött idő elhúzódása rontja az egyén munkaerőpiaci értékét, munkába állásának esélyét.) 2018-ban az álláskeresők átlagosan 15,8 hónapot töl-

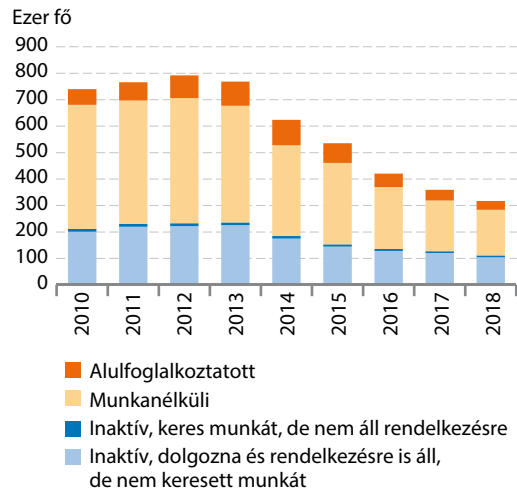
töttek munkakereséssel, szemben az egy évvel korábbi 16,4 hónappal. A 15–64 éves népességben belül a tartósan munkanélküliek aránya 41,1% volt, 1,5 százalékponttal kisebb a 2017. évinél. A 2018. IV. negyedévi uniós statisztikák szerint a magyar mutató (36,1%) növekvő mértékben elmaradt az uniós átlagértéktől (42,5%), a tagállami rangsorban pedig a középmezőnyben helyezkedett el.

Tovább szűkül a munkaerő-kínálat⁵⁾ és bővül a kereslet

A munkaerőpiac aktuális állapotát bemutató alapinformációk közé tartozik a kínálatot megjelenítő potenciális munkaerő-tartalék, valamint a keresletet tükröző üres álláshe-lyek száma.

A **potenciális munkaerő-tartalék**⁶⁾ nagysága – a munkaerő-kereslet folyamatos növekedésével párhuzamosan – évek óta mérséklődik. 2018-ban a 15–74 éves népességben belül 317 ezer fő tartozott ebbe a kategóriába, 42 ezer fővel (12%-kal) kevesebb az egy évvel korábbinál, a 2010. évinek pedig a negytedére zsugorodott. Mindhárom munkaerőpiaci alkategóriából (foglalkoztatott, munkanélküli, inaktív) bizonyos csoportok idetartoznak. A foglalkoztatottak közül az alulfoglalkoztatottak, számuk egy év alatt 7 ezer fővel, 33 ezer főre esett vissza. (A közfoglalkoztatott a klasszikus értelemben vett fogalomkörben nincs benne, ugyanakkor az elsődleges munkaerőpiac szempontjából ez a szegmens is tartaléknak minősül.)

4.6. ábra A potenciális munkaerő-tartalék létszámának alakulása

A legnépesebb réteget a munkanélküliek jelentették, a csoportba tartozó 172 ezer fős létszám közel 20 ezer fővel mérséklődött a megelőző évihez viszonyítva. Az inaktívak közül a dolgozni akaró, de

⁵⁾ Forrás: Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018. KSH, Budapest, 2018.

⁶⁾ Potenciális munkaerő-tartaléknak tekintendők az International Labour Organization (ILO) szerinti munkanélküliek mellett mindazon inaktív személyek, akiknél – az ILO munkanélküliségre vonatkozó hármas definíciójából – vagy az aktív munkakeresés, vagy a két héten belüli rendelkezésre állás kritériuma nem teljesül. További tartaléknak számítanak az alulfoglalkoztatottak, vagyis azok, akik teljes munkaidős állás hiányában kényszerülnek részmunkaidőben dolgozni.

rendelkezésre nem állók 8 ezer főt el nem érő száma közel ezer fővel nőtt a 2017. évihez képest, míg a rendelkezésre álló, de munkát nem keresők 104 ezer fős száma 17 ezer fővel elmaradt az egy évvel korábbitól.

A potenciális munkaerő-tartalék szűkülése egyúttal a munkaerőpiaci kínálat merítési mélységét is befolyásolta, mivel számottevő részük egy vagy akár több szempontból is hátrányos helyzetű, ami gátja a megfelelő munkaerőpiaci integrációnak.

A **betöltésre váró üres álláshelyek** száma és aránya az aktuális munkaerő-kereslet alakulását jelző konjunktúramutató, egyben a foglalkoztatási kilátások előrejelzésére is szolgál. Az üres álláshelyek száma a nemzetgazdaságban⁷⁾ 2012 óta folyamatosan és számottevően bővül. 2018-ban 83,5 ezer olyan üres vagy a közeljövőben megüresedő álláshelyet jelentettek, amelynek mielőbbi betöltése érdekében a munkáltatók már lépéseket tettek (pl. közvetítőcéghez fordultak, hirdetést adtak fel), ez 23%-kal (15,4 ezerrel) magasabb, mint az előző évi, és több mint háromszorosa a 2010. évinek. A nemzetgazdaság mindhárom szegmensében – vállalkozások, költségvetés, nonprofit szféra – nőtt az üres álláshelyek száma. A versenyszférában 61,0 ezer álláshely minősült betöltendőnek, 23%-kal több a 2017. évinél. A költségvetés területén számba vett 19,1 ezer üres álláshely közel ötödével haladta meg az egy évvel korábbit, miközben a nonprofit szerveze-

tek 3,3 ezres üres álláshelye egy év alatt 40%-os bővülést jelentett. 2018-ban az üres álláshelyek aránya nemzetgazdasági szinten 2,7, a megelőző évben 2,2%-ot tett ki. A nemzetgazdasági átlagot jóval meghaladta az üres álláshelyek aránya az adminisztratív szolgáltatásban (5,2%), ugyanakkor a mezőgazdaságban (1,2%), az energiaiparban, a művészet és szabadidő, az oktatás, valamint az egyéb szolgáltatás területén (utóbbi négy egyaránt 1,5%) küzdöttek legkevésbé létszámgonddal.

2018-ban a munkaerőpiacon jelentős munkaerőhiány jelentkezett, noha a munkaerő-kínálat érdemben meghaladta a keresletet. A hiány egyik legfőbb oka, hogy a szűkülő munkaerő-kínálat nem felelt meg a munkáltatók munkaerőigényeinek, ami adódhatott képzettségi, ágazati, foglalkozási, vagy akár bérájanlási eltérésekből, továbbá regionális különbségekből. Az üres álláshelyek potenciális munkaerő-tartalékhoz viszonyított aránya Budapest és Pest régióban a legkedvezőbb, miközben Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön, valamint Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb a dolgozni akarók elhelyezkedési esélye, ezekben a régiókban a magas tartaléklétszám kevés álláshellyel párosult 2018-ban. (Jóllehet a munkavállalási célú belső mobilitáció nő, ám a területi kiegyenlítődésnek gátat szabnak a régiók fejlettségében tapasztalható különbségek, illetve a lakhatási feltételek – pl. a lakásbérleti, illetve -vételi/ eladási árak – jelentős különbözősége).

⁷⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek körében. Nemzetgazdasági szinten imputált adatokat is tartalmaz, egyúttal a fegyveres szervek foglalkozásai nélküli mutató.

4.4. tábla Az üres álláshelyek és a potenciális munkaerő-tartalék, 2018

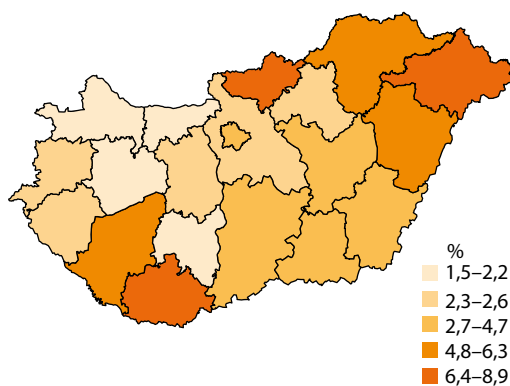
Régió	Üres álláshelyek száma ^{a)} , ezer darab	Potenciális munkaerő-tartalék száma, ezer fő	Üres álláshelyek a potenciális munkaerő-tartalékhoz viszonyítva, %
Budapest	31,9	46,8	68,0
Pest	12,4	26,3	47,0
Közép-Dunántúl	9,5	22,2	42,9
Nyugat-Dunántúl	6,7	20,1	33,5
Dél-Dunántúl	4,6	41,1	11,2
Észak-Magyarország	5,5	53,8	10,2
Észak-Alföld	7,4	74,2	10,0
Dél-Alföld	5,5	32,6	16,9
Összesen	83,5	317,1	26,3

^{a)} Az intézmény székhelyének területi bontása alapján.

A régiók döntő többségében javultak a munkaerőpiaci mutatók

Az elmúlt évben alapvetően kedvező folyamatok játszódtak le: javult a foglalkoztatás és a munkanélküliség. Kivétel Budapest, ahol mind a foglalkoztatási arány, mind a munkanélküliségi ráta romlott, illetve Közép-Dunántúl, ahol ez utóbbi mutató – alacsony szinten – stagnált az előző évihez képest. Észak-Magyarország munkaerőpiaci helyzete javult a leginkább, itt bővült a legnagyobb mértékben a foglalkoztatás és mérséklődött a munkanélküliség a 2017. évihez viszonyítva. A foglalkoztatás szintje Budapesten és Nyugat-Dunántúlon volt kiemelkedő (73,1 és 73,0%), Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb (64,5%). A munkanélküliségi ráta értéke Nyugat- és Közép-Dunántúl, valamint Pest régióban a leg-

4.7. ábra Munkanélküliségi ráta, 2018 (a 15–64 éves népességén belül)

kisebb, 2,0–2,3% közötti, miközben Észak-Alföldön ennek mintegy háromszo-

rosa, 6,7% volt. 2018-ban a munkaerőpiac területi különbségei mérséklődtek: a foglalkoztatási arány és a munkanélküliségi ráta tekintetében a két szélsőérték közötti differencia csökkent (előbbi 11,0 százalékponttól 8,6 százalékpontra, utóbbi 5,1 százalékponttól 4,7 százalékpontra.) A megyei szintű adatok szerint Győr-Moson-Sopron me-

gye munkaerőpiaci helyzete a legkedvezőbb, itt a legmagasabb a foglalkoztatási arány (73,6%) és a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (1,5%.) Ugyanakkor Somogy megyében mérték a legkisebb, 60,9%-os foglalkoztatási arányt és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legnagyobb, 8,9%-os munkanélküliségi rátát 2018-ban.

Az unión belül hazánkban az egyik legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta

A 2008–2009. évi gazdasági válság a **munkanélküliség** növekedését idézte elő az unió **tagállamaiban**, ugyanakkor az elmúlt éveket már a munkanélküliségi ráta érdemi mérséklődése határozta meg. Ennek eredménye, hogy a tagországok több mint felében a munkanélküliség szintje már alatta maradt a válság előttinek.

2018 IV. negyedévében a munkanélküliségi ráta – a 15–64 éves népesség körében – Luxemburg kivételével mindegyik tagországban csökkent az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az unió átlaga 6,7%-ot tett ki, ennél jóval alacsonyabb, 4% alatti volt a munkanélküliségi ráta Csehországban,

Németországban, Hollandiában, Máltán, Magyarországon, az Egyesült Királyságban és Lengyelországban. Görögország és Spanyolország a munkanélküliség által leginkább érintett tagállamok: 18,8 és 14,5% volt a munkanélküliségi rátájuk 2018 IV. negyedévében. A görög és az olasz fiatalokat sújtotta leginkább az ifjúsági munkanélküliség, munkanélküliségi rátájuk kiemelkedő: 40,0 és 34,1% volt 2018 IV. negyedévében. Ezzel szemben Németországban a mutató értéke 5,2% volt. A magyar fiatalok munkanélküliségi rátája a tagállami rangsorban az alacsonyabbak közé tartozott: 10,1%-os értéke jelentősen elmaradt az unió 14,7%-os átlagától.

4.5. tábla A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2018. IV. negyedév

(%)

Megnevezés	Cseh-ország	Lengyel-ország	Magyar-ország	Szlovákia	EU-28 átlaga
Nemek					
Férfi	1,6	3,7	3,6	5,6	6,5
Nő	2,6	4,1	3,7	6,8	7,0
Korcsoport					
15–24 éves	5,9	12,4	10,1	13,6	14,7
25–54 éves	1,9	3,2	3,2	5,6	6,1
55–64 éves	1,7	2,9	2,8	5,4	5,1
Együtt	2,1	3,9	3,6	6,1	6,7

Folytatódik az inaktivitás mérséklődése

A gazdaságilag inaktívak – akik sem foglalkoztatottként, sem munkanélküliként nincsenek jelen a munkaerőpiacon – száma és aránya az elmúlt években folyamatosan és jelentős mértékben csökkent. Ebben szerepet játszottak az aktívabb munkaerőpiaci részvételre ösztönző intézkedések és a demográfiai okok egyaránt. 2018-ban az inaktívak 15–64 éves népességen belüli száma 1 millió 787 ezer főt tett ki, 63 ezer fővel (3,4%-kal) kevesebbet az egy évvel korábnál, míg a 2010. évihez képest ez 778 ezer fős (30%-os) visszaesést jelentett. Az inaktívak két legnépesebb, a nyugdíjasok, járadékosok, valamint a nappali tagozatos tanulók csoportjának létszáma egyaránt csökkent (60, illetve 9 ezer fővel) az elő-

ző évihez képest. Kissé mérséklődött a gyermekgondozási ellátást igénybe vevők, illetve az álláskeresési, szociális ellátásban részesülők száma. Ezzel szemben az egyéb inaktívak, illetve az ápolási díjban, árvaellátásban részesülők száma meghaladta a 2017. évit.

2018-ban száz 15–64 éves közül 28 fő volt inaktív, egy évvel korábban közel 29, 8 évvel ezelőtt pedig 38 fő. Nemzetközileg nézve a magyar inaktivitás a folyamatos rátacsökkenés ellenére a magas értékkel rendelkező uniós tagországok között szerepelt, ugyanakkor a hazai és az EU-28 átlaga (27,8 és 26,2%) közötti különbség tovább csökkent, 2017 IV. és 2018 IV. negyedéve között 1,9 százalékponttól 1,6 százalékpontra.

OKTATÁS⁸⁾

Az oktatás szerepe meghatározó a tudás és a kultúra átadásában, az iskolai végzettség szintje pedig befolyásolja

a munkavállalási esélyeket, hatással van a gazdasági fejlődésre, valamint a társadalmi integrációra is.

A népesség iskolai végzettsége tekintetében kettősség figyelhető meg

A 25–64 éves népesség **iskolai végzettségét** tekintve Magyarországot uniós összehasonlításban kettősség jellemzi. Kedvező, hogy a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya 6,8 százalékponttal az uniós átlag alatti, ugyanakkor a felsőfokú

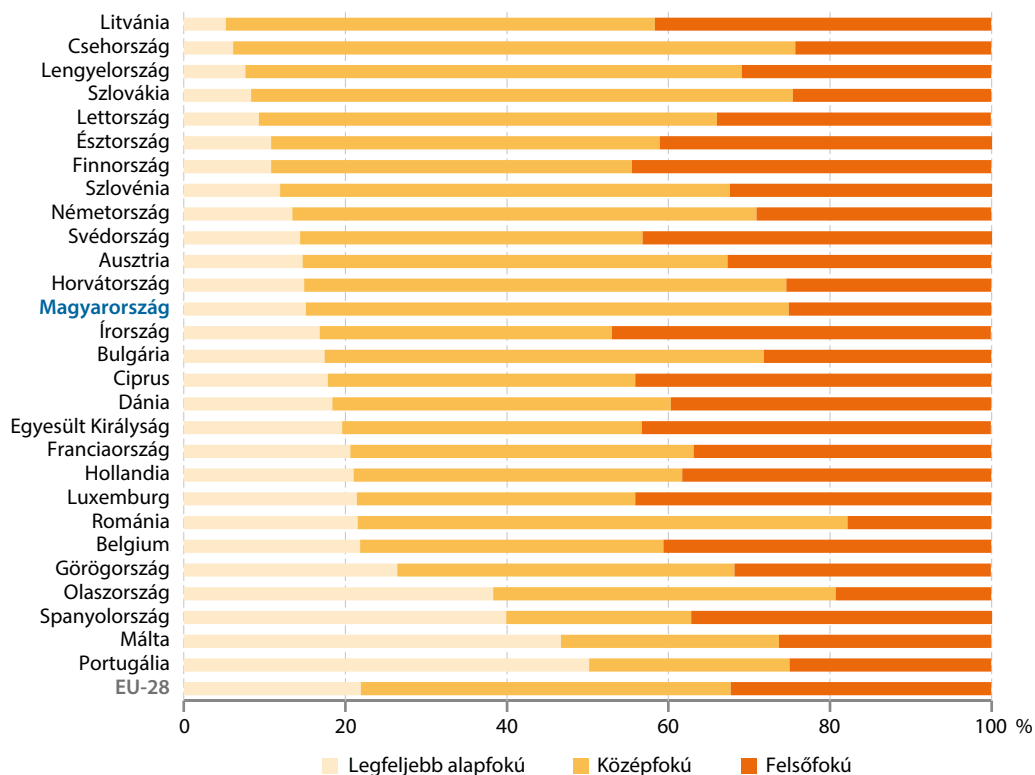
végzettséggel rendelkezők aránya 7,2 százalékponttal elmaradt attól. A többi visegrádi országhoz (Csehország, Lengyelország, Szlovákia) viszonyítva Magyarországon a legmagasabb (15,1%) az alacsony végzettségűek aránya, a középfokú végzettségű-

⁸⁾ Az adatok lekérdezésének utolsó napja: 2019. április 24.

eké viszont hazánkban volt a legalacsonyabb (59,8%). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők részesedése nálunk 25,1%, Lengyelor-

szágban ennél 5,8 százalékponttal nagyobb, Csehországban és Szlovákiában ugyanakkor a magyarországinál valamelyest kisebb volt.

4.8. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2018

Csökkenő gyermeklétszám, kevesebb iskolás

A 2018/2019-es tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelésben és a felsőoktatásban együtt – 1 millió 838 ezren vettek részt, az egy évvel korábbinál 1,3, a 2010. évinél 13%-kal kevesebben. A leginkább érintett korcsoport, a 3–22 évesek létszáma az utóbbi időben évről évre csökkent, 2019. január 1-jén 10%-kal volt kisebb, mint 2010-ben.

Az iskolába járók számának nagyobb fokú visszaesése mögött elsősorban a felsőoktatás korábbi expanziójának lecsengése áll: a felsőfokú oktatási intézmények hallgatólétszáma 2010 óta 22%-kal visszaesett, ugyanakkor többen mennek külföldre tanulni.

Az általános iskolát nappali képzés keretében sikeresen befejezők száma 2018-ban 89 ezer volt, a 2017. évitől 0,9,

a 2010. évitől 17%-kal maradt el. Sikeres érettségi vizsgát közel 69 ezer, az előző évinél 0,8%-kal több diák tett, kilenczetedük nappali képzésben. 2018-ban nőtt a szakmai vizsgát tett tanulók száma, összesen 55 ezer fő szerzett szakképesítést, hétézredük nappali képzés keretében. Felsőfo-

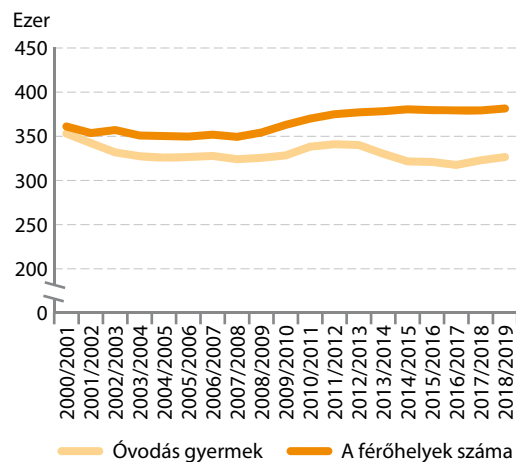
kú oklevelet az előző évinél 1,0%-kal több, 51 ezer hallgató kapott, közülük 38 ezren nappali képzésben vettek részt. Utóbbi növekvő súlyát mutatja az is, hogy az ebben a képzési formában felsőfokú végzettséget szerzők aránya 2010 és 2018 között 2,4 százalékponttal, 74%-ra emelkedett.

Nőtt az óvodás gyermekek száma

Az **óvoda** a köznevelés részét képezi, jelentősége nem merül ki a gyermekek felügyeletében, ugyanis alapvető fontosságú a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek szocializációja szempontjából, valamint – hasonlóan a bölcsődei ellátáshoz – segíti a nők gyermekgondozással töltött időszakát követően a munkaerőpiacra történő visszatérést, így közvetve magát a gyermekvállalást is. 2015 szeptemberétől kezdődően hazánkban ötéves helyett hároméves kortól kötelező óvodába járni.

Az óvodai feladatellátási helyek száma 2013-ig csökkent, azóta emelkedik. 2018-ban összesen 4598 feladatellátási hely fogadta a gyermekeket, 19-cel több, mint egy évvel korábban. A férőhelyek száma az ezredfordulótól meghaladta az óvodás gyermekekét, bár ez – a területi egyenlőtlenségek következtében – nem mindenhol jelentette az igények teljes mértékű kielégítését. 2018-ban az országban 381 ezer férőhelyet biztosítottak. Az **óvodás gyermekek száma** az egy évvel korábbinál 1,2%-kal több, a 2010. évinél 3,4%-kal kevesebb volt. 2018-ban száz férőhelyre átlagosan 86 óvodás gyermek jutott.

4.9. ábra Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása

Az óvodapedagógusok száma a 2008/2009-es nevelési évig csökkent, azt követően emelkedett. A 2018/2019-es nevelési évben – az előző évihez hasonlóan – 31 ezer óvodapedagógus dolgozott, 3,1%-kal több, mint 2010-ben. Emiatt és az alacsonyabb gyermeklétszám miatt javult az óvodapedagógusi ellátottság: 2018-ban egy pedagógusra 10,4 – 2010-hez képest 0,7-del kevesebb – gyermek jutott. Az óvodai csoportok átlagos létszáma 21,8 fő volt, 1,4-del kevesebb a 2010. évinél.

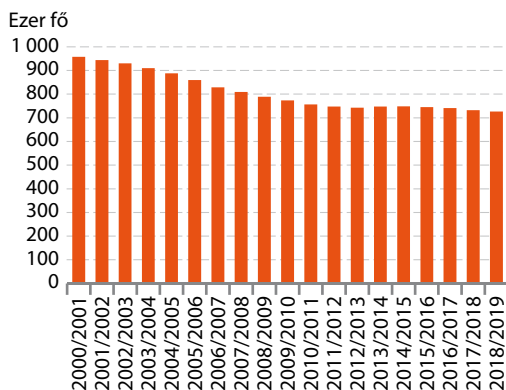
Uniósi összehasonlításban a **közoktatás legkorábbi szakaszában való részvétel** tekintetében Magyarország 2016. évi 96%-os aránya felülmúlta az EU átlagát. 98%-os vagy a feletti volt a részvétel Franciaország-

ban, Írországból, Belgiumból, Dániából, valamint Máltán. Hét tagállam mutatójának értéke 90% alatti, a legalacsonyabb hányad Horvátországot (75%), Szlovákiát (77%) és Görögországot (80%) jellemezte.

Tovább csökkent az általános iskolai tanulók száma

Az általános iskolákban tanulók számát alapvetően az érintett gyermekkorosztály létszáma határozza meg. A 2018/2019-es tanévben az **általános iskola** nappali képzéseire járók száma az előző évihez képest 0,8, a 2010/2011-eshez mérten 4,0%-kal csökkent. A beiratkozott **tanulók létszáma** a 3575 iskolai feladatellátási helyen 726 ezer főt tett ki. A 2018/2019-es tanévben az első évfolyamot megkezdők 91 ezer fős létszáma az egy évvel korábbinál 1,8%-kal magasabb volt. A 2018/2019-es tanévben az általános iskolai napközis és egész napos iskolai oktatásban részesülő tanulók aránya 55% volt.

4.10. ábra Az általános iskolai tanulók száma a nappali képzésben

A pedagógusok száma az ezredfordulótól 2012-ig lényegében folyamatosan,

90 ezerről 72 ezerre esett vissza, a 2013/2014-es tanévtől viszont számuk emelkedni kezdett. 2018-ban 76 ezren dolgoztak pedagógusként, 3,9%-kal többen, mint 2010-ben, az egy évvel korábbi évhez képest viszont 0,8%-kal kevesebben. Az egy pedagógusra jutó diákok száma a 2010. évi 10,3-ról 2018-ra 9,5-re csökkent, ugyanis a tanulók létszáma nagyobb mértékben csökkent, mint a pedagógusoké.

Az oktatásból, képzésből való lemorzsolódást mutatja az ún. **korai iskolaelhagyók aránya**, vagyis a 18–24 évesek közül azoké, akik legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek, és a továbbiakban nem vettek részt sem iskolarendszerű oktatásban, sem felnőttképzésben. A lisszaboni stratégia folytatásaként 2010-ben elfogadott *Európa 2020* stratégiai program egyik célkitűzése a korai iskolaelhagyók arányának uniós szinten 10%-ra történő csökkentése. (Hazánk is ezt határozta meg célkitűzéséként.) Ez az arány Magyarországon 2018-ban az uniós átlagnál (10,6%) magasabb, 12,5% volt, a hatodik legnagyobb az uniós tagállamai között. A mutató értéke 2010-hez képest 1,7 százalékponttal emelkedett, miközben az uniós átlag 3,3 százalékponttal csökkent. A leszakadók aránya hazánkban a nőknél (12,3%) alacsonyabb volt, mint a férfiak esetében (12,6%).

A gimnázium súlya tovább nő a középfokú oktatásban

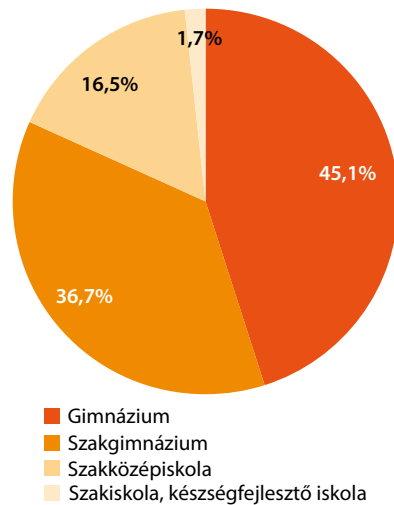
A hosszabb képzési idő, valamint kisebb részben az iskolázottság javulása is azt eredményezte, hogy a **középfokú oktatásban tanulók száma** az érintett gyermeklétszám csökkenése ellenére is kismértékben emelkedni tudott a 2000-es években. Az új évtized elején azonban fordulat következett be, azóta a középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók száma jelentősen csökkent, 2018-ban 416 ezer főt tett ki, az előző évinél 2,7, a 2010. évinél 28%-kal kevesebbet.

2018-ban a középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók 45%-a gimnáziumba járt, részesedésük 1,9 százalékponttal növekedett az előző évihez képest. A 188 ezer gimnazista létszáma 1,7%-kal nagyobb volt, mint 2017-ben. A szakgimnáziumi, a szakközépiskolai és a szakiskolai tanulók létszáma egyaránt kisebb volt, mint egy évvel korábban. A legnagyobb mértékű (7,1%-os) csökkenés a szakközépiskolákban tanuló diákok körében történt.

Az **egy osztályra jutó tanulók száma** a gimnáziumban volt a legnagyobb (28,3). A szakgimnáziumok esetében 23,1, a szakközépiskolákban 17,7, a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolákban pedig 8,4 tanuló

jutott átlagosan egy osztályra. Az **egy pedagógusra jutó tanulók számát** tekintve a három intézménytípus között kis különbségek voltak: a szakközépiskolákban 11,3, a gimnáziumokban 10,1, a szakgimnáziumokban 8,7 tanuló jutott egy pedagógusra, a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolában viszont ennél jóval kevesebb, mindössze 4,6 fő.

4.11. ábra Középfokú, nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint, 2018/2019

Dinamikusan emelkedik a külföldi hallgatók száma

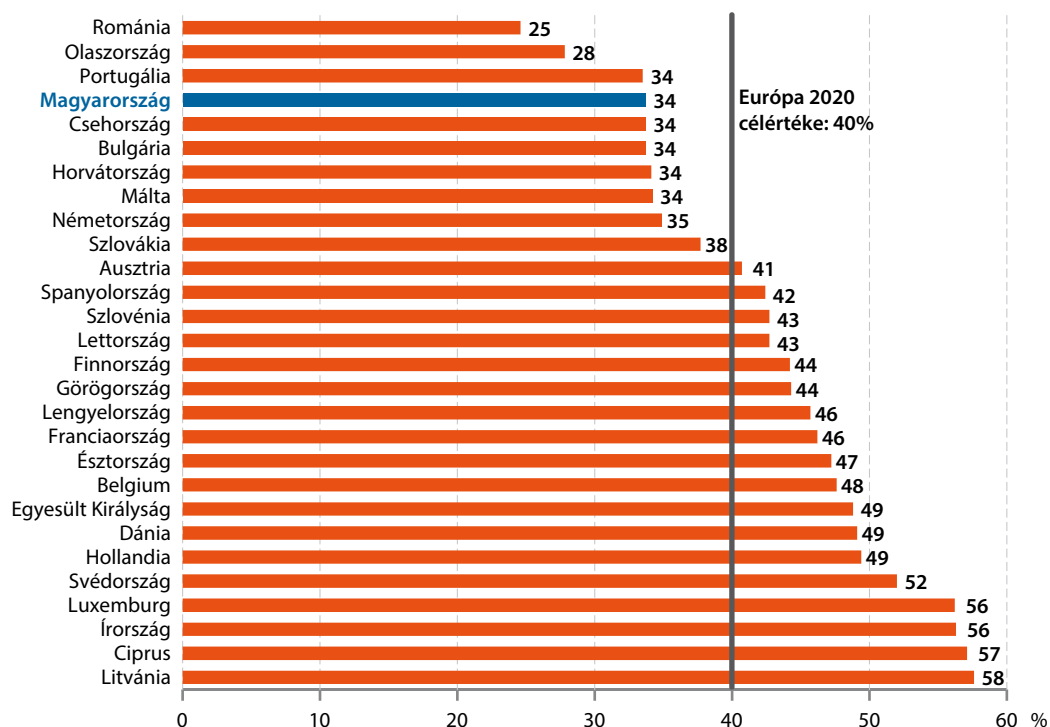
Az *Európa 2020* stratégiai program – amely célul tűzte ki a versenyképesség növelését és a tudásalapú gazdaság és társadalom létrehozását – egyik célkitűzése a 30–34 éves népességre vonatkozóan a felsőfokú vég-

zettséggel rendelkezők arányának növelése. Az egyes tagállamok által vállalt cél különböző (26 és 66% közötti), Magyarország esetében 34, az Európai Unió egészében 40%. 2018-ban hazánkban ez az arány

34% volt – 2010 óta 7,6 százalékponttal emelkedett –, az unió átlagától 7,0, 2010-ben 7,7 százalékponttal maradt el. A visegrádi országok közül Lengyelországban és

Szlovákiában nagyobb (46, illetve 38%), Csehországban pedig lényegében ugyanakora (34%) volt a diplomások aránya, mint hazánkban.

4.12. ábra **Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2018**

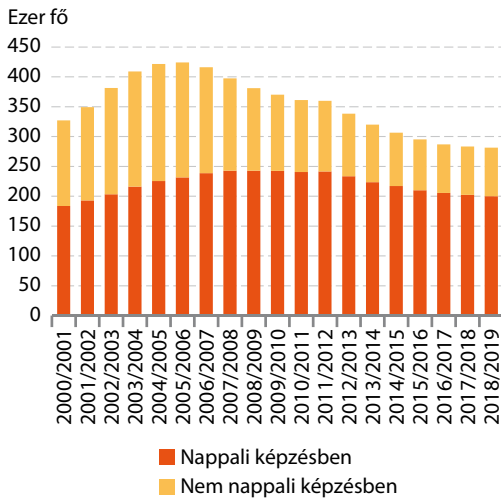
A felsőoktatásban nappali képzés keretében a 2018/2019-es tanévben felsőfokú alapképzésre 54 ezer fő jelentkezett, 71%-uk nyert felvételt. A felvettek aránya gyakorlatilag nem változott az előző évihez képest. Mesterképzésre (és osztatlan képzésre) 22 ezren jelentkeztek, a felvettek aránya 1 százalékponttal, 65%-ra emelkedett. Összesen 52 ezer főt vettek fel az egyetemek és főiskolák nappali képzéseire, az összes jelentkezőn belüli arányuk⁹⁾ 69%-ot tett ki,

0,6 százalékponttal többet, mint egy évvel korábban.

A felsőoktatásban az 1990-es évek elején kezdődő expanzió 2004-ben lelassult, majd az évtized második felétől csökkent a **hallgatói létszám** (a nem nappali képzésben már 2005-től, a nappali képzésben 2009-től). Ezzel párhuzamosan a nappali képzésre járók részaránya emelkedett. 2018-ban az összesen 281 ezer hallgató 71%-a nappali képzés keretében tanult, ez 4,5 százalékponttal több, mint 2010-ben.

⁹⁾ Az első helyen jelentkezettek összesített számát figyelembe véve.

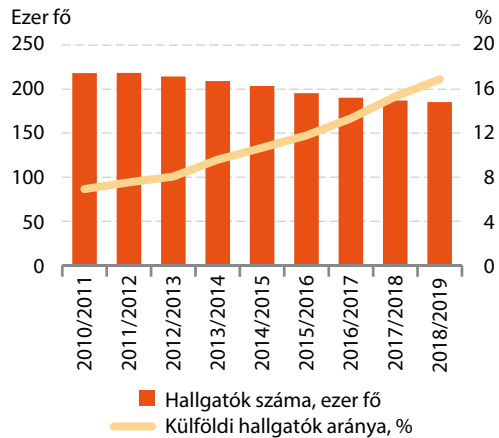
4.13. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma

A felsőfokú alap- és mesterképzésben (az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt) 246 ezer hallgató tanult 2018-ban, a 2010. évinél¹⁰⁾ 23, az előző évinél 0,5%-kal kevesebben. 2018-ban a hallgatók 75%-a nappali képzés keretében folytatta tanulmányait, ami 6,8 százalékponttal meghaladta a 2010. évet. Közülük 64% államilag finanszírozott oktatásban részesült, arányuk az utóbbi években csökkent, 2010 óta 8,7 százalékponttal.

A nappali felsőfokú alap- és mesterképzésre járó hallgatók között a **külföldiek száma** 15 ezerről 31 ezerre, aránya 6,9%-ról 16,9%-ra nőtt 2010 és 2018 között. A 2018. évi adatok szerint a legtöbben (3350-en) Németországból érkeztek, de viszonylag sokan – országonként 1000 fő feletti létszámban – jöttek Kínából, Iránból (e két ország esetében a 2000 főt is meghaladja a hazánkban tanulók száma), Szerbiából, Romániából, Szlovákiából és Törökországból is.

4.14. ábra A hallgatók számának és a külföldi hallgatók arányának alakulása a nappali képzésben*

* A felsőfokú alap-, mester-, és osztatlan képzésben részt vevők száma. A 2016/2017-es tanévig az egyetemi, főiskolai hallgatókkal együtt.

A **hallgatók képzési terület szerinti megoszlása** alapján továbbra is a gazdasági és a műszaki képzések a legkedveltebbek. 2018-ban a gazdaság és irányítás képzési területen közel 40 ezren, műszaki szakokon 39 ezren tanultak. Népszerűségben jóval elmarad ezektől az egészségügy, szociális gondoskodás, valamint a tanárképzés, oktatástudomány területe, amelyeken egyaránt 29 ezer hallgató tanult. 2010 és 2018 között mindössze három képzési terület (az informatika, a tanárképzés és a mezőgazdaság) hallgatói létszáma bővült.

Az elmúlt években a doktoranduszok száma változóan alakult, a 2018/2019-es tanévben 2010-hez képest 5,6%-kal nőtt, az előző évhez képest viszont 1,4%-kal csökkent a létszám. A 7565 doktori (PhD, DLA) hallgató 85%-a nappali képzésen vett részt.

¹⁰⁾ 2010-ben az egyetemi, főiskolai és osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

4.6. tábla **Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint**

Képzési terület	2010/2011-es tanév		2018/2019-es tanév	
	arány, %	rangsor	arány, %	rangsor
Gazdaság és irányítás	23,5	1.	16,2	1.
Műszaki tudományok	16,8	2.	15,9	2.
Egészségügy, szociális gondoskodás	9,7	3.	11,9	3.
Tanárképzés, oktatástudomány	6,7	7.	11,7	4.
Társadalomtudományok	9,6	4.	8,6	5.
Informatika	3,0	10.	7,9	6.
Humán tudományok	7,6	6.	5,5	7.
Szolgáltatás	9,3	5.	5,0	8.
Jog	4,9	8.	4,7	9.
Mezőgazdaság	2,5	11.	3,6	10.
Természettudományok	4,0	9.	3,1	11.
Művészetek	2,2	12.	2,6	12.
Nem besorolható	0,2		3,2	
Összesen	100,0		100,0	

A felsőoktatási (korábban felsőfokú) szakképzésben részt vevők száma 2011-ig nőtt, majd 2012 és 2014 között jelentősen csökkent (a tanulók száma a felére esett vissza). Számuk – különösen a nappali képzésben részt vevőké – azóta hul-

lámzóan alakult. 2018-ban 11 182 fő járt felsőoktatási szakképzésre, héttizedük nappali képzés keretében. A nappali képzésre járók létszáma 8,0, az összes idejáró hallgatóé 8,6%-kal csökkent az előző évihez képest.

A felsőoktatási hallgatók háromtizede felnőttképzésben tanul

Míg a felnőttoktatás szerepe a köznevelésben az elmúlt évtizedekben – már az 1980-as évektől – csökkent, addig a felsőoktatásban az elmúlt évtized közepéig nőtt. Az alapfokú oktatásban a felnőttoktatás részaránya mindig is alacsony volt, ami a rendszerváltás

után tovább mérséklődött, az 1990-es évek vége óta 0,3% körüli, ami az elmúlt években évente mintegy 2,0–2,5 ezer főt jelentett. A 2018/2019-es tanévben a **felnőttoktatásban részt vevők száma** (2440 fő) az előző évihez közel hasonló volt (azt 35 fővel múlta

felül). Középfokon a nem nappali rendszerű képzések súlya 1990-től 2015-ig 11–15% között ingadozott. Az elmúlt években – az oktatási rendszer 2016. évi átszervezése következtében – viszont nőtt a felnőttoktatás népszerűsége, 2018-ban a diákok 17%-a vett részt benne. A középfokú intézmények közül a szakközépiskolákban a legmagasabb a felnőttoktatásban részt vevők hányada (27%). A felsőoktatásban a nem nappali képzésre járó hallgatók aránya a 2003/2004-es

tanévre 47%-ra emelkedett, majd visszaesett az 1990-es évek elején mért szintre (30% alá). A 2018/2019-es tanévben arányuk 29% volt, ami 81 ezer felsőoktatási hallgatót jelentett. A felsőoktatáson belül a felnőttképzésben részt vevők hányada a szakmai specializálódásra, elmélyülésre szolgáló szakirányú továbbképzések terén volt a legmagasabb, ott (a képzési kínálatnak megfelelően) a közel 17 ezer hallgató mindössze 3,0%-a tanult nappali tanrendben.

Többet költünk oktatásra

A költségvetés oktatási kiadásai 2016-ban 1,5 ezer milliárd forintot tettek ki, a GDP 4,4%-át. Ez az összeg folyó áron 4,9%-kal több volt az előző évinél, GDP-hez viszonyított aránya pedig 0,1 százalékponttal nőtt. A kiadások több mint felét alap- és középfokú, 19%-át felsőfokú oktatásra, illetve 17%-át óvodai nevelésre szánták. Az egyéb oktatásra, illetve az oktatással összefüggő egyéb kiadásokra elkülönített összegek súlya 1,5 és 8,3% volt.

2016-ban a költségvetés oktatási kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya az Európai Unión belül a skandináv országokban volt a legmagasabb, Romániában, Írországban, Bulgáriában pedig a legalacso-

nyabb. Magyarország mutatójának értéke kismértékben uniós átlag feletti. A visegrádi országok közül hazánkéhoz képest Lengyelországot közel azonos, Szlovákiát és Csehországot kisebb arányszám jellemezte.

A háztartások oktatásra fordított fogyasztási kiadása 2017-ben 314 milliárd forint volt, ami a GDP 0,8%-át jelentette.¹¹⁾ 2017-ben oktatásra fejenként havonta 855, 2010-ben 578 forintot költöttek a háztartások.¹²⁾ (Ezzel párhuzamosan az oktatási szolgáltatások 2010 és 2018 között évente átlagosan 1,9%-kal drágultak.) Az oktatásra költött összeg egy főre jutó teljes fogyasztáshoz mért részesedése 2014 óta változatlanul 0,9%.

¹¹⁾ A nemzeti számlák előzetes adatai alapján.

¹²⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel alapján.

5

Életkörülmények

Jövedelem

→ 2018-ban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete és a családi kedvezmény figyelembevételével számított havi átlagos nettó kereset egyaránt 11%-kal nőtt az előző évhez képest. 2017-ben a nyugdíjak reálértéke 0,1%-kal emelkedett. A gyermekgondozási díj családtámogatási kiadásokból való részesedése 2010 és 2017 között 16%-ról 25%-ra nőtt. 2017-ben a háztartások egy főre jutó havi bruttó jövedelme 9,3, nettó jövedelme 8,4%-kal többet tett ki, mint 2016-ban. Csökkent a két szélső jövedelmi ötöd nettó jövedelme közötti különbség. 2017-ben a népesség 12,8%-ának a jövedelme volt a szegénységi küszöb alatt.

A háztartások fogyasztása

→ A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása 2017-ben reálértéken 25%-kal nőtt 2010-hez képest. Összes kiadásuk legnagyobb részét – 2017-ben 25%-át – élelmiszerre és alkoholmentes italokra költötték a háztartások, de az alapvető szükségletekhez kapcsolódó tételek – mint az étkezés, a lakhatás, a közlekedés – kifizetése után egyre több maradt egyéb finanszírozására. A legfelső jövedelmi ötödben élők 3,7-szer többet költöttek, mint a legalsó ötödben lévő háztartások. A gyermekes háztartások lakásfenntartásra egy főre jutóan kevesebbet, oktatásra többet költöttek, mint az átlag.

Szociális ellátás

→ 2016-ban szociális védelemre az előző évinél 2,3%-kal többet költöttek. A juttatások 3,9%-át osztották ki rászorultsági alapon. A tartós bentlakásos intézményekben az ellátottak száma a 2000-es évek közepe óta 70 ezer feletti. A hátrányos helyzetű gyermekek száma 2017 decemberében 5,3%-kal több, a halmozottan hátrányos helyzetűeké 7,5%-kal kevesebb volt, mint egy évvel korábban. A gyermekotthonban, nevelőszülőknél élő gyermekek száma 18%-kal emelkedett 2010 óta. 2018-ban 44 577 kisgyermek járt bölcsődébe.

Egészségügy

→ A nők és a férfiak születéskor várható átlagos élettartama hosszabb távon enyhén emelkedő tendenciát mutat, 2017-ben nem változott számottevő mértékben. Az egészségesen várható élettartam 2012 óta nem változik, 2017-ben a nőké kismértékben nőtt. Tíz felnőttből négy magas vérnyomással küzd, a szövődményei is a leggyakoribb betegségek között vannak. 2015-ben és 2016-ban is nőtt az egészségügyre fordított kiadások GDP-hez mért aránya. A kiadásokból a lakosság által fizetett önrész hazai aránya magasabb az OECD-átlagnál. Egyes kórházi osztályokon jelentős az ápoló személyzet hiánya.

Lakáshelyzet

→ A lakásépítés 2013. évi mélypontja utáni, napjainkig tartó emelkedés erősen differenciáltan zajlott az ország különböző részein. A lakáspiacon a 2012. évi mélyponthoz képest 2017-ben 79%-kal több lakást értékesítettek. A lakáshitel-folyósítások összege 2018-ban 36%-kal emelkedett 2017-hez viszonyítva. A családi otthonteremtési támogatások 61%-át használt, 37%-át új lakásokra vették igénybe.

Kulturális fogyasztás, szabadidő

→ A költségvetés kulturális kiadásai 2017-ben 383,7 milliárd forintot tettek ki, a GDP 1,0%-át. Egy főre számítva kultúrára, szórakozásra havi szinten 6187, hírközlésre 6544 forintot költöttek a háztartások 2017-ben. A könyvpiacra növekedett a darab- és a példányszám is. 2018-ban 8,6%-kal több könyvet (címet) 17%-kal nagyobb példányszámban adtak ki, mint 2017-ben. 2018-ban a múzeumi látogatások száma 13, a színházi látogatásoké 15%-kal kevesebb volt az előző évinél.

Digitális társadalom

→ A háztartások internetellátottsága töretlenül emelkedik, közelít az EU-28 átlagához, 2018-ban 83% volt. A 16–74 évesek héttizede napi rendszerességgel internetezett 2018-ban. A 2017. évi adatok szerint minden második magyar legalább alapszintű digitális képességekkel rendelkezik. Az elektronikus ügyintézés és az e-kereskedelem is egyre népszerűbbé válik. Az elektronikus ügyintézésben egyáltalán nem érintettek aránya 2018-ra 10%-ra csökkent. 2018-ban a felmérést megelőző három hónapban a 16–74 éves korcsoportba tartozók 29%-a interneten keresztül rendelt, illetve vásárolt terméket vagy szolgáltatást.

Szubjektív jóllét

→ A 16 éves vagy annál idősebb népesség 2018-ban elégedettebb volt az életével, mint a korábbi években. A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség is emelkedett 2018-ra. A megkérdezettek gyakrabban éltek meg pozitív, mint negatív érzelmi állapotokat. A szubjektív jóllétre vonatkozó változók közül a megkérdezettek leginkább a személyes kapcsolataikkal voltak megelégedve. Az összes szubjektív változó közül a politikai rendszerbe vetett bizalom átlagértéke volt 2018-ban is a legalacsonyabb. Tovább nőtt a lakosság biztonságérzete.

JÖVEDELEM

A lakossági jövedelmek szoros kapcsolatban állnak a nemzetgazdaság mindenkorai helyzetével, a munkaerőpiaci jellemzők és az árszínvonal egyaránt befolyásolja annak alakulását. A 2008-as válság lecsengése után a magyar gazdaság teljesítménye 2010 és 2011 között kismértékben emelkedett, 2012-ben azonban – főként a nemzetközi környezet hatására – csökkent. 2013-tól újra nőtt a hazai gazdaság teljesítménye, javult a foglalkoztatottság. Mindezek következtében, illetve részben a családi adókedvezmények bevezetésével a háztartási jövedelmek is számottevően emelkedni kezdtek.

A lakossági reáljövedelem és a reálkereset – a kedvező makrogazdasági folyamatok eredményeként – 2013-tól növekedett, a bruttó reálkereset 2018-ban 8,3%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

A lakosság jövedelme három részből áll: munkaviszonyból és vállalkozásból származó munkajövedelemből, társadalmi jövedelemből (pl. nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások, családtámogatások, munkanélküli-ellátások, egyéb szociális és társadalmi ellátások), és egyéb jövedelmekből (pénzügyi bevételek, háztartások egymás közötti pénzmozgásából eredő jövedelmek).

Tovább nőttek a reálkeresetek

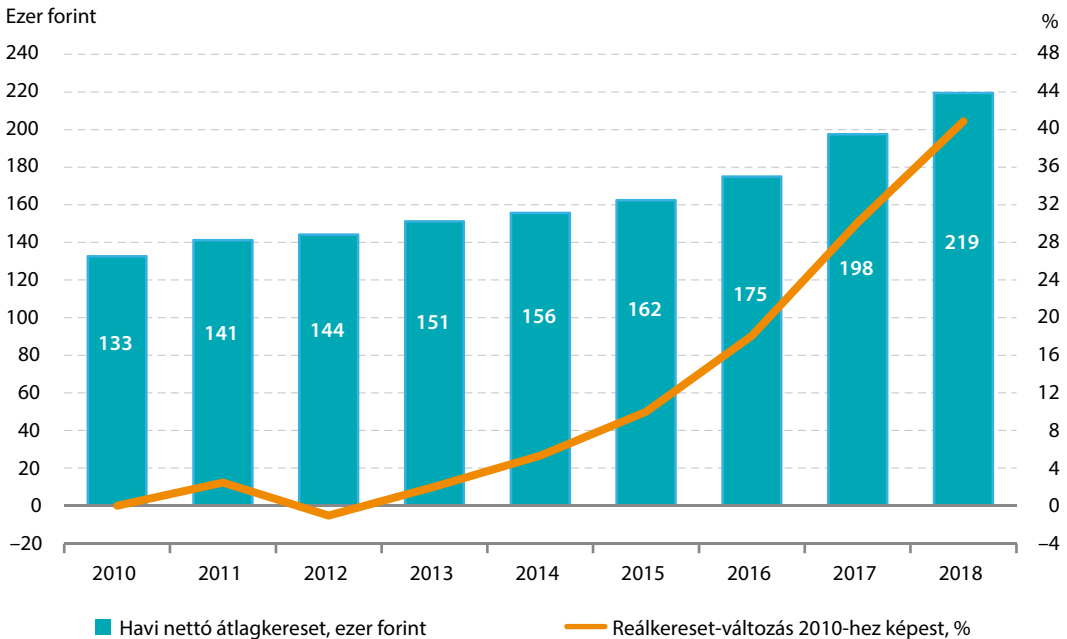
A lakosság jövedelmének alakulásában kiemelkedő szerepet játszik a munkavégzésből származó jövedelem döntő többségét kitevő **kereset** változása. A keresetek nagyságára hatással van többek között – gazdasági területenként és gazdálkodási formánként eltérő súllyal – a mindenkorai gazdasági környezet és a különféle szakpolitikai intézkedések összessége.

A reálkeresetek gyors ütemben nőttek az ezredforduló utáni években, majd a költségvetési expanziót követő egyensúlyjavító intézkedések és a 2008-as gazdasági válság következtében vásárlóerejük csökkent. A gazdasági konjunktúra és az adójogszabályok változása következtében aztán 2013-tól ismét folyamatosan nőtt a nettó **reálkereset**, a családi kedvezmény is

figyelembe véve hat év alatt összesen 42, ezen belül 2018-ban 8,2%-kal.

A 2008. évi válsághoz eltérő módon alkalmazkodott a verseny- és a közszféra: míg a vállalkozásoknál jellemzően az alkalmazottak létszáma csökkent, addig a költségvetésben a bérek lettek alacsonyabbak. Miközben a versenyszférában 2008 és 2012 között – az alkalmazásban állók számának 7,0%-os apadása mellett – 5,5%-kal nőtt a nettó reálkereset, a közszférában – részben a közfoglalkoztatás felfutása miatt – 17%-kal csökkent. 2012 után a bérek vásárlóereje már a költségvetésben is folyamatosan emelkedett, hat év alatt 48, míg a vállalkozásoknál 41%-kal, ezen belül 2018-ban 9,0, illetve 7,9%-kal nőtt.

5.1. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest*

* Kedvezmények figyelembevétele nélkül számítva.

Minden területen emelkedtek a keresetek

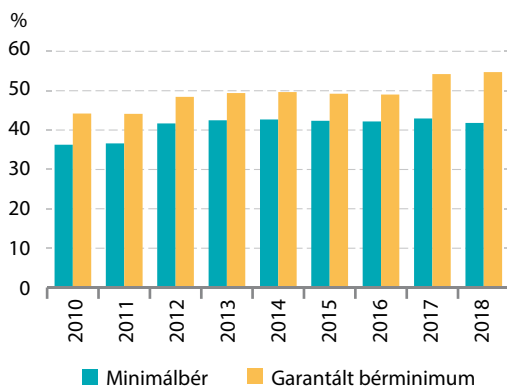
2018-ban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi **bruttó keresete** a vonatkozási körbe tartozó szervezeteknél átlagosan 329 900 forint volt nemzetgazdasági szinten,¹⁾ a kedvezmények nélküli **nettó** átlagkereset pedig 219 400 forint. 2017-hez képest egyaránt 11,3%-kal emelkedtek a keresetek. Ez a kiemelkedő növekedés több tényező együttes hatásának az eredménye. A családi kedvezmény figyelembevételével becsülhető nettó átlagkereset 228 000 forint volt, 11%-kal magasabb az előző évinél.

A kormányzati intézkedések közül a **minimálbér** és a **garantált bérminimum** 8,2, illetve 12%-os emelése jelentősen befolyásolta mind a verseny-, mind a közszféra keresetalakulását. 2018. január 1-jétől a minimálbér összege 138 000, a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatottak garantált bérminimuma 180 500 forint volt. 2003-tól 2011-ig a minimálbér bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya 35–37% között mozgott,

¹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

majd a 2012. évi jelentősebb, 19%-os emelés óta 42–43% volt. 2010 és 2018 között a minimálbér bruttó összege 88%-kal, a garantált bérminimumé pedig a kétszeresére emelkedett, miközben reálértékük 60, illetve 71%-kal nőtt.

5.2. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya

A **versenyszférában** a keresetek növekedését továbbra is a minimálbér emelése, az ennek következtében fellépő bértorlódás megelőzése miatti korrekciós intézkedések, a munkavállalókért folyó verseny éleződésének keresetfelhajtó hatása, valamint az állami tulajdonú közszolgáltató vállalkozások dolgozóit érintő keresetrendezések befolyásolták a leginkább. Az állami közszolgáltató vállalatok munkavállalói a 2017-ben megkötött, több évre szóló bérmegállapodás értelmében 2018-ban átlagosan 12–13%-os emelésben részesültek. Az érintett szervezetek között vannak egyebek mellett a vasút, a posta, a víziközmű-társaságok és a regionális közlekedési központok.

2018-ban a **költségvetésben** az átlagkereset növekedését számos tényező befolyásolta. A minimálbér emelésén kívül hozzájárult az is, hogy az átlagosnál lényegesen alacsonyabb keresetű közfoglalkoztatottak száma a költségvetésben 24%-kal csökkent. Emellett a közszféra túlsúlyával jellemzett három nemzetgazdasági ágban – a közigazgatásban, az oktatásban és a humán egészségügyi, szociális ellátásban – a keresetek növekedésében néhány korábbi béremelés áthúzódo hatása, illetve 2018-ban hozott intézkedések is szerepet játszottak. A rendvédelmi és honvédelmi dolgozók illetményét 2018-ban további 5,0, a bírások, ügyészek alapilletményét 5,0%-kal emelték, emellett 2018 szeptemberétől az ügyészek pótlékemelésben részesültek. Az oktatás területén a felsőoktatási oktatók, kutatók és tanárok garantált alapilletménye 2018. január 1-jén újabb 5,0%-kal emelkedett. A szociális ellátásban foglalkoztatottak 2018-ban is bérkiegészítést, az egészségügyi szakdolgozók pedig a 2016. ősztől induló négylépcsős béremelés keretében 2018-ban további bruttó 8,0%-os fizetésemelést kaptak.

A közfoglalkoztatás hatását kiszűrve a havi bruttó átlagkereset 341 600, a nettó 227 200 forintra nőtt, mindkettő azonos mértékben, 10%-kal volt magasabb a 2017. évinél. Ezen belül a versenyszférában alkalmazottak havi nettó átlagkeresete 2017-hez képest 11%-kal, 227 600 forintra emelkedett. A költségvetési intézményeknél és a non-profit szervezeteknél a közfoglalkoztatottak nélküli nettó bérek 9,0, illetve 9,6%-kal növekedtek, így az itt dolgozók 2018-ban átlagosan 230 000, illetve 204 100 forintot kaptak kézhez.

5.1. tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2018*

Megnevezés	Összesen		Közfoglalkoztatás nélkül	
	forint	változás az előző évhez képest, %	forint	változás az előző évhez képest, %
Vállalkozás	227 100	10,9	227 600	10,8
Költségvetés	205 200	12,1	230 000	9,0
Nonprofit szervezetek	190 400	10,7	204 100	9,6
Nemzetgazdaság összesen	219 400	11,3	227 200	10,2

* A teljes munkaidőben alkalmazásban állók kedvezmények figyelembevétele nélkül számított havi nettó átlagkeresete. A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

A 126 ezer **közfoglalkoztatottat** 2018-ban is csaknem kizárólag teljes munkaidőben alkalmazták. Bruttó és nettó átlagkeresetük 81 900, illetve 54 500 forintot tett ki, alig meghaladva a képzettséget nem igénylő munkát ellátó közfoglalkoztatottaknak járó bruttó 81 530 forintot. Az elsődleges munkaerőpiacra történő belépésük ösztönzése érdekében 2018-ban nem módosította a kormány a közfoglalkoztatási bért, és novemberből kétszeresére (havi 45 600 forintra) emelte az elhelyezkedési juttatás²⁾ összegét. A közfoglalkoztatás keretében munkát vállalók 2018-ban a minimálbér nettó értékének 59%-át kapták kézhez, bérelemaradásuk 4,7 százalékponttal nőtt az előző évihez képest. A közfoglalkoztatottak nettó átlagkeresete 2,4-szerese volt a foglalkoztatást helyettesítő támogatás (22 800 forint) összegének.

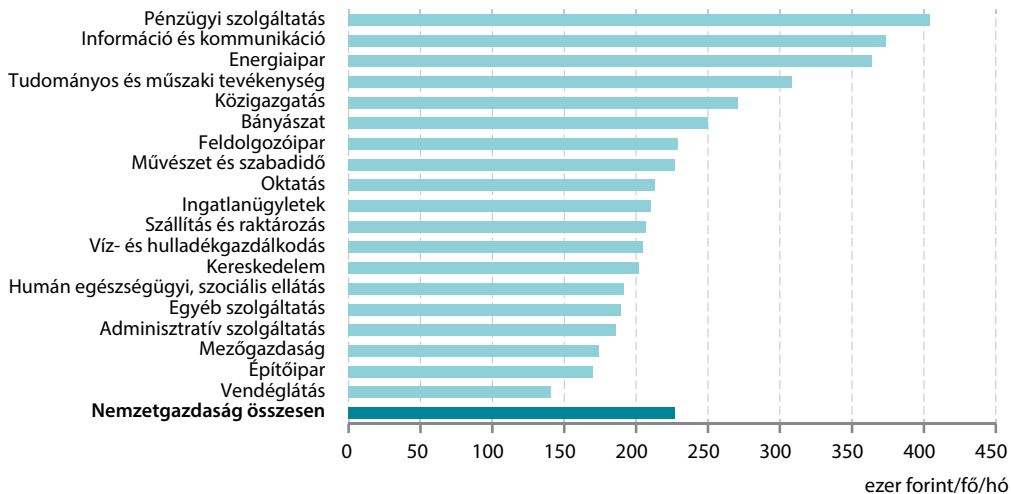
A fizikai foglalkozásúak bruttó keresetének növekedési üteme ismét meghaladta a szellemi foglalkozásúakét, amiben jelentős szerepet játszott a minimálbér, illetve a garantált bérminimum emelkedése, különösen azokban az ágazatokban, ahol magas a mi-

nimálbéren bejelentettek aránya. 2018-ban a **szellemi foglalkozásúak** bruttó átlagkeresete 429 900, a **fizikai foglalkozásúaké** 236 700 forint volt, előbbi 9,6, utóbbi 13%-kal nőtt az előző évihez viszonyítva. A szellemi munkakörben alkalmazásban állók átlagkeresete 30%-kal magasabb, a fizikaiaké 28%-kal alacsonyabb volt a nemzetgazdasági átlagnál.

2018-ban valamennyi **nemzetgazdasági ágban** nőtték a keresetek. A foglalkoztatási szempontból legnagyobb súlyú ágak közül a feldolgozóiparban 11, a kereskedelemben 12, a humán egészségügyi, szociális ellátásban 18%-kal – közfoglalkoztatottak nélkül 13%-kal – emelkedett a nettó átlagkereset. A legnagyobb növekedés – az egészségügy mellett – az ingatlanügyletek (16%) és a művészet és szabadidő (15%) nemzetgazdasági ágakat jellemezte, míg a legalacsonyabb az oktatás (7,8%), a tudományos és műszaki tevékenység (7,9%), valamint a kiugróan magas kereseti átlagú pénzügyi szolgáltatás területét (8,3%). A nemzetgazdasági ágak közti kereseti különbségek – az átlagkeresetek relatív szórása alapján – valamelyest mérséklődtek.

²⁾ Az elhelyezkedési juttatást a versenyszférában elhelyezkedő korábbi közfoglalkoztatottak kaphatják a közfoglalkoztatotti szerződésük lejártáig.

5.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként, közfoglalkoztatottak nélkül, 2018*

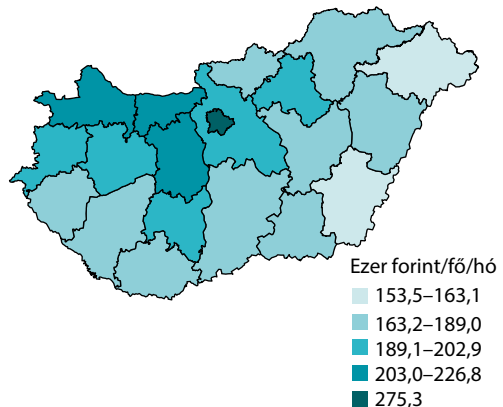
* Kedvezmények nélkül számítva.

Valamelyest tovább csökkentek az országon belüli bérkülönbségek

2018-ban a fővárosban és minden megyében tovább nőttek a keresetek. A béremelkedés mértéke térségenként 10,4 és 13,2% között szóródott, mértéke a fővárosban és Vas megyében volt a legkisebb, Veszprémben a legnagyobb. A legmagasabb nettó átlagkeresettel a budapesti székhelyű szervezeteknél munkát vállalók rendelkeztek (275 000 forint), köszönhetően a főváros kiemelkedő kereseti lehetőségeinek, illetve az itt jellemző ágazati, munkaköri struktúrájának. A megyék közül Győr-Moson-Sopron átlagkeresete meghaladta, a többi nem érte el a nemzetgazdasági átlagot. A legkevesebbet a Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Nógrád megyei szervezeteknél kerestek. Az előző évhez képest a legnagyobb mértékben Veszprém, Fejér, Borsod-Abaúj-Zemplén és Baranya megye relatív helyzete javult, Budapest viszont – néhány magasabb keresetű

megyével együtt – veszített előnyéből. A keresetekben mutatkozó területi különbségek a nettó keresetek relatív szórása alapján csökkentek.

5.4. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyénként, 2018*

* Kedvezmények nélkül számítva.

Ismét a két gyermeket nevelők reálkeresete nőtt a legdinamikusabban

2018-ban a családi kedvezmény figyelembevételével számított nettó átlagkereset (228 000 forint) 11, a reálkereset 8,2%-kal nőtt.

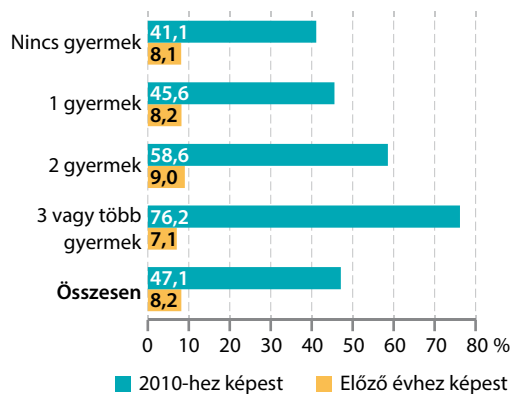
A **családi adókedvezmény** igénybevételének 2018. évi szabályai a kétgyermekes családok számára az előző évinél ismét nagyobb kedvezményt biztosítottak, így a reálkereset körükben nőtt a legnagyobb mértékben, 9,0%-kal.

A családi kedvezmény figyelembevételével számított havi nettó átlagkereset 8600 forinttal volt magasabb, mint a kedvezmény nélkül számított. A gyermekszám szerinti különbség havi 59 ezer forint többletet eredményezett a három vagy annál több gyermeket nevelőknél a gyermekelek keresetéhez képest.

2010 óta nemzetgazdasági szinten összességében 47%-kal emelkedtek a családi

kedvezménnyel számolt reálkeresetek. A legnagyobb mértékben, 76%-kal, a három vagy annál több gyermekről gondoskodók körében nőtt a bérek vásárlóereje.

5.5. ábra A nettó reálkereset változása az eltartott gyermekek száma szerint, 2018

Nőtt a munkajövedelem aránya a munkaerőköltségen belül

Az Európai Unióban a munkajövedelmek aránya a foglalkoztatással összefüggésben felmerülő összes, munkáltatót terhelő költség³⁾ (munkaerőköltség) között átlagosan 76% volt 2017-ben, csakúgy, mint egy évvel korábban.

Az egyes tagországokban 67 (Franciaország, Svédország) és 93% (Málta) között szóródott. Magyarország mutatója 76%-ról 79%-ra nőtt 2016-hoz képest, ezzel változatlanul a tagországok középmezőnyében helyezkedett el.

³⁾ A legalább 10 főt foglalkoztató gazdasági szervezetek körében, a megfigyelt nemzetgazdasági ágakban. A megfigyelt nemzetgazdasági ágak magukban foglalják az ipari, építőipari és a szolgáltatási területet, a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás kivételével.

Csökken az öregségi nyugdíjasok száma

A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság 2 596 131 főnek, a népesség 27%-ának folyósított 2018 januárjában **nyugdíjat, járadékot vagy valamilyen egyéb ellátást**. Az ellátottak száma 1,6%-kal csökkent egy év alatt. Egy ellátottnak átlagosan 117,5 ezer forintot⁴⁾ folyósítottak, 5,5 ezer forinttal többet, mint 2017 elején.

Az ellátottak 78%-a – 2 millió 27 ezer fő – **öregségi nyugdíat** kapott, amelynek átlagösszege 130 ezer forint volt 2018 elején, a férfiaké 14%-kal magasabb a nőkénél. Az öregségi nyugdíjasok 7,5%-a még

nem töltötte be a nyugdíjkorhatárt, közülük 150 ezren részesültek a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjában. A **megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban** részesülők száma 4,6%-kal kevesebb lett az előző évhez képest. A 339 ezer ellátott 89%-a a rehabilitálhatóság hiánya miatt, vagy a nyugdíjkorhatárhoz közeli korára tekintettel rokkantsági ellátást kapott. 35 ezren rehabilitációs ellátást kaptak, számuk 2017 elejéhez képest 14%-kal mérséklődött.

5.2. tábla **Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, 2018. január**

A fő ellátás típusa	Férfi	Nő	Összes	Változás 2017 januárjához képest, %	Az ellátás átlagos összege, forint/hó/fő
	ellátott száma, ezer fő				
Öregségi nyugdíjak	742,5	1 284,8	2 027,3	-0,9	129 637
Korbetöltött öregségi nyugdíj	741,5	1 134,6	1 876,1	-1,3	129 801
Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	–	150,0	150,0	5,7	126 797
Életkoron alapuló (korhatár alatti) ellátások	37,7	4,2	41,8	-0,7	193 564
Megváltozott munkaképességűeknek járó (rokkantsági és rehabilitációs) ellátások	151,3	187,6	338,9	-4,6	72 762
Korhatár alattiaknak járó rokkantsági ellátások	117,1	132,9	250,1	0,1	73 696
Özvegyi és szülői nyugdíj	4,5	67,9	72,4	-8,0	72 132
Árvaellátás	31,4	32,0	63,4	-4,9	39 428
Járadékok, pótlékok, egyéb járandóságok	28,1	24,2	52,3	4,3	32 879
Baleseti járadék	5,9	0,9	6,9	-5,4	25 569
Rokkantsági járadék	18,4	14,6	33,0	0,7	36 494
Ellátások összesen	995,4	1 600,7	2 596,1	-1,6	117 485
Ebből: nyugellátások összesen	778,4	1 384,7	2 163,1	-1,3	125 068

⁴⁾ Teljes ellátás (főellátás a kiegészítő ellátásokkal együtt). Nyugdíjmelés utáni adat.

Az öregségi nyugdíjasok aránya Budapesten a legmagasabb

A korösszetétel mellett a gazdasági fejlettség, az iskolai végzettségben levő különbségek, a munkavállalási lehetőségek és az egészségi állapot is jelentős hatással lehetnek az egyes országrészek ellátási szerkezetére, mivel befolyásolják az öregségi nyugdíjazáshoz szükséges szolgálati idő megszerzését. Az öregségi nyugdíjasok aránya Buda-

pesten a legmagasabb (88%), míg az átlagtól (78%) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében marad el a leginkább (67%). Ugyanakkor a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásokban és a főellátásként hozzátartozói nyugellátásban részesülők aránya ez utóbbi megyében a legmagasabb, 21, illetve 8,4%, az országos 13 és 5,2%-kal szemben.

A nyugdíjak reálértéke szinten maradt

2017-ben nyugdíjakra, ellátásokra, járadékokra és egyéb járandóságra 3,6 ezer milliárd forintot, a GDP 9,4 %-át fordították, 0,6 százalékponttal kevesebbet, mint 2016-ban, és 1,8 százalékponttal kevesebbet a 2010. évinél. A Nyugdíjbiztosítási Alapból fedezték az alap 88%-át képviselő öregségi nyugdíjakat és a 12%-os részesedésű hozzátartozói nyugellátásokat, összesen 3147 milliárd forint értékben. Az Egészségbiztosítási Alap volt a forrása a megváltozott munkaképességgel kapcsolatos ellátásoknak (280 milliárd forint), valamint a baleseti, rokkantsági, kártérítési és a bányászok egészségkárosodási járadékának (25 milliárd forint). Nem társadalombiztosítási forrásokból 146 milliárd forintot fizettek ki életkoron alapuló ellátásokra és egyéb járadékokra, juttatásokra.

2017-ben a nyugdíjak összességében 2,4%-kal emelkedtek, reálértékük hatodik éve emelkedik, 2014 óta egyre csökkenő mértékben. 2013-ban a nyugdíjak reálértékének emelkedése még meghaladta a kereseteket, azóta viszont évről évre alatta maradt, 2017-ben 10,2 százalékpont volt a különbség. 2017-ben az öregségi nyugdíj átlagos havi összege 114 241 forint⁵⁾, a nettó átlagkereset (197 500 forint) 58%-a volt.

Az öregségi nyugdíj átlagos összege teljes ellátás szerint 2018 januárjában 129 637 forint volt, a nőké 18 ezer forinttal kevesebb a férfiakénál. Az országos átlagnál csak a budapesti, a Pest, a Fejér és a Komárom-Esztergom megyei nyugdíjasok ellátása volt magasabb. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében lakók 39 ezerrel kaptak kevesebbet, mint a fővárosiak.

⁵⁾ Kizárólag a főellátásra vonatkozó adat, tehát nem tartalmazza az öregségi nyugdíj mellett folyósított özvegyi nyugdíjakat, egyéb kiegészítő ellátásokat. Nem tartalmazza a Nemzeti Család és Szociálpolitikai Alapból finanszírozott öregségi nyugdíj (korábbi szolgálati nyugdíj) adatait.

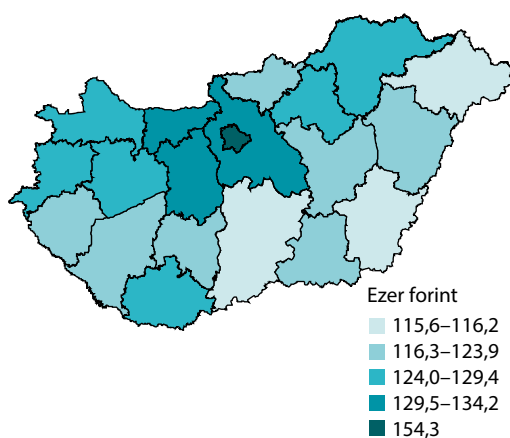
5.3. tábla A nyugdíjak és a keresetek változása (előző évhez képest)

(%)

Év	Fogyasztói árak	Nyugdíjas fogyasztói árak	Nettó átlagkereset ^{a)}	Nettó átlagkeresetek reálértéke ^{a)}	Nyugdíj	Nyugdíj reálértéke
2010	4,9	4,5	6,8	1,8	2,5	-1,9
2011	3,9	4,4	6,4	2,4	4,4	0,0
2012	5,7	5,7	2,1	-3,4	5,9	0,2
2013	1,7	1,5	4,9	3,1	5,2	3,6
2014	-0,2	-0,6	3,0	3,2	2,4	3,0
2015	-0,1	0,4	4,3	4,4	1,8	1,4
2016	0,4	0,6	7,8	7,3	1,6	1,0
2017	2,4	2,3	12,9	10,2	2,4	0,1

^{a)} Családi adókedvezmény figyelembevétele nélkül.

5.6. ábra Az öregségi nyugdíjak egy főre jutó átlagos összege, 2018. január

Az **aggregált helyettesítési ráta** – mint a nyugdíjszínvonal egyik mutatója – a 65–74

évesek nyugdíját viszonyítja az 50–59 évesek keresetéhez. Minél nagyobb a mutató értéke, annál nagyobb a nyugdíj keresetpótló képessége. A helyettesítési ráta értéke 2017-ben Magyarországon 64%, a hatodik legmagasabb volt az Európai Unióban, 6 százalékponttal meghaladva a tagországok átlagát. A ráta két év növekedése után 2017-ben 3 százalékponttal kevesebb lett az előző évinél, és 2018-ban újabb 5 százalékponttal csökkent.

A nyugdíjak **vásárlóereje** az uniós országok körében nagy szóródást mutat. 2016-ban a bolgár, a román, a litván, a lett, az észt, valamint a horvát öregségi nyugdíjak egy lakosra jutó vásárlóerő-paritáson mért éves összege volt a magyarénál kisebb, ami az uniós átlag 52%-a volt.

Nőtt a biztosításhoz kötött családtámogatások aránya

2017-ben 1 millió 91 ezer családban 1 millió 771 ezer gyermek után járt **családi pótlék**, aminek egy, juttatásban részesü-

lő családra jutó havi átlagos összege – az 1,62-es családonkénti átlagos gyermekszám mellett – 24 ezer forint volt. Reálér-

teke 2010 óta 15%-kal csökkent. Családi pótlékra 2017-ben a családtámogatásra fordított állami kiadások 52%-át fizették ki, ez az arány 2010-ben még 62% volt. A családi pótlékhoz hasonlóan alanyi jogon járó **gyermekgondozást segítő ellátás**⁶⁾ részese-

dése ugyanezen idő alatt 1 százalékponttal, 10%-ra csökkent. Jelentősen nőtt a biztosított jogviszonyhoz kötött **gyermekgondozási díj** kiadásokból való részesedése, 16-ról 25%-ra. Ugyanakkor a 2010. évihez mért reálértéke 40%-kal emelkedett.

5.4. tábla A családtámogatásokban részesülők száma, és az ellátásokra kifizetett összeg

Ellátás	Ellátásban részesülők havi átlagos száma, ezer fő			Ellátások kiadásai, milliárd forint ^{a)}		
	2010	2017	Változás, %	2010	2017	Változás, %
Biztosításhoz kötött						
Csecsemőgondozási díj ^{b)}	27,3	28,0	2,6	37,5	54,2	44,3
Gyermekgondozási díj	94,7	97,5	2,9	92,4	152,2	64,6
Biztosításhoz nem kötött						
Anyasági támogatás	7,3	7,3	0,7	5,8	5,8	0,4
Gyermekgondozást segítő ellátás ^{c)}	178,5	164,3	-8,0	65,1	61,7	-5,3
Gyermeknevelési támogatás	39,3	32,9	-16,1	13,4	11,1	-17,0
Családi pótlék	1 224,0	1 090,7	-10,9	359,0	309,9	-13,7
Ebből: magasabb összegű családi pótlék	144,0	112,7	-21,7	43,9	31,2	-28,9

^{a)} Statisztikai adatszolgáltatásból származó adatok.

^{b)} 2015 előtt terhességi-gyermekágyi segély.

^{c)} 2016 előtt gyermekgondozási segély.

2017-ben 113 ezer családban 121 ezer⁷⁾ olyan tartósan beteg, testi vagy szellemi fogyatékos gyermek élt, akinek magasabb összegű családi pótlék járt. Ennek összege

kétszülős család esetén havonta 23,3, egy- szülős család esetén 25,9 ezer forint volt gyermekenként.

⁶⁾ 2016 előtt gyermekgondozási segély.

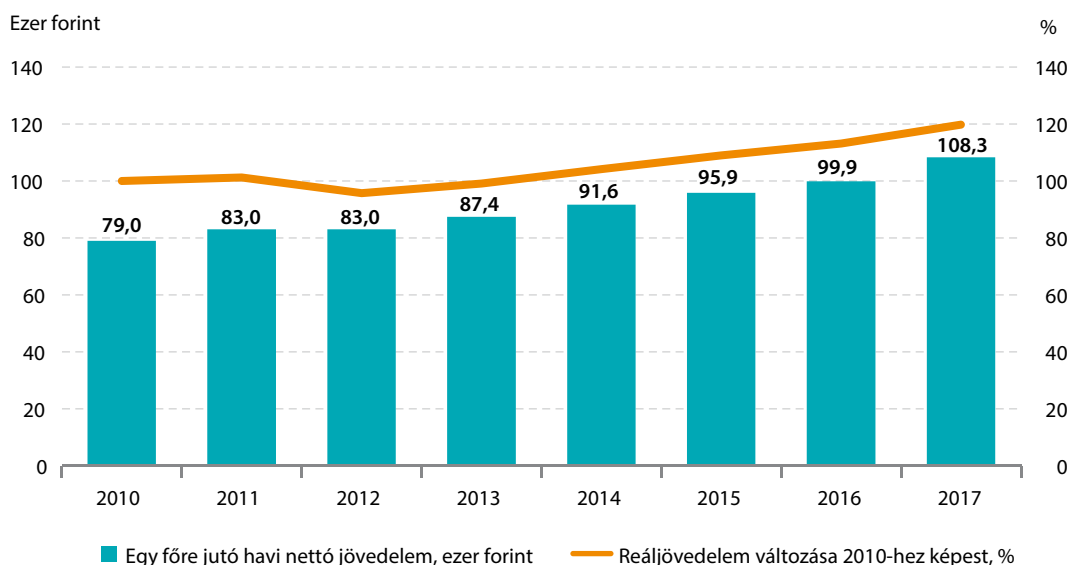
⁷⁾ A 18 éven felüliekkel együtt.

A háztartási jövedelmek 2013-tól kezdtek el jelentősen emelkedni

A 2008-ban kezdődött válság lecsengetése után a reálbérek visszaestek, a háztartások jövedelme 2013-tól kezdett el újra számottevően emelkedni. A 2013 óta tartó gazdasági növekedés, a munkanélküliségi ráta csökkenése és a foglalkoztatás bővülése is hozzájárulhat ahhoz, hogy javult a háztartások jövedelmi helyzete.

2017-ben a háztartások **egy főre jutó⁸⁾ havi bruttó jövedelme** 137,0 ezer forint volt, a megelőző évinél 9,3, a 2010. évinél pedig 42%-kal magasabb. Az **egy főre jutó havi nettó jövedelem** 108,3 ezer forintot tett ki, ami 8,4%-kal több, mint 2016-ban, 2010-hez képest pedig 37%-os növekedést jelent. A reáljövedelem 2017-ben 5,9%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

5.7. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme és a reáljövedelem változása 2010-hez képest

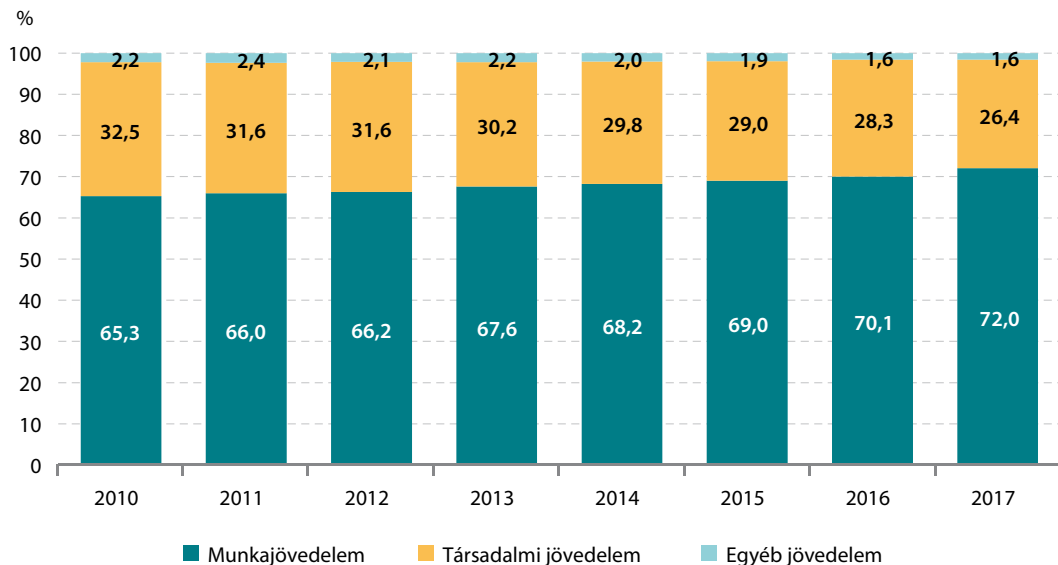
⁸⁾ Az egy főre jutó jövedelmek számításánál nem az adott jövedelentípussal rendelkezők számához viszonyítunk, hanem a teljes népességszámmal osztjuk az összegeket.

A háztartások jövedelmének egyre nagyobb részét adja a munkajövedelem

A **háztartások jövedelemszerkezetében** 2010-től többek között a foglalkoztatás bővülése, az alkalmazásban állók keresetének folyamatos emelkedése, valamint a munkanélküliség csökkenése miatt a munkajövedelmek aránya évről évre nőtt.

2017-ben már a háztartások jövedelmének 72%-a munkából származott. A társadalmi jövedelmek részaránya 2010 és 2017 között szinte folyamatosan csökkent (2017-re 26%-ra), az egyéb jövedelmeké 2% körül alakult.

5.8. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint

2017-ben az egy főre jutó havi bruttó **munkajövedelem** (98,7 ezer forint) 12%-kal volt magasabb, mint az azt megelőző évben. A munkából származó jövedelem legnagyobb része (89%-a) továbbra is munkaviszonyból származott, a fejenkénti havi 88,2 ezer forint a 2016. évinél 12%-kal lett magasabb. A munkajövedelmek másik csoportját alkotó vállalkozói jövedelmek az előző évek hullámzását követően 2017-ben újra emelkedtek. Egy főre havonta átlagosan 10,4 ezer forint vállalkozói jövedelem jutott, a 2016. évinél 13%-kal több.

A **társadalmi jövedelmek** legnagyobb részét (82%-át) 2017-ben is a nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások tették ki, amelyek fejenkénti összege – a teljes népességre vetítve – havonta átlagosan 29,4 ezer forint volt. A társadalmi jövedelmek másik nagy csoportját (15%-át) a gyermekneveléssel összefüggő ellátások alkották, aminek az egy főre vetített havi átlagos összege 2017-ben 5250 forint volt. 2017-ben egy főre havonta 2188 forint **egyéb jövedelem** jutott, 8,5%-kal több, mint 2016-ban.

AZ UNIÓS ÁTLAGNÁL KEDVEZŐBBEK A MAGYAR EGYENLŐTLENSÉGI MUTATÓK⁹⁾

A jövedelmi egyenlőtlenségeket az S80/S20-ráta és a Gini-együttható alapján is vizsgálhatjuk. Míg az előbbi azt fejezi ki, hogy a felső és az alsó jövedelmi ötödbe tartozók jövedelme hogyan aránylik egymáshoz, addig az utóbbi azt, hogy hogyan oszlik meg a népesség által birtokolt összes jövedelem a társadalom egyes csoportjai között. Mindkét esetben az érték csökkenése az egyenlőtlenség mérséklődését jelenti.

A jövedelmi egyenlőtlenségi mutatók értéke 2010 és 2013 között nőtt, majd 2016-ig csökkent, illetve stagnált, 2017-ben újra emelkedett hazánkban. 2010 és 2017 között az S80/S20-ráta értéke összességében 3,9-ről 4,4-re, a Gini-mutatóé 26,9-ről 28,7-re növekedett.

A legfelső jövedelmi ötödbe tartozók jövedelme Magyarországon 2016-ban – az S80/S20-ráta alapján – 4,3-szerese volt a legalsóénak, ez az eltérés az Eurostat legfrissebb adatai szerint nem csak az uniós átlagnál (5,1), hanem a tagállamok többségénél is alacsonyabb.

Az egyenlőtlenség vizsgálatára használt másik mutató, a Gini-együttható értéke hazánkban 2016-ban 28,1% volt, ami kisebb az uniós átlagnál (30,7%), a tagállamok rangsorában a tizedik legalacsonyabb.

Csökcent a két szélső jövedelmi ötöd nettó jövedelme közötti különbség¹⁰⁾

2017-ben a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók – a korábbi évekhez hasonlóan – csaknem 6-szor több **bruttó jövedelemmel** rendelkeztek, mint a legalsó jövedelmi ötödhöz tartozók. A bruttó jövedelmek 2016-hoz képest a leginkább a legfelső jövedelmi ötödben (9,7%) nőttek. A növekedés üteme a legalsó ötödben (9,4%) is meghaladta az összes háztartás átlagát (9,3%), a második-

ban ugyanakkora, a harmadik és a negyedik ötödben annál alacsonyabb volt. A két szélső jövedelmi ötöd **nettó jövedelme** közötti különbség az előző évhez képest csökkent, 2017-ben 4,9-szeres volt. Valamennyi jövedelmi ötödben bővülés figyelhető meg, a legnagyobb mértékben (13 és 8,5%-kal) az alsó két jövedelmi ötöd fejenkénti nettó jövedelme gyarapodott 2016-hoz képest.

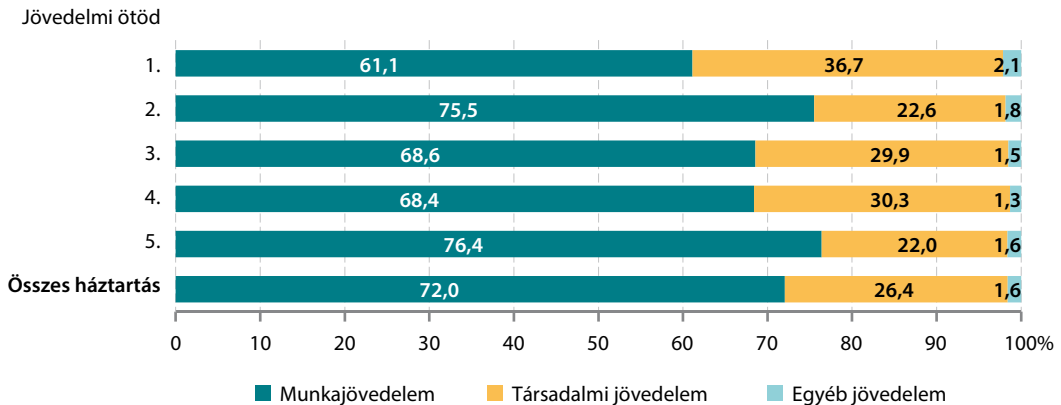
⁹⁾ Az adatok vonatkozási évét tüntettük fel.

¹⁰⁾ Az első jövedelmi ötöd a legalacsonyabb, az ötödik a legmagasabb jövedelemmel rendelkezőkre vonatkozik.

A legalsó és a legfelső jövedelmi ötöd jövedelmének színvonalát és szerkezetét összehasonlítva jelentősek a különbségek.

A munkajövedelmek aránya a legfelső, a társadalmi jövedelmeké a legalsó jövedelmi ötödben volt magasabb.

5.9. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödök szerint, 2017

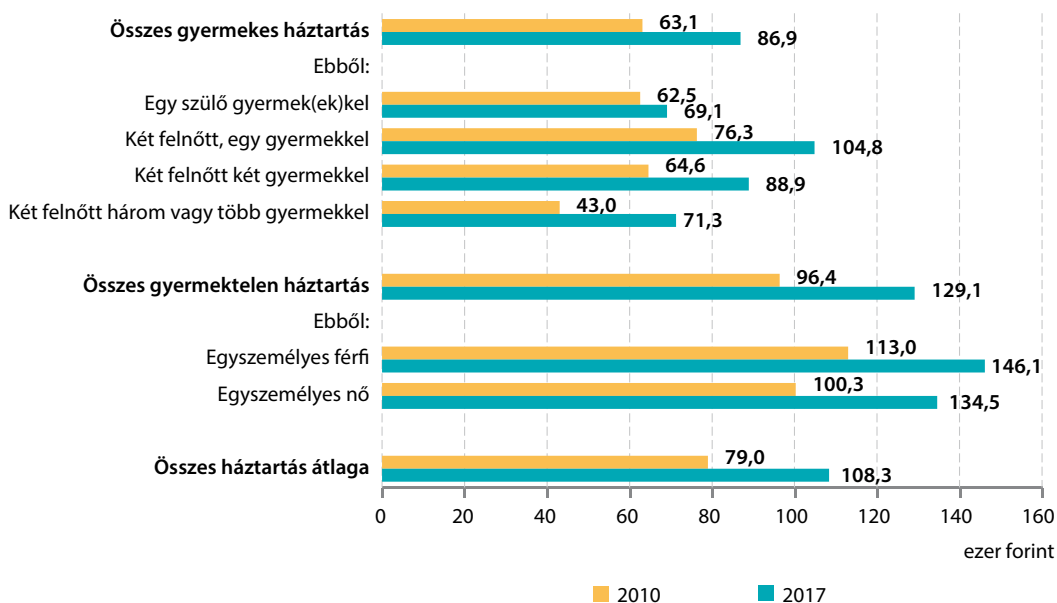
A gyermekes háztartások nettó jövedelme 2013-tól évről évre emelkedik

A háztartások jövedelmi helyzete **háztartástípusok** szerint is különbözik. A korábbi évekhez hasonlóan 2017-ben is az **egyszemélyes háztartások** fejenkénti havi nettó jövedelme volt a legnagyobb (139,3 ezer forint), 29%-kal magasabb, mint az összes háztartás átlaga. A **gyermektelen háztartások** egy főre jutó nettó jövedelme is közel ötödével haladta meg az országos átlagot, 7,1%-kal emelkedett 2016-hoz képest. A **gyermekes háztartások** egy főre jutó havi nettó jövedelme bár továbbra is elmaradt az összes háztartás átlagától, 2013-tól többek között a családi adókedvezmények bevezetésével összefüggésben szinte évről évre

emelkedett. 2017-ben a gyermekesek egy főre jutó havi átlagos nettó jövedelme 86,9 ezer forint volt, az előző évinél 11%-kal magasabb. A legalacsonyabb fejenkénti nettó jövedelemmel továbbra is az egyszülős, illetve a három vagy annál több gyermeket nevelő háztartások rendelkeztek, előbbieké 36, utóbbiaké 34%-kal maradt el az országos átlagtól.

A **nyugdíjas háztartások** egy főre jutó havi nettó átlagos jövedelme 115,6 ezer forint volt, 6,7%-kal több, mint az országos átlag.

5.10. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint

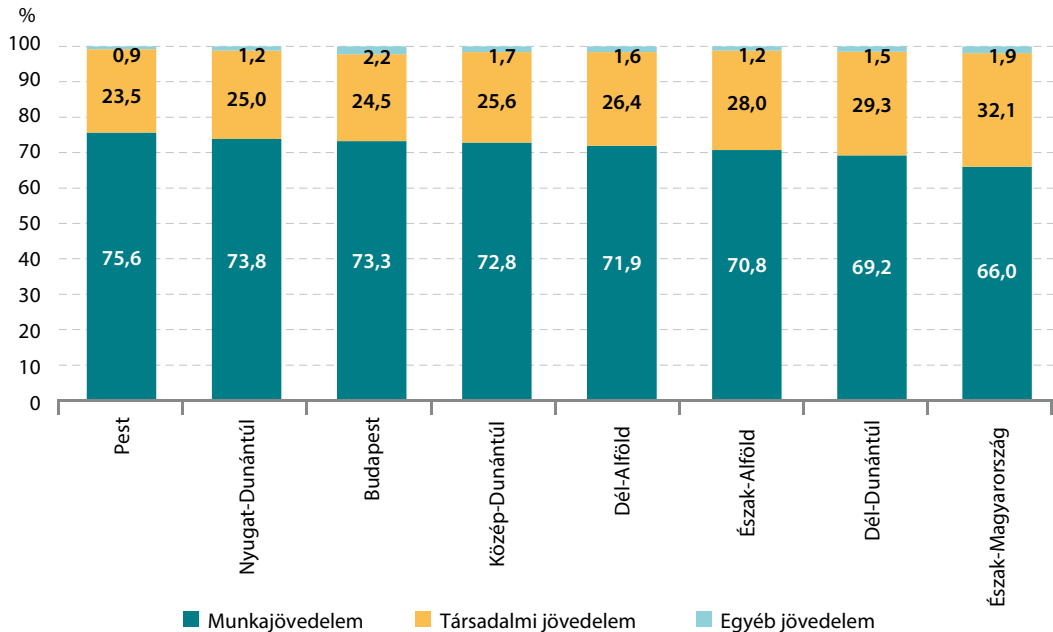
Továbbra is a fővárosban élők nettó jövedelme a legmagasabb

A háztartások jövedelmi színvonalát az egyes településtípusokon élők társadalmi, demográfiai jellemzői, illetve eltérő munkaerőpiaci lehetőségei erőteljesen befolyásolhatják. Az egy főre jutó havi nettó jövedelem 2017-ben is Budapesten (138,3 ezer forint) volt a legmagasabb, a községekben pedig a legalacsonyabb (95,4 ezer forint).

A háztartások jövedelmi helyzete **regionális szinten** is különbözik. Az egy főre jutó

országos átlagot is meghaladó, legmagasabb havi nettó jövedelemmel 2017-ben is a Budapest régióban élő háztartások rendelkeztek, ami valamivel több mint 1,5-szerese a legalacsonyabb fejenkénti összeggel jellemezhető észak-alföldinek. A Közép- és Nyugat-Dunántúlon lévő háztartások körében (117,3 és 120,6 ezer forint) volt még az országos átlagnál magasabb az egy főre jutó havi nettó jövedelem.

5.11. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióinként, 2017

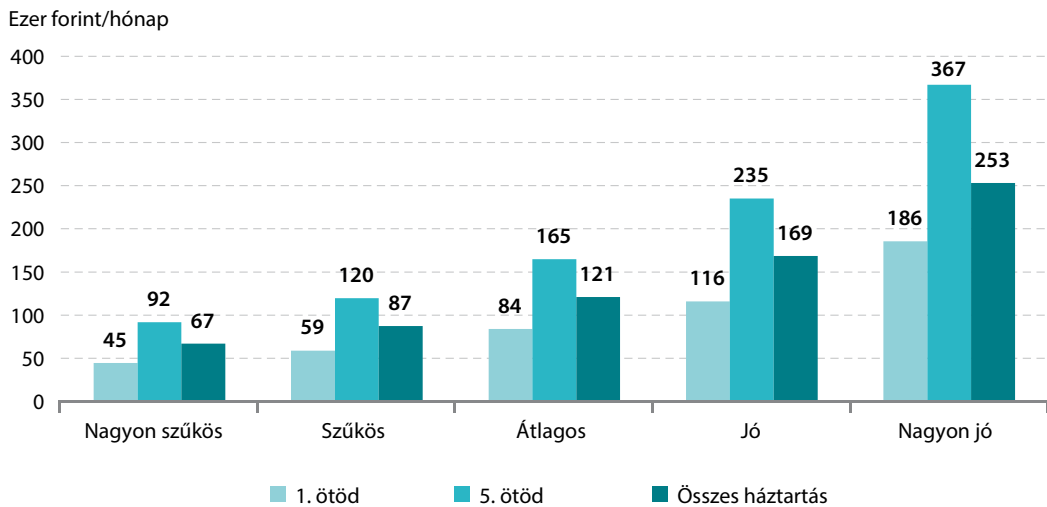
Minél magasabb jövedelmi színvonalon él egy háztartás, annál nagyobbak az elvárásai

A jövedelemelvárással kapcsolatos adatok a háztartások **szubjektív megítélésén** alapulnak. A különböző megélhetési szintekhez szükségesnek tartott összeg szoros kapcsolatban van a háztartások tényleges jövedelmi helyzetével, ugyanis minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál nagyobb jövedelmet társít az egyes megélhetési szintekhez. Az átlagos színvonalú megélhetéshez a háztar-

tások 2017-ben az egy évvel korábbinál 3,6%-kal többet, fejenként¹¹⁾ havonta 121 ezer forintot tartottak elegendőnek. A jövedelemelvárás szintje a háztartásban nevelt gyermekek száma szerint is jelentősen eltér, hiszen a gyermektelenek 149, a gyermekesek 93, azon belül a három vagy annál több gyermeket nevelő családok 73 ezer forintot társítottak fejenként az átlagos megélhetési szinthez.

¹¹⁾ Az egy főre jutó jövedelmek számításánál nem az adott jövedelemtípussal rendelkezők számához viszonyítunk, hanem a teljes népességszámmal osztjuk az összegeket.

5.12. ábra A háztartások egy főre jutó jövedelemelvárásai jövedelemkategória szerint, 2017*

* Az ábrán feltüntetett egy hónapra vonatkozó összegek a megkérdezettek szubjektív megítélésén alapulnak.

Tovább csökkent a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya¹²⁾

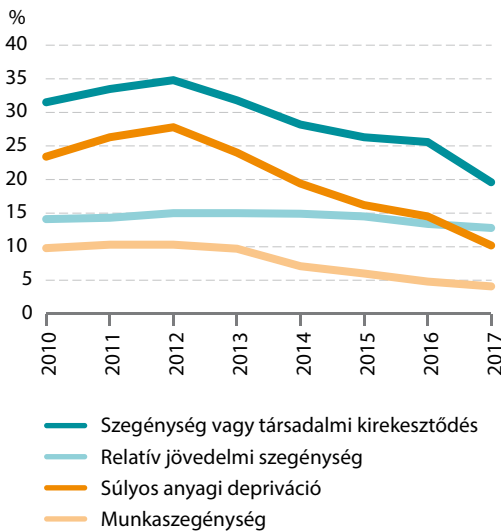
A szegénység meghatározására 2010 óta egy egységes szempontok alapján kidolgozott indikátorrendszert alkalmaznak az Európai Unió valamennyi tagállamában. Ez az **összetett mutató**, a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya több részindikátort tartalmaz. Ennek révén a relatív jövedelmi szegénységben, az anyagi nélkülözésben,

valamint a munkaszegénységben élők számáról, népességen belüli érintettségéről is képet alkothatunk. Azokat a személyeket soroljuk a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek közé, akik a relatív jövedelmi szegénység, a súlyos anyagi depriváció, illetve a nagyon alacsony munkaintenzitás közül legalább egyben érintettek.¹³⁾

¹²⁾ A nemzetközi adatok forrása az Eurostat, amelyek bemutatása során nem az adatok felvételének az évét, hanem azok referencia-, vonatkozási időszakát tüntettük fel.

¹³⁾ A fejezet további része nem a háztartásokról, hanem az egyégekről közöl adatokat.

5.13. ábra A szegénység mutatószámainak alakulása*

* A teljes népesség százalékában.

2010 és 2016 között az Európai Unió tagállamainak többségében – köztük hazánkban is – mérséklődött a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya. Az egyik legnagyobb mértékű csökkenés Magyarországon következett be. A javulás 2017-ben is folytatódott, ekkor a magyarországi népesség 19,6%-a, összesen 1 millió 887 ezer ember volt érintett. 2016-hoz képest 1,5%-kal nőtt azoknak a száma, akik két dimenzióban is érintettek voltak (2017-ben 474 ezer fő), nem változott érdemben azoké, akik mind a három részindikátor alapján ki voltak téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának (2017-ben 119 ezer fő).

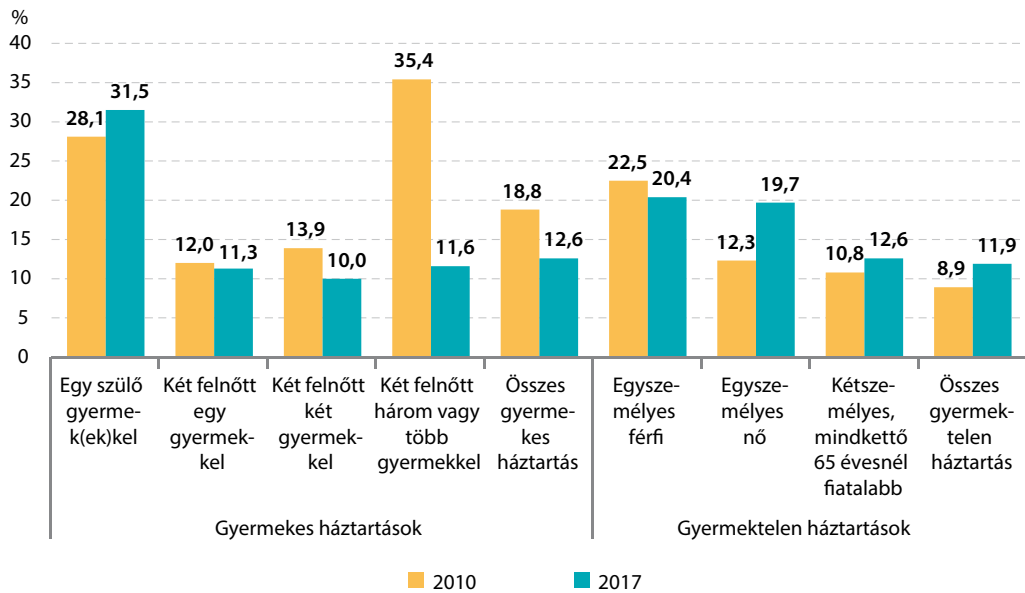
A gyermekes háztartások jövedelmi szegénységi aránya csökkent a leginkább 2010-hez képest

A **relatív jövedelmi szegénység** mutató viszonyítási pontja a szegénységi küszöb, amelyet a mediánjövedelem¹⁴⁾ alapján határozhatunk meg. Az Európai Unióban elfogadott módszertan szerint a szegénységi küszöb az adott országra vonatkozó mediánjövedelem 60%-ának megfelelő jövedelem, az ennél alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők számítanak szegénynek. A mutató az egyén szegénységét a társadalom többi tagjához viszonyítva határozza meg.

Hazánkban 2017-ben az egyszemélyes háztartásokra vonatkozó szegénységi küszöb az előző évinél 7,9%-kal több, havi szinten 83,9 ezer forint volt. Ugyanez az összeg a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében havonta átlagosan 176,1 ezer forintot jelentett, ugyancsak 7,9%-kal többet, mint 2016-ban. A jövedelmi szegények aránya hazánkban 2010 és 2017 között 14,1%-ról 12,8%-ra csökkent.

¹⁴⁾ Ez azt a jövedelemszintet jelenti, amelynél ugyanannyi személynek alacsonyabb a jövedelme, mint ahánynak magasabb.

5.14. ábra A jövedelmi szegénységi arány alakulása háztartástípusok szerint

Bár a gyermekes háztartásban élők körében továbbra is magasabb a jövedelmi szegények aránya, mint a gyermektelen háztartásokéban, az elmúlt években csökkent a közöttük lévő különbség. Miközben a gyermekes háztartásokhoz tartozók jövedelmi szegénységi aránya 2010 és 2017 között 6,2 százalékponttal csökkent,

addig a gyermek nélkülieké 3,0 százalékponttal emelkedett. A legnagyobb mértékű javulás a három vagy annál több gyermeket nevelő háztartások körében következett be. A legmagasabb szegénységi arány továbbra is az egyszülős, valamint az egyszemélyes háztartásokban élőket jellemezte.

A nyugdíjasok tizedét érintette a jövedelmi szegénység

A **szegénységi mutatók** alapján a nyugdíjasok rétege a szegénység által kevésbé érintett csoportok közé tartozik. Míg 2017-ben a relatív jövedelmi szegénység a társadalom 12,8%-át érintette, addig a nyugdíjasok 10,0%-át. Ám miközben a teljes társadalomban 2013 óta egyre kevesebb a jövedelmi szegény, a nyugdíjasok körében arányuk emel-

kedik: 2016-hoz képest 0,9, 2010-hez képest 5,4 százalékponttal nőtt a jövedelmi szegények aránya közöttük. A jövedelem általános növekedése miatt nőtt az országos mediánjövedelem, azonban a nyugdíjak emelkedése elmaradt a jövedelmek emelkedésétől, így nőtt a szegénységi küszöb alatti jövedelemből élő nyugdíjasok száma és aránya.

A súlyosan depriváltak aránya 13,2 százalékponttal alacsonyabb a 2010. évinél

A **súlyos anyagi depriváció** azt mutatja meg, hogy a népesség hány százaléka nélkülöz egyes meghatározott javakat, illetve nem rendelkezik a vizsgált szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel legalább négy esetben. A szegénység mutatói közül leginkább

a súlyos anyagi deprivációban élők aránya csökkent 2010-hez képest. 2017-ben a lakosság 10,2%-a tartozott ebbe a csoportba, az előző évinél 4,3, a 2010. évinél 13,2 százalékponttal kevesebb.

A szegénység mutatói közül a munkaszegénység veszélyezteti a népesség legkisebb részét

A **munkaszegénység** azt mutatja meg, hogy a háztartások munkaképes korú tagjai a lehetséges munkaidő mekkora részét töltik munkavégzéssel. E megközelítésmód értelmében a munkaszegénység azokat a személyeket veszélyezteti, akiknél az előbb említett, munkával töltött idő aránya nem éri el a 20%-ot. 2017-ben a teljes népesség 4,1%-a tartozott a nagyon alacsony

munkaintenzitásúak közé. Ez az arány a javuló munkaerőpiaci mutatókkal összefüggésben 2016-hoz képest 0,7, 2010-hez viszonyítva 5,7 százalékponttal csökkent. A munkaszegénységben élők aránya a 60 év alatti népességben 2017-ben 5,7%-ot tett ki, az egy évvel azelőttinél 0,9, a 2010. évinél pedig 7,1 százalékponttal kevesebbet.

A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA¹⁵⁾

A háztartások egy főre jutó fogyasztása – a háztartási költségvetési és életkörülmény felvétel adatai szerint – 2009 és 2012 között stagnált, illetve csökkent, amiben a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet és az infláció is szerepet játszhatott. A fogyasztás színvo-

nala ezt követően többek között a gazdasági növekedés, valamint a javuló munkaerőpiaci mutatók eredményeként újra emelkedni kezdett. 2,4%-os fogyasztóiár-növekedés mellett a kedvező tendencia 2017-ben is folytatódott.

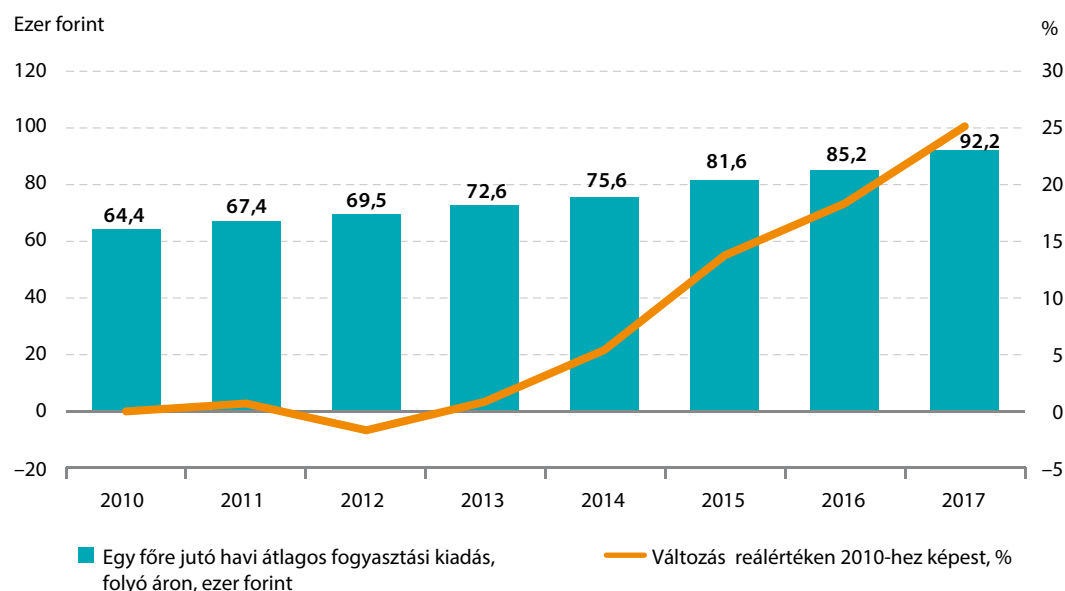
¹⁵⁾ Az egy főre jutó kiadások összegét a teljes népességszámmal osztva közöljük.

A háztartások fogyasztása évről évre emelkedik

A háztartások **egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása** a rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint 2017-ben 92,2 ezer forint volt, folyó áron 43, – a fogyasztóiár-

indexet figyelembe véve – reálértéken 25%-kal nőtt 2010-hez képest. A 2017-ben mért kiadás összege folyó áron 8,2, reálértéken 5,7%-kal volt magasabb, mint 2016-ban.

5.15. ábra A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadása és annak változása 2010-hez képest

A háztartások **három legnagyobb kiadási tételét** 2017-ben továbbra is az élelmiszerekre, lakásfenntartásra, és közlekedésre fordított kiadások jelentették, amelyek közül **élelmiszerre** 22,8 ezer, **lakásfenntartásra** 18,5 ezer, **közlekedésre** 10,7 ezer forintot költöttek havonta fejenként a háztartások.

A lakossági fogyasztás értéke 2017-ben valamennyi fogyasztási főcsoportban folyó

áron és reálértéken is emelkedett az előző évhez képest. Kiemelkedő volt a növekedés a vendéglátás- és szálláshely-szolgáltatások terén, ahol a fogyasztás reálértéken 18%-kal bővült. 2010-hez képest a szeszes italok és dohányárak kivételével minden fogyasztási főcsoportban nőtt a reál-fogyasztás.

5.5. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadásai, 2017

Fogyasztási főcsoport	Fogyasztási kiadás, forint	Változás reálértéken, ^{a)} %	
		az előző évhez képest	2010-hez képest
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	22 751	7,9	29,2
Szeszes italok, dohányárúk	3 113	5,9	-2,4
Ruházat és lábbeli	3 870	7,4	45,8
Lakásfenntartás és háztartási energia	18 468	1,6	18,0
Lakberendezés, háztartásvitel	3 731	8,9	40,4
Egészségügy	4 586	3,7	16,0
Közlekedés	10 735	5,4	40,2
Hírközlés	6 544	9,9	60,4
Kultúra, szórakozás	6 187	6,0	14,4
Oktatás	855	4,5	32,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3 870	17,5	23,9
Egyéb termékek és szolgáltatások	7 479	6,4	43,9
Fogyasztási kiadások összesen	92 187	5,7	25,1

^{a)} A fogyasztói árak alakulását figyelembe véve.

A kiadások egyre nagyobb részét fordítjuk nem alapvető szükségletekre

A háztartások kiadásainak legnagyobb tételét – a korábbi évekhez hasonlóan – 2017-ben is **az élelmiszerek és az alkoholmentes italok** jelentették. 2010 és 2013 között az összes kiadásból egyre növekvő szeletet tettek ki az élelmiszerek és alkoholmentes italok, fogyasztásból mért arányuk ezt követően hullámzóan alakult. 2017-ben a lakosság kiadásainak 25%-át fordította erre a célra.

A **háztartási energiaköltségek** 2007-től jelentősen megnöttek, aminek hatására

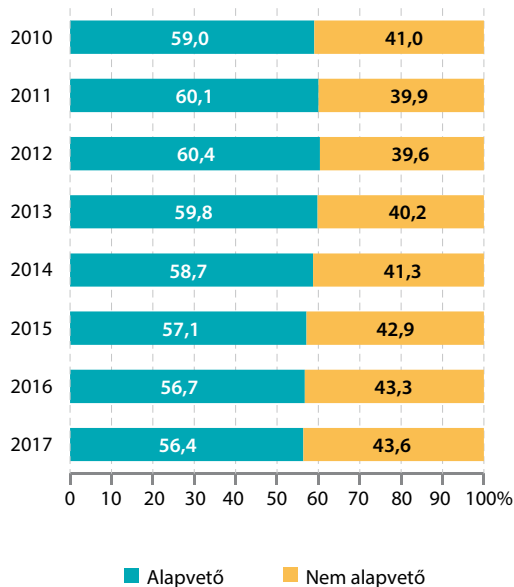
2010 és 2013 között a kiadásokon belül a legnagyobb részt a **lakásfenntartási kiadások** tették ki. 2014-től a rezsi-csökkenés eredményeként a háztartási energia ára 12, 2015-ben pedig további 2,9%-kal esett vissza, ami mérsékelte a háztartások rezsi-kiadásait. 2014-től kezdődően már nem lakásfenntartásra, hanem élelmiszere és alkoholmentes italtra költött a lakosság a legtöbbet. A háztartások 2017-ben reálértéken 1,6%-kal fordítottak többet lakásfenntartásra és háztartási energiára, mint az azt meg-

előző évben. Továbbra is a lakásfenntartási kiadások csaknem felét, havonta átlagosan 4081 forintot vezetékes gázra, 3716 forintot elektromos energiára, 1026 forintot pedig központi fűtésre, távhőre költöttek fejenként a háztartások. Ezen kiadások nagysága a stagnáló árak mellett némileg meghaladta az előző évit.

Az összkiadás 12%-át kitevő **közlekedési kiadások** reálértéken az előző évinél 5,4%-kal magasabbak voltak, ennek csaknem 60%-át (havonta átlagosan 6366 forintot) 2017-ben is üzemanyag-vásárlásra fordították a háztartások.

Az **alapvető szükségletekre** (élelmiszerekre, lakásfenntartásra, közlekedésre) fordított összegek kifizetése után 2013-tól évről évre egyre több maradt egyéb kiadásokra (pl. vendéglátás és szálláshely-szolgáltatásra, szeszes italokra, dohányárura).

5.16. ábra A háztartások kiadásainak megoszlása szükséglet szerint

Nőtt a háztartások gyümölcs- és zöldségfogyasztása

A **főbb élelmiszercsoportokon** belül a cereáliák fogyasztásának mennyisége 2017-ben egy főre jutóan havonta átlagosan 7,2 kilogramm volt, az előző évekhez képest szinte alig változott. A háztartások húsfogyasztása 2010 és 2017 között összességé-

ben nőtt, ezen belül a dráguló sertéshús és az olcsóbbá váló baromfihús fejenkénti havi átlagos mennyisége is emelkedett. A gyümölcs és a zöldség elfogyasztott fejenkénti mennyisége a növekedő árak ellenére emelkedett.

5.6. tábla Az egy főre jutó havi átlagos étel- és ital-fogyasztás mennyisége

(mennyiség/fő/hónap)

Élelmiszer	2010	2016	2017
Cereáliák, kilogramm	7,1	7,2	7,2
Ebből:			
kenyér, kilogramm	3,7	3,1	3,1
péksütemény, kilogramm	0,8	1,2	1,4
Húsfélék, kilogramm	4,4	5,3	5,1
Ebből:			
sertéshús, kilogramm	1,3	1,5	1,4
baromfi, kilogramm	1,4	1,6	1,7
Tojás, darab	12	12	12
Tej, liter	4,5	4,4	4,4
Olaj és zsiradék, kilogramm	1,4	1,4	1,4
Gyümölcs, kilogramm	3,2	3,7	4,1
Burgonya, kilogramm	2,4	2,4	2,4
Zöldség (burgonyán kívül), kilogramm	4,0	4,3	4,4
Cukor, kilogramm	1,1	1,1	1,3

Szerkezetében is eltér az alsó és felső jövedelmi ötödbe tartozók fogyasztása

A háztartások fogyasztásának szerkezete összefügg a jövedelmi helyzettel: a jövedelem szintjével párhuzamosan nem csupán a fogyasztási kiadások emelkednek, hanem változnak azok belső arányai is. Bár 2017-ben a kiadás nagysága a legalsó és a legfelső jövedelmi ötödben is nőtt 2016-hoz képest – előbbié 6,4, utóbbié 9,0%-kal –, a két szélső réteg közötti különbség 3,7-szeres.

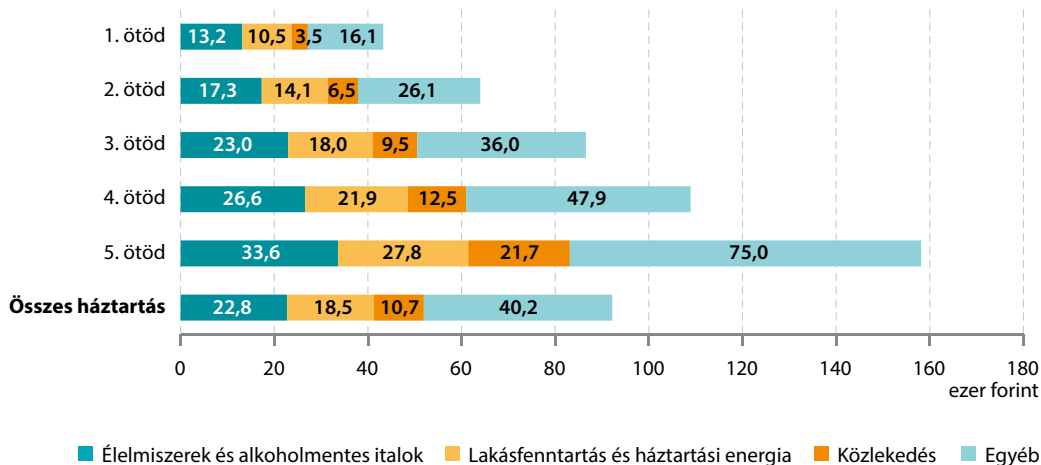
Minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál kisebb részt képviselnek kiadásaiból az alapvető, létfenntartáshoz szorosan kapcsolódó kiadások, az

étel- és ital-fogyasztásra, valamint a lakásfenntartásra, valamint a közlekedésre fordított összegek, aminek köszönhetően az egyéb szükségletek fedezésére (pl. kultúrára, hírközlésre) magasabb színvonalon van lehetőség. A jövedelmek alapján az alsó 20%-ba tartozók – a korábbi évekhez hasonlóan – az összes kiadásuk nagyobb hányadát költötték étel- és ital-fogyasztásra, valamint lakásfenntartásra (30, illetve 24%), mint a legfelső jövedelmi ötödben élők, ahol kiadásaik 21, illetve 18%-át fordították erre. A közlekedésre fordított kiadások aránya az előbbiekkel szemben a legfelső jövedelmi ötödbe

tartozó háztartások körében volt magasabb, összes kiadásuk 14%-át fordították e célra,

5,7 százalékponttal többet, mint a legalsó jövedelmi ötödben élők.

5.17. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi csoportokban, 2017

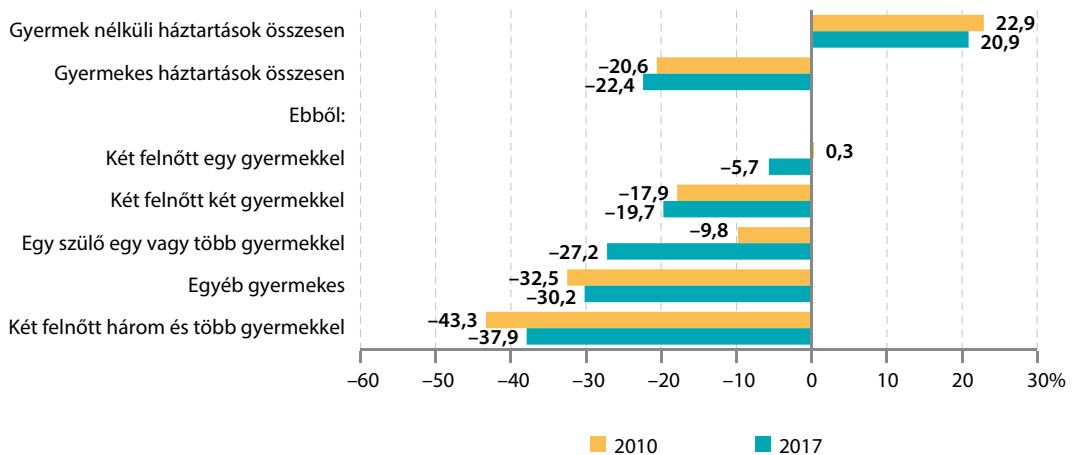

A gyermekes háztartások fogyasztási kiadásai szinte valamennyi csoportban emelkedtek

A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadásainak nagyságát és szerkezetét a jövedelem mellett az is meghatározza, hogy hányan élnek a háztartásban, illetve nevelnek-e gyermeket. 2017-ben a gyermekes háztartások az összes háztartás 29%-át tették ki. A **háztartástípusok** közül – az előző évekhez hasonlóan – 2017-ben is az **egyszemélyes háztartások** havi fogyasztási kiadása volt a legmagasabb egy főre jutóan (137,8 ezer forint), ami az előző évit 7,5, a 2010. évit pedig 35%-kal haladta meg folyó áron. Ugyanez az összeg a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében 2017-ben egy főre számítva havonta 74,0 ezer forint volt, kisebb, mint az összes ház-

tartás átlagos kiadása (havonta 92,2 ezer forint). A gyermek nélküli háztartások szinte minden fogyasztási főcsoportban az átlagosnál többet költöttek, mint a gyermekesek. A gyermeket nevelő háztartások relatív helyzete a fogyasztási kiadások területén 2010 és 2017 között kissé romlott, az összes háztartás átlagától való elmaradásuk 21-ről 22%-ra nőtt. A két felnőttből és három vagy annál több gyermekből álló háztartások maradnak el leginkább az átlagtól, de esetükben az évtized elejétől 2017-ig javulás mérhető. Ezzel szemben a gyermeket egyedül nevelő szülők leszakadása a fogyasztási kiadásokban ugyanezen időszakban közel háromszorosára nőtt.

5.18. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban

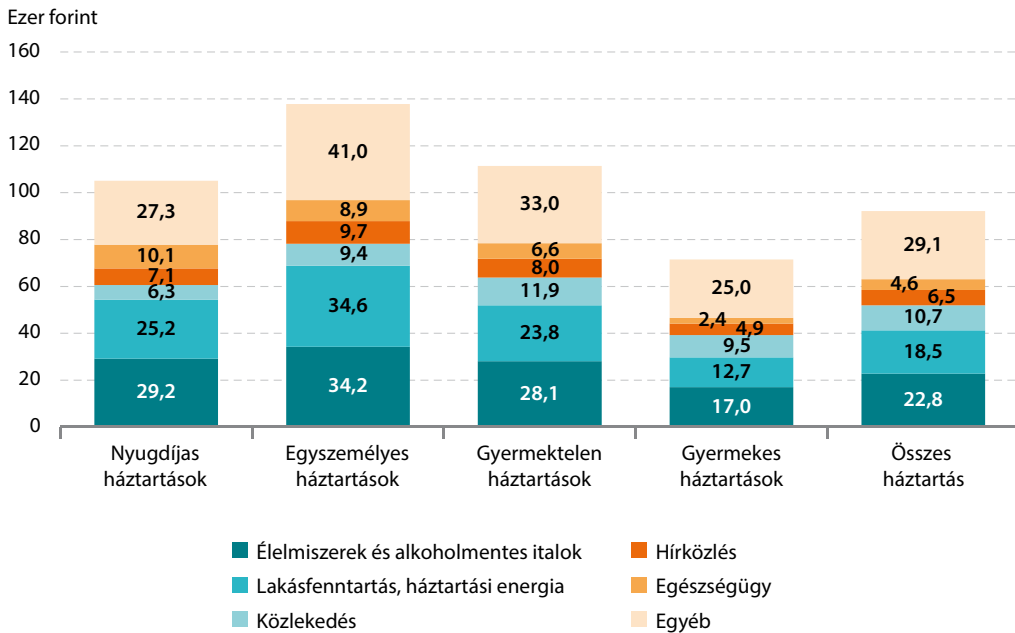
A **gyermeket nevelő háztartások** fogyasztási kiadásai 2017-ben valamennyi csoportban növekedtek. Egy főre jutó átlagos havi fogyasztásuk 71,5 ezer forint volt, folyó áron 11, reálértéken 7,9%-kal emelkedett 2016-hoz képest. Az egy főre vetített havi kiadásaik nagysága – az elmúlt évekhez hasonlóan – elmaradnak az összes háztartás átlagától, amit az is befolyásolhatott, hogy átlagos taglétszámuk (3,8 fő) magasabb, mint az összes háztartás átlaga (2,3 fő). Lakásfenntartásra kevesebbet, oktatásra többet költöttek egy főre jutóan, mint az átlag. Előbbire egy főre vetítve havonta az országos átlag 69%-át, 12,7 ezer forintot, utóbbira az országos átlag 1,7-szeresét, 1433 forintot fordítottak.

A **gyermektelen háztartások** 2017-ben egy főre vetítve havonta átlagosan 111,4 ezer forintot költöttek, folyó áron 6,1, reálértéken 3,6%-kal többet, mint az azt megelőző évben. Kiadásai az oktatás kivételével minden fogyasztási csoportban emelkedtek, összes költségük 21%-kal az

országos átlagét is meghaladta. Lakásuk fenntartására ezek a háztartások havonta 5380, élelmiszerre 5351, egészségügyre 2020 forinttal költöttek többet fejenként, mint az átlag. A különbségek részben demográfiai, életkori tényezőkkel, részben az eltérő fogyasztási és háztartásvezetési szokásokkal magyarázhatók.

A **nyugdíjas háztartások** összes háztartáson belüli aránya 2017-ben 29% volt. Az egy főre jutó személyes célú kiadásuk 105,1 ezer forintot tett ki havonta, az egy évvel korábbinál folyó áron 7,2, reálértéken 4,7%-kal többet. Az e háztartástípusban élők fogyasztási kiadásai évről évre meghaladják az átlagost, 2017-ben 14%-kal. A nyugdíjasok fogyasztási szerkezetének további sajátossága, hogy a kiadásai átlagnál nagyobb részét fordítják egészségügyre, lakásfenntartásra, valamint élelmiszerekre és alkoholfogyasztásra. 2017-ben egészségügyre az átlagosnál 2,2-szer többet (10,1 ezer forintot), ezen belül gyógyszerekre 6941 forintot adtak ki fejenként havi szinten.

5.19. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága egyes háztartástípusokban, 2017

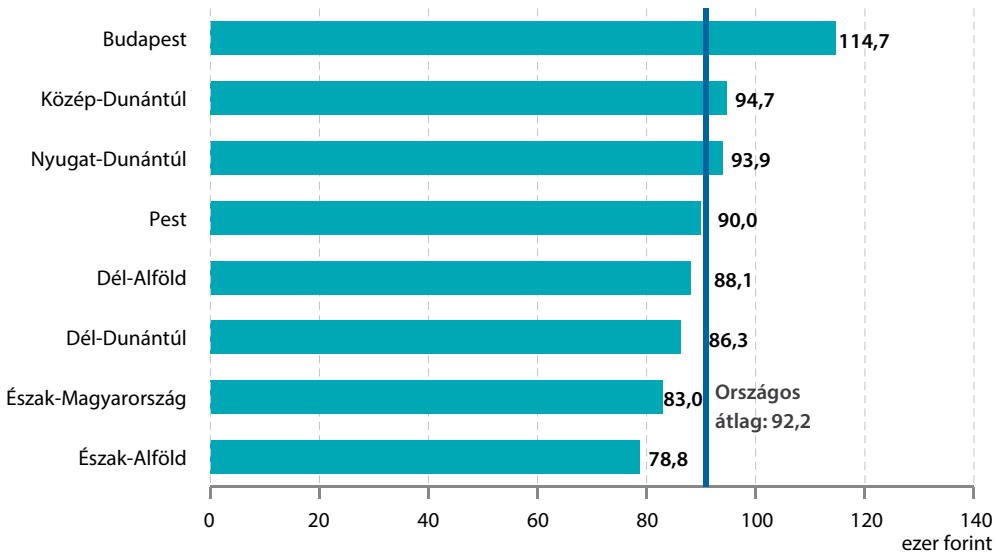
Továbbra is a fővárosban élő háztartások fogyasztási kiadása volt a legmagasabb

A háztartások fogyasztási kiadása – az előző évekhez hasonlóan – **településtípusonként** is jelentősen különbözik, ami az eltérő fejlettséggel, munkaerőpiaci és jövedelmi helyzettel is összefüggésbe hozható. Az egy főre jutó havi szintű kiadás nagysága 2017-ben is a fővárosban volt a legmagasabb (114,7 ezer forint), a községekben a legalacsonyabb (81,0 ezer forint). Bár a

közöttük lévő különbség csökkent 2010 és 2017 között, Budapest fogyasztása még így is 1,4-szerese volt a községekben élőkének.

A **régiók** közül az egy főre jutó havi szintű kiadások 2017-ben is Budapest régióban Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint a Pest régióban élők körében voltak a legmagasabbak.

5.20. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás alakulása régióként, 2017

Szinte minden háztartásban található mobiltelefon

A háztartások **tartós javakkal való felszereltsége** folyamatosan javul, számos cikk esetében (mint például a televízió és a mosógép) megközelíti, vagy meg is haladja a teljes ellátottságot. A háztartások döntő része már rendelkezik a mindennapi életvitelben használatos műszaki termékekkel, ugyanakkor az újabb és minőségben is különböző fogyasztási cikkek elterjedtsége továbbra is szorosan összefügg a háztartások anyagi, jövedelmi helyzetével. A felsőbb jövedelmi kategóriákba tartozók a lényegesen korszerűbb fogyasztási cikkeket könnyebben meg tudják vásárolni, körükben például a mosogatógéppel, a plazma-, LCD-, LED- és lézertelevízióval, a digitális kame-

rával és fényképezőgéppel, illetve a laptop-pal való ellátottság lényegesen nagyobb, mint a többi magyarországi háztartásban. Ugyanakkor a legalsó jövedelmi ötödbe tartozó háztartások helyzete is javult az elmúlt években, körükben is nőtt a korszerű tartós fogyasztási cikkek elterjedtsége.

Míg az utóbbi években a hagyományos televíziókészülékek száma csökkent, addig a plazma-, LCD-, LED-, lézertévék előfordulása jelentősen nőtt: 2010-ben a háztartások 11, 2017-ben már 56%-ában volt ilyen eszköz. A hordozható számítógépek (laptopok, illetve notebookok) száz háztartásra jutó száma a 2010 és 2017 közötti időszakban 19-ről 55-re gyarapodott.

5.7. tábla A tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó éves átlagos állománya, 2017

Megnevezés	Jövedelmi ötöd		Összes háztartás
	1.	5.	
Mikrohullámú sütő	82	92	89
Mosogatógép	13	29	20
Televízió	145	155	155
ebből: plazma-, LCD-, LED-, lézertelevízió	57	95	78
Digitális fényképezőgép	24	46	34
Asztali számítógép (PC)	42	51	44
Hordozható számítógép (laptop, notebook)	41	72	55
Kézi számítógép (palmtop)	15	21	18
Saját előfizetéses és kártyás mobiltelefon	206	186	194
ebből: okostelefon	74	75	77
Személygépkocsi	46	85	66
ebből: saját	44	79	63

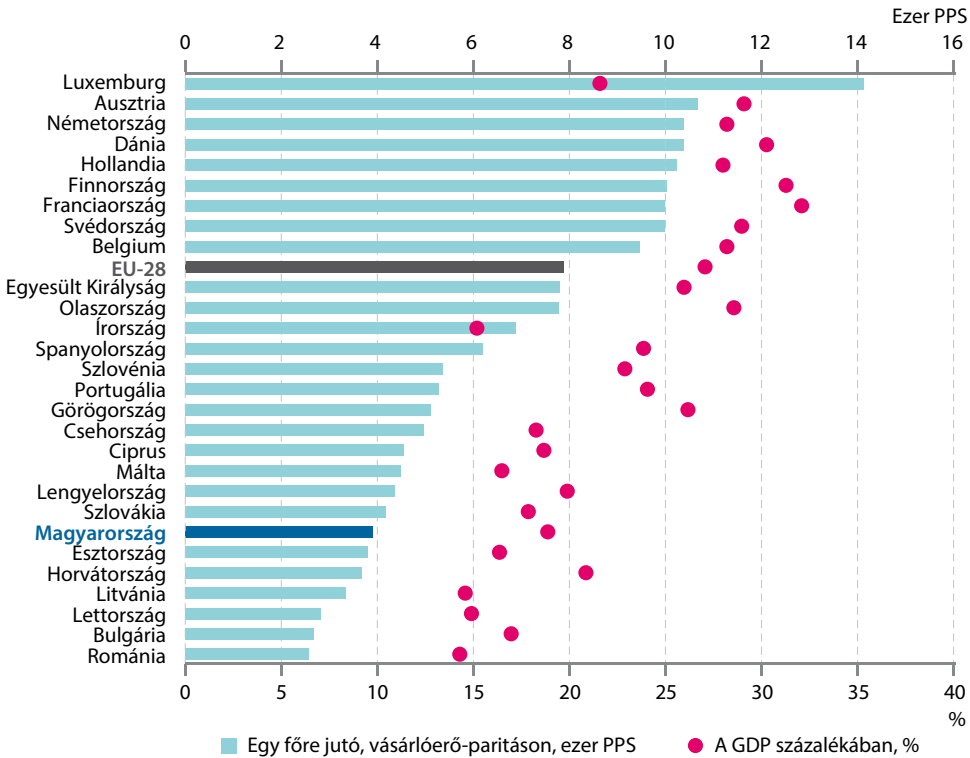
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

A **szociális védelem társadalmi juttatásai** 2016-ban a GDP 19%-át tették ki Magyarországon. Az unió tagállamai közül 10-ben volt alacsonyabb ez az arány. Az uniós átlag 30%-hoz közelít. A GDP nagyobb részét jellemzően a nyugat- és az észak-európai országok költik szociális juttatásokra. A kiadások vásárlóerő-paritáson számolt egy főre jutó szintje 6 országban – balti államok, Románia, Bulgária és Horvátország – alacsonyabb a hazainál, utóbbi az uniós átlag közel fele.

2016-ban 6,7 ezer milliárd forintot költöttek Magyarországon szociális védelemre, az előző évinél 2,3%-kal többet. Az európai unióban átlagosan a juttatások 12%-át kötik a jövedelmi helyzethez, de vannak országok,

ahol ennél sokkal magasabb ez az arány: Dániában 37, Írországban 28, az Egyesült Királyságban 18%. Magyarországon a juttatások 3,9%-a függött a jövedelmi helyzettől, ez évek óta csökken, 2010-ben még 5,1% volt. A visegrádi országok közül Csehországban a hazainál is alacsonyabb (2,5%) az arány, Lengyelországban és Szlovákiában azonban magasabb volt (4,7 és 4,0%). Vásárlóerő alapján számolva a magyar szociális kiadások az időskori ellátások és a családdal, gyermekekkel kapcsolatos juttatások területén közelítik meg leginkább az uniós átlagot, 55 és 68%-kal, míg a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztődés enyhítésére az uniós átlagnak csak 19, illetve 12%-át költjük.

5.21. ábra A szociális védelem társadalmi juttatásai az uniós tagországokban, 2016

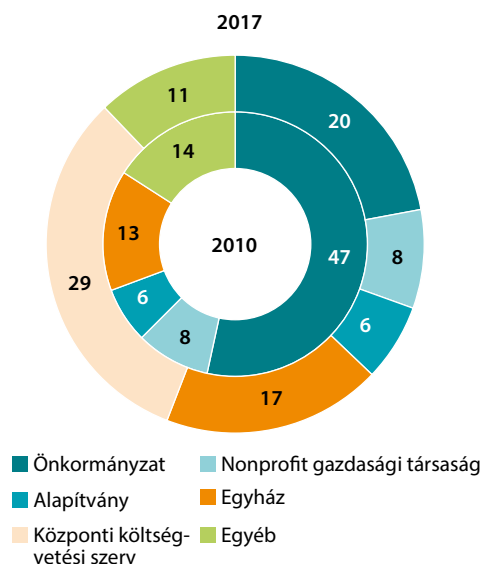

Nagyobb az igény a bentlakásos elhelyezésre

A tartós **bentlakásos intézményekben** – amelyekben 2017-ben 77 615-en éltek – folyamatosan nyújtanak ápolást, gondozást, szükség esetén rehabilitációt időseknek, fogyatékosoknak, pszichiátriai vagy szenvedélybetegeknek és hajléktalanknak. Az ellátottak száma az 1990-es évek elején még a 40 ezret sem érte el, a 2000-es évek közepe óta 70 ezer feletti, és a kihasználtságuk meghaladja a 96%-ot. Az átmeneti elhelyezést nyújtó szociális in-

tézményekben az ellátottak száma hasonló mértékben bővült, 2017-ben közel 13 ezren vették igénybe szolgáltatásaikat, kihasználtságuk 90% feletti volt. A tartós és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények ellátottainak 61%-a időskorú, 17%-a fogyatékos, 11%-a hajléktalan, 9,4%-a pszichiátriai, 2,2%-a szenvedélybeteg volt 2017-ben. 2000-hez képest leginkább a szenvedélybetegek (72%), a hajléktalanok (61%) és az idősek száma (37%) nőtt.

5.22. ábra A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények gondozottjainak megoszlása fenntartók szerint, ezer fő

A fenntartók között a 2010-es években csökkent az önkormányzatok és nőtt a központi költségvetés, valamint az egyházak szerepe. Az időseket ellátó intézmények férőhelyeinek több mint 38%-át 2017-ben is önkormányzatok tartották fenn, a pszichiátriai és szenvedélybetegeket, valamint a fogyatékosokat gondozó intézmények férőhelyeinek nagy többségét (86, 75, illetve 79%-át) azonban központi költségvetési szerv finanszírozta.

Kevesebb gyermek van halmozottan hátrányos helyzetben

A **védelembe vett** és a **hátrányos helyzetű**¹⁶⁾ gyermekek ezer megfelelő korúra jutó száma évek óta nő. A halmozottan hátrányos helyzetűeknél azért nincs növekedés, mert a hátrányos helyzet egyik jellemzője, a szülők alacsony foglalkoztatottsága a javuló munkaerőpiaci lehetőségek miatt

ritkábban teljesül. 2017 végén több mint 28 ezer védelembe vett gyermeket tartottak nyilván, 11%-kal többet az előző évinél. Az esetek 41%-ában a gyermeknek, 39%-ában a szülőnek felróható, 18%-ában környezeti ok, és 2%-ában a gyermek bántalmazása miatt került sor az intézkedésre.

¹⁶⁾ Fialat felnőttekkel.

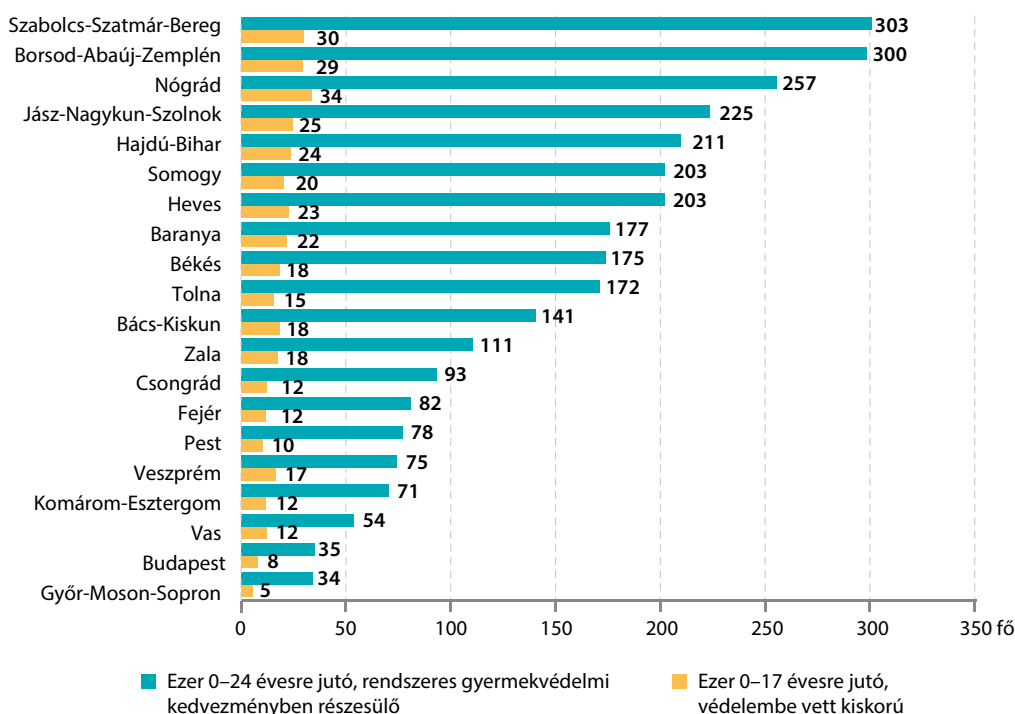
5.8. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek ezer megfelelő korúra jutó száma

Megnevezés	2013	2014	2015	2016	2017
Védelembe vett	12,3	13,3	13,6	14,8	16,5
Hátrányos helyzetű	14,8	42,0	42,3	54,8	61,8
Halmazottan hátrányos helyzetű	27,4	78,3	70,9	66,9	64,8
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül	311,6	285,0	245,3	228,8	198,2
A nyári szünetben ingyenes étkezést kap	86,3	84,1

A 2017 folyamán védelembe vettek száma megközelítette a 15 ezret, 39%-uk a szülőnek felróható magatartási okból, közel negyedük 50 órát meghaladó hiányzás miatt, 16%-uk pedig környezeti okból került a járási gyámhivatal látókörébe. A hátrányos helyzetűek

száma (106 ezer) 2017 decemberében 5,3%-kal magasabb, a halmazottan hátrányos helyzetűeké (111 ezer) 7%-kal alacsonyabb volt, mint egy évvel korábban. Mindkét kategóriában a szülők alacsony iskolai végzettsége a bekerülés leggyakoribb oka.

5.23. ábra A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba kerültek, megyénként, 2017

Emelkedik a gyermekvédelmi szakellátásban gondozottak száma

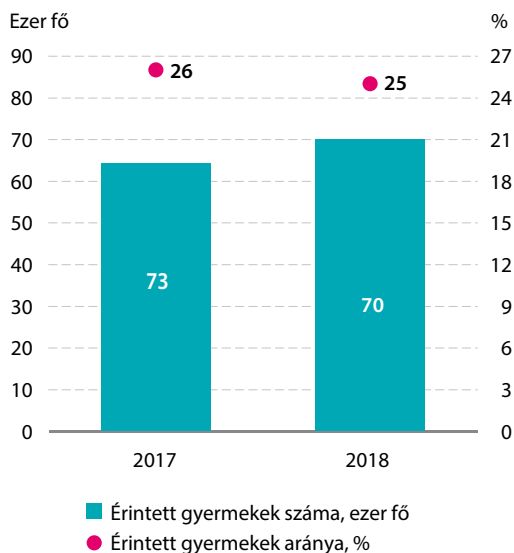
2017-ben közel 21 ezer gyermek élt gyermekotthonban, nevelőszülőknél, mivel megfelelő fejlődése családi körben nem volt biztosított. Számuk 18%-kal, ezer azonos korú lakosra jutó arányuk 2,3 százalékponttal, 11,9%-ra emelkedett 2010 óta. A gyermekek harmadát helyezték el gyermekotthonban és kétharmadát nevelőszü-

lőknél. A nevelőszülői hálózat keretében 4541 általános, 1055 különleges és 15 speciális nevelőszülő látott el nevelési, ellátási feladatokat, többségük (44%) 2 vagy 3 gyermekről gondoskodott. A szakellátásban gondozott 4281 sajátos nevelési igényű gyermek 58%-a élt nevelőszülőknél.

Területi egyenlőtlenség a kapacitás és az igények között

2018-ban 47 169 férőhelyre 44 577 gyermeket írtak be a bölcsődékben. A gyermekek döntő többsége (86%) az elsősorban (94%) önkormányzati fenntartású klasszikus bölcsődékbe járt, 13%-uk családi bölcsődékbe, és 1,5%-uk mini, illetve munkahelyi intézményekbe. Új felvétellel közel 32 ezer gyermek került bölcsődei intézménybe, férőhely hiányában 3698 gyermeket utasítottak el. Az ellátórendszer kapacitása és az igénylők közötti területi egyenlőtlenségeket mutatja, hogy az elutasítások mellett a működő férőhelyek száma országosan 2592-vel meghaladta a beíratott gyermekek számát. A kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményekben férőhelyhiány miatt a legtöbb (47%) gyermeket a fővárosban és Pest megyében, de a klasszikus bölcsődékből is a legtöbbet (49%) innen utasították el.

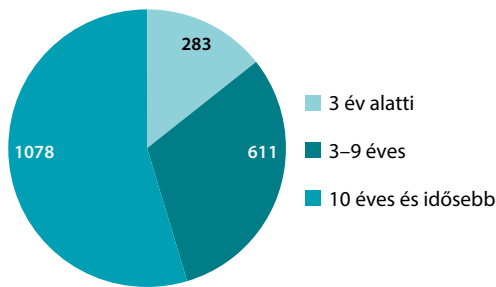
5.24. ábra Napközbeni ellátáshoz a lakóhelyén hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek száma és aránya

Öt éve emelkedik az örökbefogadások száma

A 2013-as mélypont (726) után emelkedés indult, 2017-ben 41%-kal több (1025) **örökbefogadást** engedélyeztek, mint négy évvel korábban. 2015 volt az első olyan év, amikor többen akartak örökbe fogadni, mint ahány örökbe adható gyermek szerepelt a nyilvántartásokban. 2017-ben több mint 2700 házaspár vagy egyedülálló rendelkezett alkalmassági határozattal.

5.25. ábra A nyilvántartott örökbe fogadható gyermekek száma kor szerint, fő, 2017

A 2017-ben engedélyezett 1025 örökbefogadás 64%-a nevelésbe vett gyermeket érintett, és 36%-a történt közvetlenül a szü-

lő hozzájáruló nyilatkozata alapján. Külföldi állampolgár 234 esetben volt örökbefogadó. A gyermek esélye, hogy családba kerüljön annál jobb, minél fiatalabb. Az életkornál is nagyobb visszatartó erő lehet, ha a gyermek tartós betegséggel vagy fogyatékossgal él. 2017-ben a nyilvántartásokban szereplő gyermekek közül minden harmadik ebbe a kategóriába tartozott. Ezeknek a gyerekeknek a nagyobb figyelmet és több kiadást igénylő nevelése azért is nehezebb, mert az oktatásukhoz szükséges intézményhálózat – főleg vidéken – hiányos.

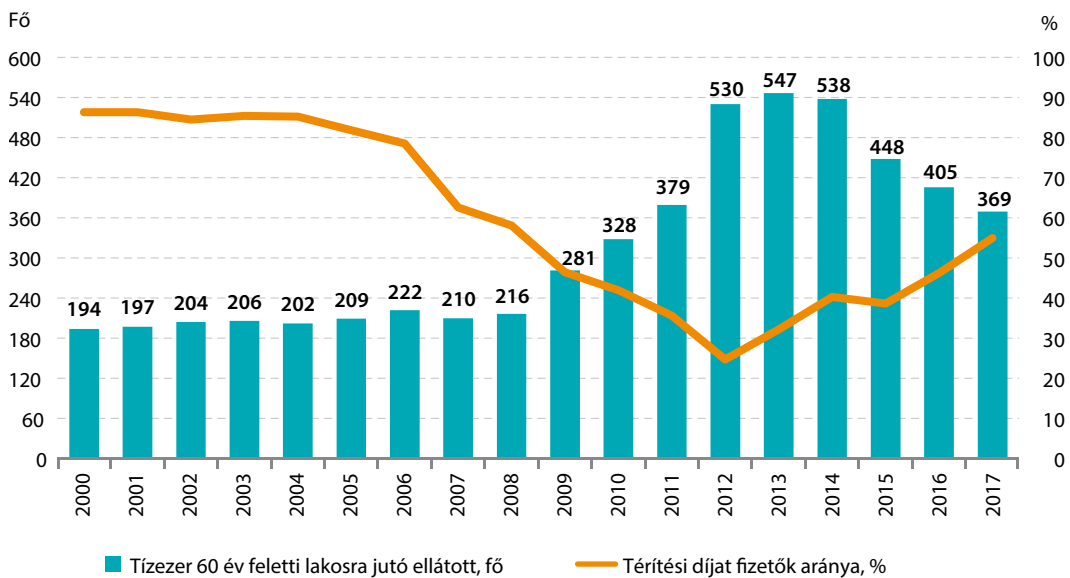
2017-ben a legtöbb gyermeket a főváros (133) után Borsod-Abaúj-Zemplén (132), Pest (131) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (87) adták örökbe. Minden második gyermek ezekből a megyékből vagy Budapestről származott. Az örökbefogadásra várakozók száma is a fővárosban és Pest megyében a legmagasabb, ám a szakellátásban elhelyezettek között itt alacsony az örökbe fogadhatók aránya. Nő a külföldre történő örökbeadások száma és aránya is, 3 év alatt számuk a duplájára, arányuk 16-ról 23%-ra emelkedett.

Negyedik éve csökken a házi segítségnyújtást igénybe vevők száma

2017-ben több mint 95 ezer rászoruló – zömmel idős – ember kapott **segítséget** ahhoz, hogy saját otthonában élhessen, ne kelljen időszotthonba költöznie. Számuk a 2010-es években jelentősen emelkedett a bentlakásos intézményekbe kerülés szabályrendszerének szigorodása miatt: akinek a gondozási szükségletét napi 4 óránál kevesebbre állították be

a szakértők, csak házi gondozásba kerülhetett. A létszám akkor kezdett újra csökkenni, amikor 2015-ben minisztériumi rendeletben a házi segítségnyújtásra jogosultság ponthatárait az új igénylőkre vonatkozóan közel duplájára emelték. Aki vállalja a szolgáltatás önköltségének megfizetését, annak nem vizsgálják a gondozási szükségletét.

5.26. ábra Házi segítségnyújtás

A szociális szféra kereseti lehetőségei kevésbé vonzóak

A szociális ellátásban dolgozók közalkalmazottak nélkül számított havi bruttó átlagkeresetének reálértéke 2018-ban 6,4%-kal emelkedett 2017-hez képest. A szociális ágazat kereseti lehetőségei azonban továbbra is a legrosszabbak a nemzetgazdasági ágakhoz viszonyítva. A szociális ellátás ága-

zatban teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi 234 ezer forintos bruttó átlagkeresete a humán egészségügyben dolgozóké-
nek 71, az oktatásban dolgozóké-
nek 73, míg a legmagasabb bruttó keresetű pénzügyi és
biztosítási tevékenységgel foglalkozóké-
nek csupán 39%-a.

EGÉSZSÉGÜGY

A 2017. évi, magas halálozás miatt a férfiak születéskor várható élettartama stagnált, a nőké enyhén csökkent. A várható élettartamra közvetett, az egészségben eltöltendő évek számára közvetlen hatást gyakorol több

között az életmód, a jövedelmi helyzet, az iskolázottság, a környezet minősége és a szociális-egészségügyi ellátórendszer felkészültsége, amely tényezők hosszabb távon fejtik ki hatásukat.

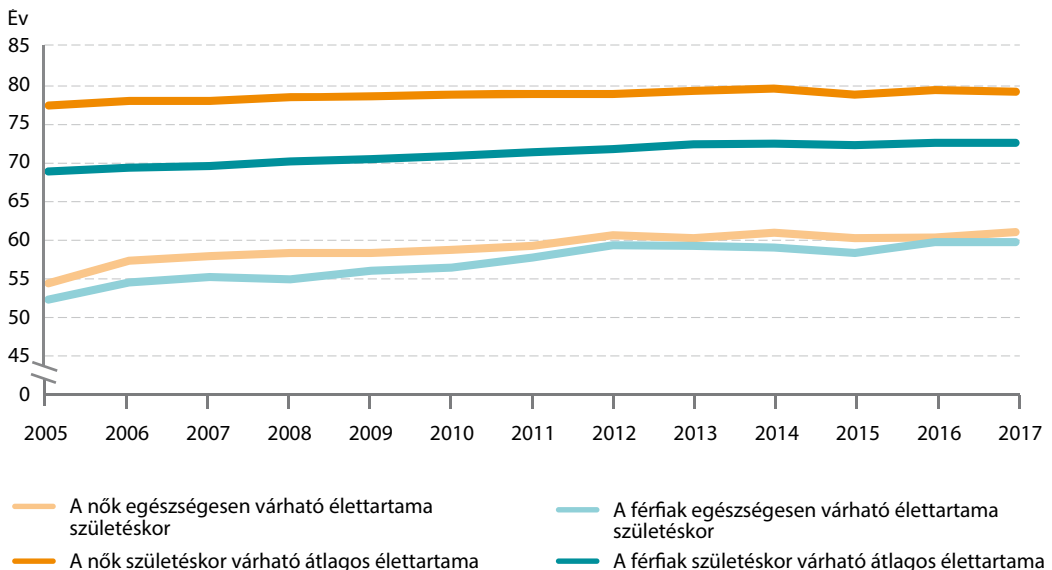
Az egészségesen várható élettartam hossza évek óta változatlan

Hazánkban a nők várható élettartama és az egészségesen leélhető időszak között közel 18, a férfiak esetében 13 év a különbség, azaz átlagosan ennyi időt küzdenek betegségekkel az életük során.

A születéskor egészségesen várható élettartam a megelőző évek emelkedése után 2012 és 2016 között alig változott,

2016-ban mindkét nem esetében 4 évvel maradt el az uniós átlagtól. Az országon belül nagyok a különbségek: míg a Közép-Magyarország nagyrégióban a két nem elmaradása az uniós átlagtól csak 1–1 év, addig az észak-alföldi férfiaké és a dél-dunántúli nőké már több mint 8 év volt.

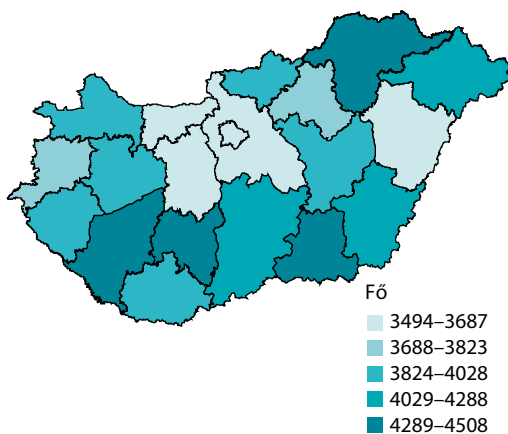
5.27. ábra Születéskor várható átlagos élettartam és az egészségben eltöltött évek

Tíz felnőttből négy magas vérnyomással küzd

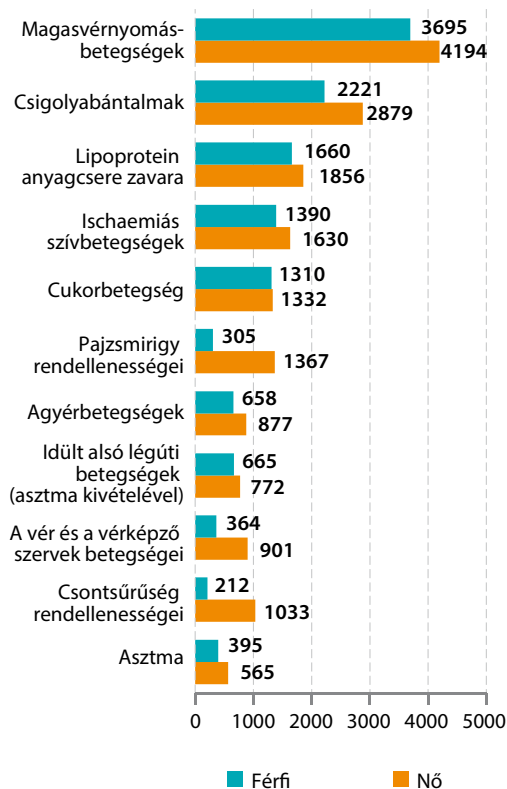
2017-ben a házi orvosok nyilvántartásai szerint 3 millió 155 ezer 19 éves és annál idősebb, és közel 11 ezer 19 évesnél fiatalabb pácienszt kezeltek magas vérnyomással. A 19 évesnél fiatalabbak 0,6%-a (a lányok 0,4, a fiúk 0,7%-a), az annál idősebb népesség négytizede (a nők 42, a férfiak 37%-a) küzdött a betegséggel, az érintettség azonban ennél is nagyobb lehet, mivel a betegség sokáig nem okoz tüneteket, illetve a betegek egy része nem fordul orvoshoz.

5.28. ábra A magas vérnyomással küzdő betegek tízezer megfelelő korú lakosra jutó száma a 19 éves és annál idősebb korosztályban, megyénként, 2017

A korai felismerés, szűrés azért fontos, mert a kezeletlen magas vérnyomás számos szerv-

5.29. ábra A leggyakoribb megbetegedések tízezer megfelelő korú lakosra jutó száma a 19 évesek és annál idősebbek körében, 2017

ben súlyos érlemeszesedést okozhat: a szív, a vesék, az agy, a szemek ereit károsíthatja. Szövődményei a leggyakrabban előforduló betegségek között is ott vannak. A nők érintettsége nagyobb – a felnőtt betegek 56%-a nő –, ahogy a májbetegségek kivételével a leggyakoribb betegségek esetében is.

Egyes kórházi osztályokon jelentős a gyógyító személyzet hiánya

Az egészségügy 185 ezer álláshelyének 79%-ában orvosokat (42 ezer) és szakdolgozókat (104 ezer) foglalkoztattak 2017-ben. A működéshez szükséges álláshelyek 4,0%-a üres (az orvosi 3,8, a szakdolgozói 3,4%-a). Az orvosi állások 38, a szakdolgozói állások 52%-a a fekvőbeteg-el-

látásban van, ahol az orvosi állások 6,2, a szakdolgozói állások 4,9%-a betöltetlen.

Az üres orvosi álláshelyek aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg (9,9%) és Jász-Nagykun-Szolnok (7,1%) megyében a legmagasabb, de további hat megyében és Budapesten (4,5%) is átlag (3,8%) feletti.

5.9. tábla A legnagyobb munkaerőhiánnyal küzdő kórházi osztályok, 2017

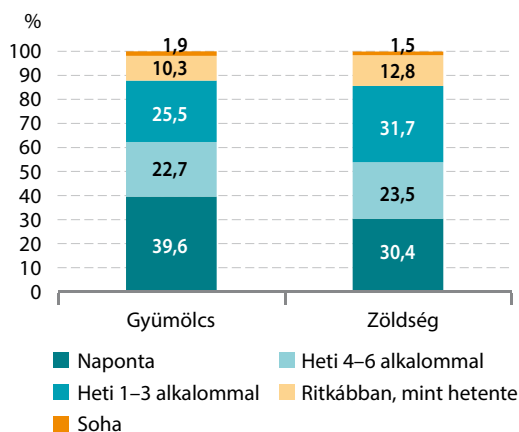
Üres állások aránya szerint, %			
Osztály	Orvosok	Osztály	Szakdolgozók
Alkoholológia	54,3	Alkoholológia	38,8
Pszichiátria	13,8	Bőr- és nemibeteg-ellátás	12,7
Gasztroenterológia	13,4	Drogbetegellátás	12,2
Drogbetegellátás	12,5	Fogászat, szájsebészet	10,9
Bőr- és nemibeteg-ellátás	11,0	Érsebészet	10,8
Üres állások száma szerint, darab			
Osztály	Orvosok	Osztály	Szakdolgozók
Belgyógyászat	145,7	Belgyógyászat	336,5
Csecsemő- és gyermekgyógyászat	104,5	Aneszteziológia és intenzív betegellátás	256,2
Pszichiátria	94,2	Pszichiátria	214,5
Sebészet	70,3	Szülészet, nőgyógyászat	170,3
Aneszteziológia és intenzív betegellátás	58,3	Neurológia	128,3

A háztartások 43%-ának közepes szintű megterhelést jelentettek az orvosi vagy fogorvosi költségek

A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel (HKÉF) 2017-ben az egészségre és a gyermekek egészségére vonatkozó modullal egészült ki. A 15 év feletti népesség szubjektíven megélt egészségi állapotában 2010 és 2017 között nem történtek markáns változások: a népesség 60% (a férfiak 64, a nők 56%-a) ítélte egészségi állapotát jónak vagy nagyon jónak 2017-ben, az érték alacsonyabb az uniós átlagnál (67%), ezzel az uniós rangsor negyedik negyedét nyitjuk. A legtöbben az írek közül (83%), a legkevesebben a litvánok közül (43%) ítélik jónak vagy nagyon jónak saját egészségüket.

A testtömegindex alapján a népesség 40%-a volt normál testsúlyú, 36%-a túlsúlyos, 18%-a enyhén, 1,4%-a súlyosan elhízott, míg az átlagosnál soványabbak aránya nem érte el az 5%-ot.

5.30. ábra A gyümölcs- és zöldségfogyasztás gyakoriságának megoszlása, 2017

A zöldség- és gyümölcsfogyasztás szignifikáns kapcsolatban van a nemmel, az iskolai végzettséggel és a jövedelmi helyzettel: a nők, a magasabb végzettségűek és a tehetősebbek többet fogyasztanak belőlük.

A legtöbb rekreációs sporttevékenységet azok végzik, akik a munkájuk során keveset mozognak, 58%-uk heti rendszerességgel mozog, és közülük minden második legalább 4 órát. A nem dolgozók közül a tanulók a legaktívabbak, több mint négyötödük heti rendszerességgel, közel felük hetente legalább 4 órát tölt testedzéssel.

A 16 év alatti gyermeket nevelő háztartásokban a gyermekek túlnyomó többsége jó (32%) vagy nagyon jó (62%) egészségnek örvend, 5,2%-ukat azonban korlátozza valamilyen egészségi probléma, 1%-ukat súlyosan. A különböző jövedelmi helyzetű háztartásokban élő gyermekek egészségi állapota között számottevő a különbség: a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók 55, a legfelsőbe tartozók 74%-át mondták a szüleik nagyon jó egészségűnek.

A modul egészségügyi rendszer igénybevételeire vonatkozó válaszai 2016-ra vonatkoztak. Az év folyamán egyszer sem kereste fel a fogorvosát a 16 éves és annál idősebb népesség háromnegyede, 56%-a nem járt szakorvosnál, 29%-uk a háziorvosnál nem fordult meg. A lakosság 6,2%-a számolt be arról, hogy nem tudott igénybe venni olyan ellátást, amelyre szüksége lett volna, és 4,1%-a pénzhány miatt nem tudta kiváltani az orvos által felírt gyógyszert. A háztartások 43%-ának legalább közepes szintű megterhelést jelentettek az orvosi vagy fogorvosi költségek és 59%-ának a felírt gyógyszerek finanszírozása. A legalsó jövedel-

mi ötödbe tartozó háztartások 8,2%-ával előfordult, hogy nem tudták kiváltani a gyermek

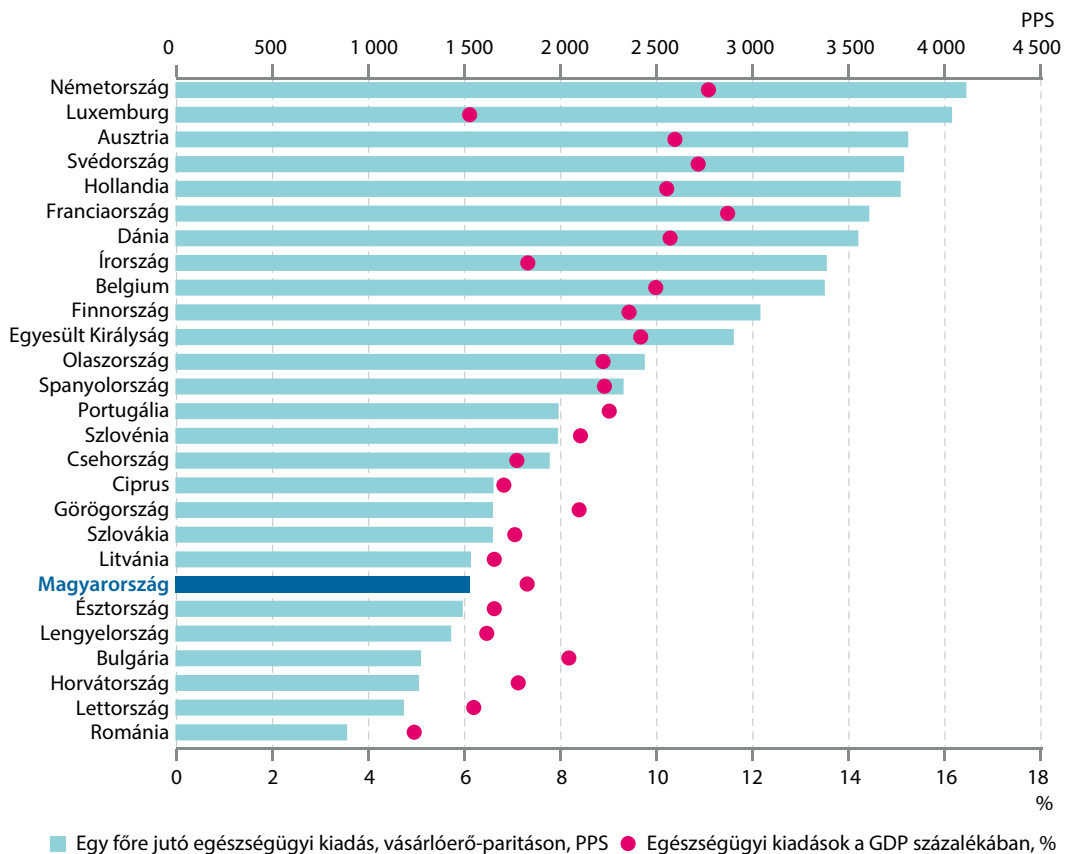
számára felírt gyógyszert, ilyen eset a legfelső ötödben nem volt.

Nőtt az egészségügyre fordított kiadások GDP-hez mért aránya

2016-ban a GDP 7,4%-át költötte az ország egészségügyre, ezzel az aránnyal 2016-ban az uniós rangsorban a 17. helyre léptünk az előző évi 18-ról. Az utóbbi két évben emelkedő arány 2010-hez képest azonban 0,16 százalékponttal romlott. A vásárlóerő-pari-

táson számolt egy főre jutó kiadások alapján a 21. helyre sorolták hazánkat 2016-ban. Az OECD vizsgálatai szerint az egy főre jutó kiadások mértéke mind a várható élet-tartammal, mind az egészségesen eltöltött évek számával összefüggést mutat.

5.31. ábra Egészségügyi kiadások az uniós tagországokban,* 2016

* Málta esetében nem állt rendelkezésre adat.

2016-ban a kiadások 66%-át a kormányzat, 30%-át a háztartások, és 4%-át az önkéntes egészségpénztárak fedezték. 2010 óta a kormányzati részvétel 0,9 százalékponttal kevesebb, a háztartásoké 2,6 százalékponttal több lett. A háztartások és az önkéntes egészségpénztárak

együttesen (34%) a lakosság által fizetett önrészeket (gyógyszerek, magán- és fogorvos) jelentik, és Magyarországon lényegesen magasabb az arányuk akár az OECD-átlagnál (26%), akár a visegrádi országokban mérténél (Csehország 18, Szlovákia 19, Lengyelország 30%).

LAKÁSHELYZET

A hazai lakáskörülményeket sok tényező mellett az is alakítja, hogy az újonnan épített lakások száma hogyan alakul. Magyarországon az 1970-es években építették a legtöbb lakást, több mint 880 ezret. A használatba vett lakások száma az 1980-as és az 1990-es

években csökkenő tendenciát mutatott. Az ezredfordulót követően újabb élénkülés történt, 2000 és 2008 között évente átlagosan 34 ezer lakás épült. Ezt a konjunktúrát az állami támogatású lakáshitelezés mellett a devizahitelezés is támogatta.

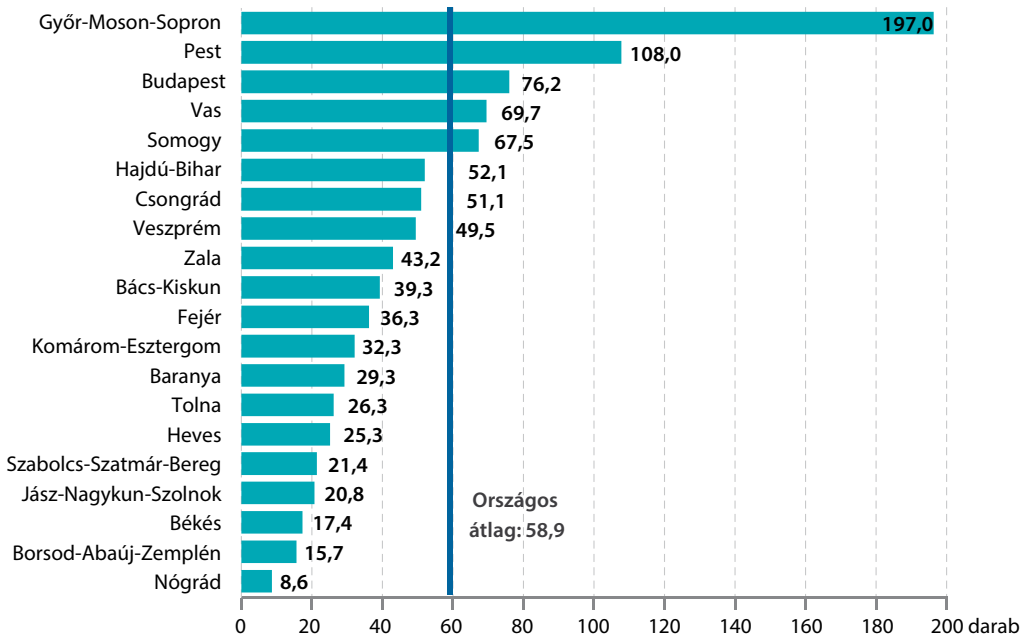
2013 óta bővül a lakásépítés

A lakásépítésnek a 2008–2009-es válsággal kezdődő hullámvölgye 2013-ban érte el a mélypontját. Az ezt követő 5 év gyarapódása visszafogottabb volt, mint a megelőző időszaké, a mélypont előtti 5 év lakásépítéseinek csak 70%-a valósult meg. Az **utóbbi 5 év** lakosságszámra vetített lakásépítése nagy szórást mutatott az ország egyes területein. A megyék közül Győr-Sopron-Moson megye teljesítménye volt kiemelkedő – 197 lakás tízezer lakosra számítva –, ez a rangsorban utolsó Nógrád megye építéseinek több mint 22-szerese és az átlagnak is több mint háromszorosa.

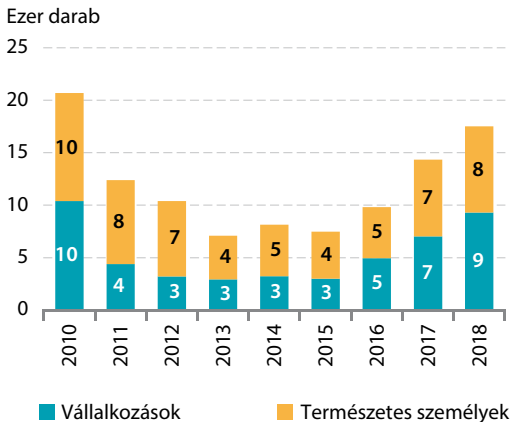
A 2017. évi 44%-os bővülés után **2018-ban** az előző évinél 23%-kal több, 17 681 új lakás épült az országban. Borsod-Abaúj-

Zemplén megyében kétszer, Somogy és Bács-Kiskun megyében másfélszer annyi lakást vettek használatba, mint az előző évben. Településtípusok szerint a főváros mellett a községekben volt átlag feletti (30%) a bővülés. A lakások közel felét Budapesten és Pest megyében építették, valamint a 10%-os mérséklődés ellenére továbbra is kiemelkedő volt Győr-Moson-Sopron megye részesedése, ahol a lakások 14%-a épült fel. 2018-ban a megyék tízezer lakosra jutó lakásépítése Győr-Moson-Sopron (53) és Pest (38) megyében jelentősen, a fővárosban (22), Vas (21) és Somogy (24) megyében kevéssel átlag (18) feletti volt. A községekben tízezer lakosra számítva 12 új lakás épült 2018-ban.

5.32. ábra A 2014 és 2018 között épült lakások tízezer lakosra jutó száma megyénként

5.33. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése

Az építések súlya országos átlagot tekintve eltolódott a vállalkozások felé, amelyek az előző évi 49% helyett a lakások 53%-át építették. Budapesten a vállalkozások súlya 77% volt, míg a községekben a természetes személyek domináltak hasonló arányban az

építetők között. Az önkormányzatok 2010 és 2018 között összesen 809 lakást építettek. Az új lakóépületekben 2018-ban használatba vett lakások 53%-a családi házban, 38%-a többlakásos épületben, 5,0%-a lakóparkban található. Az átlagos alapterület 1 m²-rel, 99 m²-re csökkent.

Az **építési engedélyek** és bejelentések alapján építendő lakások száma 2018-ban 36 719 volt, 3,4%-kal csökkent a 2017. évi 20%-os növekedést követően. Az új lakások több mint felét (54%) továbbra is Budapesten és Pest megyében tervezik felépíteni. A kiadott építési engedélyek és bejelentések alapján az építési kedv számottevő csökkenése várható az eddig is kevés lakást építő Fejér (-40%) és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (-31%), ugyanakkor jelentős fellendülés lehet Csongrád (97%), Zala (75%), Békés (52%) és Komárom-Esztergom (50%) megyében. Az építetők

a leggyakrabban (80%) a községekben éltek az egyszerű bejelentés lehetőségével, míg Budapesten az arány (7,4%) jóval az átlag (42%) alatti.

A kiadott új építési engedélyek (bejelentések) alapján 4,0%-kal több, 13 743 **lakóépület**, és 15%-kal kevesebb (4346) **nem lakóépület** építését tervezik.

A **lakásépítés költségei** az egy évvel korábinál visszafogottabban, 5,1%-kal emelkedtek 2018-ban, ami 2009 óta a második legnagyobb növekedési ütem. Az anyagköltségek 4,7%-kal emelkedtek, ez az utóbbi évtized legerőteljesebb bővülése volt. A munkaerőköltségek a 2017. évinél (13%) kisebb mértékben, 5,6%-kal növekedtek.

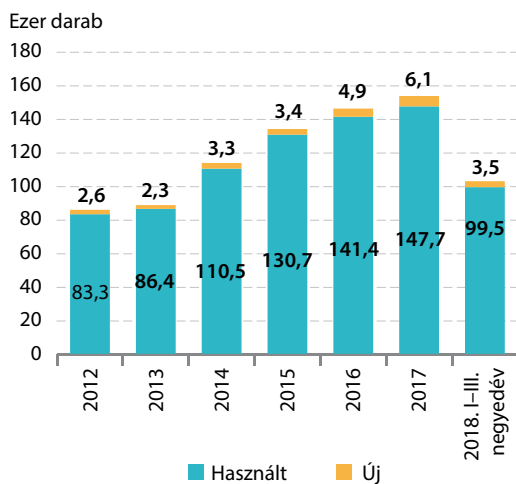
2017-ben a lakáspiaci forgalom 96%-át használtlakás-tranzakciók adták

A **lakáspiaci forgalom** a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot követően 2012-ben érte el mélypontját, 2014 óta jelentős élénkülés tapasztalható, 2017-ben már mintegy 154 ezer – 2012-höz képest 79%-kal több – lakást értékesítettek, 5,1%-kal többet, mint egy évvel korábban.

A 2018. I–III. negyedévi előzetes lakáspiaci adatok továbbra is a forgalom élénkülését jelzik. Ebben az időszakban mintegy 103 ezer **lakást értékesítettek**, 8,1%-kal többet az egy évvel korábbi, hasonló feldolgozottsági szintű adatokhoz képest. Az I–III. negyedévben eladott lakások 3,5%-a volt új építésű. Budapesten és a megyeszékhelyeken jött létre az összes használtlakás-adásvétel 44%-a, míg a kisebb települések részesedése 56% volt. 2015 óta Budapest részesedése folyamatosan csökken, a kisebb városoké kisebb mértékben, a községeké

jelentősebben nőtt: 2018 I–III. negyedévében minden negyedik tranzakció községekben jött létre.

5.34. ábra Az eladott lakások száma

Az engedélyezett hitelek összege 2013 és 2018 között 5,4-szeresére emelkedett

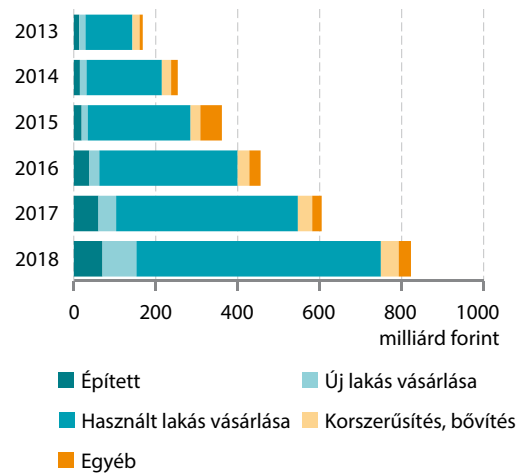
A 2010 és 2016 között csökkenő **lakáshitel-állomány** 2017-ben 3,5, 2018-ban pedig 10%-kal bővült. A 2018. év végi 3,3 ezer milliárd forintos állomány a GDP 7,9%-át jelentette. A 2014-ben még az állomány 52%-át kitevő devizahitelek aránya 2015-re drasztikusan visszaesett (0,2%), és azóta is tovább csökkent, 2018-ra 3,5 milliárd forintra apadt. Az állami támogatás nélküli hitelek aránya 2018-ban 3 százalékponttal, 82%-ra nőtt. A minősítési kategóriák 2018. évi változása után¹⁷⁾ a teljesítő hitelek aránya 95, a nem teljesítő kitétség aránya pedig 5,1% (34 ezer hitel) volt.

A hitelezés a 2013. évi mélypont után gyors ütemben bővülni kezdett, 2018-ra az engedélyezett hitelek összege közel 5,4-szeresére emelkedett. 2018-ban 108 ezer lakáscélú hitelt **engedélyeztek** 853 milliárd forint értékben, számuk 13%-kal, összegük harmadával nőtt az előző évhez képest. Az átlaghitel összege a 2017. évinél 1,2 millió forinttal több, 7,9 millió forint volt. A hitelek számának 8,4, összegének 7,8%-a volt államilag támogatott, számuk harmadával, összegük 29%-kal csökkent az előző évhez képest.

A lakáshitel-folyósítások összege a 2013. évi mélypont után közel ötszörösére emelkedett. 2018 folyamán 823 milliárd forint értékben, 109 ezer lakáshitelt **folyósítottak**. Számuk 2017-hez viszonyítva 4,1, összegük 36%-kal emelkedett. A hi-

telezésben továbbra is a használt lakások vásárlása dominált, tíz folyósításra összegében 7, számában 6 ilyen hitel jutott. A használtlakás-vásárlásra fordított hitelek és a használtlakás-tranzakciók éves számának összevetése alapján, a hitelből megvalósuló vásárlások aránya meghaladta a 40%-ot. Jelentősen – közel a duplájára – nőtt az új lakás vásárlására nyújtott hitelek összege.

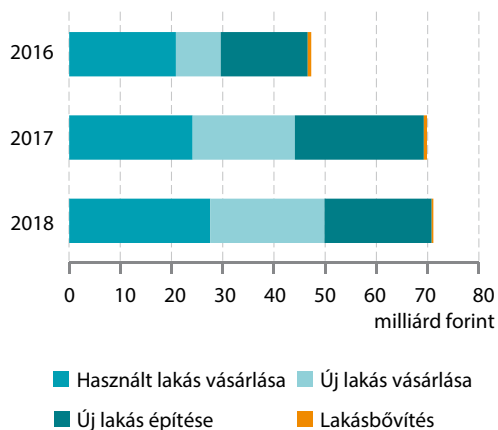
5.35. ábra A folyósított lakáscélú hitelek összege

A lakáscélú hitelek átlagos futamideje 2018 végére fél évvel, 15,3 évre nőtt a 2017. évihez képest. A lakásépítési hitelek futamideje a leghosszabb (17,5 év), de a használt lakások hiteleinél is meghaladta a 15 évet.

¹⁷⁾ 39/2016.(X.11) MNB rendelet a nem teljesítő kitétségekre és az átstrukturált követelésekre vonatkozó prudenciális követelményekről.

5.36. ábra A folyósított családi otthonteremtési kedvezmény összege

A 2016 elején elindított **otthonteremtési program** legfontosabb elemei a bővített CSOK (családi otthonteremtési kedvezmény), a lakásépítési áfa csökkentése, az áfa-visszaigénylés lehetősége és az államilag támogatott hitel jelentik.

2018-ban több mint 31 ezer támogatást folyósítottak 71 milliárd forint értékben. A támogatások 61%-át használt, 37%-át új lakásokra vették igénybe. A támogatást felvevők között a 2017. évihez viszonyítva valamivel kevesebb lett az új lakás építésére és vásárlására, és több a használt lakás vásárlására és lakásbővítésre költők aránya. A CSOK összegének több mint 85%-át bankok folyósították.

KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ

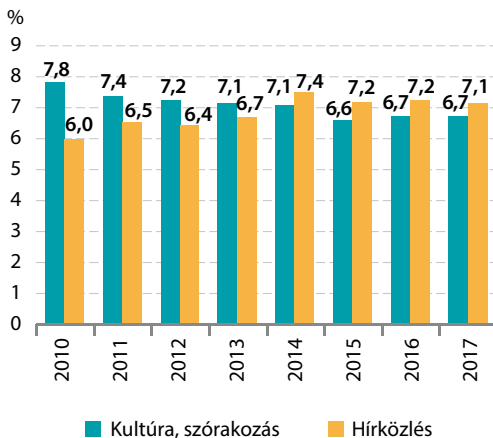
A szabadidő eltöltésének lehetséges módjai közé tartozik a kulturális rendezvények látogatása, az olvasás, a sportolási lehetőségek.

A költségvetés kulturális kiadásai 2017-ben 383,7 milliárd forintot tettek ki, a GDP 1,0%-át. Ezen kiadások összege 4,9%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, a GDP-hez viszonyított aránya az előző évihez hasonló (0,97%) volt.

A háztartás-statisztika **fogyasztásra** vonatkozó adatai szerint az egy főre jutó havi átlagos összes kiadás 2010 és 2017 között 43%-kal, 92,2 ezer forintra emelkedett. Ebből kultúrára, szórakozásra havi szinten 6187, hírközlésre 6544 forintot költöttünk 2017-ben. A vizsgált időszakban a háztartások összes kiadásuk egyre kisebb hányadát fordították kultúrára, szórakozásra, 2010-ben 7,8, 2017-ben 6,7%-át. Ugyanakkor a hírközlésre fordított kiadások aránya 0,1

százalékponttal, 7,1%-ra csökkent 2016-ról 2017-re. (2010 és 2016 között a hírközlés, és a kultúra, szórakozás árai minden évben emelkedtek. 2017-ben a hírközlés ára csökkent, a kultúra, szórakozásé növekedett.)

5.37. ábra A kultúra, szórakozás és a hírközlés aránya az egy főre jutó fogyasztásban

A jövedelemszint jelentősen befolyásolja a kiadások mértékét, a két szélső jövedelmi tized kultúrára és szórakozásra fordított kiadásai közti különbség tizenegyszeres, az internet-előfizetést, mobiltelefon díját, illetve a készülékek vásárlását is magában foglaló hírközlés esetében ötszörös volt.

A háztartások típusa szerint is jelentősek az eltérések, 2017-ben a havi egy főre jutó, kultúrára, szórakozásra fordított összeg a gyermek nélküli háztartásokban átlagosan 7128, a gyermekes háztartásokban 5175 forint volt. Hírközlésre egy fő a gyermek nélküli háztartásokban átlagosan havi 8034, gyermekes háztartásokban 4944 forintot fordított.

Növekedett a darabszám és a példányszám is a könyvpiacon

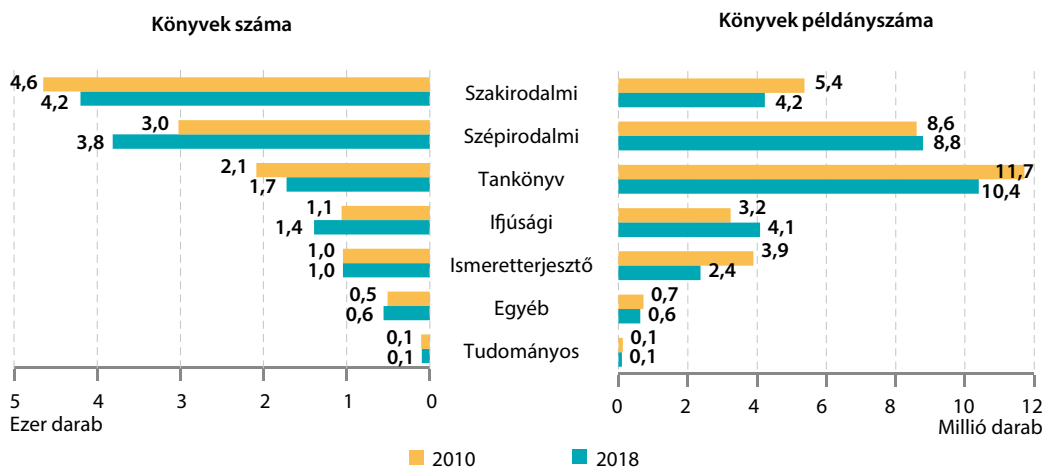
A **kiadott könyvek** (címek) száma 2009-től kezdődően – a 2014. és a 2015. évi növekedés kivételével – csökkenő tendenciájú volt. 2018-ban a folyamat megállt, ekkor 12 877 címet jelentettek meg, 8,6%-kal többet, mint az előző évben. A könyvek **példányszáma** már az 1990-es évektől kezdődően erőteljesen visszaesett, majd kisebb–nagyobb ingadozások mellett csökkenő tendencia volt jellemző 2017-ig. 2018-ban a több kiadott könyv az előző évinél 17%-kal nagyobb példányszámban (30,6 millió) jelent meg. A nagyobb cím és példányszámmal rendelkező kategóriák közül a szépirodalmi könyveknél volt a legnagyobb növekedés, mind a címek (14%), mind a példányszám (32%) tekintetében. Az ebbe a kategóriába tartozó 3815 könyv háromnegyede regény, illetve elbeszélés volt, számuk 23%-kal nőtt 2017-hez viszonyítva. A 2018-ban kiadott szépirodalmi művek 49%-a magyar, 34%-a amerikai szerző tollából származott.

A **tudományos, ismeretterjesztő és szakirodalmi művekből** 2018-ban összességé-

ben 9,1%-kal több cím jelent meg az előző évinél, példányszámuk egy év alatt 14%-kal növekedett.

Az 1990-es évek elején – főként a munkahelyi könyvtárak megszűnésével – a **könyvtárak** száma mintegy harmadával visszaesett. A folyamat az ezredfordulóra megállt, ezt követően a könyvtárak száma stagnált. A 2017-ben működő, mintegy 7200 könyvtár csaknem fele települési, további négytizede iskolai, fennmaradó része pedig szak-, és munkahelyi könyvtár volt. Napjainkban szinte minden településen található települési könyvtári szolgáltatóhely. Az ezekhez tartozó könyvtárlomány mennyisége és az olvasók száma az elmúlt években kismértékben csökkent, a kikölcsönzött könyvtári egységek száma viszont 2017-ben jóval (21%-kal) kevesebb volt, mint 2010-ben. A kölcsönzési aktivitás az ezredforduló óta lényegesen visszaesett, amiben az e-könyvek növekvő népszerűsége, valamint a megváltozó könyvtárhasználati szokások is szerepet játszhattak.

5.38. ábra **Könyvek száma és példányszáma**

5.10. tábla **A könyvtárak főbb mutatószámai, 2017**

Típus	Könyvtár	Összes állomány, ezer könyvtári egység	Beiratkozott olvasó, ezer	Kölcsönzött könyvtári egység, ezer
Nemzeti és országos szakkönyvtárak	12	16 644	59	564
Települési könyvtárak	3 450	42 737	1 482	20 996
Egyéb szak- és munkahelyi könyvtárak	812	39 424	546	2 794
Iskolai könyvtárak	2 972	53 427	..	7 907

A **levéltárak** száma az 1990-es évek második felében jelentősen, az ezredfordulótól 2016-ig lassabb ütemben emelkedett. 2017-ben 92 levéltári tagintézményük volt, 1-gyel kevesebb, mint az előző évben, a 2010. évit viszont 9-cel haladta meg. A fondok és gyűjtemények száma ösz-

szesen közel 76 ezer volt, 14%-kal több a 7 évvel korábinál. Az intézményekben megforduló kutatók – az érdeklődő diákokkal, hallgatókkal, magánszemélyekkel együtt vett – száma (14 ezer fő) 2010-hez képest 9,8, az előző évhez képest 33%-kal csökkent.

Csökken a múzeumi és a színházi látogatások száma

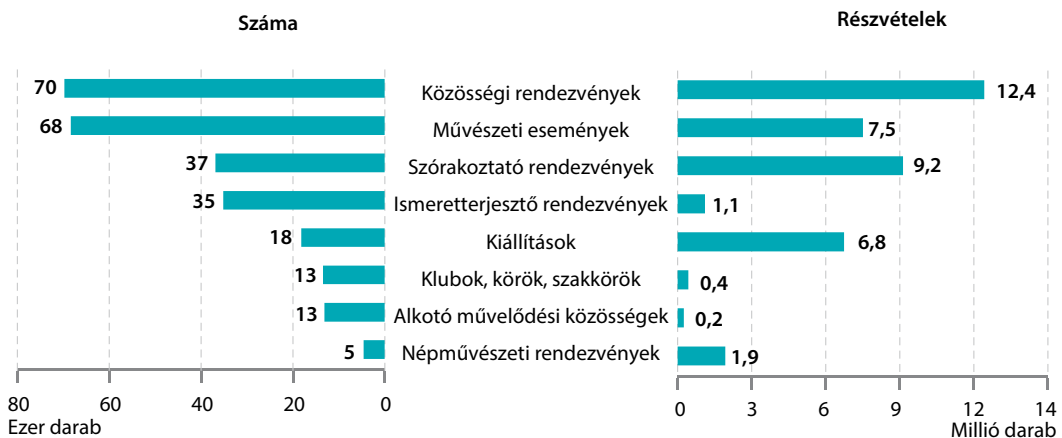
A **muzeális intézmények** száma 2010 és 2018 között 15-tel 632-re csökkent. A múzeumok 12%-kal kevesebb kiállítást rendeztek, mint 7 évvel korábban, a múzeumi látogatások száma lényegében megegyezett a 2010. évvel, de 13%-kal kevesebb volt az előző évinél. A 9,4 millió látogatás harmadát fővárosi intézményekben regisztrálták.

A 2000-es évek végétől a **színházak** száma jelentősen gyarapodott, alapvetően az előadó-művészeti törvény nyomán megváltozott működési, nyilvántartási és finanszírozási rendszernek köszönhetően. 2009-től a kőszínházak mellett az alternatív, független színházakat is nyilvántartásba veszik. A 2018-ban működő 151 színház 8 intézménnyel több volt a 2010. évinél, ugyanakkor 18-cal kevesebb, mint 2017-ben. 2018-ban 30 ezer színházi előadást tartottak, számuk 8,0%-kal csökkent az előző évihez képest. Az év során 7,1 millió látogatást regisztráltak, 15%-kal kevesebbet, mint 2017-ben.

2017-ben az országban található 417 **moziteremben** összesen 472 ezer mozi-előadást tartottak, 3,8%-kal kevesebbet, mint előző évben. Ugyanakkor a látogatások száma 2,5%-kal 14,6 millióra emelkedett, ebből Budapesten 7,4 milliót regisztráltak. A magyar filmeket látogatók aránya 10% volt.

A **közművelődési intézményként** számba vehető szervezetek köre 2017-ben 5717 volt, közel ugyanannyi, mint az előző évben. 2017-ben az intézményekben tartott rendezvények, előadások közül továbbra is a közösségi rendezvények (70 ezer) és a művészeti események (68 ezer) száma volt a legmagasabb, előbbi 3,8%-kal kevesebb, utóbbi 4,4%-kal több, mint 2016-ban. A szórakoztató rendezvények száma 4,9%-kal lett több az előző évinél, így 37 ezer ilyen jellegű rendezvényt tartottak. Az ismeretterjesztő rendezvények száma 2017-ben 35 ezer volt, 8,0%-kal kevesebb, mint 2016-ban.

5.39. ábra **Közművelődési intézmények adatai, 2017**

EGYRE KEVESEBBEN SPORTOLNAK

Az Európai Bizottság 2017. decemberi felméréséből¹⁸⁾ kiderült, hogy az unióban a megkérdezettek 46%-a, míg Magyarországon 53%-a soha nem sportol. Mindkét arányszám nőtt a 2013-as felméréshez képest, az uniós arány 4, a magyar 9 százalékponttal. Magyarországon a férfiak 49, a nők 56%-a nem sportol. Korcsoportok szerint is vannak különbségek, az idősebbekre kisebb aktivitás jellemző. A 15–24 évesek 26%-a nem sportol, ez az uniós átlaghoz hasonló, a 25–39 évesek 44%-os arányszáma ugyanakkor 9 százalékponttal meghaladja az EU-28 átlagát. A házasságban élők 58%-a, az egyedülállók 28%-a nem sportol.

DIGITÁLIS TÁRSADALOM

A folyamatosan fejlődő információtechnológia az egymás közötti kommunikáció mellett a mindennapi szokásokra is hatással

van. Ez többek között az internethasználat gyakoriságában, módjában és céljában is megmutatkozik.

A 16–74 évesek héttizede napi rendszerességgel internetezik

Az internet-előfizetések növekvő számával párhuzamosan a **háztartások internetellátottsága** folyamatosan emelkedik: 2010-ben a hazai háztartások 58, 2018-ban 83%-a rendelkezett internet-hozzáféréssel, ez uniós összehasonlításban még mindig alacsony, de közelít az EU-28 átlagához. A hazai és az uniós ellátottság között 2010-ben 12, 2018-ban 6 százalékpont volt a különbség. A visegrádi országokban a háztartások internetellátottsága hazánkéhoz közel hasonló volt 2018-ban: Cseh-

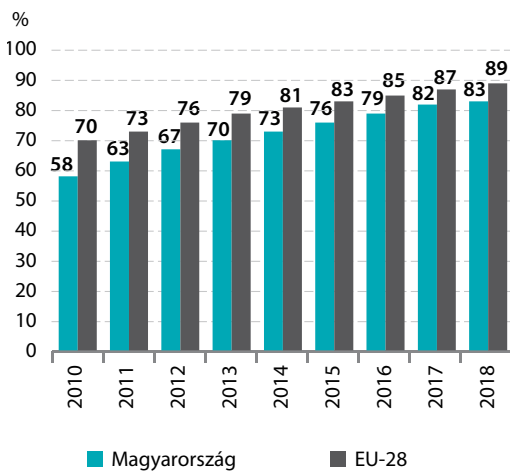
országban 86, Lengyelországban 84, Szlovákiában 81%.

A háztartások jövedelmi kategóriáit tekintve 2018-ban az alsó jövedelmi negyedhez tartozó háztartások 45%-a tudott a világhálóra csatlakozni, ami jelentősen elmaradt a 74%-os uniós átlagtól. Az alsó jövedelmi negyedtől a felső negyed felé haladva egyrészt növekszik a hazai háztartások internetellátottsága, másrészt csökken az uniós átlagtól való elmaradásuk. A legmagasabb jövedelmi negyed háztartásai közül

¹⁸⁾ Forrás: *Sport and physical activity*. Special Eurobarometer 472. European Commission, 2018. március.

Magyarországon százból átlagosan 95, az unióban 98 rendelkezett internettel. 2010-hez képest mindegyik jövedelmi negyedben emelkedett az internetellátottság.

5.40. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya

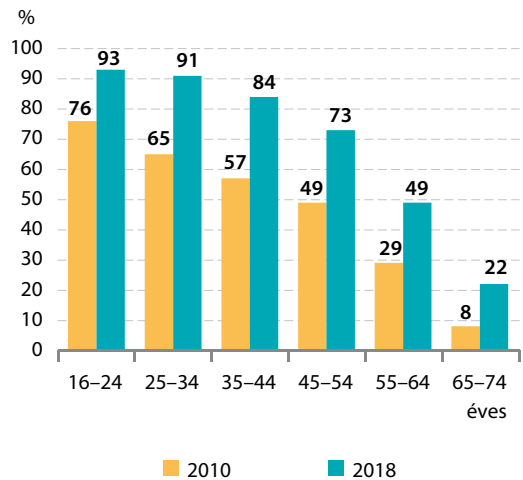

Az internetkapcsolattal rendelkező háztartásokon belül a helyhez kötött szélessávúinternet- és a szélessávúmobilnet-kapcsolattal rendelkező háztartások aránya 92, illetve 78% volt 2018-ban. Utóbbi rendkívül gyorsan emelkedik, 2010-ben az internetkapcsolattal rendelkező háztartásoknak még csak 5%-a érte el ilyen módon a világhálót.

Az internetellátottság és az okostelefonok egyre nagyobb mértékű elterjedtsége miatt napjainkra könnyen elérhetővé vált a világháló. Hazánkban a 16–74 éves népesség 84%-a már használta az internetet élete során. 2018-ban az internetezők 69%-a napi rendszerességgel böngészett a neten. (2010-ben ez az arány 48% volt.) Az in-

ternethasználat a fiatalok körében négyszer olyan gyakori, mint a legidősebbek esetében. Az arányok az uniós átlaggal nagyjából megegyeznek, az idősebb korcsoportokban van jelentősebb elmaradásunk. A napi rendszerességgel történő internetezést elősegíti az egyre megfizethetőbb mobilinternet és az arra alkalmas okostelefonok terjedése. 2018-ban az emberek 58%-a használta mobiltelefonját internet eléréséhez, hét évvel korábban 10%-uk. (2017-ben száz háztartásra átlagosan 77 saját tulajdonú okostelefon jutott.¹⁹⁾

5.41. ábra Napi rendszerességgel internetezők aránya korcsoportok szerint

Napjainkra az internet a kulturális fogyasztás egyik fontos csatornájává vált. 2018-ban a felmérést megelőző három hónapban internetet használók 91%-a e-mailezett, 86%-a közösségi oldalakat látogatott vagy aktívan használt, 60%-a telefon- vagy videohívást bonyolított, 54%-a interneten keresztül intézte a pénzügyeit.

¹⁹⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvételtől származó adat.

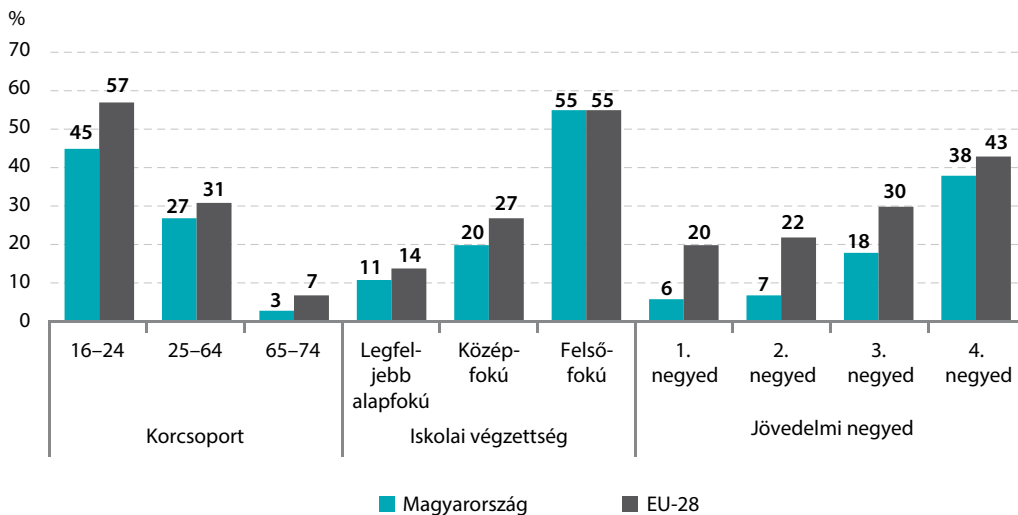
Minden második magyar legalább alapszintű digitális képességekkel rendelkezik

Az IT-eszközök használatának módját és minőségét az egyéni képességek nagymértékben meghatározzák. A 2017. évi adatok szerint a magyar lakosság 27%-a alacsony szintűnek tartotta **digitális képességeit**,²⁰⁾ illetve 24%-a rendelkezett alaptudással. A 16–74 évesek 26%-ának az alapszintnél fejlettebb a digitális képessége. Az Európai Unióban a lakosság 26%-ának alacsony, 26%-ának alapszintű, 31%-ának ennél magasabb digitális tudása volt. (Hazánkban 23, uniós szinten 16% nem

tudta besorolni magát egyik csoportba sem, mert a felmérést megelőző három hónapban nem használta az internetet.)

Az alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya a 16–24 évesek körében a legmagasabb (45%), és ez az arány az életkor emelkedésével párhuzamosan csökken. A korcsoportok mellett az iskolai végzettség, illetve a jövedelmi negyed szerint is jelentős különbségek rajzolódnak ki a digitális tudás alapján.

5.42. ábra Alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya, 2017

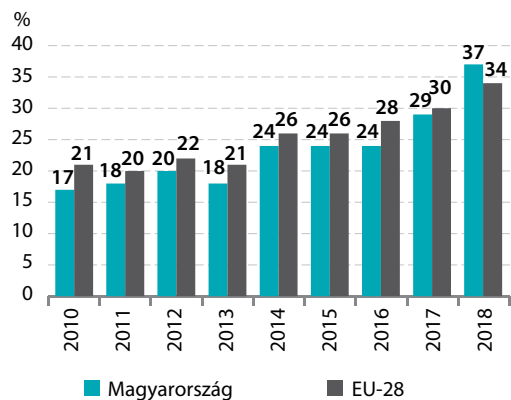
²⁰⁾ A digitális képesség felmérése négy részmutató segítségével történt: információkezelési képesség, kommunikációs képesség digitális környezetben, problémamegoldási képesség, valamint szoftverhasználati képesség.

Egyre többen intézik ügyeiket elektronikusan, vásárolnak online

Az információtechnológia fejlődésével párhuzamosan a közigazgatás is fokozatosan digitalizálódik, a lakosság jelentős része veszi igénybe az **e-közigazgatás** szolgáltatásait. 2018-ban a 16–74 évesek 53%-a interneten keresztül lépett kapcsolatba valamely hatósággal a felmérést megelőző egy éven belül, ami 19 százalékponttal több a 2010. évinél. A korcsoportba tartozók 48%-a keresett információt közigazgatási szervezet honlapján, 38%-a letöltötte, 37%-a online kitöltötte az űrlapot, és be is küldte. (Utóbbi teljes egészében elektronikusan ügyintézészt jelent.) Mindhárom mutató tekintetében a hazai arány meghaladta az uniós átlagot.

Az elektronikusan ügyintézésben egyáltalán nem érintettek aránya 2011-hez képest 18 százalékponttal csökkent, 2018-ban a lakosság 10%-a nem küldött vissza elektronikusan beadványt a közigazgatási szerveknek. 2018-ban a 16–74 évesek 11%-a elektronikusan ügyintézéshez szükséges képesség hiánya, 13%-a személyiségi adatok védelmével kapcsolatos aggályok miatt nem vette igénybe az e-közigazgatást. A lakosság 18%-ánál az ügyintézés során másik, megbízott személy (például adótanácsadó, könyvelő) járt el.

5.43. ábra A teljes körű elektronikusan ügyintézészt igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből

Az e-közigazgatás mellett az **e-kereskedelem** is egyre népszerűbb. 2018-ban a felmérést megelőző három hónapban a 16–74 éves korcsoportba tartozók 29%-a interneten keresztül rendelt, illetve vásárolt terméket vagy szolgáltatást, 2010-ben 10% volt ez az arány. Ugyanakkor az EU átlagában jóval népszerűbb a termékek és szolgáltatások internetes megvétele, mint hazánkban: 2018-ban minden második uniós lakos élt ezzel a lehetőséggel.

SZUBJEKTÍV JÓLLÉT

A lakosság életkörülményei objektív és szubjektív mutatók alapján is vizsgálhatók. Míg az előbbiek (mint például a jövedelmi helyzet, a fogyasztási szokások és a lakáskörülmények) az életkörülményekről tényszerűen közölnek információt, addig az utóbbiak azt is lehetővé teszik, hogy az egyének által megélt érzelmi állapotokról, az étellel és annak különböző területeivel való elégedettségéről is képet alkothassunk.

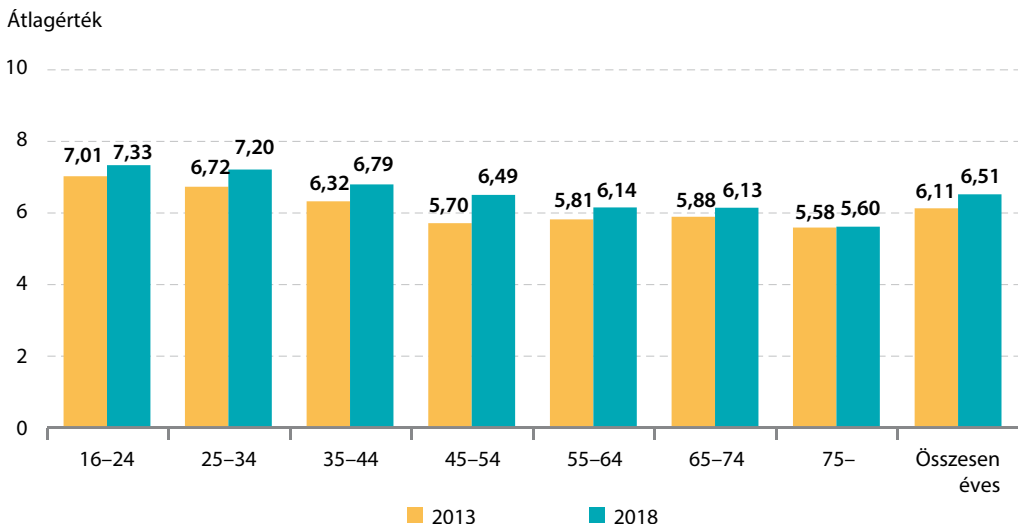
rűen közölnek információt, addig az utóbbiak azt is lehetővé teszik, hogy az egyének által megélt érzelmi állapotokról, az étellel és annak különböző területeivel való elégedettségéről is képet alkothassunk.

A fiatalok és a nőtlen, hajadon családi állapotúak a legelégedettebbek az életükkel

A szubjektív jóllét²¹⁾ vizsgálatának kulcsváltozója az étellel való elégedettség. Minél magasabb értéket jelöltek meg a válaszadók, annál elégedettebbek voltak. A 16 éves és annál idősebb lakosság **étellel való átlagos**

elégedettsége 2018-ra 6,51-ra nőtt, ami a 2013 óta folyamatosan mért átlagértéknél magasabb. Továbbra is elmondható, hogy az étellel való elégedettség az életkor növekedésével fokozatosan csökken.

5.44. ábra Az étellel való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint*

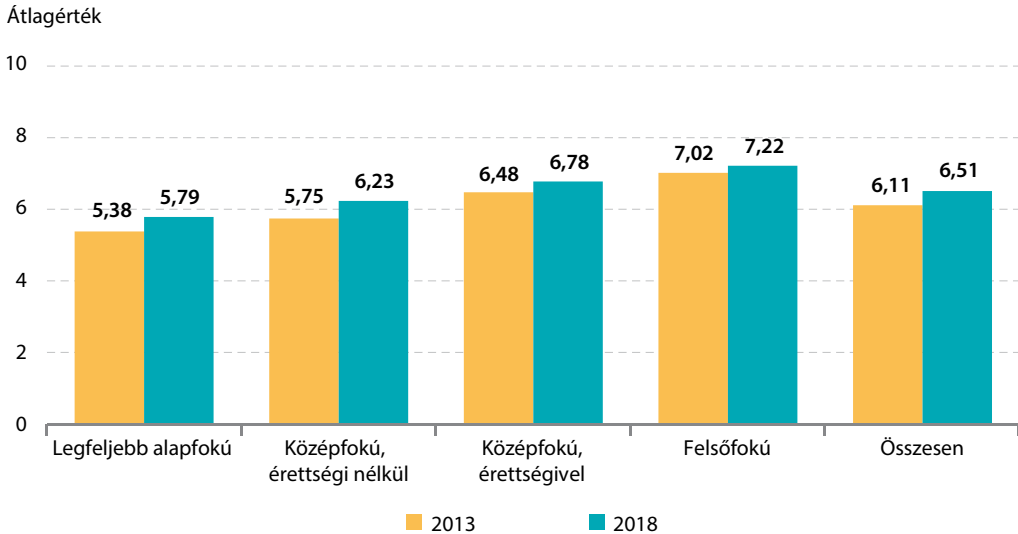
* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

²¹⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel a szubjektív jóllét főbb mutatóiról minden évben tartalmaz kérdéseket, a teljes szubjektív jólléttel foglalkozó blokkot csak 2013-ban, 2015-ben és 2018-ban kérdezték le.

Az étellel való elégedettség a családi állapottal is összefügg: a nőtlen, hajadon családi állapotúak étellel való elégedettsége volt a legmagasabb (6,79), az özvegyeké a leg-

alacsonyabb (5,58). Az iskolai végzettség, valamint a jövedelem szintjének emelkedésével párhuzamosan nőtt az étellel való elégedettség is.

5.45. ábra **Az étellel való elégedettség átlagértékei a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint***

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A településtípus is befolyásolja az életelégedettséget: minél nagyobb lélekszámú településen éltek a válaszadók, annál elégedettebbek voltak. Továbbra is a fővárosban élők voltak a leginkább (6,69), a községek lakosai a legkevésbé elégedettek az életükkel (6,32). Míg 2013-ban a nyu-

gat-dunántúliak (6,35), addig két évvel később és 2018-ban is a Közép-Dunántúlon élők életelégedettsége volt a legmagasabb (2018-ban 6,82). A legalacsonyabb átlagérték mindegyik évben Észak-Magyarország (2018-ban 6,07) és Dél-Dunántúl (6,18) lakosait jellemezte.

Nőtt a háztartás anyagi helyzetével való elégedettség

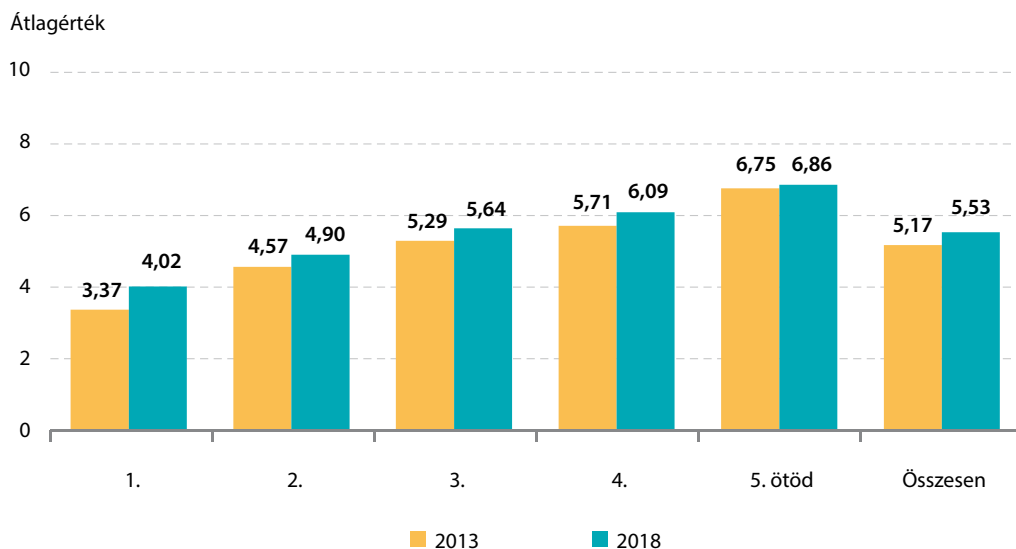
A **háztartások anyagi helyzetükkel** való elégedettsége 2018-ra emelkedett, a férfiak valamivel elégedettebbek voltak, mint a nők. Az anyagi helyzettel

való elégedettség megítélése továbbra is összefüggött az iskolai végzettséggel, hiszen minél magasabb végzettséggel rendelkezett valaki, annál elégedettebb

volt. 2013 és 2018 között mérséklődött a legfelső és a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók átlagos elégedettsége közötti különbség.

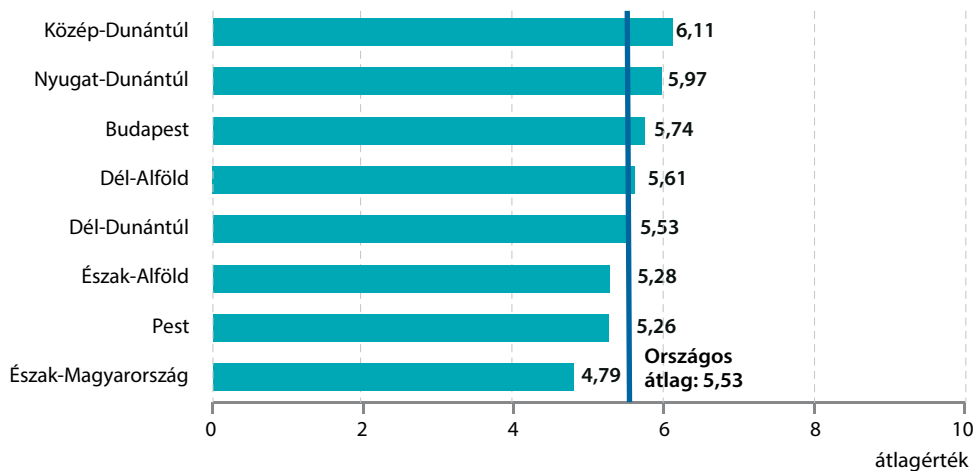
A nagyobb településeken, valamint a Közép- és Nyugat-Dunántúlon élők nem csak az életükkel, hanem az anyagi helyzetükkel is elégedettebbek voltak.

5.46. ábra **Az anyagi helyzettel való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödek szerint***

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

5.47. ábra **A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei régióként, 2018***

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

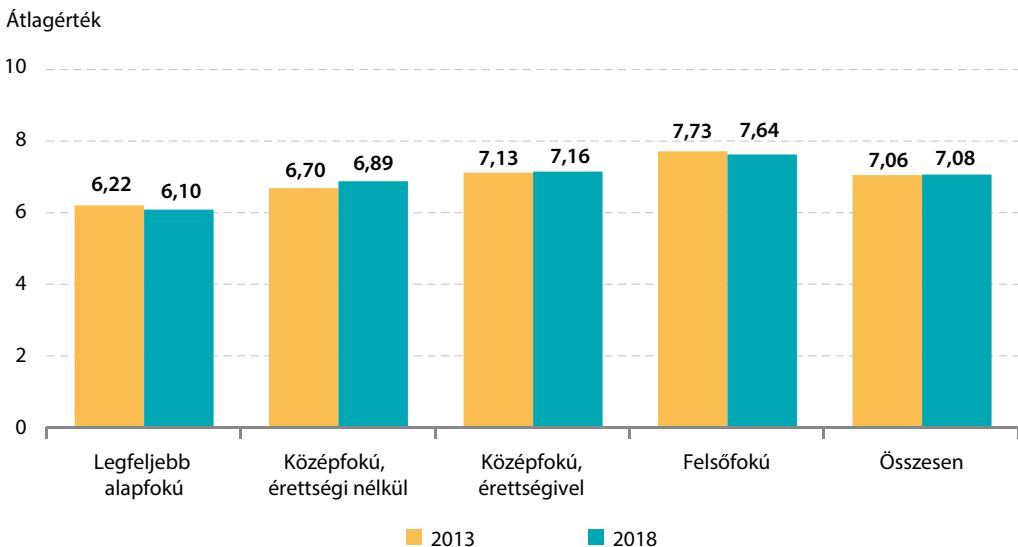
Leginkább a személyes kapcsolataival elégedett a lakosság

A válaszadók az összes szubjektív mutató közül – a korábbi évekhez hasonlóan – leginkább a **személyes kapcsolataikkal** voltak megelégedve 2018-ban is (7,58), a 2015. évihez képest nőtt az elégedettség. Az életkor előrehaladtával csökken az elégedettség mértéke: a 16–24 évesek voltak a legelégedettebbek, a 75 éves vagy annál idősebbek a legkevésbé elégedettek. Minél magasabb iskolai végzettsége, illetve jövedelme volt

valakinek, annál inkább érezte magát elégedettnek.

A **munkával való elégedettség** a 16 éves és annál idősebb gazdaságilag aktívak körében 2018-ban (7,08) a 2013. évivel megegyezett, 2015-höz képest emelkedett. A jövedelem és az iskolai végzettség szintjével párhuzamosan a jelenlegi munkával való elégedettség mértéke is nőtt.

5.48. ábra A jelenlegi munkával való elégedettség átlagértékei iskolai végzettség szerint*

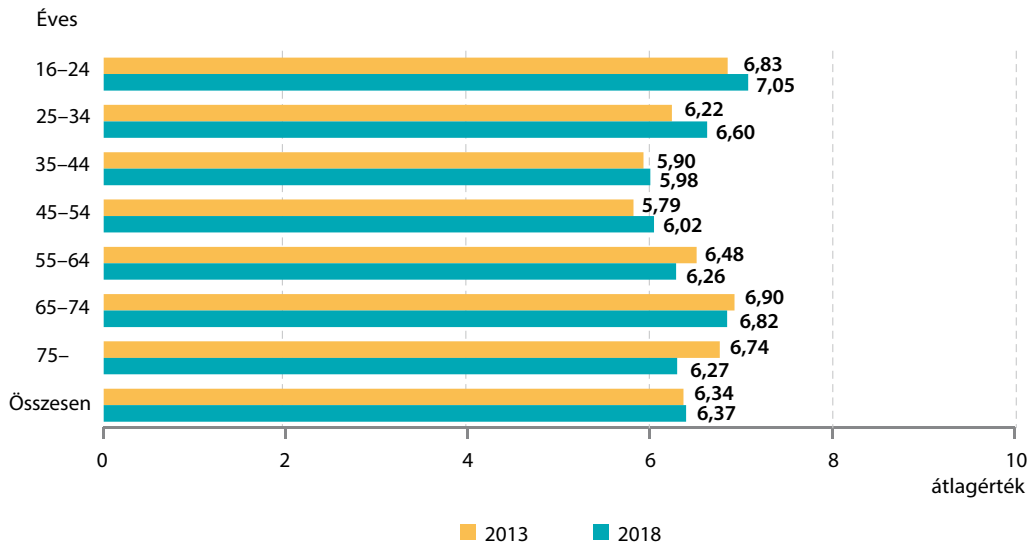

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A megkérdezetteknek a **kedvelt dolgokkal tölthető idő mennyiségével** való elégedettség 2013 és 2018 között érdemben nem változott. Minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezett valaki, annál elégedettebb volt.

A 16–24 évesek voltak a legelégedettebbek, a 35–54 évesek a legelégedetlenebbek. Ez utóbbi életkor a gyermeknevelés fő időszak, amikor a szülőknél jelentősen csökkenhet a magukra fordított idő mennyisége.

5.49. ábra A kedvelt dolgokkal tölthető idő mennyiségével való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A fiatalok boldogabbak, és kevesebbet idegeskednek

A felvételt megelőző négy hét során meg-
 élt **érzelmi állapotok gyakoriságának**
 vizsgálata az egyén mentális közérzetéről
 ad információt, amelyek közül két **pozitív**
 (boldog; nyugodt, békés) és két **negatív** (na-
 gyon ideges; lehangolt) **érzelmi állapottal**
 kapcsolatban gyűjtött adatokat a felmérés.²²⁾
 A pozitív érzelmi állapotok gyakorisága
 2018-ban is meghaladta a negatívakét. Míg
 előbbieket valamelyest gyakrabban, addig

utóbbiakat ritkábban élte meg a lakosság,
 mint 2013-ban.

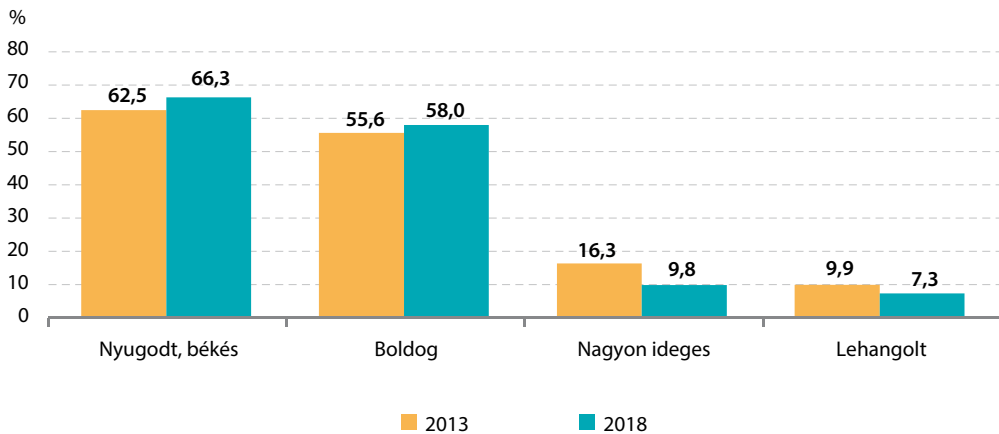
A mindig vagy többnyire **nyugodt, békés**
 érzelmi állapot 2018-ban a válaszadók két-
 harmadát jellemezte. Míg az iskolai végzett-
 ség szintjének emelkedésével a nyugodt, bé-
 kés érzelmi állapotot mindig vagy többnyire
 megélők aránya emelkedett, addig az életkor
 előrehaladtával szinte fokozatosan csökkent.
 A megkérdezettek 58%-a volt többnyire

²²⁾ A megkérdezettek a „mindig”, a „többnyire”, az „időnként”, a „ritkán”, és a „soha” kategóriák közül választhattak.

vagy mindig **boldog**. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők, valamint a fiatalabb korcsoportokhoz tartozók között többen

éreztek magukat mindig vagy többnyire boldognak, mint az alacsonyabb végzettségű és idősebb korcsoportokhoz tartozó társaik.

5.50. ábra Az egyes érzelmeket mindig vagy többnyire megélők aránya

2018-ban minden tizedik válaszadó számolt be arról, hogy mindig vagy többnyire **nagyon ideges** volt. A megkérdezetteket a **lehangoltság** érintette a legkevésbé. Minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkeztek a megkérdezettek, annál kevésbé volt jellemző, hogy mindig vagy többnyire lehan-

goltnak érezték volna magukat. A fiatalok és a felsőfokú iskolai végzettségűek körében lényegesen alacsonyabb volt azoknak az aránya, akik mindig vagy többnyire idegesnek vagy lehangoltnak érezték magukat, mint a közép- és időskorúak, valamint az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők esetében.

A GYERMEKES CSALÁDBAN ÉLŐK BOLDOGABBAK, MINT AZ EGYEDÜLÁLLÓK²³⁾

Az emberek érzelmi állapotát az is meghatározza, hogy milyen típusú családban élnek. A párkapcsolatban élők ugyanis nemcsak boldogabbak, hanem a személyes kapcsolataikkal is elégedettebbek voltak 2016-ban, mint az egyedülállók, illetve a gyermeküket egyedül nevelő szülők. A boldogságérzetet az is befolyásolja, hogy él-e a családban gyermek, hiszen a gyermektelen élettársi kapcsolatban élők mellett (76%), a gyermeket nevelő házaspárok (76%), valamint a gyermekes élettársak (75%) érezték magukat a legtöbben mindig vagy többnyire boldognak. Az egyszülős családokban élők körében ugyanez az arány 55, az egyedülállók esetében mindössze 52% volt.

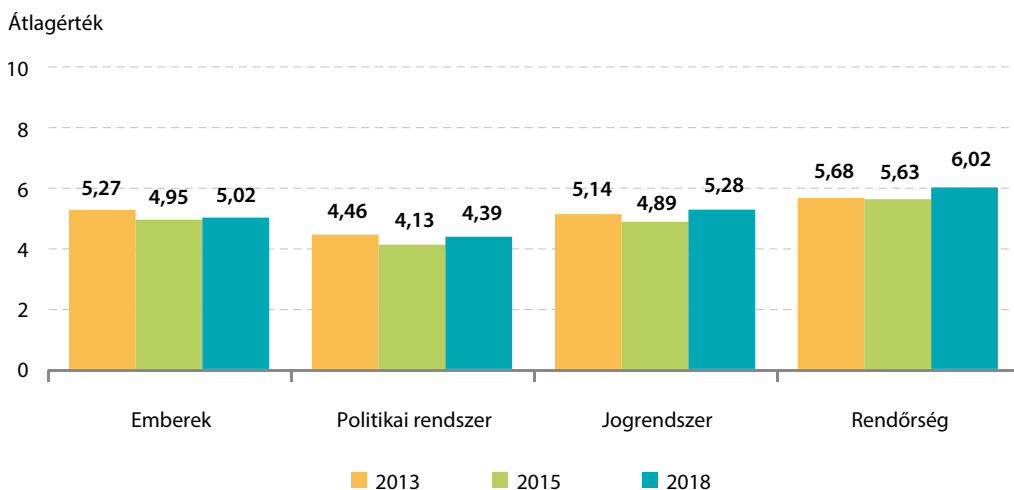
²³⁾ Forrás: Mikrocenzus, 2016. 11. Szubjektív jóllét. KSH, Budapest, 2018.

Nőtt a rendőrségbe és a jogrendszerbe vetett bizalom

2013 és 2018 között enyhén csökkent a válaszadók politikai rendszerbe és emberekbe vetett bizalma. Leginkább a rendőrségben és

a jogrendszerben bíztak, 2013 és 2018 között az ezekkel az intézményekkel szembeni bizalom szintje valamelyest emelkedett is.

5.51. ábra Az emberekbe és a különböző intézményekbe vetett bizalom átlagértéke*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

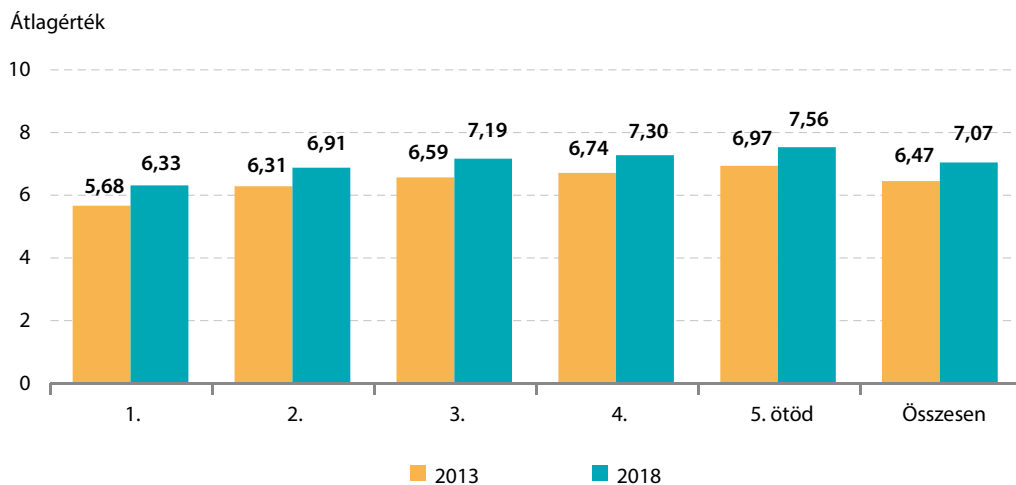
Tovább nőtt a lakosság biztonságérzete

A 16 éves és annál idősebb népesség **lakókörnyezetének minőségével való elégedettsége** 2018-ban nőtt az elmúlt évekhez képest. A lakókörnyezet szubjektív megítélése összefüggött a legmagasabb iskolai végzettséggel, valamint a jövedelmi helyzettel is. Minél magasabb végzettséggel, illetve jövedelemmel rendelkeztek a válaszadók, annál elégedettebbek voltak.

A lakosság **biztonságérzete**, sötétedés után a közterületen, évről évre nőtt: míg

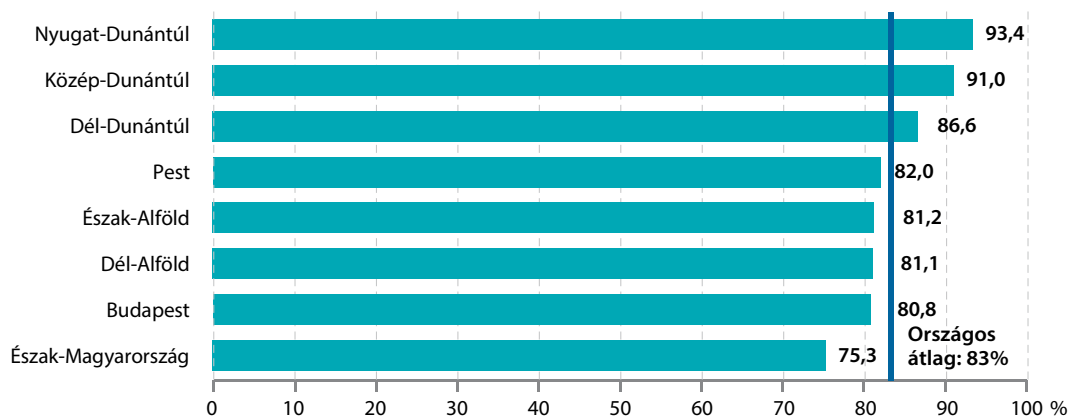
2013-ban 65%-uk számolt be arról, hogy nagyon, vagy eléggé biztonságban érzi magát, addig 2018-ban ez az arány már 83% volt. A magukat biztonságban érzők aránya mindegyik településtípus esetében javult, a közöttük lévő különbség pedig csökkent 2013 és 2018 között. Továbbra is a községek lakóinak biztonságérzete volt a legmagasabb (85%), ugyanakkor az itt élők voltak a legkevésbé megelégedve lakókörnyezetük minőségével (6,64).

5.52. ábra A lakókörnyezet minőségével való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödök szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

5.53. ábra A közterületen sötétedés után magukat biztonságban érzők aránya régiónként, 2018

6

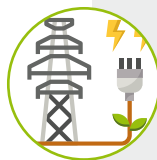
Környezet és energiagazdálkodás

Környezet

- Magyarországon 2016-ban az üvegházhatású gázok kibocsátása 0,5, a savasodást okozóké 3,2%-kal mérséklődött az előző évhez képest. Az üvegházhatású gázok teljes kibocsátásának 69%-a a nemzetgazdasági ágak, 31%-a a háztartások kibocsátásával magyarázható.
- 2017-ben a biogazdálkodásba bevont területek nagysága az előző évhez viszonyítva 7,2%-kal nőtt, megközelítette a 200 ezer hektárt.
- 2017-ben hazánk területének 9,1%-a, összesen 849,1 ezer hektár volt országos jelentőségű védett területnek nyilvánítva. Az erdők területének bővülése lelassult, 2017 végén az erdővel borított terület nagysága 1 millió 940 ezer hektár volt. A hazánkban vadászható nagyvadfajok egyedszáma emelkedett az elmúlt években.
- A közüzemi vezetékes vízzel ellátott lakások aránya folyamatosan emelkedik, 2017 végén meghaladta a 95%-ot. A szennyvízcsatorna-hálózatra bekötött lakások aránya a 2010. évi 72-ről 2017-re 81%-ra nőtt, a közműöllő tovább záródott.
- A keletkezett települési hulladék mennyisége 2017-ben 3 millió 768 ezer tonnára emelkedett, a hulladék 49%-át lerakással ártalmatlanították.

Energiagazdálkodás

- A hazai gazdaság szereplői 2017-ben az előző évinél 4,3%-kal több energiát fogyasztottak el, ezt megelőzően utoljára 2008-ban volt nagyobb a primer energiafelhasználás. 2017-ben a gazdaság szereplői egységnyi GDP előállításához 0,3%-kal kevesebb energiát használtak fel.
- A rendelkezésre álló energia 35%-át felhasználó lakosság fogyasztása 2015-től évente egyre kisebb mértékben növekszik. 2017-ben az ipar energiaszükséglete 7,4, a közlekedési szektoré 4,2%-kal nagyobb volt az egy évvel korábinál.
- 2017-ben az ország energiaszükségletét biztosító források 68%-a származott külföldről, ezzel hazánk a közepesen energiaimport-függő tagállamok közé tartozik az unióban. Az alapenergia-hordozók termelésének 37%-át uránérc, egyharmadát fosszilis, háromtizedét megújuló energiahordozók és hulladék fedezte. A villamosenergia-igény bővülését a 2015 óta növekvő hazai áramtermelés nem tudja kielégíteni, ezért a behozatal aránya növekszik a villamosenergia-mérlegben.

KÖRNYEZET

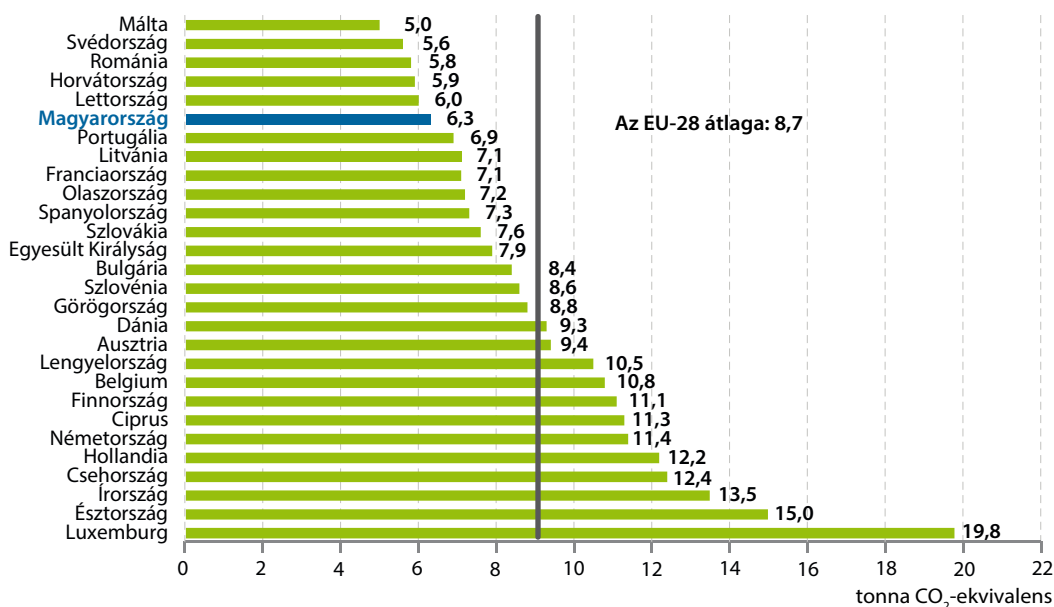
A szálló por legnagyobb kibocsátói a háztartások

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának visszaszorítása a környezetvédelem egyik legfontosabb területe. Magyarországon az **üvegházhatású gázok teljes kibocsátása** az uniós módszertan szerint előállított levegőkibocsátási számlák alapján számítva 1985-ről 1992-re nagymértékben, 29%-kal visszaesett, azóta hullámzóan alakult, 2016-ban 0,5%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. 2016-ban 78 millió tonna CO₂-ekvivalens üvegházhatású gáz került a levegőbe az emberi (antropogén) tevékenységnek tulajdoníthatóan, ennek közel hét-tizede a nemzetgazdasági ágakból, mintegy

háromtizede a háztartásokból származott. A nemzetgazdasági ágak együttes kibocsátása 1,6%-kal csökkent, a háztartásoké viszont 1,8%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

Az üvegházhatású gázok nemzetgazdasági kibocsátásáért 29%-ban az energiaellátás, 22%-ban a feldolgozóipar, 18%-ban a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, továbbá 8,6 és 8,0%-ban a szállítás, raktározás, valamint a víz- és hulladékgazdálkodás ágak voltak felelősek. A kereskedelem az emisszió további 4,2, az építőipar 2,0%-át okozta.

6.1. ábra **Kibocsátott üvegházhatású gázok egy főre jutó mennyisége az uniós tagországokban, 2016***

* Az EU-28 és Franciaország adata előzetes.

2016-ban a **kibocsátott üvegházhatású gázok egy főre jutó mennyisége** az EU-28 országaiban átlagosan 8,7 tonna, Magyarországon ennél kevesebb, 6,3 tonna volt, ami az unió országai közül a 6. legalacsonyabb.

Az üvegházhatású gázok közül a legnagyobb mennyiséget, 76%-ot a szén-dioxid (CO₂)¹⁾ adta. A nemzetgazdaság CO₂-kibocsátásának 37%-áért az energiaellátás, 28%-áért a feldolgozóipar és 11%-áért a szállítás, raktározás felelt.

Az ökoszisztémát (talajt, erdőt, vízkészletet) károsító, **savasodást okozó gázok** levegőbe került mennyisége 1990 óta jelentősen csökkent, 2016-ban a 2000. évi érték kevesebb mint negyztizedét tette ki. A magyar nemzetgazdaság és a háztartások együttes, savasodást okozó gázkibocsátása SO₂-egyenértékben 283 ezer tonna volt, 3,2%-kal kevesebb az egy évvel korábbinál. A füstköd (szmog) kialakulásáért felelős nitrogén-oxidok- és kén-dioxid-kibocsátás a 2000. évinek 71, illetve mindössze 5,4%-át tette ki, ami a széntüzelés visszaszorulásával és az üzemanyagok kéntartalmának

csökkenésével magyarázható. Az elsősorban trágyakezelés, műtrágyázás során felszabaduló, a természetes vizeink fokozott algásodásáért felelős ammónia mennyisége 6,4%-kal csökkent 2000-hez képest.

A légszennyező anyagok közül az emberi egészségre az egyik legnagyobb veszélyt a **szálló por** jelenti, ami légzési problémákat, szív- és tüdőbetegségeket okoz. 2000-hez viszonyítva a 10 mikrométernél kisebb átmérőjű szálló por (PM₁₀) mennyisége 1,9%-kal csökkent, a 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű (PM_{2,5}) szilárdanyag-kibocsátás viszont 11%-kal emelkedett. 2016-ban a PM₁₀ szálló por teljes kibocsátása 73, a PM_{2,5} szálló poré 53 ezer tonna volt. A szálló por legnagyobb kibocsátói a háztartások, amelyek a nagyobb méretű szilárd szennyezőanyagok (PM₁₀) emissziójának 66, a kisebb méretűekének (PM_{2,5}) 88%-át adták. A lakossági szilárdanyag-kibocsátás döntő részben (a PM₁₀ esetében 96, a PM_{2,5}-nél 97%-ban) a fűtési/hűtési tevékenységhez kapcsolódik. A nemzetgazdasági ágak közül a mezőgazdaság 41, az építőipar 29%-os részesedéssel a legnagyobb PM₁₀-kibocsátó.

Bővült a biogazdálkodási terület

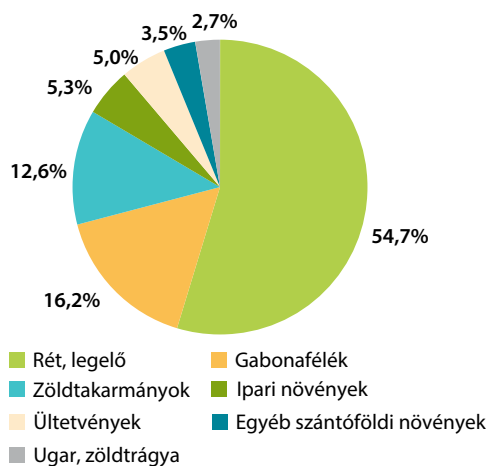
Biogazdálkodással 2017-ben 3642 mezőgazdasági termelő foglalkozott, összesen 200 ezer hektár területen. A termelők száma 2010-hez képest 2,3-szeresére, az érintett mezőgazdasági területek nagysága 1,6-szeresére nőtt. Főképpen 2016-ban volt jelentős bővülés, a megújult támogatási rendszer bevezetésének köszönhetően, ugyanis a biogazdálkodást a Vidékfejlesztési Program-

ban külön támogatták. 2016-ban 44, 2017-ben 7,2%-kal (57, illetve 13 ezer hektárral) bővült az ökológiai gazdálkodásba bevont területek kiterjedése. Magyarországon 2017-ben a mezőgazdasági terület 3,7%-án folytattak biogazdálkodást, ez elmaradt az EU-28 átlagától (7,0%). A **biogazdálkodásba bevont területek aránya** az unión belül Ausztriában, Észtországban, Svédországban

¹⁾ A biomasszából származó szén-dioxiddal együtt értendő.

volt a legmagasabb (19% fölötti), Máltán, Írországbán és Romániában a legalacsonyabb (2,0% alatti).

6.2. ábra **Ökológiai gazdálkodásba bevont területek megoszlása, 2017**

Hazánkban a biogazdálkodásba bevont területek 55%-a rét, legelőként hasznosult, a szántóföldi növények aránya 38%, az ültetvények (szőlő, gyümölcs, egyéb évelők) 5,0%-át tették ki.

Biatermékeket olyan területen állíthatnak elő, amely már átesett a 2–3 éves átállási perióduson. 2017-ben a hazai bioterületek 48%-a átállási, 52%-a már átállt, ökológiai terület volt.

Az **ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott haszonállatok** közül 2017-ben a szarvasmarha-, a sertés-, a juh- és a kecskeállomány nagymértékben (15–50%) visszaesett, azonban a baromfiállomány az előző évi, alacsony bázishoz képest jelentősen (37%-kal) emelkedett.

6.1. tábla **Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány**

Állat	(ezer darab)			
	2010	2015	2016	2017
Szarvasmarhafélék	32,4	18,9	20,8	17,7
Sertés	5,4	4,0	8,9	5,3
Juh	9,5	7,9	8,1	6,3
Kecske	1,7	0,5	1,1	0,6
Baromfi	111,5	133,1	77,5	106,3

Heves megyében a legmagasabb az országos jelentőségű védett területek aránya

A hazai természetvédelmi intézményrendszer alapvető feladata az Európában egyedülálló fajgazdagság fenntartása, a táji és a természeti értékek megőrzése. A **jogszabályi oltalom alá vont értékek** száma folyamatosan növekszik. 2017-ben Magyarországon 4152 barlangot, 733 növényt és 1178 állatfajt tartottak nyilván védett ter-

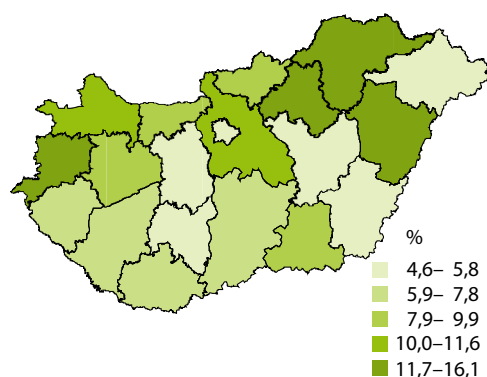
mészeti értéként. A védett állatfajok 59%-a gerinctelen, 41%-a gerinces volt.²⁾

2017-ben hazánk területének 9,1%-a, összesen 849,1 ezer hektár volt **országos jelentőségű védett területnek** nyilvánítva. A legnagyobb hányadú védett területtel Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezett, a legkisebb arány Tolna

²⁾ Forrás: Agrárminisztérium.

és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét jellemezte.

6.3. ábra Országos jelentőségű védett természeti területek aránya, 2017. december 31.

Az országos jelentőségű védett területek 57%-án, 480,7 ezer hektáron a legsokoldalúbb természetvédelmi területi kategóriába sorolt nemzeti parkok helyezkedtek el, további 336,9 ezer hektáron 39 tájvédelmi körzet, és 31,4 ezer hektáron 171 természetvédelmi terület osztozott. A 10 nemzeti park közül a Hortobágyi a legnagyobb (81,0 ezer hektár), az Aggteleki a legkisebb (20,2 ezer hektár) kiterjedésű. A nemzeti parkok területének 19%-a fokozottan védett, ennek nagysága 2000 óta 18%-kal, 13,5 ezer hektárral nőtt.

Hazánkban az EU madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvei szerint kijelölt **Natura 2000 területek** nagysága 1 millió 995 ezer hektár, 39%-uk már meglévő védett területet érint.

Csökken a tűlevelű erdők aránya

Magyarország területének 22%-át foglalja el **erdőgazdálkodási célú terület**. Intenzív erdőtelepítések, fásítások nyomán az erdőterület nagysága 2017 végén 1 millió 940 ezer hektár volt, 153 ezer hektárral meghaladta a 2000. évit.³⁾

A 2000-es évek elejére, közepére jellemző erőteljes **erdőtelepítés intenzitása** 2008-tól már számottevően csökkent. 2000–2007 között évente átlagosan 14 ezer, 2008–2014 között átlagosan 5 ezer hektáron történt erdőtelepítés, fásítás. Az azt követő időszakban azonban az érintett terület kiterjedése már nem érte el az évi 1000 hektárt. A 2016/2017-es természeti évben az erdőtelepítések és fásítások összterülete 694 hektárt tett ki, ebből

első kivételű telepítés 626, pótlás 68 hektár területet érintett. Emellett 19 ezer hektáron erdőfelújítást végeztek. 2010 és 2017 között összesen 157 ezer hektárnyi erdőterület újult meg.

Az ország erdeinek faállománya a sajátos klimatikus, domborzati, talajtani és vízrajzi adottságok következtében rendkívül változatos. 2017-ben a **faállománnyal borított erdőterület** kilenczetedét lomblevelű, egytizedét tűlevelű fafajok alkották. A lomblevelűek területe jellemzően növekszik, a tűlevelűeké visszaszorul: 2010 és 2017 között előbbieké 1,7%-kal (29 ezer hektárral) több, utóbbiaké 10%-kal (22 ezer hektárral) kevesebb lett. 2017-ben a nem őshonos akác uralta az erdőterület közel negye-

³⁾ Forrás: NÉBIH Erdészeti Igazgatóság.

dét. Az őshonos fajok közül a tölgy, a cser, a bükk és a gyertyán együttesen az összes erdőterület 43%-át tette ki. (Az általuk elfoglalt terület csaknem felét tölgyes borította.) A túlevelűek közül az erdeifenyő a legelterjedtebb.

6.2. tábla A faállománnyal borított erdőterület nagysága

(ezer hektár)			
Fafajcsoport	2000	2010	2017
Lomblevelűek	1 450,3	1 649,1	1 677,8
Túlevelűek	239,1	212,9	191,4
Összesen	1 689,4	1 862,0	1 869,2

Forrás: NÉBIH Erdészeti Igazgatóság.

Az ország erdőterületének 29%-án a faállomány 51–100 év közötti, további 5,8%-án 100 év feletti. A 10 éves és annál fiatalabb állomány aránya (9,5%) mérséklődött az erdőtelepítés visszaszorulása miatt.

Az **erdők egészségügyi állapotára** az abiotikus (aszály, fagy, jég, szél) és a biotikus károsítók mellett az emberi beavatkozás következtében kialakult károk (például a mesterségesen magasán tartott vadlétszám) vannak hatással. 2017-ben levélvesztés alapján az erdőknek 30%-a tünetmentes, 29%-a gyengén, 31%-a közepesen, 8,0%-a erősen károsodott volt. A tünetmentes er-

dők aránya csökkent (az előző évhez viszonyítva 3,9 százalékponttal), és tovább nőtt a károsodottak hányada. Az elhalt fák aránya (2,1%) némileg mérséklődött. A károsodás szempontjából leginkább érintett faj a lomblevelűek közül a kocsányos tölgy, a túlevelűek közül a feketefenyő volt. A cser és a gyertyánerdők voltak a legegészségesebbek.

A hazai **erdők élőfakészlet-mennyisége** 2017-ben 386 millió m³-t tett ki, héttizede keménylombos (elsősorban tölgy, akác, cser és bükk) fafaj volt. A készlet mennyisége tendenciájában növekvő: a 2017. évi mennyiség az előző évit 1,1, a 2010. évit 7,5, a 2000. évit 18%-kal haladta meg.

Magyarországon az erdőgazdálkodási célú területek 58%-a gazdasági rendeltetésű. 2000 óta a kitermelt fa évenkénti mennyisége 6,6–8,1 millió m³ között mozgott. 2017-ben a **kitermelt famennyiség** 7,6 millió m³-t tett ki, az előző évinél 236 ezer m³-rel (3,2%-kal) többet. A **fakitermelési arány** 2017-ben 58% volt, vagyis az évi folyónövedék jelentősen felülmúlta a kivágott fa mennyiségét.

Habár az élőfakészletben a legnagyobb arányban a tölgy volt jelen, a kitermelt faanyag meghatározó részét az akác adta, majd a fenyő és a nemesnyár következett, egyenként 1 millió m³-t meghaladó mennyiséggel.

Növekszik a hazai nagyvadállomány

2000 és 2017 között az egyes **nagyvadfajok** állománya nőtt. Legjelentősebben a dámszarvas-állomány bővült (1,7-szeresére), emel-

lett a gímszarvasok és a vaddisznók száma is 1,3-szeresére emelkedett. 2014-től az egyes fajok állománya némileg mérséklődött.⁴⁾

⁴⁾ Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár.

6.3. tábla **Vadgazdálkodás**

(ezer darab)

Állat	Vadállomány			Kilőtt vadak száma
	2000	2010	2017	
Gímszarvas	77,8	92,6	101,5	58,1
Dámszarvas	20,6	30,0	34,7	13,7
Őz	293,8	366,6	361,5	113,6
Muflon	10,5	11,0	10,8	3,6
Vaddisznó	76,1	106,7	102,6	158,1
Mezei nyúl	514,8	538,7	387,6	54,7
Fácán	789,8	761,7	558,8	378,5
Fogoly	65,9	32,4	12,4	2,7

*Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár.

Az **apróvadak** életfeltételei romlottak, állományuk jelentősen csökkent. A mezei nyúl és a fácán becsült állománya 2017-ben 25, illetve 29%-kal volt kevesebb, mint 2000-ben. Ugyanezen időszak alatt a fogolyállomány 81%-kal esett vissza.

A hazai vadállomány vadászható fajait a **vadgazdálkodás** mennyiségileg és minőségileg is szabályozza. 2017-ben mezei nyúlból kevesebbet, dám- és gímszarvasból, muflonból, vaddisznóból, őzből, továbbá fácánból többet lőttek ki, mint a megelőző 5 év átlagában. A fogolykilövések száma gyakorlatilag nem változott.

Tovább záródik a másodlagos közműolló

A **közüemi víztermelés** feladata elsősorban a lakossági ivóvízellátás biztosítása. A háztartások részére szolgáltatott víz mennyisége az ezredforduló után csökkenésnek indult. A vízfogyasztás 2014-ben érte el mélypontját (326 millió m³), azóta kissé emelkedett, 2017-ben 341 millió m³ volt.

Az ország településeinek közüemi vezetékessel való ellátottsága 2007 óta 100%-os, az ellátott lakások aránya folyamatosan emelkedik, 2017-ben meghaladta a 95%-ot. 2010 és 2017 között a közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza 549 kilométerrel, a bekapcsolt lakások száma 101 ezerrel nőtt.

A települések szennyvízelvezetésének biztonságos megoldása kedvezően befolyásolja az életminőséget. A **közüemi szennyvízgyűjtő hálózattal rendelkező települések** köre évről évre bővült, 2000 és 2017 között közel 2,5-szeresére. 2017 végén a hazai te-

lepülések kétharmada (2100 település), a lakásállomány több mint 81%-a (3 millió 617 ezer lakás) volt rácsatlakozva a közüemi szennyvízgyűjtő hálózatra. A csatornázott lakások aránya a városokban (90%) jóval meghaladta a községekben lévőkét (60%). A közüemi szennyvízelvezető rendszerrel nem rendelkező települések nagyrészt Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas és Zala megyék kisebb lélekszámú községei.

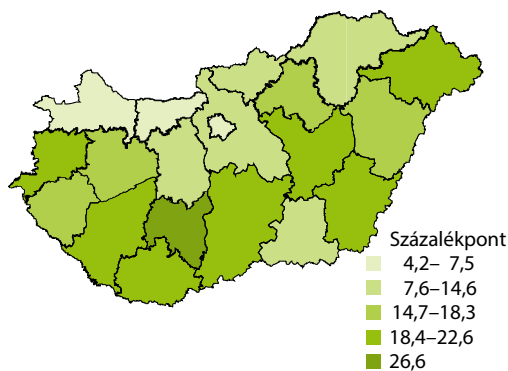
2010 óta a szennyvízgyűjtő hálózat hossza 7043 kilométerrel, a bekapcsolt lakások száma 472 ezerrel lett több. Megyéenként a lakások bekötöttségi aránya 67–92% között alakult, a fővárosban közel 96% volt 2017 végén.

A **másodlagos közműolló** (a közműves vízellátásba bekötött és a csatornahálózatra kötött lakások arányának különbsége) tovább záródott, 2010-ben 22,6, 2016-ban

14,5, 2017-ben már csak 13,8 százalékpont volt. A közműolló legkedvezőbb értékei a főváros mellett Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyét jellemezték.

A közüzemi csatornákon összegyűjtött szennyvíz 2,7%-át vezették el tisztítatlanul a befogadóba 2017-ben, ennek 96%-a a fővárosból származott. A legalább biológiailag (II. fokozat) is **kezelt szennyvizek aránya** – az összes tisztítótelepre vezetett és szállított települési szennyvízhez viszonyítva – 2012-től csaknem elérte a 100%-ot. A kezelt szennyvíz 91%-a III. tisztítási fokozatban (nitrogén és foszfor eltávolítását szolgáló további tisztításban) is részesült 2017-ben.

6.4. ábra A vízhálózatba és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló), 2017. december 31.

Csökken a lerakással kezelt hulladék aránya

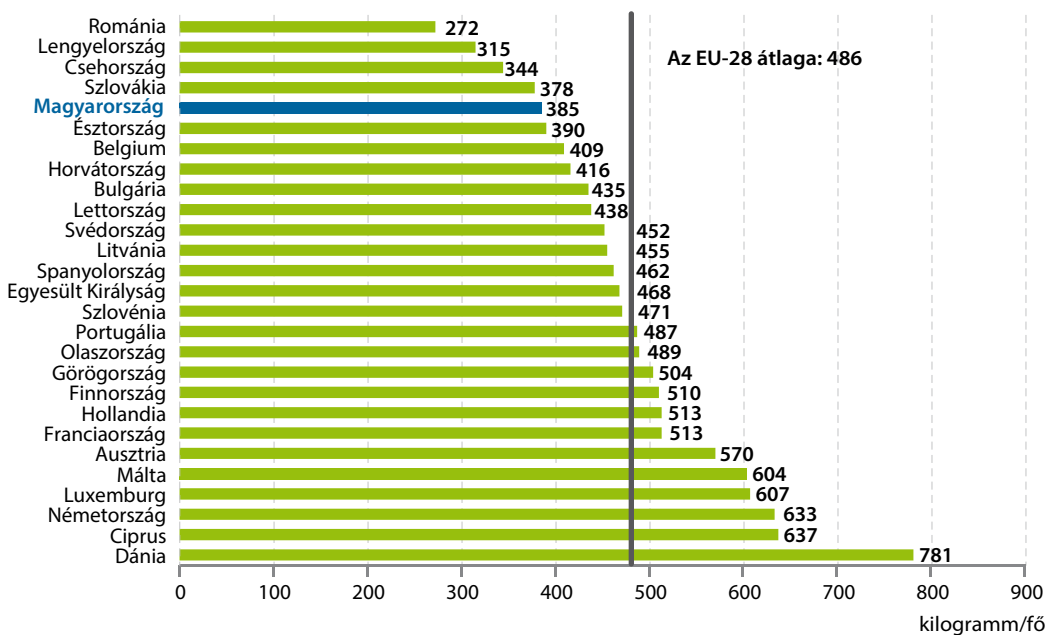
A **települési hulladék** mennyisége 2006-tól 2011-ig folyamatosan csökkent, azóta hullámzóan alakult. 2017-ben 3 millió 768 ezer tonna hulladék keletkezett, 1,3%-kal több, mint egy évvel korábban. Az elkülönítetten gyűjtött hulladék összes mennyiségén belüli aránya a 2010. évi 19%-ról 2017-re 29%-ra emelkedett, miközben mennyisége (1 millió 98 ezer tonna) 343 ezer tonnával nőtt. Mindez elsősorban a háztól történő elkülönített gyűjtési mód nagymértékű elterjedésének tudható be.

A **hulladékkezelés** összetett, költséges feladat: figyelemmel kell lenni a hulladékban fellelhető értékes anyagok hasznosítására, valamint a hulladék környezetvédelmi szempontból elfogadható módon történő ártalmatlanítására. A települési hulladék esetében továbbra is a legkevesbé környezetbarát módszer, a lerakás a leggyakoribb

kezelési eljárás: 2017-ben a hulladékkezelés csökkenő arányát, 49%-át (2010-ben még 70%-át) tette ki. 2010-hez képest növekedett az anyagában hasznosított hulladék aránya, 2017-ben 35% volt. Az energetikailag hasznosított hulladék hányada 16%-ra emelkedett.

A keletkezett **települési hulladék egy főre jutó mennyisége** 2017-ben hazánkban az EU-28 átlagának nyolctizedét tette ki (385 kilogramm/fő). A lakosságra vetített hulladék mennyisége az uniós országok közül Dániában, Cipruson és Németországban volt a legnagyobb (630 kilogramm/fő fölötti), a legkevesebb pedig (400 kilogramm/fő alatt) Magyarország és a visegrádi országok mellett Észtországban és Romániában volt. A keletkezett hulladék mennyiségét a fogyasztói szokások nagymértékben meghatározzák.

6.5. ábra A keletkezett települési hulladék egy főre jutó mennyisége az uniós tagországokban, 2017*

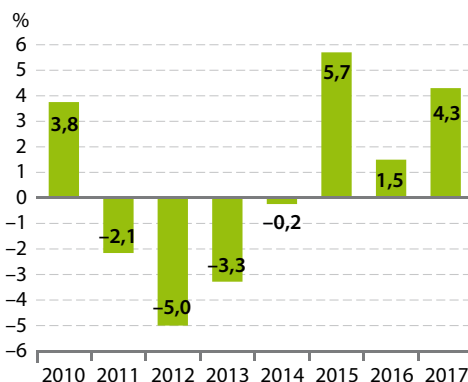

* Írország adata nem állt rendelkezésre.

ENERGIAGAZDÁLKODÁS

Az ország **energiafelhasználása** háromévi csökkenés, majd stagnálás után 2015-ben növekedni kezdett. A hazai gazdaság szereplői 2017-ben az előző évinél 4,3%-kal több, összesen 1125 petajoule (PJ) energiát használtak fel. A fogyasztás 12%-kal haladta meg a rendszerváltás utáni időszak legalacsonyabb értékét mutató 2014. évit. A gazdasági teljesítmény változását figyelembe véve 2017-ben az ország energiaigénye – az egységnyi GDP előállításához szükséges energia mennyisége – 0,3%-kal mérséklődött az előző évhez képest.

6.6. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest

Jelentősen nőtt az ipar energiaigénye

A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal adatai szerint Magyarországon a végső (közvetlen) energia⁵⁾ legnagyobb felhasználója a lakosság. 2017-ben a teljes hazai energiafelhasználáson belül a háztartások 35%-os részesedése majdnem ugyanakkora volt, mint 2016-ban. A lakosság évenkénti energiafogyasztása elsősorban a téli időjárás függvényében ingadozó. A **háztartások** energiafelhasználása 2015-től évente mérséklődő ütemben nőtt. 2017-ben a lakosság 263 petajoule energiát fogyasztott el, a 2016. évinél 2,2%-kal többet. A háztartások a rendelkezésre álló energia 74%-át fűtésre, illetve hűtésre, 12%-át használati meleg víz előállítására, 9,4%-át világításra és elektromos készülékek használatára, a fennmaradó 4,5%-át pedig főzésre fordították.

A motorizáció fejlődése és a szállítási teljesítmény fokozódása következtében a **közlekedés** a második legnagyobb energiafogyasztóvá vált. A szektor energiaigénye 2017-ben (189 PJ) 4,2%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, ezáltal a rendelkezésre álló energia egynegyedét használta fel. A közlekedésben igénybe vett energia döntő hányada (95%-a) a közúti áru- és személyszállítás szükségletét fedezte, aminek energiafogyasztása 2017-ben az egy évvel korábbinál 3,9%-kal magasabb volt. A jóval kisebb, alig több mint 3%-ot képviselő vasút

energiafogyasztása elsősorban az áru fuvarozási tevékenység élénkülése következtében 3,4%-kal emelkedett.

Az energiaipart nem, viszont az építőipart magában foglaló **ipar** 2017-ben a végső energiafelhasználásból 24%-kal (182 PJ) részesedett. A feldolgozóipari és az építőipari kibocsátás bővülésével összhangban 2017-ben a szektor energiafelhasználása 7,4%-kal haladta meg a 2016. évit. Az építőanyag-iparban, valamint a textil- és bőriparban az előző évi vel majdnem azonos volt, az ipar többi ágazatában viszont nőtt az energiafelhasználás. Az ipari energiafogyasztás 27%-a a vegyipar és gyógyszergyártás együttes tevékenységéhez kapcsolódott. Ezen kívül jelentős az élelmiszeripar és az építőanyag-ipar energiaszükséglete is, előbbi ágazat 14, utóbbi 12%-kal részesedett a szektor fogyasztásából. A járműgyártás, a papír- és nyomdaipar, az építőipar, illetve a fajlagosan nagy energiaigényű vas- és acélgyártás külön-külön a végső felhasználásra rendelkezésre álló energia 5–7%-át vette fel. A **kereskedelem** és a **közszolgáltatások** együtt 2017-ben 12, a **mezőgazdaság** 3,4%-kal részesedett az energiafogyasztásból, előbbi energiafelhasználása 1,3, utóbbié 5,6%-kal mérséklődött 2016-hoz viszonyítva.

⁵⁾ A fogyasztók által ténylegesen felhasznált energia mennyiségét jelenti. Ez a transzformációs, valamint a szállítási és a tárolási veszteségek összegével kevesebb a primerenergia-felhasználásnál.

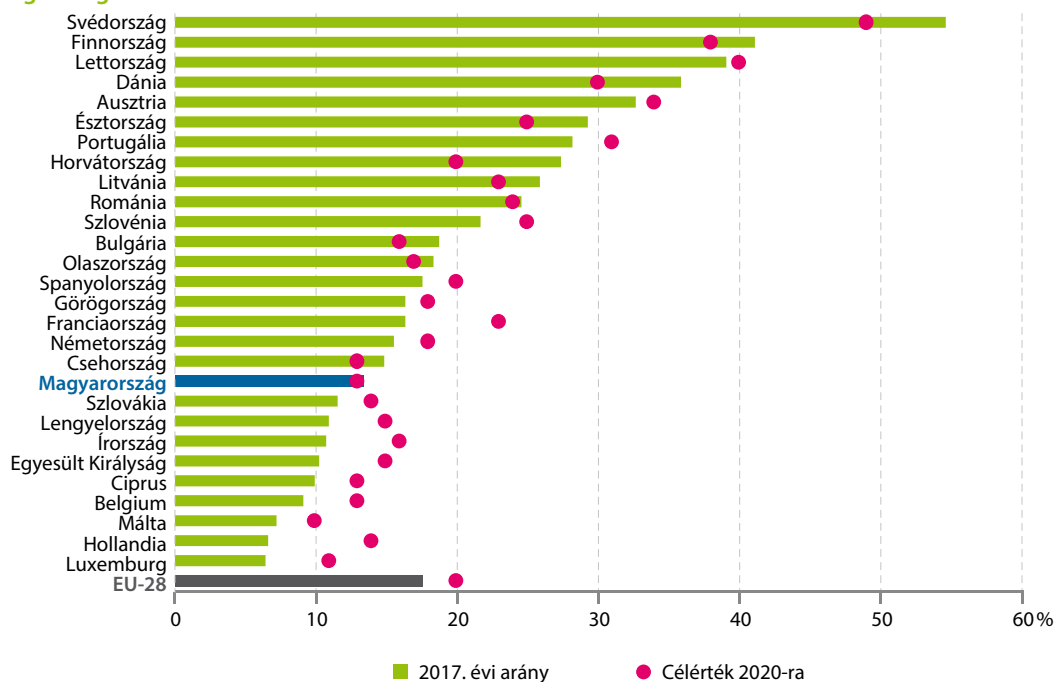
Csökkent a megújuló energiaforrások felhasználási aránya

Az Európai Unió *Európa 2020* stratégiájának éghajlatváltozás és fenntartható energiagazdálkodás célkitűzése keretében a **megújuló energiaforrások** energiafelhasználáson belüli arányát közösségi szinten az évtized végére 20%-ra kell emelni. A környezetbarát energiahordozók növekvő felhasználása révén csökkenne a fosszilis energiahordozóktól való függés, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátása. A tagállamonként vállalt célérték 10 (Málta) és 49% (Svédország) között szóródott. Hazánk először 13, majd a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervben ennél magasabb, 14,65%-os arányt vállalt.

Magyarországon a megújuló forrásokból származó energia fogyasztáson belüli aránya

2013-ra 16,2%-ra emelkedett, ezt követően 2017-re 13,3%-ra mérséklődött, amiben szerepet játszott a kőolaj és kőolajtermékek iránti igény fokozódása. 2017-ben hazánkban a megújuló energia energiafelhasználáson belüli részesedése az uniós átlagnál 4,2 százalékponttal alacsonyabb volt. A víz- és a szélenergia hasznosításban élen járó Ausztria mellett különösen az észak-európai és a balti országokban magas a megújulók súlya az energiafogyasztásban. A visegrádi országok közül Csehország a magyarországinál valamivel nagyobb, Szlovákia és Lengyelország viszont kisebb arányban fedezte energiaszükségletét újratermelő forrásokból.

6.7. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban

Megújuló energiaforrásaink döntő többsége biológiai, azon belül is alapvetően növényi eredetű, amikből elsősorban hő- és villamos energiát, másodsorban bioüzemanyagokat állítunk elő. Hazánkban 2017-ben a fűtés és a hűtés során felhasznált energia közel egyötödét, a villamosenergia-fogyasztás 7,5%-át megújuló energia

biztosította. Az előbbi nem tért el lényegesen, a villamosenergia-fogyasztás értéke viszont jelentősen elmaradt az uniós átlagtól (31%). A közlekedés energiafogyasztásán belül az újratermelődő források részesedése 2013 és 2016 között nőtt, majd 2017-ben 6,8%-ra csökkent, ami az EU-28 átlagánál (7,6%) alacsonyabb volt.

Energiaimport-függőségünk tovább emelkedett

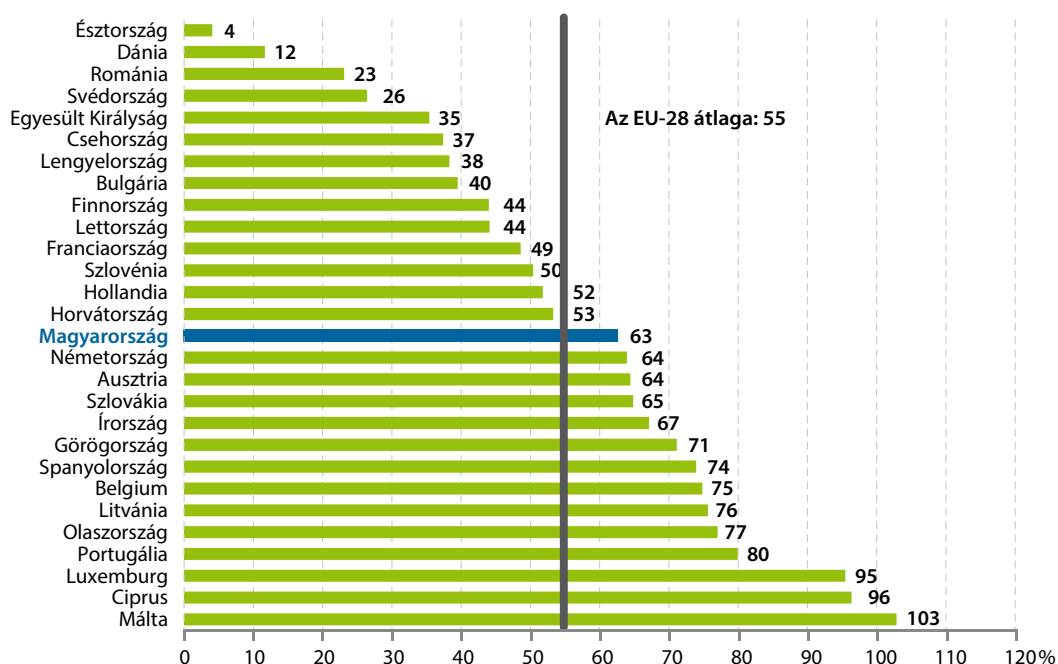
2017-ben az ország energiaszükségletének fedezésére szolgáló források 32%-a hazai termelésből, 68%-a külföldről származott. A behozatal 2017-ben energiaértékben kifejezve 25%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, aránya a rendszerváltás óta a legmagasabb volt. Az import 87%-át kitevő szénhidrogének közül kőolajból és kőolajtermékekből 5,8, földgázból – részben a tárolókapacitások feltöltése miatt – 55%-kal többet hoztunk be. A szén- és széntermékek behozatala energiaértékben számolva 16%-kal emelkedett.

Magyarország **energiaimport-függősége**⁶⁾ a 2010-es években 50 és 63% között

mozgott, a legmagasabb arányt 2017-ben érte el. Az energiaimport-függőség évenkénti ingadozása többek között a tárolókapacitások változásával és a készletezés ütemezésével áll összefüggésben. A felhalmozás és a felhasználás időzítését az energiaárhordozók világpiaci ára, a beszerzési lehetőségek és az időjárási körülmények alakulása is befolyásolja. Hazánk a közepesen energiaimport-függő országok közé tartozik az unióban. 2017-ben a visegrádi országok közül Szlovákia energiaimport-függősége a magyarországinál nagyobb, Csehországé és Lengyelországé számottevően kisebb volt.

⁶⁾ Az energiaimport-függőség százalékban kifejezett mutatója azt fejezi ki, hogy egy ország milyen mértékben szorul importált energiaforrásokra a hazai energiaigények teljesítése érdekében. A jelzőszámot a nettó import (összes import és összes export különbsége) és a készletváltozással korrigált bruttó belföldi primer energiafelhasználás hányadosaként határozzuk meg. Nettó exportor esetén a mutató negatív előjelű, a 100% fölötti pozitív érték pedig készletfelhalmozásra utal.

6.8. ábra Az uniós tagországok energiaimport-függősége, 2017

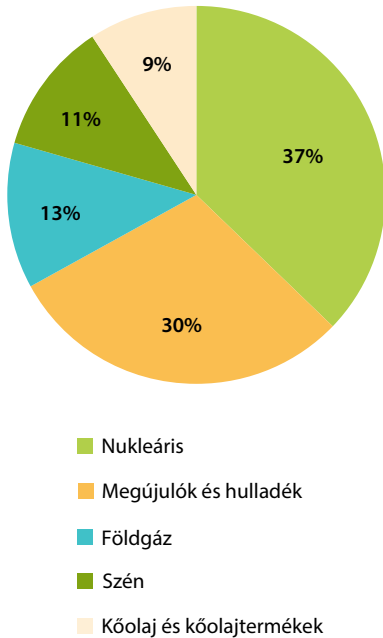

Kevesebb energiát, ugyanakkor több villamos áramot termeltünk

2017-ben a hazai gazdaság szereplői alapenergia-hordozókból 475 PJ energiát állítottak elő, a 2016. évinél 1,2%-kal kevesebbet. Az **energiatermelés** 37%-át nukleáris energiaforrás biztosította, az atomerőműben létrehozott villamos és hőenergia mennyisége energiaértékben kifejezve majdnem azonos volt a 2016. évvel. A termelés egyharmadát adó fosszilis energiaforrások közül a kőolaj és kőolajtermékek kitermelése hőegyenértékben kifejezve 5,8%-kal nagyobb volt a 2016. évinél, a széné 12, a földgázé 1,2%-kal csökkent. 2017-ben a megújuló energiaforrásokból és hulladékokból az egy évvel ko-

rábbihoz hasonló mennyiségű energia keletkezett, részesedésük a termelésben (30%) számottevően nem változott az előző évhez viszonyítva. Az elsődleges megújuló energiaforrások mintegy háromnegyedét a szilárd biomassa (túlnyomórészt tűzifa) és a kommunális hulladék megújuló része adta. A bioüzemanyagok előállítása tendenciájában növekvő, az elsődleges megújulóenergia-termelés 13%-át tette ki. A kisebb súlyú megújuló energiaforrások közül a vízerőművi energia előállítása nem érte el a 2016. évit, ugyanakkor a nap-, a szél- és a geotermikus energia termelése emelkedett.

6.9. ábra Alapenergiahordozókból előállított energia megoszlása, 2017

Magyarország **villamosenergia-termelése** 2015 óta bővül, 2017-ben (32,9 TWh) 3,0%-kal több volt, mint 2016-ban. Áramtermelésünk közel felét a paksi atomerőmű fedezte, 24%-át földgázból, 16%-át szénből állítottuk elő. A földgáz szerepe egyre nagyobb, a szén mindinkább kisebb a villamosenergia-előállításban. A megújuló energiaforrások 11%-os aránya az áramtermelésben az elmúlt években számottevően nem változott. A zöldáramtermelés elsődleges forrása a biomassza elégetése és a szél energiájának hasznosítása volt. A hazai áramtermelés nem tudja kielégíteni a növekvő belföldi szükségletet, ezért a behozatal aránya egyre inkább növekszik a villamosenergia-mérlegben. 2017-ben az import (19,8 TWh) egytizedével haladta meg az egy évvel korábbit, és a kivitelt is tartalmazó teljes villamosenergia-fogyasztás 42%-át – 2010-ben még csak 24%-át – biztosította.

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági folyamatok

NEMZETKÖZI GAZDASÁG	16
1.1. ábra A globális GDP volumennövekedése	16
1.2. ábra A GDP volumenváltozása	17
1.3. ábra A GDP volumenváltozása az EU-28-tagállamokban, 2018	18
1.4. ábra A Brent nyers kőolaj éves világszertei átlagára	20
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	20
1.5. ábra A GDP volumenváltozása	21
1.6. ábra A GDP volumenváltozása a visegrádi országokban	22
1.7. ábra Az uniós tagországok gazdasági fejlettségi szintje az EU-28 átlagában, vásárlóerő-paritáson számítva, 2018	22
1.8. ábra Hozzájárulás a GDP volumenváltozásához a felhasználási oldalon	23
1.9. ábra A háztartások tényleges fogyasztása és a nettó reálkereset változása	23
1.10. ábra A GDP és a belső kereslet tényezőinek volumenváltozása	24
1.11. ábra A bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya	25
1.12. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozása	26
1.13. ábra A beruházások egy lakosra jutó értéke, 2013–2017 átlaga	28
1.14. ábra A külkereskedelem teljesítményének alakulása	29
1.15. ábra Hozzájárulás a GDP volumenváltozásához a termelési oldalon	30
1.16. ábra Az egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában, 2017	32
KÜLKERESKEDELEM	32
1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása	33
1.18. ábra A termékforgalmi egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint	36
1.19. ábra A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása	41
1.20. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke	44
KORMÁNYZATI SZEKTOR	44
1.21. ábra A kormányzati szektor egyenlege	45
1.22. ábra A kormányzati szektor adóssága	46
HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET	46
1.23. ábra A regisztrált vállalkozások ezer lakosra jutó száma és gazdálkodási forma szerinti megoszlása, 2018. december 31.	48
1.24. ábra A regisztrált vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2018. december 31.	48

1.25. ábra A működő vállalkozások néhány mutatójának megoszlása vállalkozáskategóriák szerint, 2017	51
1.26. ábra A kvk-k ezer lakosra jutó száma, 2017	52
KUTATÁS, FEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ	53
1.27. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint.....	54
1.28. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában	55
DIGITÁLIS GAZDASÁG	56
1.29. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások árbevételéből, 2018	57
1.30. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások teljesítményéből, 2017	58
ÁRAK	58
1.31. ábra Az árak változása.....	59
1.32. ábra Az építőipari termelői árak változása	60
1.33. ábra A lakások tiszta árváltozása.....	61
1.34. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatáscsoportban.....	62
1.35. ábra A fogyasztói árak változása	64
1.36. ábra A fogyasztói árak változása kiadási főcsoportonként.....	65
1.37. ábra A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2018	66
2. Ágazati teljesítmények	
MEZŐGAZDASÁG	72
2.1. ábra A földterület megoszlása művelési áganként, 2018.....	73
2.2. ábra Mezőgazdasági kibocsátás ár- és volumenváltozása, 2018.....	75
2.3. ábra Az „A” mutató változása az uniós tagországokban, 2018.....	76
IPAR	77
2.4. ábra Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása	78
2.5. ábra Az ipari termelés volumenváltozása	79
2.6. ábra A termelés volumenváltozása az ipar nemzetgazdasági ágaiban.....	80
2.7. ábra A termelés volumenváltozása a feldolgozóipar legnagyobb alágaiban.....	82
2.8. ábra A megyék és a főváros részesedése az ipari termelésből, 2018	84
ÉPÍTŐIPAR	85
2.9. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása.....	86
2.10. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása az uniós tagországokban, 2018	86
2.11. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása építményfőcsoportonként	87

SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS	88
2.12. ábra Az áruszállítási teljesítmény alakulása	89
2.13. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása.....	90
2.14. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása.....	92
TÁVKÖZLÉS, INTERNET	92
2.15. ábra Mobiltelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint.....	93
2.16. ábra A kezdeményezett hívások időtartama	94
2.17. ábra Az internet-előfizetések száma a technológia típusa szerint	96
KISKERESKEDELEM	96
2.18. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása	98
2.19. ábra Az üzemanyag-töltőállomások forgalmának volumenváltozása	99
2.20. ábra Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma, 2018. június 30.....	101
TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS	101
2.21. ábra A külföldi állampolgárok által Magyarországra tett többnapos utazások kontinensenként, 2018.....	103
2.22. ábra A magyar állampolgárok által külföldre tett többnapos utazások kontinensenként, 2018.....	104
2.23. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szállástípusonként, július 31.	105
2.24. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása.....	106
2.25. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2018.....	107
2.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtságának alakulása szálláshelytípusonként	108
2.27. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj	109
2.28. ábra Az üzleti célú egyéb szálláshelyek vendégéjszakaszámának változása	110

3. Demográfiai helyzetkép

3.1. ábra A népesség nem és korcsoport szerint, 2019. január 1.	113
3.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke	114
3.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás meggyénként, 2018	114
3.4. ábra Teljes termékenységi arányszám	115
3.5. ábra A születések és a szülőképes korú nők számának változása az előző évhez képest a nők korcsoportja szerint, 2018	116
3.6. ábra Éveszületések az anya családi állapota szerint.....	116

3.7. ábra A férfiak halandósági többlete korcsoportok szerint, 2018	118
3.8. ábra Ezer 15 éves és annál idősebb nem házas férfira és nőre jutó házasságkötések	119
3.9. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás	120
3.10. ábra A 15 éves és annál idősebb népesség családi állapot szerinti megoszlása, %	120
3.11. ábra Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbözet, 2018	121
3.12. ábra Megyék közötti vándorlás, 2018	121
3.13. ábra Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma, 2019. január 1.	122

4. Munkaerőpiac, oktatás

MUNKAERŐPIAC	125
4.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak és munkanélküliek számának alakulása.....	125
4.2. ábra Foglalkoztatási arány az uniós országokban, 2018. IV. negyedév	126
4.3. ábra A foglalkoztatottak számának alakulása.....	127
4.4. ábra A 15–64 éves nők foglalkoztatási aránya a háztartásban élő gyermek számát tekintve.....	129
4.5. ábra A nyilvántartott álláskeresők és a munkanélküliek számának alakulása	131
4.6. ábra A potenciális munkaerő-tartalék létszámának alakulása	133
4.7. ábra Munkanélküliségi ráta, 2018	135
OKTATÁS	137
4.8. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2018	138
4.9. ábra Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása	139
4.10. ábra Az általános iskolai tanulók száma a nappali képzésben.....	140
4.11. ábra Középfokú, nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint, 2018/2019	141
4.12. ábra Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2018	142
4.13. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma.....	143
4.14. ábra A hallgatók számának és a külföldi hallgatók arányának alakulása a nappali képzésben.....	143

5. Életkörülmények

JÖVEDELEM	150
5.1. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest	151
5.2. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya	152
5.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként, közfoglalkoztatottak nélkül, 2018	154

5.4. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyéenként, 2018.....	154
5.5. ábra A nettó reálkereset változása az eltartott gyermekek száma szerint, 2018	155
5.6. ábra Az öregségi nyugdíjak egy főre jutó átlagos összege, 2018. január	158
5.7. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme és a reáljövedelem változása 2010-hez képest	160
5.8. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint.....	161
5.9. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödök szerint, 2017	163
5.10. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint.....	164
5.11. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióként, 2017	165
5.12. ábra A háztartások egy főre jutó jövedelemelvárásai jövedelemkategória szerint, 2017.....	166
5.13. ábra A szegénység mutatószámainak alakulása	167
5.14. ábra A jövedelmi szegénységi arány alakulása háztartástípusok szerint	168
A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	169
5.15. ábra A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadása és annak változása 2010-hez képest	170
5.16. ábra A háztartások kiadásainak megoszlása szükséglet szerint.....	172
5.17. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi csoportokban, 2017	174
5.18. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban.....	175
5.19. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága egyes háztartástípusokban, 2017	176
5.20. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás alakulása régióként, 2017.....	177
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	178
5.21. ábra A szociális védelem társadalmi juttatásai az uniós tagországokban, 2016	179
5.22. ábra A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények gondozottjainak megoszlása fenntartók szerint, ezer fő	180
5.23. ábra A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba kerültek megyéenként, 2017	181
5.24. ábra Napközbeni ellátáshoz a lakóhelyén hozzá nem fűző 3 éven aluli gyermekek száma és aránya.....	182
5.25. ábra A nyilvántartott örökbe fogadható gyermekek száma kor szerint, fő, 2017	183
5.26. ábra Házi segítségnyújtás	184
EGÉSZSÉGÜGY	185
5.27. ábra Születéskor várható átlagos élettartam és az egészségben eltöltött évek	185
5.28. ábra A magas vérnyomással küzdő betegek tízezer megfelelő korú lakosra jutó száma a 19 éves és annál idősebb korosztályban, 2017	186
5.29. ábra A leggyakoribb megbetegedések tízezer megfelelő korú lakosra jutó száma a 19 évesek és annál idősebbek körében, 2017	186

5.30. ábra A gyümölcs- és zöldségfogyasztás gyakoriságának megoszlása, 2017	188
5.31. ábra Egészségügyi kiadások az uniós tagországokban, 2016.....	189
LAKÁSHELYZET	190
5.32. ábra A 2014 és 2018 között épült lakások tízezer lakosra jutó száma megyénként.....	191
5.33. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése.....	191
5.34. ábra Az eladott lakások száma.....	192
5.35. ábra A folyósított lakáscélú hitelek összege	193
5.36. ábra A folyósított családi otthonteremtési kedvezmény összege	194
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ	194
5.37. ábra A kultúra, szórakozás és a hírközlés aránya az egy főre jutó fogyasztásban	194
5.38. ábra Könyvek száma és példányszáma.....	196
5.39. ábra Közművelődési intézmények adatai, 2017	197
DIGITÁLIS TÁRSADALOM	198
5.40. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya	199
5.41. ábra Napi rendszerességgel internetezők aránya korcsoportok szerint.....	199
5.42. ábra Alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya, 2017.....	200
5.43. ábra A teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből	201
SZUBJEKTÍV JÓLLÉT	202
5.44. ábra Az étellel való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint.....	202
5.45. ábra Az étellel való elégedettség átlagértékei a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint	203
5.46. ábra Az anyagi helyzettel való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödök szerint	204
5.47. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei régióként, 2018	204
5.48. ábra A jelenlegi munkával való elégedettség átlagértékei iskolai végzettség szerint.....	205
5.49. ábra A kedvelt dolgokkal tölthető idő mennyiségével való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint.....	206
5.50. ábra Az egyes érzelmeket mindig vagy többnyire megélők aránya.....	207
5.51. ábra Az emberekbe és a különböző intézményekbe vetett bizalom átlagértéke	208
5.52. ábra A lakókörnyezet minőségével való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödök szerint	209
5.53. ábra A közterületen sötétedés után magukat biztonságban érzők aránya, régióként, 2018.....	209

6. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET	213
6.1. ábra Kibocsátott üvegházhatású gázok egy főre jutó mennyisége az uniós tagországokban, 2016	213
6.2. ábra Ökológiai gazdálkodásba bevont területek megoszlása, 2017	215
6.3. ábra Országos jelentőségű védett természeti területek aránya, 2017. december 31.	216
6.4. ábra A vízhálózatba és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló), 2017. december 31	219
6.5. ábra A keletkezett települési hulladék egy főre jutó mennyisége az uniós tagországokban, 2017	220
ENERGIAGAZDÁLKODÁS	220
6.6. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest	220
6.7. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban	222
6.8. ábra Az uniós tagországok energiainport-függősége, 2017	224
6.9. ábra Alapenergiahordozókból előállított energia megoszlása, 2017	225

TÁBLÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági folyamatok

A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	20
1.1. tábla A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye, 2018	27
1.2. tábla A bruttó hozzáadott érték és a GDP alakulása	31
KÜLKERESKEDELEM	32
1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2018	33
1.4. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása árucsoportok szerint, 2018	34
1.5. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2018	37
1.6. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2018	39
1.7. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2018	39
1.8. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatás- csoportonként, 2018	42
1.9. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2018	43
1.10. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2018	43
HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET	46
1.11. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.	47
1.12. tábla A működő vállalkozások számának alakulása.....	50
1.13. tábla A kkv-k működő vállalkozásokon belüli gazdasági szerepének alakulása néhány teljesítménymutató alapján.....	50
1.14. tábla A kkv-k működő vállalkozásokon belüli részesedése, 2017	52
KUTATÁS, FEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ	53
1.15. tábla A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása, 2017	55
ÁRAK	58
1.16. tábla A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói.....	63
1.17. tábla Magyarország árszínvonala az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint az Európai Unióban, 2017	67

2. Ágazati teljesítmények

MEZŐGAZDASÁG	72
2.1. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2018	73
2.2. tábla Állatállomány, december 1.....	74
IPAR	77
2.3. tábla A feldolgozóipari termelés és az értékesítés szerkezete alágak szerint, 2018	83
KISKERESKEDELEM	96
2.4. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2018.....	99

4. Munkaerőpiac, oktatás

MUNKAERŐPIAC	125
4.1. tábla A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya a visegrádi országokban a főbb demográfiai jellemzők szerint, 2018. IV. negyedév.....	126
4.2. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2018	128
4.3. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2018	132
4.4. tábla Az üres álláshelyek és a potenciális munkaerő-tartalék, 2018	135
4.5. tábla A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2018. IV. negyedév	136
OKTATÁS	137
4.6. tábla Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint.....	144

5. Életkörülmények

JÖVEDELEM	150
5.1. tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2018.....	153
5.2. tábla Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, 2018. január	156
5.3. tábla A nyugdíjak és a keresetek változása (előző évhez képest).....	158
5.4. tábla A családtámogatásokban részesülők száma, és az ellátásokra kifizetett összeg.....	159
A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	169
5.5. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadásai, 2017.....	171
5.6. tábla Az egy főre jutó havi átlagos élelmiszer-fogyasztás mennyisége	173
5.7. tábla A tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó éves átlagos állománya, 2017	178

SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	178
5.8. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek ezer megfelelő korúra jutó száma	181
EGÉSZSÉGÜGY	185
5.9. tábla A legnagyobb munkaerőhiánnyal küzdő kórházi osztályok, 2017	187
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ	194
5.10. tábla A könyvtárak főbb mutatószámai, 2017	196

6. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET	213
6.1. tábla Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány.....	215
6.2. tábla A faállománnyal borított erdőterület nagysága.....	217
6.3. tábla Vadgazdálkodás	218

